

Kolkja

Lasteaed-Põhikool

**LIHTSUSTATUD
ÕPPE ÜLDALUSED**

AINEKAVAD

2024

SISUKORD

1. ÜLDSÄTTED	3
1.1. Õppe- ja kasvatustegevuse korraldus ja põhimõtted	3
1.2. Lihtsustatud õppekava uuendamise ja täiendamise kord.....	4
2. Lihtsustatud õppe õppe- ja kasvatuse eesmärgid.....	4
2.1. Lihtsustatud õppe põhiülesanne	4
2.2. Lihtsustatud õppe õpe- ja kasvatustöö eesmärgid.....	4
3. Lihtsustatud õppe (LÕK) õppe ja kasvatustegevuse põhimõtted	5
4. Lihtsustatud õppe (LÕK) rõhuasetused ning taotletavad pädevused	6
4.1. Lihtsustatud õppe Õppe ja kasvatuse rõhuasetused arenguperioodide kaupa.....	6
4.2. Lihtsustatud õppe üldpädevused	9
5. AINEKAVA EESTI KEEL TEISE KEELENA	13
6. AINEKAVA MATEMAATIKA.....	19
7. AINEKAVA LOODUSÕPETUS	27
8. AINEKAVA AJALUGU	51
9. AINEKAVA INIMESEÕPETUS	58
10. AINEKAVA MUUSIKA	83
11. AINEKAVA KUNST	92
12. AINEKAVA TÖÖÕPETUS	110
13. AINEKAVA KEHALINE KASVATUS	128
14. AINEKAVA VENE KEEL.....	148
15. AINEKAVA INFORMAATIKA	157

1. ÜLDSÄTTED

Lihtsustatud riikliku õppekava rakendamisel lähtutakse põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 15 lõike 2 alusel kehtestatud põhikooli riikliku õppekava (edaspidi põhikooli riiklik õppekava) üldosast, võttes arvesse käesolevas määruses ja selle lisades esile toodud erisusi. Üldosa erisusi kirjeldatakse alljärgnevatel paragrahvides ning määruse lisades.

Koolis rakendatakse **lihtsustatud õpet** ja **toimetulekuõpet** õpilastele, kes on koolivälise nõustamiskomisjonilt saanud vastava soovitusel ja vanem või eestkostja (edaspidi vanem) on sellega nõus. Lihtsustatud õpet rakendatakse kerge intellektipuudega õpilastele ja toimetulekuõpet mõõduka intellektipuudega õpilastele.

Lihtsustatud õppe ja toimetulekuõppe korraldamisel lähtutakse kooli õppekava üldosas sätestatud õppe- ja kasvatus üldistest eesmärkidest, läbivatest temadest ja nende käsitlemise põhimõtetest, lõimingu põhimõtetest, ülekooliliste ja koolidevaheliste projektide kavandamise põhimõtetest, õpilaste juhendamise ja hariduslike erivajadustega õpilaste õppekorralduse ja hindamise põhimõtetest ning õpilaste ja vanemate teavitamise ja nõustamise korraldusest, võttes arvesse õpilaste arenguvajaduste rõhuasetusi.

Kooli lihtsustatud õppekava koosneb üldosast ja ainekavadest. Ainekavad on koondatud ainevaldkondade kaupa.

1.1. Õppe- ja kasvatusetegevuse korraldus ja põhimõtted

1.1.1. Õppe ja kasvatusetegevuse korraldus määratakse kooli õppekavas, lähtudes riiklikus õppekavas esitatud nõuetest ja ülesannetest.

1.1.2. Lähtudes põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 46 lõikest 7 koostatakse igale lihtsustatud õppe õpilasele individuaalse arengu jälgimise kaart (ÕIAJK). Õpilasele koostatakse individuaalne õppekava, mille aluseks on arengutasemetes kirjeldatud tegevused ning teemad ja esitatakse vähendatud või ka kõrgendatud nõuded õpitulemustele. Sellisel juhul kohaldatakse taotletavate õpitulemustena õpilasele koostatud individuaalses õppekavas sätestatud õpitulemusi ning sellest tulenevalt ei ole vajalik „Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse” § 18 lõikes 4 sätestatud nõustamiskomisjoni soovitus õpitulemuste vähendamiseks.

1.1.3. Õppe ja kasvatusetegevuse ajakasutus, (sh projekt-, õues- ja muuseumiõppeks ning ekskursioonideks ja õppekäikudeks vajalik aeg) määratakse kooli õppekavas (p 2.4 ja 3.4), arvestades „Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses” sätestatud nõudeid õppeaasta pikkusele, õpilase suurima nädalakoormuse piiranguid ning punktis 4.6 toodud tunnijaotusplaani.

1.1.4. Õpet korraldatakse õppeainete kaupa. Kõiki õppeaineid õpitakse kogu õppeaasta vältel, erinevate õppeainete õpetamine toimub teatud ajal õppeaastas. Õppe- ja kasvatuskorralduse põhivorm on õppetund. Õppetunnid toimuvad koolis või väljaspool kooli ekskursiooni või õppekäiguna.

1.1.5. Õppeained jagunevad kohustuslikeks õppeaineteks ja valikõppeaineteks. Valikõppeainetele ja valitud tööõpetuse suunale koostab kool ainekavad.

1.1.6. Lihtsustatud ja toimetulekuõppel olevale õpilasele, kes õpib tavaklassis, kehtestatakse erisused tunnijaotusplaanis individuaalse õppekavaga. Lihtsustatud õppel olevate õpilaste klassis rakendatakse erisusi tunnijaotusplaanis hoolekogu nõusolekul ja see kehtestatakse kooli õppekavas.

1.1.7. Vastavalt piirkonna ja kooli võimalustele ning õpilaste soovidele võib valida tööõpetuse ainekavas märkimata õppesuuna (näiteks keraamika, vitspunutiste tegemine jms). Valikute tegemise ning vastavate ainekavade koostamise aluseks on kooli õppekava tööõpetuse ainekavad. Tööõpetuse ainekava võib sisaldada tööpraktikat, mille sisu esitatakse kooli õppekavas.

1.1.8. Läbivad teemad määratakse kooli õppekavas, kohandades või muutes vajaduse korral põhikooli riikliku õppekava läbivaid teemasid.

1.1.9. Jõukohase õppe läbiviimiseks valmistatakse mitmekesiseid ja sobivaid abivahendeid, kasutatakse vahelduvaid tegevusi ja erinevaid õppemeetodeid ja -vorme.

1.1.10. Kooli õppekava rakendamisel ja arendamisel arvestatakse kooli ja klassi õpilastega. Tähtis on koostöö eripedagoogiga, aineõpetajatega, lapsevanematega, kutseõppe korraldajatega, valla esindajatega, vajaduse korral spetsialistidega väljastpoolt kooli ja õpilastega.

1.2. Lihtsustatud õppekava uuendamise ja täiendamise kord

1. 2.1. Õppekava täitmist hinnatakse ja analüüsitakse iga-aastase sisehindamise kokkuvõttes ning arenguvestlustel lihtsustatud õppekavaga õpilastele ainetunde andvate õpetajatega.

1.2.2. Õppekava vaadatakse üle iga õppeaasta lõpus õppenõukogus, vajadusel viiakse sisse muudatused ja täiendused.

1.2.3. Õppekava uuendamist ja täiendamist võib taotleda iga asjast huvitatud isik.

1.2.4. Kooli direktor esitab õppekava täiendamise või uuendamise eelnõu arvamuse andmiseks hoolekogule, õpilasesindusele ja õppenõukogule.

1.2.5. Õppekava kehtestatakse direktori käskkirjaga.

1.2.6. Õppekava avalikustatakse kooli kodulehel.

2. Lihtsustatud õppe õppe- ja kasvatuse eesmärgid

2.1. Lihtsustatud õppe põhiülesanne

Suunata kerge intellektipuudega õpilase arengut ja aidata kujuneda isiksusel, kes tuleb eluga toime võimalikult iseseisvalt, teeb võimetekohast tööd, määratleb end oma rahva liikmena ja riigi kodanikuna.

2.2. Lihtsustatud õppe õpe- ja kasvatustöö eesmärgid

Lihtsustatud õppele kohaldatakse põhikooli riiklikus õppekavas sätestatud õppe- ja kasvatuseesmärgid ning pädevusi, arvestades järgmisi rõhuasetusi:

- õpilane peab lugu iseendast, kodust ja perekonnast, suudab majandada ennast ja oma perekonda;

- õpilane armastab kodumaad;
- õpilane teadvustab ennast ja kaasinimesi ning nende erinevusi, oma ja teiste rahvaste kultuurilisi erinevusi;
- õpilane tunneb ja järgib võimetekohaselt õigusnorme ja demokraatia põhimõtteid;
- õpilane hoidub eetiliselt valedest ahvatlustest ja ettepanekutest;
- õpilane tunneb terveid eluviise ning püüab neid järgida;
- õpilane teab loodushoiu peamisi seisukohti ja püüab tegutseda keskkonda säästes;
- õpilane eesmärgistab, kavandab ja hindab oma igapäevast tegevust;
- õpilane oskab tuttavates situatsioonides valida, nõu küsida, otsustada ja vastutust kanda;
- õpilane on valmis koostööks;
- õpilane osaleb võimetele vastavas täiendusõppes;
- õpilane mõistab lihtsat teavet, oskab teavet hankida (sh Internetist);
- õpilane valdab järgmisi elementaarskusi: vaatlemine, kuulamine ja kõne mõistmine, kõnelemine; lugemine, kirjutamine, arvutamine;
- õpilane mõistab töö vajalikkust, valdab baasoskusi, suudab tööaja jooksul alluda töödistsipliinile, on valmis endale otsima sobivat tööd.

3. Lihtsustatud õppe (LÕK) õppe ja kasvatustegevuse põhimõtted

3.1. Lihtsustatud õppes lähtutakse põhimõttest, et igapäev peab olema võimalus saada haridust vastavalt oma võimetele. Õppekorralduses ja õppesisu valikul arvestatakse õpilaste võimeid ja teisi individuaalseid iseärasusi.

3.2. Lihtsustatud õppes peetakse oluliseks samu humanistlikke seisukohti, mida püstitab põhikooli riiklik õppekava. Tähelepanu pööratakse sallivusele erinevuste suhtes, kaaslaste erivajaduste mõistmisele; oma võimaluste ja piirangute teadvustamisele.

3.3. Taotletakse iga õpilase arengu toetamist: lapse arengupuute ületamiseks või vähendamiseks rakendatakse temale sobilikke eripedagoogilisi meetodeid. Selle aluseks on iga lapse arengutaseme ja -võimaluste hindamine. Vajaduse korral koostatakse õpilasele individuaalne õppekava, milles esitatakse vähendatud või ka kõrgendatud nõuded õpitulemustele. Sellisel juhul kohaldatakse eeldatavate õpitulemustena õpilasele koostatud individuaalses õppekavas sätestatud õpitulemusi.

3.4. Lihtsustatud õppe sisu on valdavalt suunatud praktiliste oskuste ja teadmiste omandamisele. Kooli õppekava koostatakse nii, et õpilased omandaksid igapäevases elus toimetulekuks vajalikud teadmised ja oskused, väärtushinnangud ja toimimisviisid. Lihtsustatud õppe väljundiks on praktilist tööd väärtustav ja kutseõppeks valmis olev ühiskonna liige. Taotletakse õpetamist, kasvatamist ja arengu toetamist valdavalt praktilise õppeviisi (harjutamise) kaudu. Reegleid ja teooriaid käsitletakse minimaalselt, nende ülesandeks on üldistada ja teadvustada praktiliselt omandatud. Praktilised oskused konkretiseeritakse õpitulemustes. Praktiliste oskuste omandamisel toetatakse emakeeles (suhtlemine, teabe hankimine), matemaatikas jt ainetes omandatud teadmistele ja oskustele. Seosed eri

ainevaldkondade vahel kujunevad üldõppe või selle elementide rakendamise, õpetust läbivate teemade, õppeülesannete, -meetodite ja -viiside abil.

3.5. Lihtsustatud õppes suunatakse õpilast omandama sotsiaalseid kogemusi: täitma ülesandeid koostöös, eeskuju järgi, näidise põhjal ning sõnalise selgituse alusel. Õpilaste aktiveerimine eeldab nende psüühilisele arengule vastavate tegevuste valikut, jõukohast õpitegevust, konkreetset ja arusaadavat eesmärgiseadet, õpilaste tegevuse pidevat stimuleerimist ja edusammudele hinnangu andmist. Oluline on õpetaja ja õpilaste emotsionaalne kontakt ühistegevuses, õppe jõukohasus, heatahtlik ja toetav miljö. Õpioskuste kujunemist soodustavad õpetaja ja lastevanemate sagedased kontaktid (ühised nõudmised, samalaadne abi).

3.6. Kooli õppekava rakendamisel ja arendamisel arvestatakse konkreetse kooli ja klassi õpilastega. Tähtis on koostöö eripedagoogiga, aineõpetajatega, lapsevanematega, kutseõppe korraldajatega, valla või linna esindajatega, vajaduse korral spetsialistidega väljastpoolt kooli ja õpilastega.

4. Lihtsustatud õppe (LÕK) rõhuasetused ning taotletavad pädevused

4.1. Lihtsustatud õppe Õppe ja kasvatus rõhuasetused arenguperioodide kaupa.

Väärtuskasvatuse eesmärgid (PLRÕK Lisa 1 punktid 2.2., 2.4., 2.6., 2.8.) on järgmised

Klass	Rõhuasetused	Väärtuskasvatus
1.-2. klass	<ul style="list-style-type: none"> – Esimesel arenguperioodil on põhitaotluseks õpilaste kohanemine koolieluga, õpilase rolli mõistmine ja vastavate alusoskuste omandamine: kuulamine, adekvaatne reageerimine küsimustele ja korraldustele, vaatlemine, osalemine dialoogis, tegevusse lülitumine ning ühelt tegevuselt teisele ümberlülitumine. Õppeeesmärgiks on elementaarse lugemis-, kirjutamis- ja arvutamisoskuse omandamine. – Õpetaja suunamisel õpivad õpilased tundma lähiümbrust ning igapäevaelu nähtusi. Lisaks iseendaga seonduva teadvustamisele kujundatakse õpilastel ka arusaamist MINA-MEIE-SUHETST. See kujuneb kontaktis ning koostegevuses täiskasvanu ja klassikaaslastega, osalemisel õppemängudes ja ühistegevustes. – Õpilaste koolivalmidus ja võimed on erinevad, seetõttu diferentseeritakse ülesandeid, nende täitmiseks kuluvat aega ning õpetaja osaluse ja abi osakaalu. Õpetaja osaleb laste tegevustes suurel määral. Õpilased täidavad õpiülesandeid koostegevuses, matkimise, näidise järgimise toel ja omandatud oskuste piirides suulise korralduse järgi. Õpilaste tegevust verbaliseerib valdavalt õpetaja. Õpilased vajavad õppetegevustes palju materialiseerimist ja näitlikke vahendeid. Õpilaste juhendamisel kasutatakse lühikesi suulisi korraldusi. Peamiseks õppemeetodiks on praktiline harjutamine. Olulisel kohal on õppimine praktilise tegevuse või didaktilise mängu kaudu. – Õppetöö korraldamisel on eelistatud üldõpetuslik tööviis või üldõpetuse ja aineõpetuse kombineeritud variant. 	<p>ÕIGE – VALE</p> <p>TAHAN – ON VAJA</p>
3.-5. klass	MINA – MEIE – KODUKOHT	Käitumisaktide teadvustamine ja nende hindamine lähtuvalt moraalinormidest;

	<ul style="list-style-type: none"> – Teisel arenguperioodil jätkub positiivse suhtumise kujundamine õppimisse, keskendutakse õpiharjumuste ja -oskuste ning püsivuse arendamisele. Õpetaja olulisim ülesanne on toetada iga õpilase eneseusku ja motivatsiooni. – Tähelepanu pööratakse eneseväljendusoskuse ja -julguse kujundamisele, põhiliste suhtlemis- ja koostööoskuste omandamisele, sh üksteist toetavate suhete kujunemisele õpilaste vahel. – Õpilased vajavad jätkuvalt suunamist ja õpitegevuse reguleerimist, sh eeskuju ja näidiseid õpiülesannete sooritamisel. Sisekõne kujunemine võimaldab neil arendada oma oskusi õpitegevuse kavandamisel ja reguleerimisel: orienteerumist ülesandes, planeerimist, algoritmide ja tuttavate abivahendite valikut ning kasutamist, enesekontrolli sooritamist. – Õpilastel kujundatakse oskust mõista ning järgida lühikesi ja lihtsaid tööjuhiseid, nii suulisi kui ka kirjalikke lihtkorraldusi. – Peamiseks õppemeetodiks on praktiline harjutamine. Õpilased vajavad õpitegevustes abivahendeid, näitlikkust, sh algoritme. 	<p>viisakas ja reeglikohane käitumine tuttavates situatsioonides</p>
<p>6.-7. klass</p>	<p>MINA/MEIE/KODUKOHT/EESTI</p> <ul style="list-style-type: none"> – Kolmandal arenguperioodil keskendutakse jätkuvalt õpiharjumuste ja õpioskuste kujundamisele, samuti püsivuse, iseseisvuse ning eesmärgistatud töötamise ja valikute tegemise oskuste arendamisele. – Jätkuvalt pööratakse tähelepanu eneseväljendusoskuse ja -julguse kujundamisele, põhiliste suhtlemis- ja koostööoskuste arendamisele. Tähtsal kohal on oma arvamuse väljendamise ja selgitamise, kaaslaste arvamuste aktsepteerimise, suhtlusprobleemide lahendamise ning viisaka käitumise oskuste kujundamine. – Vajalik on toetada iga õpilase eneseusku ja õpimotivatsiooni. Oluline on kujundada oskust märgata õppetöös tekkivaid raskusi, küsida vajaduse korral abi ja seda kasutada. 	<p>Suhtlusprobleemide lahendamine;</p> <p>viisakas ja reeglitekohane käitumine erinevates situatsioonides.</p>

	<ul style="list-style-type: none"> – Õppeprotsessis on suur osakaal praktilisel harjutamisel. Õpilaste juhendamisel lähtutakse algoritmidest, oluline on suunata õpilasi aktiivsemalt algoritme ka iseseisvalt kasutama, sh oma tegevust kontrollima. 	
8.-9. klass	<p>MINA/MEIE/EESTI/MAAILM</p> <ul style="list-style-type: none"> – Neljandal arenguperioodil on põhitaotluseks vastutustundliku suhtumise ja võimalikult iseseisvate õpi- ja tööoskuste kujundamine. Eesmärgiks on, et õpilased tulevad igapäevaelus toime iseseisvalt ning jätkavad õpinguid vastavalt oma võimetele. – Jätkuvalt on olulisel kohal suhtlemis- ja koostööoskuste kujundamine, õpimotivatsiooni hoidmine ja tõstmine. Kujundatakse oskust oma arvamust väljendada, põhjendada ja kaitsta, hinnata oma tugevaid ja nõrku külgi ning teadvustada oma huvisid. – Tähtsal kohal on enesejuhtimise oskuste kujundamine, suurendatakse õpilaste iseseisvust oma tegevuse kavandamisel, sooritamisel ja tulemuse hindamisel. Järjepidevalt harjutatakse valima ning rakendama eesmärgi saavutamiseks vajalikke tegevusi ja vahendeid ning kasutama enesekontrollivõtteid. – Õppeprotsessis on suur osakaal praktilisel harjutamisel, õppesisu ja omandatavaid oskusi seostatakse igapäevaeluga. 	<p>Demokraatia põhimõtteid toetava kodaniku kasvatamine; sotsiaalsetele normidele vastav käitumine;</p> <p>Konfliktsituatsioonide lahendamine kokkulepete teel.</p>

4.2. Lihtsustatud õppe üldpädevused rõhuasetused arenguperioodide kaupa (PLRÕK Lisa 1 punktid 2.1., 2.3., 2.5., 2.7.):

Pädevus	1.-2. klass	3.-5. klass	6.-7. klass	8.-9. klass
Kultuuri ja väärtuspädevus	Tunneb end oma pere liikmena, oma klassi ja kooli õpilasena; eristab oma võõrast-ühist; märkab ilu;	Käitub koolis ja avalikes kohtades viisakalt, järgib lihtsamaid kombeid; mõistab OMA – VÕÕRAS – ÜHINE ja käitub vastavalt; hoidub loodust	Käitub viisakalt, tunneb kombeid; teab inimtegevuse mõju loodusele, hoidub loodust kahjustamast.	Järgib ühiselu reegleid kodus, koolis ja väljaspool kooli; tunnetab end oma rahvuse liikmena ja Eesti kodanikuna;

	oskab looduses käituda vastavalt õpitule ning hinnata enda ja teiste käitumist põhimõttel ÕIGE – VALE.	kahjustavast käitumisest.		mõistab igapäevaelus ilmnevaid inimese ja keskkonna seoseid.
Sotsiaalne ja kodanikupädevus	Hindab käitumisakte õige/vale-, meeldib / ei meeldi-tasandil;	Arvestab käitumisakti hindamisel teadaolevaid motiive ja tingimusi, väljendab ilmnenu iseloomuoma-dusi; kirjeldab oma käitumist konfliktsituatsioonis; hoidub kaaslast kahjustavast käitumisest.	Hindab objektiivselt kaaslaste käitumist, saab aru iseloomude ja võimete erinevustest; lahendab konflikte rahumeelselt	Suhtleb vastavalt olukorrale, arvestab partneriga; teab oma peamisi õigusi ja kohustusi, seisab oma õiguste eest, lahendab konflikte norme arvestades.
Enesemääratlus-pädevus	Hoiab korras oma koolitarbed ja välimuse, hoiab puhtust; väljendab ennast 3–4-sõnaliste lihtlausetega.	Hoiab puhtust ja korda kodus ning koolis; kirjeldab oma tegevust selle ajal ja tagantjärele; kasutab õpitud enesekontrolli-võtteid.	Tunneb tervisliku eluviisi põhitõdesid ja järgib neid. Tegutseb vastavalt päevakavale; kirjeldab oma praktilist ja vaimset tegevust; kirjeldab ja hindab oma käitumist ning korrigeerib seda vajadusel.	Mõistab ülesannete õige tõlgendamise ning enesekontrolli tähtsust, kasutab omandatud töövõtteid; hindab õigesti oma võimeid toimetulekuks elus, sh tööturul.
Õpipädevus	Täidab ülesanded koostgevuses, eeskuju, näidise ja omandatud oskuste piirides suulise korralduse järgi;	Täidab ülesandeid eeskuju, näidise ja õpitud oskuse piires suulise ja kirjaliku korralduse järgi; kasutab tuttavaid abivahendeid	Täidab õpitud erialal tööülesandeid, kasutab juhendaja abi; kasutab õpioskusi ja tuttavaid abivahendeid; täidab ülesande, kontrollib ja hindab	Täidab korrektselt jõukohaseid ülesandeid üksi ja rühmas; kasutab jõukohaseid teabevahendeid; teeb märkmeid ja koostab tarbekirja;

	<p>leiab paberilehelt ja raamatu leheküljelt vajaliku teabe (suunamisel); kuulab ja vastab küsimustele; selgitab mõisteid ööpäev ja aastaajad; kujutab ette ja modelleerib lühitekstis kirjeldatud situatsiooni; viib kokku eseme või kujutluse ja keelelise väljendi, tunneb tuttavaid esemeid kirjelduse järgi</p>	<p>õpiülesannete täitmisel; vormistab oma õpiülesanded nõuetekohaselt; eristab tuttavates situatsioonides ja oma tegevuses põhjust, tagajärge ja eesmärki; eristab fantaasiat ja reaalsust.</p>	<p>tulemust; oskab märgata oma õpiraskusi, küsib raskuste puhul abi ja kasutab seda; mõistab töö vajalikkust.</p>	<p>teab kutseõppe ja täiendusõppe võimalusi; väärtustab praktilist tööd ja on valmis kutseõppeks.</p>
Suhtluspädevus	<p>Loeb jõukohast õpitud teksti lühikeste sõnade ja/või kõnetaktide kaupa.</p>	<p>Loeb jõukohast teksti ladusalt, tõlgendab seda oma sõnadega, kujutab ette kirjeldatud objekte ja situatsioone; Väljendab ennast arusaadavalt, sh lühitekstide abil; Alustab ja jätkab dialoogi.</p>	<p>Loeb ladusalt, hangib informatsiooni oma teadmistele vastavast tekstist; valdab emakeele grammatikat, kasutab lausekonstruktsioone nende tähendust arvestades; selgitab rahulikult oma seisukohta kaaslastele.</p>	<p>Loeb, kirjutab ja loob tekste iseseisvaks toimetulekuks vajalikul tasemel; esitab oma soove, selgitab oma seisukohti, osaleb arutelus ja arvestab teistega.</p>
Matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogiaalne pädevus	<p>Vaatleb esemeid ja märkab nende erinevusi; võrdleb ja rühmitab esemeid ja kujutisi erinevate tunnuste alusel;</p>	<p>Vaatleb, võrdleb ning rühmitab objekte ja nähtusi rühmitusaluse abil; mõistab ruumi ja aja suhteid, väljendab neid kõnes.</p>	<p>Teeb vaatluse põhjal järeldusi; loeb lihtsat plaani, kaarti, tabelit.</p>	<p>Eristab vahendeid tarbekeemias ja füüsikas.</p>

	eristab objekte kuju, suuruse ja värvuse järgi ning tajub ruumisuhteid.			
Ettevõtlikkus-pädevus	Osaleb klassi ühistegevuses; kontakteerub ühistegevuses teiste inimestega, palub abi ja osutab kaaslastele abi.	Õpib üksi, klassis ning kodus, osaleb ühistöös; osaleb jõukohaselt ühistegevuses, abistab kaaslast.	Valdab omandatud õpitoimingute struktuuri: formuleerib ülesande, kavandab tegevuse; täidab ühistegevuses erinevaid ülesandeid, käitub vastavalt rollile.	Arvestab rühma huvisid ja isiklikku huvi, peab kinni kokkulepetest; tunneb vastutust oma tegude eest; lahendab lihtsamad eriolukorrad, astub vastu eetiliselt või õiguslikult valedele ettepanekutele.
Digipädevus	-	Oskab täiskasvanu juhendamisel kasutada lihtsamaid arvutiprogramme ning kodus ja koolis kasutatavaid tehnilisi seadmeid.	Oskab kasutada arvutit ja internetti suhtlus- ja õppevahendina.	Oskab kasutada jõukohaseid teabevahendeid, sh arvutit ja internetti suhtlusvahendina ning Infootsingul.

5. AINEKAVA EESTI KEEL TEISE KEELENA

1. Õpetuse eesmärgid

Eesti keele teise keelena õpetusega taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

1. mõistab lihtsat igapäevast eestikeelset kõnet, kasutab õpitud sõnu ja lausemalle vestluses;
2. realiseerib oma kõnesoovi eluliselt vajalikes situatsioonides;
3. mõistab suulisi ja kirjalikke lihtsaid tekste, tõlgendab igapäevast lihtsat verbaalset teavet (reklaam, kuulutused jne);
4. oskab kirjutada lihtsaid sõnumeid ja tekste (sh tarbetekste);
5. kasutab eestikeelseid teatmeallikaid (nt sõnaraamatuid, internetti) vajaliku info otsimiseks ka teistes valdkondades ja õppeainetes;
6. tunneb Eesti tuntumaid vaatamisväärsusi, kirjanikke, meediaväljaandeid, õppeasutusi ning teab eesti kultuuri iseärasusi.

2. Õppetegevuse kirjeldus arenguperioodide kaupa

2.1. Õppetegevus 3.-5. klassis

3. klassis algab eesti keele õppimine suulise osaga. Sel perioodil kujundatakse positiivset suhtumist eesti keele õppimisse, pakutakse eduelamusi ja turvatunnet. Uue keelekeskkonnaga tutvumiseks õpitakse koostöös õpetajaga eesti keelt teistest keeltest kuulmise järgi eristama, matkima kuulnud häälikuid, häälikuühendeid, sõnu ja lühikesi lauseid. Häälduharjutusteks kasutatakse eakohaseid tekste. Suheldakse mänguliselt lihtsates elulistes olukordades. Õpitakse kuulama, jälgima, korraldusi mõistma ja täitma, tuttavas dialoogis osalema. Kõnelemisoscuse arendamiseks julgustab õpetaja õpilasi küsima, täpsustama ja kehakeelt kasutama. Õpitakse tegevuste ja näitvahendite abil lauseid moodustama ning viisakusväljendeid kasutama. Tehakse ära kirja, kirjutatakse lihtsamaid sõnu, väljendeid ja lauseid. Tähtsaim on igakülgset ja jõukohaselt suulist eneseväljendusoskust arendada.

2.1.1 Õpitulemused ja õppesisu klassiti

3. klass

Õppesisu	Taotletavad õpitulemused
Mina ja teised Enese, pereliikmete, kaaslaste ja sõprade tutvustamine ning kirjeldamine; viisakusväljendid.	Suhtub positiivselt eesti keele õppimisse. Vastab lihtsatele küsimustele õpitu ulatuses. Oskab esitada lühikesi küsimusi õpitud sõnavara ja lausemallide piires.
Kodu ja lähiümbrus Kodukoht; kodukoha loodus; kodused toimingud; perekondlikud sündmused.	Tunneb ladina tähti. Kirjutab oma isikuandmeid. Kirjutab õpitud sõnu ja väljendeid, teeb ära kirja.
Eesti	

Aastaring; rahvakalendri tähtpäevad; suuremad linnad.	Tunneb suulises ja kirjalikus kõnes ära õpitud sõnad ja väljendid, mõistab nende tähendust. Nimetab aastaaegu. Teab Eesti riigi ja rahvuslikke sümboleid.
Riigid ja nende kultuur Eesti pealinn, keel, sümbolid..	
Igapäevaelu Õppimine ja töö. Tervis; koolipäev, koolitee.	
Vaba aeg. Lemmiktegevused, mängude käsklused ja juhendid.	

4. klass

Õppesisu	Taotletavad õpitulemused
Mina ja teised Enese, pereliikmete, kaaslaste ja sõprade tutvustamine ning kirjeldamine, viisakusväljendid.	Saab aru õpetaja poolt antud suulistest selgelt hääldatud juhenditest. Osaleb dialoogis elementaarsetel isiklikel teemadel, kasutades õpitud sõnavara ja lausemalle.
Kodu ja lähiümbrus Kodukoht; kodukoha loodus; kodused toimingud; perekondlikud sündmused.	Kasutab suhtluses õpitud sõnu, väljendeid ja lihtsaid lauseid oma elementaarsete vajaduste väljendamiseks.
Eesti Suuremad linnad; aastaring; rahvakalendri tähtpäevad, riigi sünnipäev.	Kirjutab lühikesi lauseid enda kohta õpitud lausemallide alusel. Vastab kirjalikult enda kohta käivatele lihtsatele küsimustele õpitud lausemallide alusel.
Riigid ja nende kultuur Eesti pealinn, keel, sümbolid.	Mõistab kirjutatud lühikesi lihtsaid tekste õpitud teemade piires.
Igapäevaelu Õppimine ja töö. Tervis; koolipäev, koolitee.	Leiab vajaliku teabe lühikestest lihtsatest tekstidest.
Vaba aeg Lemmiktegevused, mängude käsklused ja juhendid.	Tunneb Eesti traditsioone ja tähtpäevi.

5. klass

Õppesisu	Taotletavad õpitulemused

Mina ja teised Enese, pereliikmete, kaaslaste ja sõprade tutvustamine ning kirjeldamine.	Saab aru lihtsatest isiklikest küsimustest ja igapäevaelus vajalikest juhenditest, hoiatustest.
Kodu ja lähiümbus Kodukoht; kodukoha loodus; kodused toimingud; perekondlikud sündmused.	Kirjeldab lühidalt iseennast ja oma lähimat ümbrust. Osaleb dialoogis õpitud sõnavara ja lausemallide piires.
Eesti Suuremad linnad; aastaring; rahvakalendri ja riiklikud tähtpäevad.	Tuleb suulises suhtluses toime igapäevaelus kõige sagedamini esinevates olukordades. Saab aru lihtsate kirjalike sõnumite ja juhendite tähendusest.
Riigid ja nende kultuur Eesti pealinn ja sümbolid; Eesti naabrid.	Kirjutab lühikesi lauseid etteütlemise järgi.
Igapäevaelu. Õppimine ja töö Tegevused ruumis ja väljas; koolipäev, koolitee; tervise hoidmine.	Kirjutab lühikesi lihtsaid sõnumeid, mis on seotud isikuandmetega, igapäevavajadustega ja tunnetega. Teab mõningaid eesti kirjanikke.
Vaba aeg Lemmiktegevused; mängude käsklused ja juhendid.	Nimetab Eesti suuremaid linnu, saari, oma elupaiga lähiümbruse vaatamisväärsusi.

2.2. Õppetegevus 6.-7. klassis

6.–7. klassis arendatakse õpilaste suulist ja kirjalikku väljendusoskust keele kõiki osaoskusi pidevalt harjutades. Harjutamisel on alati toeks pildid, sõnaühendid, tugisõnad, -laused, lausemallid, õpetaja suunavad küsimused jm. Õpilasi julgustatakse suhtlema, üksteist toetama ning väärtustama. Keeleteadmised omandatakse praktilise tegevuse ja konteksti kaudu. Tehakse ära kirja, koostatakse mallide järgi lauseid ning moodustatakse nendest lühitekste. Koostöös õpitakse tekstist tundmatuid sõnu otsima, loetu põhjal küsimustele vastama, küsimusi esitama. Tehakse oma tegevusest ja ühisüritustest suulisi kokkuvõtteid, osaletakse igapäevaelu dialoogides, valitakse esitatud repliikide hulgast vestluse sobivaid. Õpitakse kasutama igapäevaeluks vajalikke digivahendeid. Suureneb lugemise ja kirjutamise osa, kinnistuvad esmased õpi- ja digioskused, turvalise käitumise harjumused. Koostöös teiste aineõpetajatega rakendatakse lõimitud õpet. Motiveeritakse õpilast eesti keelt kasutama igapäevategevustes ja suhtluses, luues selleks õpilastele huvitavaid olukordi (õppekäigud, teater, spordivõistlus).

2.2.1 Õpitulemused ja õppesisu klassiti

6. klass

Õppesisu	Taotletavad õpitulemused
Mina ja teised Suhtlemine pereliikmete ja kaaslastega;	Mõistab lihtsat, lühikeste lausetega kõnet, osaleb dialoogis tuttavatel teemal.

viisakusväljendid; enda ja teiste kirjeldamine.	Tuleb suulises suhtluses toime eakohastes igapäevaelu situatsioonides.
Kodu ja lähiümbrus. Kodused toimetused; elu linnas ja maal.	Saab aru lihtsatest kirjalikest tekstidest, mille sõnavara on sageli kasutatav (isiklikud kirjad, lühiuudised, juhendid).
Eesti Aastaring; rahvakalendri ja riiklikud tähtpäevad.	Kirjeldab suuliselt ja kirjalikult ennast ja oma lähimat ümbrust.
Riigid ja nende kultuur Eesti pealinn ja sümbolid; Eesti naabrid.	
Igapäevaelu. Õppimine ja töö Aeg ja kalender; tegevused ruumis ja väljas; koolipäev, koolitarbed; tervislik toit ja tervise hoidmine.	
Vaba aeg Reisimine; huviringid ja trennid; lugemine, arvutimängud.	

7. klass

Õppesisu	Taotletavad õpitulemused
Mina ja teised Inimestevahelised suhted, viisakusväljendid.	Saab aru selget teavet sisaldavast kõnest; saab aru kõne teemast ja olulisest sisust:
Kodu ja lähiümbrus. Kodused tööd ja tegemised; kodu ja lähiümbruse korrashoid; käitumine koduümbruses ja looduses.	saab aru igapäevaselt kasutatavast sõnavarast. Kirjeldab oma lähimat ümbrust lühikeste lausetega.
Eesti Aastaring; rahvakalendri ja riiklikud tähtpäevad; keskkonnakaitse.	Tuleb suulises suhtluses toime sagedamini esinevates teenindussfääriga seotud suhtlus-situatsioonides, algatab ja lõpetab lühikesi dialooge.
Riigid ja nende kultuur. Eesti sümbolid; suuremad linnad jm sihtkohad.	Kirjutab lühikesi lihtsaid sõnumeid (isiklikud kirjad, märkmed), mis on seotud igapäevaেলuga.
Igapäevaelu. Õppimine ja töö	

Tervislik toit ja eluviis; hügieen; kehaosad, enesetunne; suhtlemine arsti juures, poes ja kinos, ühistranspordis; turvaline liiklemine.
Vaba aeg Huvitegevused; kino.

2.3. Õppetegevus 8.-9. klassis

8.–9. klassis arendatakse peamiselt õpilaste iseseisvust, õpetatakse tegema valikuid ning täitma kindla eesmärgiga ülesandeid. Suur tähtsus on praktilisel harjutamisel, näitlikustamisel ja kordamisel, et õpilased suudaksid mõista ja täita suulisi ja kirjalikke tuttavaid töökorraldusi, luua seoseid. Et iseseisvat keelekasutust suurendada, õpetatakse esitama teavet olukorrast lähtuvalt, selgitama oma seisukohta kaaslastele, põhjendama oma arvamust, nõustuma või loobuma, tegema ettepanekuid jne. Kuulamisoskuse arendamiseks kuulavad õpilased eestikeelset kõnet, vestlusi ning teevad õpetaja abiga nende põhjal kokkuvõtteid ja järeldusi. Lugemisvarasse kuuluvad peamiselt tarbetekstid: kuulutused, reklaamid, juhendid, ametikirjad. Suulise ja kirjaliku väljendusoskuse arendamisel pööratakse enim tähelepanu sellele, kuidas hankida teavet, kuidas seda mõista ning suuliselt ja kirjalikult edastada. Kirjutamine on seotud praktiliste vajadustega: koostatakse tarbetekste, täidetakse blankette õpetaja juhendamisel. Õpilased oskavad nimetada mõnd tuntumat Eesti vaatamisväärsust, meediaväljaannet, eesti lastekirjandusteost ning huvipakkuvat õppeasutust. Tegeldakse põhjalikumalt mõne huviala ja õppeaine sõnavaraga. Õpilased kasutavad õpituid digivahendeid, sh oskavad lugeda ja saata e-kirja, sõnumit.

8. klass

Õppesisu	Taotletavad õpitulemused
Mina ja teised. Inimestevahelised suhted; viisakusväljendid.	Saab aru kooliga, huvidega jm õpilaste igapäevaelu valdkonnaga seotud suulisest kõnest.
Kodu ja lähiümbus. Kodused toimetused; peretraditsioonid ja tähtpäevad; ruumid ja sisustus.	Suhtleb suuliselt isiklikes ja argielulistes situatsioonides tuttavatel teemadel. Saab aru eakohaste ja igapäevaeluga seotud raadiouudiste, telesaadete peamisest sisust.
Eesti. Aastaring; rahvakalendri ja riiklikud tähtpäevad; keskkonnakaitse.	Saab aru suulistes ja kirjalikes lihtsates tekstides tööõpetuse valdkonna sõnavarast ja kasutab neid suulises suhtluses õpitud lausemallide piires.
Riigid ja nende kultuur. Eesti sümbolid; suuremad linnad jm sihtkohad.	Saab aru olulisest teabest olmetekstides: (menüü, juhendid, lihtsamad küsimustikud).
Igapäevaelu.	

Tervislik toit ja eluviis; hügieen; kehaosad, enesetunne; suhtlemine arsti juures, poes ja kinos, ühistranspordis; turvaline liiklemine.	Saab aru kirjalike lihtsate tavatekstide põhisisust ja mõningatest detailidest.
Vaba aeg.	Kirjutab kogemuse põhjal lühikesi, lihtsaid sündmuste kirjeldusi.
Vaba aja veetmise viisid; huvitegevused.	Nimetab mõningaid Eesti ajaloo olulisemaid sündmusi, Eesti vaatamisväärsusi, oskab neist mõnda lühidalt kirjeldada.
	Kasutab digivahendeid õppeülesannetes.

9. klass

Õppesisu	Taotletavad õpitulemused
Mina ja teised. Inimestevahelised suhted; viisakusväljendid.	Saab aru suuliselt edastatud tekstist tuttavatel ja igapäevaeluga seotud teemadel.
Kodu ja lähiümbrus. Kodused tööd ja tegemised; kodu ja lähiümbruse korrashoid; peretraditsioonid.	Saab aru emakeelena rääkijate suulise kõne peamisest mõttest (õpitud teemade piires). Kirjeldab suuliselt oma lähiümbrust ja igapäevaeluga seotut, osaleb suulistes lühiaruteludes tuttavatel ja huvipakkuvatel teemadel.
Eesti. Rahvakalendri ja riiklikud tähtpäevad; Eesti kaart; ilmakaared ja ilm; vaatamisväärsused looduses; mälestusmärgid ja muuseumid; laulu- ja tantsupeod.	Saab aru suulistes ja kirjalikes lihtsates tekstides loodusõpetuse valdkonna sõnavarast ja kasutab neid suulises suhtluses õpitud lausemallide piires.
Riigid ja nende kultuur. Riikide keeled ja sümbolid; kultuurinähtuste levik, erinevad tavad.	Saab aru kirjalike tekstide peamisest sisust ja tuttavate teemade võtmesõnadest.
Igapäevaelu. Suhtlemine ja käitumine muuseumis, kinos, teatris, kohvikus; turvaline liiklemine; dokumentide täitmine; tööelu.	Kirjeldab kirjalikult lühidalt oma igapäevast ümbrust ja tegevust. Teab mõningaid Eesti õppeasutusi, saab aru jätkuõppimise ja töö leidmise alast suulisest ja kirjalikust teabest.
Vaba aeg. Muuseum; teater; muusika; kino; kohvik; matk ja ekskursioon.	Kasutab digivahendeid teabe leidmiseks.

6. AINEKAVA MATEMAATIKA

1. Õppe- ja kasvatus eesmärgid

Matemaatikaõpetusega taotletakse, et õpilane:

1. saab aru matemaatika vajalikkusest oma elus ja tegevuses, tunneb rõõmu matemaatikaga tegelemisest;
2. omandab iseseisvaks tööks ja koostööks vajalikud oskused ning hoiakud;
3. õpib ümbritseva maailma esemeid ja nähtusi struktureerima (järjestama, võrdlema, rühmitama, loendama, mõõtma);
4. oskab suunamisel otsida matemaatikaalast teavet, kasutab õpetaja juhendamisel või iseseisvalt sobivaid info- ja kommunikatsioonitehnoloogi vahendeid;
5. tunneb õpitud matemaatilisi mõisteid ja seoseid, rakendab matemaatikateadmisi ning lahendab jõukohaseid probleemsituatsioone teistes õppeainetes ja igapäevaelus.

1.1. Õppeaine kirjeldus kooliastmeti (1.-2. klass)

1.–2. klassis saavad õpilased esmased kogemuslikud kujutlused esemete ja suuruste maailmast, hulkadest, vormist, ruumist ja ajast, arvudest 20 piires ning arvude liitehitusest. Õpitakse tundma lihtsamaid geomeetrilisi kujundeid, omandatakse esmased kujutlused mõõtmisest ja mõõtühikutest. Õpitakse opereerima hulkadega, sooritama liitmis- ja lahutamistehteid ning rakendama neid matemaatiliste jutukeste koostamisel ning eluliste probleemsituatsioonide lahendamisel.

1.2. Õppetegevuse kirjeldus arenguperioodide kaupa

1.2.1. Õpitulemused I kooliastmes

3. klassi lõpetaja:

1. märkab suunamisel matemaatikaga seonduvat ümbritsevas elus;
2. kasutab õpetajaga koostegevuses sobivaid info- ja kommunikatsioonitehnoloogia vahendeid;
3. mõistab õpitud matemaatilist keelt;
4. oskab sihipäraselt vaadelda objekte ja nähtusi ning märgata ja kirjeldada nende erinevusi ja sarnasusi;
5. lahendab koostegevuses õpetajaga õpitud matemaatilisi probleemsituatsioone;
6. tunneb huvi matemaatika õppimise vastu.

1. klass

Õppesisu ja põhimõisted	Õpitulemused
<ul style="list-style-type: none"> – naturaalarvud 1–20; – liitmine ja lahutamine; – raha; – geomeetrilised kujundid: ring, kolmnurk, nelinurk; – nädalapäevad ja aastaaeg. 	<ul style="list-style-type: none"> – Õpilane: – orienteerub ruumis ja tasapinnal küsimuse kus? ja korralduse pane ...! alusel; – võrdleb ja järjestab esemeid suuruse, pikkuse, laiuse ja kõrguse järgi;
Õppetegevus 1.–2. klassis	

<p>1.–2. klassis saavad õpilased esmased kogemuslikud kujutlused esemete ja suuruste maailmast, hulkadest, vormist, ruumist ja ajast, arvudest 20 piires ning arvude liitehitusest. Õpitakse tundma lihtsamaid geomeetrilisi kujundeid, omandatakse esmased kujutlused mõõtmisest ja mõõtühikutest. Õpitakse opereerima hulkadega, sooritama liitmis- ja lahutamistehteid ning rakendama neid matemaatiliste jutukeste koostamisel ning eluliste probleemsituatsioonide lahendamisel.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – opereerib hulkadega (oskab hulki võrrelda, võrdsustada ja ühendada ning eraldada – osahulka); – nimetab, kirjutab ja võrdleb arve 10 piires; – teab arvude koostist 10 piires; – liidab ja lahutab 10 piires; – teab rahaühikuid; – eristab ja konstrueerib praktiliselt geomeetrilisi kujundeid ring, kolmnurk, nelinurk ja teab nende nimetusi; – teab nädalapäevade ja aastaegade järgnevust toetudes abivahenditele; – lahendab ja koostab abiga matemaatilisi jutukesti.
---	---

2. klass

Õppesisu ja põhimõisted	Õpitulemused
<ul style="list-style-type: none"> – naturaalarvud 1–20; – liitmine ja lahutamine; – raha; – geomeetrilised kujundid: ring, kolmnurk, nelinurk, sirglõik; – mõõtühik: sentimeeter; – täna, homme, üleile ja ülehomm, nädalapäevad ja aastaag. <p>Õppetegevus 1.–2. klassis</p> <p>1.–2. klassis saavad õpilased esmased kogemuslikud kujutlused esemete ja suuruste maailmast, hulkadest, vormist, ruumist ja ajast, arvudest 20 piires ning arvude liitehitusest. Õpitakse tundma lihtsamaid geomeetrilisi kujundeid, omandatakse esmased kujutlused mõõtmisest ja mõõtühikutest. Õpitakse opereerima hulkadega, sooritama liitmis- ja lahutamistehteid ning rakendama neid matemaatiliste jutukeste koostamisel ning eluliste probleemsituatsioonide lahendamisel.</p>	<p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> – teab naturaalarve 1–20; – vastandab hulgaelemente arvuga (20 piires); – määrab arvu koha naturaalarvude reas; – eristab ühe- ja kahekohalisi arve, arvus kümnelisi ja ühelisi; – liidab ja lahutab 20 piires järku ületamata; – lahendab kolme arvu liitmise või lahutamise liit ülesandeid; – seostab ajasuhteid eile, täna, homme, üleile ja ülehomm nädalapäevadega; – määrab aega täistundides; – kasutab mõõtmisel pikkusühikut sentimeeter; – mõõdab joonlaua abil lõigu pikkust sentimeetrites; – joonestab punktide järgi joonlaua abil kolmnurka ja nelinurka; – kasutab õpitud rahaühikuid ostumüügitehingute sooritamisel poemängus;

	<ul style="list-style-type: none"> – lahendab abiga ühetehtelisi tekstülesandeid summa ning vahe leidmiseks.
--	---

3. klass

Õpisisu ja põhimõisted	Õpitulemused
<ul style="list-style-type: none"> – naturaalarvud 1–100; – liitmine ja lahutamine; – mõõtühikud: meeter, kilogramm, liiter; – rahaühikud: euro ja sent; – aeg: täis- ja pooltund, kalendripäevad; – geomeetrilised kujundid: sirglõik, nelinurk. <p>Õppetegevus 3.–5. klassis</p> <p>3.–5. klassis omandavad õpilased kujutluse arvudest 1000 piires, arvude kümnendkoostise ja rakendavad seda arvutamisel ning eluliste probleemide lahendamisel. Omandatakse kujutlused korrutamise ja jagamise olemusest ning rakendatakse neid korrutamise- ja jagamistabeli ülesannete lahendamisel. Omandatakse kujutlus mõõtühikute süsteemist ja õpitakse arvutama nimega arvudega. Õpitakse eristama, nimetama, mõõtma ja joonestusvahenditega joonestama tasapinnalisi geomeetrilisi kujundeid. Kujuneb arusaam elus ettetulevate probleemide sõnastamisest tekstülesandena. Omandatakse oskus esemeliselt ja skemaatiliselt modelleerida lihtsamaid liht- ja lihtsituatsioone.</p>	<p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> – teab naturaalarve 1–100; – teab arvude ehitust kümnendsüsteemis (100 piires); – võrdleb arve; – liidab ja lahutab arve 20 piires; – liidab ja lahutab arve 100 piires; – teab mõõtühikuid meeter, kilogramm, liiter ning rahaühikuid euro ja sent; – liidab ja lahutab ühenimelisi arve; – määrab õpetaja juhendamisel aega täis- ja pooltunnise täpsusega ning kalendri järgi – päevades; – joonestab sirglõigu ja nelinurga mõõdu järgi; – 10) lahendab abiga ühe- ja kahetehtelisi tekstülesandeid.

1.2.2. Õpitulemused II kooliastmes

6. klassi lõpetaja:

1. märkab ja mõistab matemaatikaga seonduvat ümbritsevas elus;
2. kasutab õpetaja juhendamisel sobivaid info- ja kommunikatsioonitehnoloogia vahendeid;
3. mõistab ja rakendab koostegevuses õpetajaga õpitud matemaatilist keelt;
4. nimetab objekte ja nähtusi ning nende tunnuseid, võrdleb ja rühmitab neid ühe-kahe
5. tunnuse alusel;
6. lahendab õpitud matemaatilisi probleemsituatsioone ja hindab saadud tulemuse reaalsust
7. õpetaja juhendamisel;

8. tunneb huvi matemaatika aine vastu.

4. klass

Õppesisu ja põhimõisted	Õpitulemused
<ul style="list-style-type: none"> - naturaalarvud 1–100; - liitmine ja lahutamine; - korrutamine ja jagamine; - korrutustabel; - mõõtühikud: millimeeter, termomeetri kraadid; - rahaühikud: euro ja sent; - aeg: veerand-, pool-, kolmveerand- ja täistund; - geomeetrilised kujundid: sirglõik, nurgad. <p>Õppetegevus 3.–5. klassis</p> <p>3.–5. klassis omandavad õpilased kujutluse arvudest 1000 piires, arvude kümnendkoostise ja rakendavad seda arvutamisel ning eluliste probleemide lahendamisel. Omandatakse kujutlused korrutamise ja jagamise olemusest ning rakendatakse neid korrutamise- ja jagamistabeli ülesannete lahendamisel. Omandatakse kujutlus mõõtühikute süsteemist ja õpitakse arvutama nimega arvudega. Õpitakse eristama, nimetama, mõõtma ja joonestusvahenditega joonestama tasapinnalisi geomeetrilisi kujundeid. Kujuneb arusaam elus ettetulevate probleemide sõnastamisest tekstülesandena. Omandatakse oskus esemeliselt ja skemaatiliselt modelleerida lihtsamaid liht- ja lihtsituatsioone.</p>	<p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> – teab naturaalarve 100 piires; – teab Rooma numbreid I–V; – liidab ja lahutab 100 piires; – korrutab ja jagab toetudes korrutustabelile; – lahendab kahe- ja kolmetehtelisi avaldisi; – leiab osa tervikust; – teab mõõtühikut millimeeter; – oskab lugeda termomeetri näitu kraadides; – tunneb kella (veerand-, pool-, kolmveerand- ja täistund); – liidab ja lahutab ühe- ja mitmenimelisi arve; – joonestab lõike etteantud mõõdu järgi; – teab nurkade liike; – lahendab koostöös õpetajaga kahetehtelisi tekstülesandeid.

5. klass

Õppesisu ja põhimõisted	Õpitulemused
<ul style="list-style-type: none"> – naturaalarvud 1–1000; – Rooma numbrid I–X; – liitmine ja lahutamine; – korrutamine ja jagamine; – harilik murd; – mõõtühikud: meeter, kilogramm, liiter; 	<p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> – teab naturaalarve 1000 piires; – eristab järgühikuid, oskab määrata nende arvu; – teab Rooma numbreid I–X; – liidab ja lahutab arve 1000 piires;

<ul style="list-style-type: none"> – rahaühikud: euro ja sent; – aeg: täis- ja pooltund, kalendripäevad; – geomeetrilised kujundid: ring. <p>Õppetegevus 3.–5. klassis</p> <p>3.–5. klassis omandavad õpilased kujutluse arvudest 1000 piires, arvude kümnendkoostise ja rakendavad seda arvutamisel ning eluliste probleemide lahendamisel. Omandatakse kujutlused korrutamise ja jagamise olemusest ning rakendatakse neid korrutamise- ja jagamistabeli ülesannete lahendamisel. Omandatakse kujutlus mõõtühikute süsteemist ja õpitakse arvutama nimega arvudega. Õpitakse eristama, nimetama, mõõtma ja joonestusvahenditega joonestama tasapinnalisi geomeetrilisi kujundeid. Kujuneb arusaam elus ettetulevate probleemide sõnastamisest tekstülesandena. Omandatakse oskus esemeliselt ja skemaatiliselt modelleerida lihtsamaid liht- ja lihtsituatsioone.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – korrutab ja jagab ühekohalise arvuga 100 piires; – korrutab ja jagab ühekohalise arvuga 1000 piires; – lahendab kahe- ja kolmetehtelisi avaldisi; – saab aru mõiste harilik murd olemusest; – leiab osa arvust 1000 piires; – teab mõõtühikuid gramm, tonn, kilomeeter; – määrab aega kella ja kalendri järgi; – liidab ja lahutab nimega arve 1000 piires; – korrutab ja jagab ühenimelisi arve 1000 piires; – eristab ringi ja ringjoont; – 15) lahendab kahetehtelisi tekstülesandeid.
--	---

6. klass

Õppesisu ja põhimõisted	Õpitulemused
<ul style="list-style-type: none"> – naturaalarvud 1–10 000; – Rooma numbrid I–XX; – ümardamine; – liitmine ja lahutamine; – korrutamine ja jagamine; – lihtmurd, liigmurd ja segaarv; – kümnendmurd; – liitmine ja lahutamine kümnendmurde; – mõõtühikud: detsimeeter, detsiliiter ja milliliiter; – rahaühikud: euro ja sent; – aeg: täis- ja pooltund, kalendripäevad; – geomeetrilised kujundid: lõikuvad, ristuvad ja paralleelsed sirged; – kolmnurk, hulknurk; – ümbermõõt. 	<p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> – teab naturaalarve 10 000 piires; – ümardab arvu etteantud järguni 10 000 piires; – teab Rooma numbreid I–XX; – liidab ja lahutab arve 10 000 piires; – korrutab ja jagab arve 10 000 piires; – lahendab mitmetehtelisi avaldisi; – mõistab lihtmuru, liigmuru ja segaarvu olemust; – liidab ja lahutab lihtmurde; – leiab ühe ja mitu osa arvust; – mõistab kümnendmuru olemust; – liidab ja lahutab kümnendmurde; – teab mõõtühikuid detsimeeter, detsiliiter ja milliliiter;

<p>Õppetegevus 6.–7. klassis</p> <p>6.–7. klassis omandavad õpilased kujutluse arvudest 100 000 piires, õpivad eristama arvu järke ja klasse. Lahendatakse geomeetriaülesandeid, sooritatakse nelja aritmeetilist tehet naturaal- ja nimega arvudega õpitud arvuvalla piires. Omandatakse kujutlused harilikust ja kümnendmurrust, õpitakse leidma osa tervikust ja tervikut tema osa järgi. Kujuneb oskus rakendada tekstülesandest omandatud teadmisi analoogiliste seostega eluliste probleemide modelleerimisel ja lahendamisel.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – arvutab ajavahemikke; – liidab ja lahutab nimega arve 10 000 piires; – korrutab ja jagab nimega arve 10 000 piires; – eristab lõikuvaid, ristuvaid ja paralleelseid sirgeid; – eristab kolmnurkade liike; – arvutab hulknurga ümbermõõtu; – lahendab kolmetehtelisi tekstülesandeid toetudes lahendusplaanile.
--	--

1.2.3. Õpitulemused III kooliastmes

9. klassi lõpetaja:

1. märkab ja mõistab matemaatikaga seonduvat ümbritsevas elus ning kirjeldab seda arvude
2. või geomeetriliste kujundite abil;
3. kasutab õpetaja juhendamisel või iseseisvalt sobivaid info- ja
4. kommunikatsioonitehnoloogia vahendeid;
5. mõistab ja rakendab õpitud matemaatilist keelt igapäevaelus;
6. liigitab objekte ja nähtusi ning kirjeldab neid mitme tunnuse järgi;
7. loeb, mõistab ja lahendab õpitud matemaatilisi probleemsituatsioone;
8. püstitab ülesande lahendamiseks vajalikud küsimused, selgitab valitud lahenduskäiku,
9. hindab saadud tulemuse reaalsust ja teostab enesekontrolli;
10. on teadlik õppiija, kes mõistab matemaatika olulisust, on huvitatud ja tunneb vajadust
11. matemaatikateadmisi omandada.

7 klass

Õppesisu ja põhimõisted	Õpitulemused
<ul style="list-style-type: none"> – naturaalarvud 1–100 000; – ümardamine; – Rooma numbrid I–XXX; – liitmine ja lahutamine; – korrutamine ja jagamine; – harilik murd; – teisendamine harilikke murde; – taandamine harilikke murde; – korrutamine ja jagamine harilikke murde; – lihtmurd, liigmurd ja segaarv; – kümnendmurd; – liitmine ja lahutamine kümnendmurde; 	<p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> – teab naturaalarve 100 000 piires; – ümardab arvu etteantud järguni 100 000 piires; – teab Rooma numbreid I–XXX; – liidab ja lahutab 100 000 piires; – korrutab ja jagab 100 000 piires; – lahendab mitmetehtelisi avaldisi; – teisendab harilikke murde; – taandab harilikke murde; – korrutab ja jagab harilikke murde; – leiab terviku tema osa järgi;

<ul style="list-style-type: none"> – korrutamine ja jagamine kümnendmurde; – pikkus-, raskus-, mahu-, aja- ja rahaühikute; – geomeetrilised kujundid: sümmeetrilised kujundid; – hulknurk; – ümbermõõt. <p>Õppetegevus 6.–7. klassis</p> <p>6.–7. klassis omandavad õpilased kujutluse arvudest 100 000 piires, õpivad eristama arvu järke ja klasse. Lahendatakse geomeetriaülesandeid, sooritatakse nelja aritmeetilist tehet naturaals- ja nimega arvudega õpitud arvuvalla piires. Omandatakse kujutlused harilikust ja kümnendmurrust, õpitakse leidma osa tervikust ja tervikut tema osa järgi. Kujuneb oskus rakendada tekstülesandest omandatud teadmisi analoogiliste seostega eluliste probleemide modelleerimisel ja lahendamisel.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – liidab ja lahutab kümnendmurde; – korrutab ja jagab kümnendmurde; – kasutab arvutamisel pikkus-, raskus-, mahu-, aja- ja rahaühikute seoseid; – arvutab aritmeetilise keskmise; – arvutab hulknurga ümbermõõdu; – joonestab sümmeetrilisi kujundeid; – 17) lahendab kolmetehtelisi tekstülesandeid toetudes lahendusplaanile.
--	---

8. klass

Õppesisu ja põhimõisted	Õpitulemused
<ul style="list-style-type: none"> – naturaalarvud 1–1000 000; – ümardamine; – Rooma numbrid I–XXXV; – liitmine ja lahutamine; – korrutamine ja jagamine; – harilik murd; – teisendamine harilikke murde; – taandamine harilikke murde; – korrutamine ja jagamine harilikke murde; – lihtmurd, liigmurd ja segaarv; – kümnendmurd; – liitmine ja lahutamine kümnendmurde; – korrutamine ja jagamine kümnendmurde; – geomeetrilised kujundid: sümmeetrilised kujundid; – ruumiline kujund; – pindala; 	<p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> – teab naturaalarve 1 000 000 piires; – ümardab arve etteantud järguni 1 000 000 piires; – teab Rooma numbreid I–XXXV; – liidab ja lahutab 1 000 000 piires; – korrutab ja jagab 1 000 000 piires; – lahendab mitmetehtelisi avaldisi; – liidab ja lahutab harilikke murde; – korrutab ja jagab harilikke murde; – liidab ja lahutab kümnendmurde; – korrutab ja jagab kümnendmurde; – arvutab pindala; – eristab ruumilisi kujundeid; – joonestab sümmeetrilisi kujundeid; – 14) lahendab kolmetehtelisi tekstülesandeid toetudes lahendusplaanile.

<p>Õppetegevus 8.–9. klassis</p> <p>8.–9. klassis kasutavad õpilased omandatud arvutusoskust igapäevaste eluliste probleemide modelleerimisel ja lahendamisel. Süvenevad õpilaste teadmised ja oskused opereerimisest arvudega 1 000 000 piires. Täpsustuvad ja laienevad teadmised geomeetrilistest kujunditest ja nende omadustest, tekib kujutus pindalast ja ruumalast. Õpilased lahendavad rakenduslikke tekstülesandeid, loevad ja koostavad lihtsamaid andmestikke ja diagramme.</p>	
---	--

9. klass

Õppesisu ja põhimõisted	Õpitulemused
<ul style="list-style-type: none"> – naturaalarvud 1–1000 000; – Rooma numbrid I–XXXV; – liitmine ja lahutamine; – korrutamine ja jagamine; – teisendamine murde; – protsent; – ruumala; – diagrammid. <p>Õppetegevus 8.–9. klassis</p> <p>8.–9. klassis kasutavad õpilased omandatud arvutusoskust igapäevaste eluliste probleemide modelleerimisel ja lahendamisel. Süvenevad õpilaste teadmised ja oskused opereerimisest arvudega 1 000 000 piires. Täpsustuvad ja laienevad teadmised geomeetrilistest kujunditest ja nende omadustest, tekib kujutus pindalast ja ruumalast. Õpilased lahendavad rakenduslikke tekstülesandeid, loevad ja koostavad lihtsamaid andmestikke ja diagramme.</p>	<p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> – teab naturaalarve 1 000 000 piires; – teab Rooma numbreid I–XXXV; – liidab ja lahutab, korrutab ja jagab 1 000 000 piires; – teisendab murde; – 5)sooritab nelja aritmeetilist tehet kümnenmurdudega; – teab protsendi praktilist tähendust; – sooritab protsentarvutusi; – arvutab ruumala; – leiab infot diagrammilt; – lahendab probleemsituatsioonide põhjal mitmetehtelisi tekstülesandeid.

7. AINEKAVA LOODUSÕPETUS

1. Õpetuse eesmärgid

Loodusõpetuse õpetamisega taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

1. tunneb huvi looduse vastu, käitub looduses hoolivalt ja turvaliselt, teab looduskaitse põhimõtteid;
2. oskab vaadelda loodusobjekte ja -nähtusi, teha praktilisi töid ja esitada tulemusi;
3. tunneb ning kirjeldab loodusobjekte ja -nähtusi, mõistab elus- ja eluta keskkonna seoseid;
4. mõistab inimtegevuse mõju keskkonnale, väärtustab keskkonnasäästlikku eluviisi;
5. leiab loodusteaduslikku teavet, kasutades tekste, plaane, kaarte ja mudeleid ning viies läbi vaatlusi ja katseid; sõnastab saadud teavet suuliselt ja kirjalikult.

2. Õppetegevuse kirjeldus arenguperioodide kaupa

2.1 Õppetegevus 1.–2. klassis

1.-2. klassi õppetegevuses keskendutakse looduse vahetule kogemisele ja praktilisele tegevusele. Õpetaja osalusel ja suunamisel õpivad õpilased tundma lähiümbrust ning igapäevaelu nähtusi, õpivad märkama, vaatlema, võrdlema ja kirjeldama ümbritsevate objektide ja nähtuste tajutavaid tunnuseid.

Õppetegevuses on olulisel kohal liigitamis- ja järjestamisoskust kujundavad tegevused. Õppetegevuses tuleb kasutada kujutluspiltide loomiseks palju esemelist ja kujutatavat näitlikustamist. Ülekaalus on õppemäng ning praktiline tegutsemine. Valdavalt suuline õppetegevus peab arvestama õpilaste kõne arengu taset.

Õpetaja osaleb õppetöös suurel määral. Järjepidevalt on vaja suunata õpilaste tunnetustegevust ja kõnet. Õpilaste õppetegevust tuleb reguleerida koostöös ja eeskuju järgi, tegevusakte peab saatma õpetaja kõne.

2.1.1 Loodusõpetuse õpitulemused ja õppesisu klassiti

1. klass

Õppesisu	Taotletavad õpitulemused
<p><u>Kodu ja kool</u></p> <p>Tutvumine kodu- ja kooliümbrusega õppekäikudel.</p> <p>Kodumaja: talumaja/elamu/kortersuures majas.</p> <p>Erinevad ruumid kodus: esik, köök, elutuba jt.</p> <p>Perekonnaliikmed.</p>	<p>Orienteerub täiskasvanu abiga kodus, koolis ja kooliteel.</p> <p>Teab ja nimetab pereliikmeid, koduloomi.</p> <p>Kirjeldab neid õpetaja küsimustele toetudes 2–4-sõnalise lausega ja rühmitab neid erinevate tunnuste alusel.</p>

<p>Koduloomad, nende välimus, toitumine, hääliksused.</p>	
<p><u>Sügis</u></p> <p>Sügise tunnused looduses.</p> <p>Sügisilmad (vihm, tuul, pori jm).</p> <p>Rändlindude (nt pääsuke, kurg) äratundmine ja nimetamine, nende lahkumine.</p>	<p>Tunneb ära sügisele iseloomulikke loodusnähtusi.</p> <p>Tunneb ära ja nimetab õpitud taimi, loomi ja loodusnähtusi.</p> <p>Kirjeldab neid õpetaja küsimustele toetudes 2–4-sõnalise lausega ja rühmitab neid erinevate tunnuste alusel.</p> <p>Käitub looduses hoolivalt, hindab enda ja teiste käitumist looduses õige/vale põhimõttel.</p>
<p><u>Talv</u></p> <p>Talve tunnused looduses: maapinna külmumine, külm õhk, jää, lumi, tuisk, sula.</p> <p>Inimeste elu ja tegevus talvel: ruumide kütmine, tänavate liivatamine jms.</p> <p>Talveriietus.</p> <p>Talvised tähtpäevad: jõulud ja näärid.</p> <p>Jõuludeks valmistumine kodus ja koolis. Jõulupuu. Jõuluvana. Jõulusalmid, jõululaulud. Näärid ja aastavahetus.</p>	<p>Tunneb ära ja nimetab talvele iseloomulikke loodusnähtusi.</p> <p>Kirjeldab neid õpetaja küsimustele toetudes 2–4-sõnalise lausega ja rühmitab neid erinevate tunnuste alusel.</p> <p>Käitub looduses hoolivalt, hindab enda ja teiste käitumist looduses õige/vale põhimõttel.</p>
<p><u>Loomad ja linnud</u></p> <p>Metsloomad, nende välimus, liikumine, elupaik. Metsloomad talvel.</p>	<p>Tunneb ära (sh pildil) ning nimetab õpitud loomi-linde.</p> <p>Õpetaja küsimustele toetudes kirjeldab neid 2-4-sõnalise lausega.</p> <p>Käitub looduses hoolivalt, hindab enda ja teiste käitumist looduses õige/vale põhimõttel.</p>
<p><u>Aeg</u></p> <p>Nädalapäevade nimetused, järjestus.</p> <p>Töö- ja puhkepäevad.</p> <p>Eile, täna, homme.</p>	<p>Oskab nädalapäevi nimetada ja järjestada.</p> <p>Orienteerub päeva osades.</p>

Päev ja öö.	
<p><u>Kevad</u></p> <p>Kevade tunnused looduses: päeva pikenemine, õhu soojenemine, lume ja jää sulamine, jääminek veekogul, rändlindude saabumine, looduse tärkamine kevadel. Esimesed kevadekuulutajad. Kevadtöö aias ja põllul. Kevadised koristustööd (lapsele jõukohased).</p>	<p>Nimetab aastaaegu nende õiges järjestuses (vajadusel abivahendite toel).</p> <p>Toob näiteid kevadele iseloomulikest loodusnähtustest.</p> <p>Kirjeldab neid õpetaja küsimustele toetudes 2–4-sõnalise lausega ja rühmitab neid erinevate tunnuste alusel.</p>

2. klass

Õppesisu	Taotletavad õpitulemused
<p><u>Aeg ja sügis</u></p> <p>Aastaegade ja nädalapäevade nimetused ning järjekord.</p> <p>Sügiskuu, nende järjestus.</p> <p>Sügisese loodusnähtused. Ilm sügisel, sügise tunnused.</p> <p>Kodu ja kooli ümbrus (veekogud, pinnavormid jm).</p>	<p>Tunneb ära ja nimetab õpitud taimi ning loomi, lähiümbruse eluta looduse objekte ning nähtusi.</p> <p>Kirjeldab neid abile tuginedes 3–5-sõnaliste lausetega (3–4 lauset).</p> <p>Tunneb ära ja nimetab aastaaegu, kirjeldab nende põhitunnuseid; järjestab abivahendite toel aastaajale vastavate kuude nimetusi.</p>
<p><u>Taimed</u></p> <p>Taimede välisehitus (juur, vars, leht, õis). Puud koduümbruses: lehtpuud ja okaspuud, välisehitus; lehed/okkad ja viljad/käbid. Puud aias: viljapuud ja puuviljad, saagikoristus.</p> <p>Põõsad aias: välisehitus; marjapõõsad ja marjad.</p> <p>Rohttaimed aias ja põllul: lilled, umbrohud. Köögiviljad, juurviljad: söödavad taimeosad, saagikoristus.</p>	<p>Tunne ära õpitud taimed ja nimetab need.</p> <p>Võrdleb õpetaja suunamisel õpitud taimi ja vilju 2–3 tajutava tunnuse alusel, nimetab nende kuuluvusrühma.</p> <p>Kirjeldab 3-4-sõnaliste lausetega taimede ja viljade õpitud tunnuseid (näitvahendite ja õpetaja küsimuste toel).</p> <p>Märkab ja toob õpetaja küsimustele toetudes näiteid elusolendite vajadustest</p>
<p><u>Loomad ja linnud</u></p> <p>Koduloomad (-linnud): välisehitus, elupaik toit, hooldamine.</p>	<p>Tunneb ära ja nimetab õpitud taimi ning loomi, kirjeldab neid abile tuginedes 3–5-sõnaliste lausetega (3–4 lauset).</p> <p>Võrdleb õpetaja suunamisel õpitud elusorganisme 2–3 tajutava tunnuse alusel;</p>

<p>Koduloomade kasulikkus inimesele. Lemmikloomad. Loomapidamisega seotud vastutus.</p> <p>Metsloomad: välisehitus, elupaik, toit. Metsloomad talvel: loomade kohastumine eluks talvel (talvevarud, talveuni).</p> <p>Putukad: välisehitus, liikumine, putukad talvel.</p> <p>Eestis talvituvad linnud (tihane, leevike): välisehitus, toit. Lindude toitmine talvel.</p>	<p>rühmitab neid õpetaja suunamisel ning eristab õpitud kuuluvusrühmi.</p> <p>Märkab ja toob õpetaja küsimustele toetudes näiteid elusolendite vajadustest.</p>
<p><u>Talv ja kevad</u></p> <p>Talvekuud ja nende järjestus, seostamine oluliste sündmuste ja tegevustega. Ilm talvel, talve tunnused.</p> <p>Kodu- ja kooliümbrus talvel (veekogud, pinnavormid jm).</p> <p>Kevadkuud ja nende järjestus, seostamine oluliste sündmuste ja tegevustega.</p> <p>Ilm kevadel, kevade tunnused. Kodu ja kooli ümbrus kevadel (veekogud, pinnavormid jm).</p>	<p>Tunneb ära ja nimetab aastaaegu, kirjeldab nende põhitunnuseid.</p> <p>Järjestab abivahendite toel aastaajale vastavate kuude nimetusi.</p> <p>Tunneb ära ja nimetab lähiümbruse eluta looduse objekte ning nähtusi.</p> <p>Kirjeldab neid abile tuginedes 3–5-sõnaliste lausetega (3–4 lauset).</p>
<p><u>Elus ja eluta</u></p> <p>Paljunemine, kasvamine ja arenemine, toitumine.</p> <p>Loomad: sünd, kasvamine ja arenemine, toitumine.</p> <p>Taimed: kasvatamine seemnest, kasvamiseks vajalikud tingimused.</p> <p>Elus ja eluta: loodusobjektide rühmitamine, liikumisviisid.</p>	<p>Kirjeldab 3-4-sõnaliste lausetega muutusi elus ja eluta looduses.</p> <p>Tunneb ära ja nimetab õpitud taimi ning loomi, lähiümbruse eluta looduse objekte ning nähtusi.</p> <p>Nimetab nende kuuluvusrühma (õpetaja ja abivahendite toel).</p>
<p><u>Kevad taime- ja loomariigis</u></p> <p>Viljapuude ja marjapõõsaste lehtimine ja õitsemine.</p> <p>Kevadtööd aias ja põllul. Kevadlilled aias ja metsas.</p>	<p>Tunneb ära ja nimetab õpitud taimed ning loomad.</p> <p>Nimetab nende kuuluvusrühma (õpetaja ja abivahendite toel).</p>

Kodu- ja metsloomad kevadel, rändlindude saabumine.	
<p>Suvi ja aastaajad</p> <p>Suvekuud ja nende järjestus, seostamine oluliste sündmuste ja tegevustega.</p> <p>Ilm suvel, suve tunnused.</p> <p>Kodu ja kooli ümbrus suvel (veekogud, pinnavormid jm).</p> <p>Kuude nimetused aastaegade kaupa. Aastaegade tunnuste võrdlemine.</p>	<p>Tunneb ära ja nimetab aastaaegu, kirjeldab nende põhitunnuseid.</p> <p>Järjestab abivahendite toel aastaajale vastavate kuude nimetusi.</p> <p>Kirjeldab piltide põhjal 3-4 lausega aastaajale iseloomulikke tegevusi.</p>

2.2 Õppetegevus 3.–5. klassis

3.-5. klassis on õppetegevuses jätkuvalt ülekaalus looduse vahetu kogemine, praktiline tegevus ja õppemäng. Vajalike kujutluspiltide loomist toetab esemeline ja kujutav näitlikkus, lisandub ka tinglik näitlikkus. Õpilaste tunnetustegevuse areng võimaldab varasemalt kujundatud taju- ja mälukujutlusi täpsemaks muuta ning suurema hulga tunnuste abil laiendada.

Õpetaja suunamisel areneb objektide, nähtuste, tegevuste jm kirjeldamis-, võrdlemis-, rühmitamis- ja üldistamisoskus. Õpetaja abiga kujunevad jõukohase õppematerjali ulatuses põhjus-tagajärg seoste mõistmise ja järelduste tegemise oskused. Järk-järgult suureneb õpitegevuses kirjaliku kõne osakaal - jõukohaste õppetekstide häälega lugemine ja analüüs õpetaja suunamisel, jõukohaste kirjalike ülesannete sooritamine. Õpetaja osalus õpilaste tegevuses püsib, õpiülesandeid sooritatakse suulise juhendamise, eeskuju ja näidise järgi. Õpetaja ülesandeks on järjepidevalt kujundada õpilaste enesejuhtimise ning koostööoskusi, et järgnevatel õppeperioodidel oleks võimalik jõukohasel viisil iseseisvat tööd ning koostöiseid õppeviise (paaris- ja rühmatööd) rakendada. Õpetaja juhendamisel ja abiga on õpilased suutelised jõukohasel viisil digitehnoloogia vahendeid kasutama.

2.2.1 Loodusõpetuse õpitulemused ja õppesisu klassiti

3. klass

Õppesisu	Taotletavad õpitulemused
<p>Aeg ja sügis</p> <p>Aasta: aastaajad ja nende järgnevus, tegevused erinevatel aastaegadel.</p> <p>Kalender (aasta, kuud): kuude nimetused ja nende järgnevus, seostamine oluliste sündmuste ja tegevustega.</p> <p>Sügise algus (kalendri järgi), sügiskuud.</p>	<p>Kirjeldab abivahenditele tuginedes 4–5-sõnaliste lausetega (3–5 lauset) eluta looduse objekte ning nähtusi; võrdleb ja rühmitab neid õpetaja suunamisel erinevate tunnuste alusel.</p> <p>Teeb koostegevuses täiskasvanuga lihtsamaid ilmavaatlusi, iseloomustab</p>

<p>Ilm sügisel, soe ja külm sügispäev.</p> <p>Sügise tunnused; riietus ja tegevused.</p> <p>Loodus hilissügisel; riietus ja tegevused.</p>	<p>abivahenditele tuginedes ilma ning valib ilmale vastava välisriietuse.</p> <p>Märkab ja kirjeldab abivahenditele tuginedes 4–5-sõnaliste lihtlausetega looduses ja inimtegevuses toimuvaid aastaajalisi muutusi.</p> <p>Teab kuude nimetusi ja järgnevust, rühmitab neid vastavalt aastaajale.</p>
<p><u>Linnud koduümbruses</u></p> <p>Rändlinnud. Rändlindude kogunemine parvedesse ja äralend, rändlindude äralennu põhjused; ohud teekonnal.</p> <p>Kahe linnu võrdlemine (ränd- ja paigalind): välisehitus, toit.</p>	<p>Tunneb ära ja nimetab õpitud linde looduses ja pildil; rühmitab neid õpetaja suunamisel erinevate tunnuste alusel ning nimetab õpitud kuuluvusrühma.</p>
<p><u>Taimed koduümbruses</u></p> <p>Leht- ja okaspuud, põõsad ja puhmad: välisehitus, muutused aastaringselt, kasvukohad, tähtsus loomadele-lindudele ja inimestele.</p> <p>Seened: toidu- ja mürgiseened, seente kasutamine toiduna.</p> <p>Metsatööd: metsaraie, küttepuude varumine, metsa istutamine.</p> <p>Puidu kasutamine: mööbel, ehitusmaterjal, puidutooted, paber jms.</p> <p>Paberjätmete sorteerimine ja taaskasutamine.</p> <p>Rohttaime osad: juur, vars, lehed, õis, vili. Köögiviljad (sh juurviljad), lilled: välisehitus, kasutamine.</p> <p>Aia- ja põllutööd, tööriistad.</p>	<p>Selgitab küsimuste toel põhjuslikke seoseid looduses.</p> <p>Kirjeldab ning võrdleb abivahenditele tuginedes õpitud taimede välisehitust ja elupaiku.</p> <p>Liigub looduses turvaliselt, kahjustamata loodust ja iseennast; hoolib elusolendite vajadustest.</p> <p>Märkab ja kirjeldab abivahenditele tuginedes 4–5-sõnaliste lihtlausetega looduses ja inimtegevuses toimuvaid aastaajalisi muutusi.</p> <p>Kirjeldab õpetaja küsimuste toel taimede kasvatamiseks vajalikke töid koduaias (toetudes näitvahendile).</p> <p>Eristab ja nimetab meie metsades kasvavaid leht- ja okaspuid ning toob näiteid nende kasutusvõimalustest.</p> <p>Näitab ja nimetab taimede osasid.</p>
<p><u>Ilm</u></p>	<p>Teeb koostegevuses täiskasvanuga lihtsamaid ilmavaatlusi.</p>

<p>Tutvumine ilma tunnustega. Ilmavaatlustabeli koostamine.</p> <p>Õhutemperatuur ja selle mõõtmine, termomeetrinäidu lugemine ja märkimine. Pilvisus: pilvitu, vähene pilvisus, pilves. Sademed: vihm, rahe, lumi.</p> <p>Tuul: tuulevaikne, nõrk tuul, tugev tuul, torm.</p>	<p>Iseloomustab abivahenditele tuginedes ilma ning valib ilmale vastava välisriietuse.</p>
<p><u>Talv</u></p> <p>Talve algus (kalendri järgi), talvekuud.</p> <p>Vesi talvel: veekogude jäätumine ja jää sulamine, ohutusnõuded jääle minekul. Erinevad talveilmad, riietus, tegevused. Õhutemperatuur talvel.</p> <p>Talvine koduümbrus (aed, põld, park, mets), lume tähtsus looduses.</p> <p>Loomade valmistumine talveks: talvevarud, pesa ehitamine, karvavahetus (suve- ja talvekarv). Erinevad loomad ja linnud talvel.</p>	<p>Teab talvekuude nimetusi, järjestab õpitud aastaegadele vastavad kuud.</p> <p>Märkab ja kirjeldab abivahenditele tuginedes 4–5-sõnaliste lihtlausetega looduses ja inimtegevuses toimuvaid aastaajalisi muutusi.</p> <p>Kirjeldab lihtlausetega õpitud loomade ja lindude välisehitust, toob õpetaja abiga näiteid aasta ajalistest muutustest loomade ja lindude elutegevuses.</p>
<p><u>Kodu</u></p> <p>Kodupaik - osake Eestist, eesti keel.</p> <p>Koduümbruse loodus.</p> <p>Eesti suuremad linnad (Tallinn, Tartu, Narva, Pärnu).</p>	<p>Teab ja nimetab Eesti pealinna.</p> <p>Liigub looduses turvaliselt, kahjustamata loodust ja iseennast; hoolib elusolendite vajadustest.</p>
<p><u>Kevad</u></p> <p>Kevade algus (kalendri järgi), kevadkuud.</p> <p>Kevade kolm perioodi, riietus ja tegevused. Õhutemperatuur öösel ja päeval.</p> <p>Kevad loomariigis: karvavahetus; poegade süünd ja areng.</p> <p>Rändlindude saabumine, pesitsemine, haudumine, hoolitsemine poegade eest. Kalad. Konnad. Putukad (välisehitus, liikumisviisid, elupaigad, toit, areng).</p>	<p>Kirjeldab lihtlausetega õpitud loomade ja lindude välisehitust, toob õpetaja abiga näiteid aasta ajalistest muutustest loomade ja lindude elutegevuses.</p> <p>Selgitab õpetaja küsimuste toel põhjuslikke seoseid looduses.</p> <p>Märkab ja kirjeldab abivahenditele tuginedes 4–5-sõnaliste lihtlausetega looduses ja inimtegevuses toimuvaid aastaajalisi muutusi.</p>

<p>Köögiviljataimede seemnete vaatlus ja võrdlemine. Seemnete külvamine.</p> <p>Taime kasvamine, kasvamiseks vajalikud tingimused.</p> <p>Kevadlilled: välisehitus, kasvukohad.</p> <p>Kevadtööd aias ja põllul.</p>	<p>Kirjeldab näitvahendite ja õpetaja küsimuste toel taimede kasvatamiseks vajalikke töid koduaias.</p> <p>Liigub looduses turvaliselt, kahjustamata loodust ja iseennast; hoolib elusolendite vajadustest.</p>
<p><u>Suvi ja aeg</u></p> <p>Suve algus (kalendri järgi), suvekuud.</p> <p>Soe ja külm suvepäev: ilm, riietus ja tegevused.</p> <p>Aia- ja metsamarjad suvel.</p> <p>Aasta (aastaajad, kuud, nädal, nädalapäevad): nimetused, järjekord, orienteerumine kalendris.</p> <p>Suvevaheaeg.</p>	<p>Teab kuude nimetusi ja järgnevust, rühmitab neid vastavalt aastaajale.</p> <p>Kirjeldab abivahenditele tuginedes 4–5-sõnaliste lausetega (3–5 lauset) elus ja eluta looduse objekte ning nähtusi; võrdleb ja rühmitab neid õpetaja suunamisel erinevate tunnuste alusel.</p> <p>Teeb koostegevuses täiskasvanuga lihtsamaid ilmavaatlusi, iseloomustab abivahenditele tuginedes ilma ning valib ilmale vastava välisriietuse.</p>

4. klass

Õppesisu	Taotletavad õpitulemused
<p><u>Kodu</u></p> <p>Linna- ja maakodu.</p> <p>Talu: hooned, maad (aed, põld, heinamaa, karjamaa, mets).</p> <p>Koduloomad, nende kasulikkus.</p> <p>Maatööd (põlluharimine, loomapidamine jms).</p>	<p>Võrdleb abivahenditele tuginedes elu maal ja linnas.</p> <p>Toob näiteid puhta vee ja õhu, mulla, valguse ning soojuse tähtsusest elusolenditele.</p>
<p><u>Eluta loodus</u></p> <p>Vesi looduses, vee kasutamine igapäevaelus, tähtsus elusolenditele.</p> <p>Veekogud (tiik, jõgi, järv, meri) erinevatel aastaegadel, veega seotud ohud.</p> <p>Vee ringkäik looduses.</p>	<p>Toob näiteid puhta vee ja õhu, mulla, valguse ning soojuse tähtsusest elusolenditele.</p> <p>Teeb õpetaja juhendamisel lihtsamaid vaatlusi ja praktilisi töid, valides sobivaid vahendeid ning järgides ohutusnõudeid.</p>

<p>Vee säästlik kasutamine kodus ja koolis. Õhutemperatuur ja selle mõõtmine.</p> <p>Valgus- ja soojusallikad.</p> <p>Maa. Päev ja öö, nende vaheldumine.</p>	<p>Kirjeldab abivahenditele tuginedes vaadeldut ja oma tegevust.</p>
<p><u>Inimene</u></p> <p>Inimese välisehitus (kehaosad).</p> <p>Selgroog. Keha mõõtmed.</p> <p>Inimese kehatemperatuuri mõõtmine.</p>	<p>Näitab enda kehal ja nimetab õpitud kehaosad.</p> <p>Teeb õpetaja juhendamisel lihtsamaid vaatlusi ja praktilisi töid, valides sobivaid vahendeid ning järgides ohutusnõudeid; kirjeldab abivahenditele tuginedes vaadeldut ja oma tegevust.</p>
<p><u>Loomad</u></p> <p>Selgroogsed loomad.</p> <p>Imetajad. Linnud.</p> <p>Kalad. Kahepaiksed.</p> <p>Roomajad.</p> <p>Välisehitus, liikumine, elupaigad, areng, toitumine.</p> <p>Selgrootud loomad: mitmekesisus ja elupaigad.</p> <p>Loomade elupaigad, mitmekesisus.</p> <p>Nastik ja rästik.</p> <p>Loomade eluviis: erinevate loomade eluviis.</p>	<p>Eristab ja rühmitab õpitud selgroogseid ning selgrootuid loomi.</p> <p>Järjestab loomade arengu etappe kujutavaid seeriapilte, kirjeldab õpitud elusorganismide arengut, tuginedes pildiseeriale.</p> <p>Tunneb ära ning nimetab kodukoha loomi.</p> <p>Kirjeldab ja võrdleb abivahenditele tuginedes loomi iseloomustavaid tunnuseid (välisehitus, elupaik, eluviis).</p> <p>Toob näiteid loomadega seotud ohtudest.</p>
<p><u>Taimed</u></p> <p>Taimede välisehitus. Erinevate taimede osade vaatlus, võrdlemine ja kirjeldamine.</p> <p>Taime areng seemnest, arenguks vajalikud tingimused, seemnete levik.</p> <p>Mulla tähtsus taimedele.</p> <p>Mullatööd aias ja põllul erinevatel aastaegadel.</p>	<p>Eristab ja rühmitab õpitud maismaataimi.</p> <p>Järjestab taimede arengu etappe kujutavaid seeriapilte, kirjeldab õpitud taimede arengut, tuginedes pildiseeriale.</p> <p>Tunneb ära ning nimetab kodukoha taimi.</p> <p>Toob näiteid puhta vee ja õhu, mulla, valguse ning soojuse tähtsusest elusolenditele.</p> <p>Toob näiteid loomade ning mürgiste taimedega seotud ohtudest.</p>

<p>Kultuurtaimed ilu-, köögiviljaja viljapuuaias, põllul: tundmine, nimetamine, kasvatamise otstarve.</p> <p>Rohttaimed: üheaastased taimed ja mitmeaastased taimed.</p> <p>Teraviljad, teraviljade kasutamine.</p> <p>Umbrohud umbrohutõrje.</p> <p>Taimede tähtsus inimestele ja loomadele.</p> <p>Mürgised taimed.</p>	<p>Võrdleb abivahendile tuginedes inimeste elu maal ja linnas.</p>
<p><u>Seened ja organismide kooselu</u></p> <p>Kübaraga seened: välisehitus (kübar, jalg, seeneniidistik).</p> <p>Söögiseened ja mürgised seened.</p> <p>Eri liiki organismide kooselu (sh parasiidid).</p> <p>Toiduahelad.</p>	<p>Eristab ja rühmitab õpitud kübarseeni.</p> <p>Tunneb ära ning nimetab kodukoha seeni.</p> <p>Toob näiteid seentega seotud ohtudest.</p>

5. klass

Õppesisu	Taotletavad õpitulemused
<p><u>Mõõtmine ja võrdlemine</u></p> <p>Tahked kehad ja vedelikud.</p> <p>Kehade kaalumine.</p> <p>Vedelike koguste ja temperatuuri mõõtmine.</p> <p>Mõõtmistulemuste võrdlemine</p>	<p>Teeb õpetaja juhendamisel lihtsamaid vaatlusi ja praktilisi töid, valides sobivaid vahendeid ning järgides ohutusnõudeid: kaalub, mõõdab vedelike kogust ja temperatuuri.</p> <p>Kirjeldab abivahenditele tuginedes vaadeldut ja oma tegevust.</p>
<p><u>Elus ja eluta</u></p> <p>Elus- ja eluta looduse objektide tunnused.</p> <p>Õpitud taime ja loomarühmad.</p>	<p>Rühmitab elus- ja eluta looduse objekte piltide ja sõnasedelite abil.</p>
<p><u>Gloobus. Plaan ja kaart</u></p> <p>Maakera mudel- gloobus.</p> <p>Leppemärgid sh leppevärvid gloobusel ja kaartidel.</p>	<p>Saab aru lihtsast plaanist, leiab kooliümbruse plaanilt tuttavaid objekte.</p> <p>Tunneb Eesti kaardil värvide järgi ära maismaa ja veekogud.</p>

<p>Eesti looduskaart. Ilmakaared, suundade määramine Eesti kaardil.</p> <p>Pildi ja plaani/kaardi erinevus.</p> <p>Klassi ja kooliümbruse plaan.</p> <p>Enda asukoha määramine plaanil, objektide äratundmine ja nende asukoha (teiste objektide suhtes) kirjeldamine plaanil.</p>	<p>Leiab Eesti kaardil oma kodukoha, Eesti suuremad saared, järved, jõed ja linnad.</p> <p>Toob näiteid oma kodukoha looduslikust mitmekesisusest ja inimeste tegevusest (sh olulisemad asutused ja ettevõtted, inimeste tegevusalad).</p>
<p><u>Pinnavormid kodukohas</u></p> <p>Pinnavormid kooliümbruses: vaatlus ja mudeldamine.</p> <p>Pinnavormide kujutamine Eesti kaardil.</p>	<p>Tunneb Eesti kaardil värvide järgi ära maismaa ja veekogud.</p> <p>Toob näiteid oma kodukoha looduslikust mitmekesisusest ja inimeste tegevusest.</p>
<p><u>Inimene</u></p> <p>Inimese välisehitus. Keha mõõtmed: mõõtmine, kaalumine.</p> <p>Elundid ja elundkonnad. Meeleelundid.</p> <p>Tugi ja liikumiselundid. Hingamiselundid. Vereringe. Seedeelundid. Erituselundid. Paljunemiselundid. Närvisüsteem. Inimese põlvnemine.</p>	<p>Näitab ja nimetab näitvahendil inimese elundkondade tähtsamaid elundeid.</p> <p>Kirjeldab tugisõnade toel nende ülesandeid.</p>
<p><u>Organismide rühmad ja kooselu</u></p> <p>Mets.</p> <p>Mets puuliikide järgi (okaspuu-, lehtpuu- ja segamets), elustik vastavat liiki metsas, toiduahelad.</p> <p>Veekogu. Veekogud kodukohas. Veekogude tähistamine kaardil.</p> <p>Soo. Soo-elustik (taimed, selgroogsed loomad), toiduahelad.</p> <p>Turvas, selle kasutamine.</p> <p>Metsa, veekogude ja soo tähistamine Eesti kaardil.</p>	<p>Tunneb ära ja rühmitab õpitud taimi ja loomi.</p> <p>Toob abivahenditele toetudes näiteid organismide vaheliste seoste kohta looduses.</p> <p>Koostab lihtsamaid toiduahelaid.</p>
<p><u>Maavarad</u></p>	<p>Tunneb ära ja nimetab levinumaid Eestis leiduvaid maavarasid, toob nende kasutamise näiteid.</p>

<p>Maavarad (liiv, kruus, savi, paekivi ehk lubjakivi, turvas, põlevkivi), nende kasutamine.</p>	
<p><u>Elekter</u></p> <p>Elektri tootmine Eestis.</p> <p>Elektri jõudmine elektrijaamast kasutajani.</p> <p>Elektri kasutamine koolis ja kodus, elektriohutus.</p> <p>Vooluring: vooluallikas (patarei), elektripirn, juhtmed, lüliti.</p>	<p>Kirjeldab piltid etoel elektri kasutamisega seotud õnnetusjuhtumeid ja nende ennetamise võimalusi (s.t mõistab põhjustagajärg seoseid).</p>
<p>Kodukoht Eesti Vabariigis</p> <p>Eesti naaberrigid.</p> <p>Asulad: linn, alev, küla.</p> <p>Eesti suuremad linnad, pealinn.</p> <p>Eesti riiklik ja rahvuslik sümboolika.</p> <p>Kodukoht. Kodukoha sümboolika (lipp, vapp).</p> <p>Inimeste tegevus koduasulas.</p>	<p>Toob näiteid oma kodukoha looduslikust mitmekesisusest ja inimeste tegevusest (sh olulisemad asutused ja ettevõtted, inimeste tegevusalad).</p> <p>Teab ja nimetab eesti pealinna ja sümboolikat.</p>
<p><u>Maailmaruum ja planeet Maa</u></p> <p>Tähistaevas, taevakehad: täht, komeet.</p> <p>Maailmaruumi uurimine: pikksilm, binokkel, teleskoop, kosmoselaev; astronaut, astronoom.</p> <p>Päike ja planeedid. Kuu.</p> <p>Päikesesüsteemi väikekehad: asteroidid, meteoriidid. Meteor.</p> <p>Võimalikud kataastroofid. Maa pöörlemine – Öö ja päeva vaheldumine, aastaegade vaheldumine.</p> <p>Maakera siseehitus.</p> <p>Looduskatastroofid (vulkaanipursked, maavärinad, orkaanid, üleujutused), ohud inimese elule ja tegevusele.</p>	<p>Nimetab ja kirjeldab abivahendite toetudes maailmaruumi objekte ning nähtusi (Päikesesüsteem, öö ja päeva vaheldumine).</p>

2.3. Õppetegevus 6.–7. klassis

6.-7. klassis võimaldab õpilaste tunnetustegevuse ja kõne areng laiendada jõukohasel viisil õpitavate objektide, nähtuste ja protsesside ning nende tunnuste hulka, seda nii õpilase kodukoha kui ka Eesti kontekstis. Kujutluspiltide loomiseks ja täpsustamiseks kasutatakse õpet loomulikus keskkonnas, praktilisi töid ja katseid, kujutavat ja tinglikku näitlikkust; kogemustel põhinevate mälukujutluste aktiveerimiseks ka verbaalset näitlikkust. Lisaks näitkatsete vaatlusele sooritavad õpilased õpetaja juhendamisel ka ise lihtsamaid praktilisi töid ja katseid. Järjepideva jõukohase arendustegevuse käigus pareneb õpilaste kirjeldamis-, võrdlemis-, rühmitamis- ja üldistamisoskus. Õpetaja suunamisel arenevad põhjus-tagajärg seoste mõistmise ja järelduste tegemise oskused.

Jõukohasel viisil toetub teadmiste-oskuste omandamine kirjalikule õppematerjalile. Õpetaja suunamisel loevad õpilased jõukohaseid õppetekste häälega ja osaliselt endamisi, analüüsivad neid õpetaja suuliste ja kirjalike küsimuste-korralduste abil; otsivad teavet tabelitest, joonistelt ja skeemidelt; sooritavad kirjalikke õpiülesandeid. Õpetaja osalus õpilaste tegevuses väheneb järk-järgult, õpiülesannete täitmisel suureneb kirjalike tööjuhiste ja kirjalike abivahendite roll. Nende mõistmine ja kasutamine vajab jätkuvalt õpetaja suunamist. Õpilaste iseseisva tegutsemise ja koostööoskuste arenemine võimaldab sooritada jõukohaseid tegevusi paaris- ja rühmatöödena. Õpetaja juhendamisel kasutavad õpilased sobiva raskusastmega õpitemegevuses digitehnoloogiavahendeid. Õpetaja ülesanne on reguleerida õpitemegevuse raskusastet, arvestades õpilaste tunnetustegevuse ja kirjaoskuse arenguga.

2.3.1 Loodusõpetuse õpitulemused ja õppesisu klassiti

6. klass

Õppesisu	Taotletavad õpitulemused
<u>Mõõtmine ja võrdlemine</u> Elus- ja eluta looduse objektid, loodus- ja tehisojektid kooli lähiümbruses. Objektide suuruste, objektide vaheliste kauguste mõõtmine ja võrdlemine.	Nimetab lähiümbruses eluta ja elusa looduse objekte. Mõõdab temperatuuri ja pikkust, valides sobivad mõõtmisvahendid.
<u>Plaan ja kaart</u> Eesti looduskaart: leppemärgid. Ilmakaarte määramine kaardil ja plaanil. Eesti loodus- ja halduskaart: maakonnad ja maakonnakeskused, asulad (linn, alev, küla). Kooliümbruse ja koduasula plaan.	Teab ja nimetab põhi- ning vaheilmakaari; määrab neid kaardil. Saab aru lihtsast plaanist ja kaardist. Leiab Eesti kaardil Läänemere, õpitud saared, jõed, järved, linnad. Koostab õpetaja juhendamisel lihtsamaid mõõtkavata plaane. Teab õpitud leppemärkide tähendust plaanil ja kaardil.

	<p>Iseloomustab oma kodukoha looduskeskkonna objekte ja nähtusi (vajaduse korral abivahendeid kasutades).</p>
<p><u>Pinnavormid kodukohas</u></p> <p>Pinnavormide (küngas, org, nõgu, mägi, tasandik, kõrgustik;) modelleerimine. Pinnavormide kujutamine kaardil.</p> <p>Inimese kujundatud pinnavormid kodukohas.</p>	<p>Tunneb näitvahenditel ära õpitud pinnavormid või nende kujutised.</p> <p>Iseloomustab oma kodukoha pinnavorme (vajaduse korral abivahendeid kasutades).</p>
<p><u>Muld elukeskkonnana</u></p> <p>Mulla kirjeldamine. Mulla koostis. Mulla elustik. Mulla tekkimine.</p> <p>Mulla tähtsus taimedele ja loomadele.</p> <p>Vee liikumine mullas.</p> <p>Inimtegevuse mõju mullale.</p>	<p>Teab mulla tähtsust elusorganismidele ja selgitab abivahenditele tuginedes mulla kaitse vajadust.</p> <p>Kirjeldab ja võrdleb erinevaid mullaproove.</p>
<p><u>Vesi kui aine</u></p> <p>Vesi looduses; veekogud.</p> <p>Puhta vee omadused. Vesi kui lahusti; looduslik vesi, mineraalvesi kui looduslik lahus.</p> <p>Vee olekud ja nende muutumine. Märgamine. Vee kasutamine.</p> <p>Joogivesi, põhjavesi.</p> <p>Vee reostumine ja kaitse. Vee puhastamine.</p>	<p>Teab vee omadusi ning tähtsust elusorganismidele.</p> <p>Kirjeldab vett erinevas olekus ja toob välja vee oleku muutumise tingimused.</p> <p>Toob näiteid, kuidas inimene mõjutab oma tegevusega vee puhtust.</p> <p>Jälgib oma pere veetarbimist, toob näiteid vee säästmise võimalustest.</p>
<p><u>Vesi elukeskkonnana</u></p> <p>Meri. Läänemeri: rannajoon, suuremad lahed, väinad, saared, poolsaared. Läänemere vee omadused.</p> <p>Mere, ranniku ja saarte elustik.</p> <p>Jõgi ja selle osad; jõestik ja selle osad.</p> <p>Vee voolamine jões; kärestik, juga.</p> <p>Eesti suuremad jõed.</p>	<p>Näitab kaardil (vajadusel abiga) ja nimetab Eesti suuremaid lahtesid, väinasid, saari, poolsaari, jõgesid ja järvi.</p> <p>Iseloomustab õpitud veekogu kui elukeskkonda (vajaduse korral abivahendeid kasutades).</p> <p>Koostab õpitud veekogule iseloomulikke toiduahelaid või -võrgustikke (vajadusel abiga).</p>

<p>Jõgi elukeskkonnana.</p> <p>Järv. Järvevee omadused.</p> <p>Veevahetus järvedes.</p> <p>Eesti suuremad järved.</p> <p>Järv elukeskkonnana.</p>	
<p><u>Õhk kui aine</u></p> <p>Õhu koostis. Õhu omadused.</p> <p>Õhutemperatuur ja selle mõõtmine.</p> <p>Tuule kasutamine inimtegevuses.</p> <p>Kuiv ja niiske õhk. Pilved ja sademed.</p> <p>Ilmastikunähtused. Veeringe.</p> <p>Õhu saastumine ja kaitse.</p>	<p>Teab õhu omadusi ning tähtsust elusorganismidele.</p> <p>Toob näiteid, kuidas inimene mõjutab oma tegevusega õhu puhtust.</p> <p>Viib õpetaja juhendamisel läbi ilmavaatlusi, täidab vaatlustabelit.</p>
<p><u>Õhk elukeskkonnana</u></p> <p>Õhu kui elukeskkonna tähtsamad omadused.</p> <p>Organismide levimine õhu kaudu.</p> <p>Õhukeskkonda kasutavad loomad ja nende seosed teiste organismidega; erinevate lendajate (linnud, nahkhiired, putukad) kohastumused.</p>	<p>Iseloomustab õhku kui elukeskkonda (vajaduse korral abivahendeid kasutades).</p> <p>Koostab õhukeskkonnale iseloomulikke toiduahelaid või -võrgustikke (vajadusel abiga).</p>
<p><u>Organismide rühmad ja kooselu</u></p> <p>Taimed. Õistaimede, okaspuude, sõnajalg- ja sammaltaimede eristamine: taimeosade nimetamine ja kirjeldamine, rühmitamise aluseks olevate sarnaste tunnuste leidmine.</p> <p>Mürgised taimed/taimeosad.</p> <p>Taimede eluks vajalikud tingimused.</p> <p>Taimede tähtsus looduses ja inimeste elus.</p> <p>Seened. Kübarseened; hallitusseened: ehitus (kübarseentel), elupaigad, eluks vajalikud tingimused, mürgistusega seotud ohud.</p> <p>Sümbioos taimede ja seente vahel.</p> <p>Kübar- ja hallitusseente tähtsus looduses ja inimeste elus.</p>	<p>Kirjeldab ja võrdleb abivahenditele toetudes õpitud koosluste (erinevad veekogud, asula) elutingimusi, teab nende tüüpilisemaid liike.</p> <p>Koostab koosluste kohta toiduahelaid ja lihtsamaid toiduvõrgustikke.</p> <p>Võrdleb abivahenditele tuginedes taimede, loomade, seente ja bakterite eluavalduisi.</p> <p>Selgitab nende tähtsust looduses.</p> <p>Toob näiteid nende mõju kohta inimese organismile.</p> <p>Koostab organismide vaheliste suhete iseloomustamiseks toiduvõrgustikke (vajadusel abiga).</p>

<p>Bakterid. Elupaigad, eluks vajalikud tingimused, tähtsus looduses ja inimeste elus.</p> <p>Loomad. Selgroogsete ja selgrootute loomade eristamine: välisehituse kirjeldamine, rühmitamise aluseks olevate sarnaste tunnuste leidmine (välisehitus, liikumisviis, elupaik, toitumine, järglaste saamisviis ja nende eest hoolitsemine). Parasiidid loomadel ja inimestel. Organismide vaheliste suhete iseloomustamine lihtsamate toiduvõrgustike abil.</p>	
<p><u>Koduasula elukeskkonnana</u></p> <p>Loodus- ja tehiskeskkond koduasulas. Taimed ja loomad koduasulas. Koduasula keskkonnaprobleemid.</p>	<p>Viib õpetaja juhendamisel läbi lihtsaid praktilisi töid.</p> <p>Teeb tulemuste põhjal kokkuvõtteid, seostab saadud teadmisi igapäevaelus ettetulevate olukordadega.</p> <p>Teadvustab koduasula keskkonnaprobleeme.</p>

7. klass

Õppesisu	Taotletavad õpitulemused
<p><u>Selgroogsed loomad Eestis</u></p> <p>Selgroogsete ja selgrootute loomade eristamine.</p> <p>Selgroogsed loomad: välisehituse kirjeldamine, rühmitamise aluseks olevate sarnaste tunnuste leidmine.</p> <p>Organismide vaheliste suhete iseloomustamine lihtsamate toiduvõrgustike abil.</p>	<p>Eristab ja rühmitab õpitud elusorganisme erinevate tunnuste järgi.</p> <p>Selgitab abivahenditele tuginedes keskkonnatingimuste mõju elusorganismidele.</p>
<p><u>Elukeskkonnad Eestis</u></p> <p><u>Veekogud</u></p> <p>Keskkonnatingimused Läänemeres.</p>	<p>Kirjeldab ja võrdleb abivahenditele tuginedes koosluste (veekogud) elutingimusi.</p>

<p>Mere mõju inimtegevusele ja rannaasustuse kujunemisele.</p> <p>Läänemere reostumine ja kaitse.</p> <p>Jõesed ja järved: Eesti suuremad jõed ja järved.</p> <p>Jõgede ja järvede tähtsus, kasutamine ning kaitse.</p> <p>Loomade püügi, jahil ning kaitsega seotud reeglid.</p>	<p>Teab nende tüüpilisemaid liike; koostab koosluste kohta toiduahelaid ja lihtsamaid toiduvõrgustikke.</p>
<p><u>Elukeskkonnad Eestis</u></p> <p>Aed</p> <p>Aed kui kooslus: köögiviljaaed, puuvilja- ja marjaaed, iluaed.</p> <p>Aiamuld. Kompost.</p> <p>Elusolendite osa bioloogilises ainerings ja inimese elus.</p> <p>Toataimed.</p> <p>Põld</p> <p>Põld kui kooslus. Peamised Eestis kasvatatavad põllukultuurid.</p> <p>Inimtegevuse mõju mullale.</p> <p>Mulla kaitse.</p> <p>Niit</p> <p>Looduslikud ja inimtekkelised niidud.</p> <p>Elusolendite osa bioloogilises ainerings ja inimese elus.</p> <p>Mets</p> <p>Eesti metsad. salumets. Mets kui elukooslus.</p> <p>Elusolendite osa bioloogilises ainerings ja inimese elus.</p> <p>Metsade tähtsus, kasutamine ja kaitse.</p> <p>Soo</p>	<p>Toob näiteid taimede ja loomade kohastumustest Eesti looduse näitel.</p> <p>Kirjeldab ja võrdleb abivahenditele tuginedes koosluste (aed, põld, niit, mets, soo) elutingimusi.</p> <p>Koostab koosluste kohta toiduahelaid ja lihtsamaid toiduvõrgustikke.</p> <p>Toob näiteid inimtegevuse mõjust ümbritsevale keskkonnale.</p> <p>Mõistab koosluste tähtsust ning selgitab näidete varal nende kaitsmise vajadust.</p>

<p>Elutingimused soos.</p> <p>Soode elustik; elusolendite osa bioloogilises ainerings ja inimese elus.</p> <p>Soode tähtsus. Turba kasutamine.</p>	
<p><u>Loodus- ja keskkonna kaitse Eestis</u></p> <p>Inimese mõju keskkonnale.</p> <p>Looduskaitse Eestis.</p> <p>Kodukoha looduskeskkonna muutumine inimtegevuse tagajärjel.</p> <p>Jäätmekäitlus. Säästev tarbimine (sh individuaalne loodussäästlik käitumine).</p>	<p>Selgitab abiga loodusvarade säästliku kasutamise vajadust.</p>
<p><u>Eesti riik</u></p> <p>Eesti asend Euroopas; Eesti suurus, piirid, naaberriigid.</p> <p>Rahvaarv ja rahvuslik koosseis.</p> <p>Linnad ja maa-asulad. Riigi haldusjaotus.</p>	<p>Näitab Eesti asukohta Euroopa kaardil.</p> <p>Kirjeldab abivahenditele tuginedes Eesti asendit.</p>
<p><u>Eesti ilmastik</u></p> <p>Ilm, ilmastik, kliima.</p> <p>Ilmaelemendid: õhutemperatuur, tuul, pilvisus, sademed.</p> <p>Ilmavaatlused ja ilma ennustamine.</p> <p>Ilma mõju inimtegevusele.</p>	<p>Kasutab erinevaid kaarte Eesti asendi, kliima kirjeldamisel.</p>
<p><u>Eesti pinnamood</u></p> <p>Kodukoha ja Eesti pinnavormid ning pinnamood.</p> <p>Suuremad kõrgustikud, tasandikud ja madalikud.</p>	<p>Kasutab erinevaid kaarte Eesti asendi, pinnavormide kirjeldamisel.</p>
<p><u>Eesti loodusvarad</u></p> <p>Eesti loodusvarad, nende kasutamine ja kaitse.</p> <p>Kaevanduste ja karjäärade kasutamisega seotud keskkonnaprobleemid.</p>	<p>Nimetab Eesti loodusvarasid ja toob nende kasutamise näiteid.</p> <p>Selgitab abiga loodusvarade säästliku kasutamise vajadust.</p>

2.4. Õppetegevus 8.–9. klassis

8.-9. klassis laienevad jõukohase õpitegevuse käigus õpilaste loodusalased teadmised, parenevad seoste mõistmise oskused, seda nii kodukoha, Eesti kui ka maailma kontekstis. Varasemate õppeperioodidega võrreldes pööratakse rohkem tähelepanu elementaarsete keemia- ja füüsikateadmiste ning -oskuste kujundamisele. Õpilastele valmistab põhikooli lõpuni raskusi reaalselt mittetajutavate nähtuste ning protsesside mõistmine. Õppeesmärgiks on eelkõige ümbritseva maailma praktiline mõistmine. Kujutluspiltide loomiseks ja täpsustamiseks kasutatakse õpet loomulikus keskkonnas, praktilisi töid ja katseid, kujutavat, tinglikku ning jõukohasel viisil ka verbaalset näitlikkust. Suureneb õpilaste roll ja iseseisvus katsete planeerimisel ja läbiviimisel. Põhjus-tagajärg seoste mõistmist ja järelduste tegemist suunab õpetaja. Õpetaja juhendamisel otsivad õpilased teavet erinevatest allikatest, kasutades seejuures ka meedia-ja digitehnoloogia vahendeid. Õpetaja ülesanne on aidata hinnata ning mõista leitud info usaldusväärsust.

Õpilaste oskuste areng võimaldab jõukohases õpitegevuses iseseisva töö osakaalu suurendada. Seejuures vajavad õpilased jätkuvalt õpetaja suunamist ja abivahendeid. Õpilaste iseseisva tegutsemise ja koostööoskuste arenemine võimaldab sooritada jõukohaseid õppetegevusi paaris- ja rühmatöödena.

2.4.1 Loodusõpetuse õpitulemused ja õppesisu klassiti

8. klass

Õppesisu	Taotletavad õpitulemused
<u>Mõõtmine ja hindamine</u> Inimene (keha) Kehade suuruse ja nende vaheliste kauguste hindamine. Mõõtmine eri viisidel õpetaja juhendamisel. Liikumine ja jõud Mehaaniline, ühtlane ja mitteühtlane liikumine. Teepikkuse, aja ja kiiruse mõõtmine. ning arvutamine. Jõud ja kehade liikumine. Jõu mõõtmine. Liikumine ja jõud looduses. Kehade vastastikmõju	Mõõdab õpetaja juhendamisel ruumala, massi, vahemaid looduses ja kaardil ning aega; seostab saadud mõõtmistulemusi igapäevaelus ettetulevate olukordadega. Kirjeldab tugisõnade abil õpitud ainete/materjalide omadusi ja toob näiteid nende kasutamise kohta igapäevaelus; taaskasutab võimaluse piires materjale ja esemeid.

<p>Keha mass, massi mõõtmine, mõõtühikute teisendamine.</p> <p>Raskusjõud, hõrdejõud.</p> <p>Vastastikmõju esinemine looduses.</p> <p>Päikesesüsteem, gravitatsioon.</p>	
<p><u>Maa gloobusel ja kaartidel</u></p> <p>Maa kujutamine gloobusel ja kaardil.</p> <p>Kaartide mitmekesisus.</p> <p>Mõõtkava, vahemaade mõõtmine looduses ja kaardil.</p> <p>Maailmameri ja selle osad.</p> <p>Mandrid ja suuremad riigid.</p> <p>Ajavööndid.</p>	<p>Väärtustab nii kodukoha kui ka teiste maade looduslikku ja kultuurilist mitmekesisust ja järgib jätkusuutliku arengu põhimõtteid</p>
<p><u>Ained ja segud</u></p> <p>Ained ja materjalid, nende omadused.</p> <p>Keemiline reaktsioon.</p> <p>Puhas aine.</p> <p>Ainete segu.</p> <p>Happed, alused ja soolad igapäevaelus: ohutu ja keskkonnasäästlik kasutamine.</p> <p>Looduslikud happelised ained, happevihmad.</p>	<p>Kavandab ning viib õpetaja juhendamisel ohutult läbi praktilisi töid, teeb tulemuste põhjal kokkuvõtteid ja järeldusi, seostab saadud teadmisi igapäevaelus ettetulevate olukordadega.</p>
<p><u>Maakera loodusvööndid</u></p> <p>Jäävöönd.</p> <p>Tundra.</p> <p>Parasvöötme okas- ja lehtmets.</p> <p>Vahemereline põõsastik ja mets.</p> <p>Kõrb, savann.</p> <p>Inimtegevus ja keskkonnaprobleemid erinevates loodusvööndites ning mäestikes.</p> <p><u>Maavarad</u></p>	<p>Leiab õpetaja suunamisel kaartidelt, loodusalastest tekstidest, tabelitest ja graafikutest teavet loodusvööndite kohta, seostab organismide kasvukohti ja kohastumusi vastava loodusvööndiga, kirjeldab inimtegevust ja selle mõju piirkonna loodusele.</p>

Maavarad Eestis ja Euroopas.	
<p><u>Organismide rühmad</u></p> <p>Taimed</p> <p>Õis-, paljasseemne-, sõnajalg- ja sammaltaimede ning vetikate välisehituse põhijooned.</p> <p>Taimede osa looduses ja inimtegevuses. Taimede uurimise ja kasvatamisega seotud elukutsed.</p> <p>Õistaimede organid ja nende ülesanded. Fotosüntees.</p> <p>Õistaimede paljunemine ja levimisviisid.</p> <p>Seened</p> <p>Seente mitmekesisus.</p> <p>Inimeste ja taimede nakatumine seenhaigustesse ning selle vältimine.</p> <p>Seente osa looduses ja inimtegevuses.</p> <p>Samblikud</p> <p>Samblike osa looduses ning inimtegevuses.</p> <p>Loomad</p> <p>Selgrootud loomad</p> <p>Usside, limuste, lüljalgsete peamised välistunnused, levik ning tähtsus looduses ja inimese elus.</p>	Rühmitab elusorganisme, toob näiteid erinevate organismide seostest looduses.

9. klass

Õppesisu	Taotletavad õpitulemused
<p><u>Inimese organism</u></p> <p>Rakud, koed, elundid.</p> <p>Naha ehitus ja ülesanded.</p> <p>Hügieeninõuded naha hooldamisel.</p> <p>Luud ja lihased.</p>	<p>Seostab inimese elundkondi nende põhifunktsioonidega, kasutab elementaarseid esmaabivõtteid.</p> <p>Toob näiteid tervislikest eluviisidest ja järgib neid.</p>

<p>Esmaabi luumurdude, lihasevenituste ja - rebendite korral.</p> <p>Vereringe.</p> <p>Veri, vere liikumine organismis.</p> <p>Immuunsüsteemi häired, allergia jne.</p> <p>Esmaabi verejooksude korral.</p> <p>Seedimine ja eritamine</p> <p>Inimese seedeelundkonna ehitus ja talitus.</p> <p>Organismi energiavajadust mõjutavad tegurid.</p> <p>Tervislik toitumine, üle- ja alakaalulisuse põhjused ning tagajärjed.</p> <p>Hingamine</p> <p>Inimese hingamiselundkonna ehitus ja talitus.</p> <p>Treeningu mõju hingamiselundkonnale.</p> <p>Esmaabi: kunstlik hingamine.</p> <p>Paljunemine ja areng</p> <p>Mehe ja naise suguelundkonna ehituse ning talitluse võrdlus.</p> <p>Suguelundkonna tervishoid.</p> <p>Pereplaneerimine.</p> <p>Talitluste regulatsioon</p> <p>Närvisüsteemi ehitus ning ülesanded, tervishoid.</p> <p>Hormoonid</p> <p>Elundkondade koostöö inimese terviklikkuse tagamisel.</p>	
<p><u>Maailm</u></p> <p>Mandrid, maailmajaod, suuremad riigid.</p> <p><u>Euroopa ja Eesti</u></p>	<p>Koostab teabeallikate põhjal Euroopa riigi tutvustuse ja reisiplaani, esitleb seda kaaslastele.</p>

<p>Rahvastik, asustus.</p> <p>Eesti ja Euroopa rahvaarv ja selle muutumine.</p> <p>Majandus, majandusressursid.</p> <p>Põllumajandus ja toiduainetetööstus.</p> <p>Teenindus.</p> <p>Eesti turismimajandus; peamised vaatamisväärsused kodulinnas või -maakonnas.</p> <p>Turismiga kaasnevad keskkonnaprobleemid.</p>	<p>Kirjeldab abivahenditele tuginedes Eesti asendit.</p> <p>Leiab internetist vajalikku ja jõukohast loodusteaduslikku infot ning hindab abiga selle usaldusväärsust.</p> <p>Toob näiteid kodukoha tööstus-, teenindus või põllumajandusettevõtte tegevuse kohta.</p>
<p><u>Valguse peegeldumine ja murdumine</u></p> <p>Valguse peegeldumise ja murdumise nähtus.</p> <p>Kaug- ja lühinägelikkus, prillid.</p> <p>Valguse neeldumine.</p>	<p>Kirjeldab ja selgitab õpitud nähtuste iseloomulikke tunnuseid ning toob näiteid nende avaldumise kohta igapäevaelus</p>
<p><u>Võnkumine ja laine</u></p> <p>Võnkumine.</p> <p>Heli, heli kiirus, võnkesageduse ja heli kõrguse seos.</p> <p>Elusorganismide hääleaparaat; abiteenused (hambaravi, logopeed).</p> <p>Võnkumiste avaldumine looduses ja rakendamine tehnikas.</p>	<p>Kirjeldab ja selgitab õpitud nähtuste iseloomulikke tunnuseid ning toob näiteid nende avaldumise kohta igapäevaelus.</p>
<p><u>Elektriõpetus</u></p> <p>Kodune vooluvõrk.</p> <p>Elektritarvitid koduses majapidamises, elektriohutus, säästlikkus.</p> <p><u>Magnetnähtused</u></p> <p>Püsिमagnet.</p> <p>Elektromagnet.</p>	<p>Kirjeldab jätkusuutliku, säästva, vastutustundliku eluviisi põhimõtteid ja järgib neid.</p>
<p><u>Keemia igapäevaelus</u></p> <p>Toiduainete koostis.</p>	<p>Käsitseb ohutult ja otstarbekalt olmeseadmeid, tööriistu ning kodukeemiat;</p>

Kütused. Tarbekeemia saadused, plastid ja kiudained. Olmekemikaalide kasutamise ohutusnõuded. Keemia ja elukeskkond.	selgitab nende kasutamise otstarvet ja ohutusnõudeid;
--	---

8. AINEKAVA AJALUGU

1. Õpetuse eesmärgid

Ajalooõpetusega taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

1. tunneb huvi mineviku vastu; teab, et minevik on olnud muutuv ja väga mitmekesine;
2. omab üldist ettekujutust Eesti ajaloost ja sellega seoses üldjoontes kogu maailma ajaloost;
3. kirjeldab abivahendite toel olulisi ajaloosündmusi, inimeste eluviisi ja tegevusalasid õpitud ajastutel;
4. teab, et maailmas toimunud sündmused on otseselt või kaudselt mõjutanud nii Eestis kui ka mujal Euroopas toimunud sündmusi; teab, et poliitikal on suur roll maailma riikide omavahelistes suhetes;
5. nimetab oma põhiõigusi ning kohustusi Eesti Vabariigi kodanikuna, kirjeldab Eesti riigi valitsemiskorda;
6. teab ja väärtustab kombeid ning traditsioone oma kultuuris; väärtustab kultuurilist mitmekesisust ning määratleb end oma rahva liikmena;
7. leiab infot eri teabeallikatest, oskab hinnata erinevate teabeallikate usaldusväärsust.

2. Õppetegevuse kirjeldus arenguperioodide kaupa

2.1. Õppetegevus 6.-7. klassis

6. klassis algav ajaloo õppimine võimaldab õpilastel suhestuda minevikuga. Ajalooõpetuses lähtutakse õpilasest kui ajaloos osalejast. Õpilasel kujundatakse arusaam, et ajalugu on ka tema enda lugu. Toetatakse õpilase isiklikele kogemustele ning eelnevatele teadmistele ja kujutlustele, kesksel kohal on nende aktualiseerimine ja süstematiseerimine. Ajalooga tutvumine algab enamasti õpetaja suunamisel ja juhendamisel, kasutatakse praktilisi õpiülesandeid (nt vanematelt ja vanavanematelt teabe kogumine oma pere ja suguvõsa kohta). Korraldatakse õppekäike muuseumidesse ja ajaloolistesse paikadesse, vaadatakse õppefilme. Õppetegevuse käigus omandatakse mitmesuguseid oskusi (küsimuste esitamine, teabe hankimine, eneseväljendamine), arendatakse koostööoskusi ja kujutlusvõimet. Ajalootunnis kasutatavad õppetegevused (lugemine, küsimustele vastamine, arutlemine, jutustuse kuulamine, ümberjutustamine) toetavad õpilaste psüühiliste protsesside ja kõne arengut, sealhulgas sõnavara rikastumist. Uut teemat käsitlema asudes selgitatakse välja õpilase eelteadmised ja laiendatakse sõnavara, et vältida võimalike väärkujutluste kinnistumist ja uute kujunemist. 6. klassis omandatakse teadmisi õpilase lähiümbruse kohta, 7. klassis keskendutakse juba laiemalt Eesti ajaloo ja üldajaloo õppimisele. Ajaloo õpetamisel on väga oluline muuseumide, ajalooga seotud paikade ja mälestiste külastamine, ajalugu tutvustavate filmide vaatamine ja muul viisil näitlikustamine

2.1.1 Õpitulemused ja õppesisu klassiti

3. klass

Õppesisu	Taotletavad õpitulemused
Ajaloo olemus	Tunneb huvi oma perekonna ajaloo ja sellega seotud minevikusündmuste vastu.

<p>Mis on ajalugu?</p> <p>Mida me minevikust mäletame?</p> <p>Suguvõsa ajalugu.</p> <p>Minu suguvõsa</p>	<p>Koostab oma sugupuu.</p> <p>Väärtustab oma peret ja lähedasi.</p>
<p>Suulised ajalooallikad</p> <p>Vanemate (ema, isa) lapsepõlve aegne elu maal ja linnas. Vanavanemate elu linnas nende noorusajal. Kool läbi aegade. Toit inimeste elus eri aegadel. Eri ajastute inimeste rõivad.</p>	<p>Teab, et kodukoht ja elutingimused on ajaloo käigus muutunud.</p> <p>Kirjeldab elu maal ja linnas vanemate lapsepõlve- ja noorusajal.</p> <p>Nimetab olulisemaid muutusi koolis ja õppimises läbi aegade.</p>
<p>Kirjalikud ja esemelised ajalooallikad</p> <p>Vanad asjad ja muuseum.</p> <p>Kirjalikud ajalooallikad, arhiiv.</p> <p>Vanad ehitised, rehetare.</p> <p>Ajaloo jäljed maastikul ja maapõues.</p> <p>Ajalooalased raamatud ja filmid.</p>	<p>Teab, et kodukoht ja elutingimused on ajaloo käigus muutunud.</p> <p>Tajub mineviku ja oleviku seoseid.</p> <p>Nimetab ja kirjeldab oma kodukoha vanemaid ehitisi.</p> <p>Kirjeldab, milliseid ajaloo jälgi võib maastikult ja maapõuest leida.</p>
<p>Ajaarvamine</p> <p>Ajaarvamisest.</p> <p>Esimesed jäljed inimestest Eestis.</p> <p>Muinas- ja keskaja jäljed kodukohas.</p> <p>Kodukoht 100 a tagasi.</p> <p>Eluolu kodukohas kaasajal.</p>	<p>Mõistab ajalist järgnevust ajateljel.</p> <p>Omab üldist ettekujutust kodukoha ajaloo perioodidest.</p> <p>Mõistab ajatelje abil sündmuste ajalist järgnevust ja ajaloo jaotamist ajastuteks.</p> <p>Teab, kuidas muutus inimeste eluolu muinasajal.</p>

7. klass

Õppesisu	Taotletavad õpitulemused
<p>Muinasaeg maailmas ja Eestis</p> <p>Ajaarvamisest.</p> <p>Kiviaeg.</p> <p>Karjakasvatuse ja põlluharimise algus.</p> <p>Metallide kasutuselevõtt.</p>	<p>Mõistab ajalist järgnevust ajateljel.</p> <p>Omab üldist ettekujutust ajaloo perioodidest.</p> <p>Selgitab, mis on sajand, aastatuhat, eKr, pKr.</p> <p>Nimetab tähtsamat muinasajast ja selle perioodidest (kiviaeg, pronksiaeg, rauaaeg).</p>

<p>Looduslike tingimuste osa inimkonna arenemisel.</p> <p>Muinasaja ajajärgud ja nende üldiseloostus.</p> <p>Vanimad inimasulad Eestis, inimeste eluolu. Karjakasvatuse ja põlluharimise algus Eestis.</p> <p>Eestlased ja nende naabrid muinasaja lõpus.</p>	<p>Kirjeldab muinasaja inimese eluviisi ja tegevusalasid.</p> <p>Jutustab eestlaste eluolust muinasaja lõpul.</p> <p>Nimetab ja näitab kaardil Eesti suuremaid muinasmaakondi.</p>
<p>Vanaaeg</p> <p>Vanaaja sisu ja üldiseloostus.</p> <p>Vanaaja kõrgkultuuride olulisus kas Vana-Ida, Vana-Rooma või Vana-Kreeka näitel.</p>	<p>Teab vanaaja kultuure.</p> <p>Oskab nimetada ajastu olulisemaid saavutusi ja leiutisi.</p> <p>Selgitab õpitava vanaajaga seostuvaid olulisemaid põhimõisteid.</p>
<p>Keskaeg</p> <p>Keskaja üldiseloostus.</p> <p>Põlluharimise areng ja talupoegade eluolu keskajal.</p> <p>Feodaalide eluolu.</p> <p>Keskaegsed linnad.</p> <p>Ristiusu kirik.</p> <p>Feodaalsed riigid ja ristisõjad.</p>	<p>Kirjeldab kõige üldisemal kujul keskaja olemust.</p> <p>Teab keskaja Euroopa eluolu muutusi, avastusi ja leiutisi.</p> <p>Kirjeldab kiriku rolli ja tähtsust keskaja ühiskonnas.</p> <p>Selgitab keskajaga seostuvaid olulisemaid põhimõisteid.</p>
<p>Eestlaste muistne vabadusvõitlus</p> <p>Tung itta, liivlaste ja latgalite alistamine.</p> <p>Muistse vabadusvõitluse algus, Ümera lahing, Lembitu, Madisepäeva lahing. Taanlased Põhja-Eestis.</p> <p>Muistse vabadusvõitluse lõpp.</p>	<p>Teab olulisemaid sündmusi, mis leidsid aset keskajal Eesti aladel.</p> <p>Nimetab muistses vabadusvõitluses eestlaste lüüasaamise põhjusi.</p> <p>Väärtustab vabadust.</p>
<p>Eestlased võõra võimu all</p> <p>Eesti ala pärast vallutust.</p> <p>Keskaegsed linnad Eestis, Tallinn. Reformatsioon ja selle mõju kultuuri arengule.</p>	<p>Teab olulisemaid sündmusi, mis leidsid aset keskajal Eesti aladel.</p> <p>Kirjeldab eluolu Eestis pärast maa vallutamist.</p> <p>Seletab oma sõnadega reformatsiooni olemust ja mõju kultuuri arengule.</p>

<p>Eesti varauusajal</p> <p>Liivi sõda.</p> <p>Eesti Rootsi riigi koosseisus.</p> <p>Eestikeelse koolihariduse algus, Tartu Ülikool.</p>	<p>Teab olulisemaid sündmusi, mis leidsid aset keskajal Eesti aladel.</p> <p>Selgitab hariduse andmise ja ülikooli asutamise tähtsust.</p>
<p>Varauusaeg; suured leiutised ja avastused</p> <p>Teaduse ja tehnoloogia areng keskaja lõpul.</p> <p>Trükikunsti leiutamine.</p> <p>Esimesed eestikeelsed raamatud.</p> <p>Tulirelvade kasutuselevõtmine.</p> <p>Linnade kaitseehitiste muutumine.</p> <p>Meresõidu arenemine.</p> <p>Ameerika avastamine.</p> <p>Esimene teekond ümber maailma.</p> <p>Asumaade vallutamine ja orjakaubandus.</p>	<p>Teab Euroopa eluolu muutusi, avastusi ja leiutisi.</p> <p>Selgitab õpitava ajalooajalooperioodiga seostuvaid olulisemaid põhimõisteid.</p>

2.2. Õppetegevus 8.-9. klassis

8. ja 9. klassis keskendutakse Eesti ajaloo seostele Euroopa ja maailma ajalooga. Euroopas ja maailmas toimunud sündmusi käsitletakse eeskätt Eesti ajaloo paremaks selgitamiseks ja ilmestamiseks. Rõhutatakse, et Euroopas toimunud sündmused on tugevasti mõjutanud Eestis toimunud sündmusi (sõjad, revolutsioonid, tootmissuhete muutused jms). Ajalooõpetuse puhul seni olulisena rõhutatud põhimõtetele lisandub 8.–9. klassis tähelepanu pööramine otsestele ja kaudsetele põhjuslikele seostele. 8. klassi ajalooõpetuses on oluline tuua selgelt esile seosed varem õpituga, 9. klassis on põhitähelepanu lähiajaloo sündmustel, kuna just neil on igapäevaelus kõige tajutavam mõju õpilasele, tema perele/suguvõsale ja keskkonnale. Keskkel kohal on õpetaja ja õpilase koostöö. Õpilane vajab õpetaja tuge ja juhendamist põhikooli lõpuni. Arvestades õpilaste lugemisraskusi, loetakse teksti klassis ühiselt ning analüüsitakse seejärel loetut õpetaja suunamisel, et tagada selle mõistmine. Peale uute mõistete omandamise on olulisel kohal ka sõnavara laiendamine üldisemalt. Põhikooli lõpuni on vajalik näitlikustamine, teavet ei saada ainult õppetekstidest, vaid ka teistest allikatest (õpetaja jutustus, õppefilm, kaardid, fotod jne). Suur osa näitlikustamisest toimub teabe- ja sidetehnikavahendite toel. Õppe raames tehakse õppekäike muuseumidesse ja ajaloolistesse paikadesse, näidatakse filme, mis kajastavad minevikus toimunud sündmusi jne.

2.2.1 Õpitulemused ja õppesisu klassiti

8. klass

Õppesisu	Taotletavad õpitulemused
----------	--------------------------

<p>Maailm uusajal</p> <p>Mis on uusaeg?</p> <p>Euroopa uusaja algul.</p> <p>Ameerika iseseisvussõda ja USA sünd.</p> <p>Suur Prantsuse revolutsioon.</p> <p>Napoleoni sõjad, Euroopa neid.</p> <p>Tööstusrevolutsioon.</p>	<p>Nimetab Euroopa ja maailma uusaja tähtsamaid sündmusi, mis on mõjutanud Eesti ajalugu.</p> <p>Tunneb ajaperioodi iseloomulikke tunnuseid.</p> <p>Nimetab uusaja alguseks loetavaid sündmusi, kannab need ajateljele.</p> <p>Kirjeldab, millised olulised muutused kaasnesid tööstusliku pöördega.</p>
<p>Eesti Tsaari-Venemaa võimu all</p> <p>Põhjasõda. Eesti pärast ühendamist Venemaaga.</p> <p>Muudatused majanduses. Pariisorjus.</p> <p>Talupere, taluhooned, aastaringised tööd.</p> <p>Talurahva söök ja söögikombed.</p> <p>Rahvakalender ja rahvakombed.</p> <p>Talurahvakoolid.</p> <p>Talurahvarahutused, väljarändamine.</p> <p>Talude päriksostmine.</p>	<p>Kõrvutab ajateljel mõningaid olulisi Eestis ja Euroopas toimunud sündmusi.</p> <p>Selgitab üldisi fakte uusaja sündmustest ja inimeste elu-olust Eestis 18.-19. sajandil: kirjeldab Põhjasõja mõju Eestile, kirjeldab talurahva eluolu 18.-19. sajandil, nimetab talupere liikmeid ja nende kohustusi, nimetab olulisemaid rahvakalendri tähtpäevi, võrdleb nende tähistamist tänapäevaste traditsioonidega.</p>
<p>Eesti rahvuslik ärkamisaeg</p> <p>Ärkamisaja eellugu.</p> <p>Vanemuise Selts.</p> <p>I üldlaulupidu.</p> <p>Eesti teatri algus.</p> <p>EÜS ja Eesti rahvusvärvide algus.</p> <p>Venestamine.</p> <p>Karskus- ja spordiseltsid.</p>	<p>Kirjeldab I üldlaulupidu, mõistab selle olulisust.</p> <p>Võrdleb tollast teatrit tänapäevasega.</p> <p>Nimetab olulisemaid sündmusi ja isikuid rahvusliku ärkamisaja ajaloos, põhjendab nende tähtsust eestlaste jaoks.</p>
<p>Eesti ja maailm 20. saj algul</p> <p>Eesti majandus XX sajandi algul.</p> <p>1905.-1907. aasta revolutsioon, mõisate põletamine.</p> <p>Eesti kultuur XX sajandi algul.</p>	<p>Kõrvutab ajateljel mõningaid olulisi Eestis ja Euroopas toimunud sündmusi.</p> <p>Teab, et inimeste teadmised on kujunenud suhtlemises teiste rahvastega.</p> <p>Nimetab mõningaid Eesti kirjanikke, kunstnikke ja heliloojaid.</p>

<p>Suured leiutused ja avastused maailmas.</p> <p>Suurriikide ajastu (Briti impeerium, Ameerika Ühendriigid, Tsaari-Venemaa, Saksamaa, Prantsusmaa).</p> <p>I maailmasõda ja 1917. aasta revolutsioon Venemaal. Nõukogude võimu kehtestamine ja Eesti iseseisvuse sünn.</p>	<p>Näitab kaardil suurriike ja mõnda nende riikide asumaadest.</p> <p>Nimetab I maailmasõja osapooled.</p> <p>teab, et Euroopas toimunud sündmused on oluliselt mõjutanud Eesti ajalugu.</p>
---	--

9. klass

Õppesisu	Taotletavad õpitulemused
<p>Eesti Vabariik 1918-1940</p> <p>Vabadussõda: käik, toetajad, tagajärjed.</p> <p>Asutav Kogu ja maareform.</p> <p>Eesti Vabariigi sisse- ja välispoliitika. Põllumajandus, tööstus, kultuur ja haridus Eesti Vabariigis.</p> <p>Baaside leping. Eesti okupeerimine ja liitmine NSV Liiduga.</p> <p>Esimene Nõukogude aasta.</p>	<p>Tunneb huvi Eesti riigi mineviku vastu.</p> <p>Selgitab üldisi fakte uusaja sündmustest ja inimeste eluolust Eestis Esimese maailmasõja lõpust tänapäevani.</p> <p>Nimetab Vabadussõja puhkemise põhjusi ning vastaseid, kellega eestlastel tuli Vabadussõjas võidelda.</p> <p>Oskab selgitada Tartu rahu tulemusi ja tähtsust.</p> <p>Tunneb huvi Eesti riigi mineviku vastu.</p> <p>Kirjeldab Eesti okupeerimist ja liitmist Nõukogude Liiduga ja sellega kaasnenud muudatusi.</p>
<p>Maailm kahe maailmasõja vahel</p> <p>Saksamaa pärast I maailmasõda. Kommunistlik Nõukogude Liit.</p> <p>Molotovi-Ribbentropi pakt.</p> <p>Asumaad ja rahvuslik vabadusliikumine.</p>	<p>Teab, et maailmas toimunud sündmused on otseselt või kaudselt mõjutanud nii Eestis kui ka mujal Euroopas toimunud sündmusi.</p> <p>Kirjeldab olukorrad Saksamaal enne ja pärast Hitleri võimuletulekut.</p> <p>Kirjeldab olukorda NSV liidus Stalini ajal.</p> <p>Oskab anda hinnangut terrorile.</p> <p>Teab, et poliitikal on suur roll maailma riikide omavahelistes suhetes.</p>
<p>Teine maailmasõda</p> <p>II maailmasõja käik.</p> <p>II maailmasõda ja Eesti.</p>	<p>Kujutab ajateljele toetudes ette maailmas toimunud olulisemaid sündmusi.</p> <p>Teab ja nimetab II maailmasõja puhkemise</p>

Sõjasündmused Eestis 1944.a.	põhjusi. Kirjeldab II maailmasõja tagajärgi Eestile ja eestlastele.
Eesti ja maailm pärast II maailmasõda Maailm pärast II maailmasõda. Külm sõda. Nõukogude Eesti. Kommunistliku süsteemi kokkuvarisemine. Eesti iseseisvuse taastamine.	Omab üldist ettekujutust Eesti ajaloost ja sellega seoses üldjoontes kogu maailma ajaloost. Kirjeldab, milliseks kujunes Euroopa pärast II maailmasõda, näitab kaardil. Selgitab, kuidas mõjus 50 aastat nõukogude võimu Eesti majandusele. Mõistab ja põhjendab Eesti Vabariigi iseseisvuse taastamise olulisust.
Ühiskonnaõpetus Põhiseadus. Eesti riigi sümbolid. Valimised. Riigikogu ja riigipea. Valitsus. Korralduse ja riigikaitse. Kohus	Mõistab, et eri ajastute kultuuri-, teaduse- ja tehnikasaavutused on olnud edasiviivaks jõuks riikide (ka Eesti) arengus. Nimetab oma põhiõigusi ning kohustusi Eesti Vabariigi kodanikuna. Kirjeldab Eesti riigi valitsemiskorda. Väärtustab oma kodumaad ning Eesti Vabariigi kodanikuks olemist.

9. AINEKAVA INIMESEÕPETUS

1. Õpetuse eesmärgid

Inimeseõpetusega taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

1. tunneb oma keha ning mõistab inimese kasvamise ja arenemisega seotud muutusi ning vastutust (nt seksuaalsuse olemus ja sellega seotud vastutus, töövõime jne);
2. hoiab oma tervist, järgides tervislikku eluviisi, käitub nii, et ei sea ohtu enda, teiste inimeste ega keskkonna turvalisust;
3. märkab ja mõistab kaaslaste ning iseenda emotsionaalseid seisundeid, käitumisviise; oskab neid hinnata ja nendega toime tulla;
4. hoiab puhtust ja korda; orienteerub eluasemega seotud küsimustes, omandab teadmised ja oskused majandamiseks, koduse elu korraldamiseks;
5. suudab täiskasvanu suunamisel eristada ning teadvustada oma oskusi ja võimeid, otsib erinevatest teabeallikatest võimetekohaseid jätkuõppevõimalusi ja teeb enda jaoks optimaalseid valikuid;
6. tunneb huvi ümbritseva ühiskonnaelu vastu; tunneb olmesuhtlemiseks vajalikke kodanikuõigusi ja -kohustusi, järgib sotsiaalseid nõudeid ja käitumisetiketti.

2. Õppetegevuse kirjeldus arenguperioodide kaupa

2.1. Õppetegevus 1.-2. klassis

1.–2. klassis on inimeseõpetuse põhisuks lähiümbruse märkamine, selle teadvustamine (suhtes mina ja meie) ning sotsiaalse kompetentsuse arendamine. Õpitakse koos tegutsema nii matkides kui ka eeskuju ja juhendamise järgi. Omandatakse baassõnavara ja -lausungimalle ning elementaarseid (olme)suhtlusoskusi: teise inimese kuulamine, ütluste mõistmine ja nendele reageerimine (vastusrepliigid dialoogis), dialoogi alustamine ja jätkamine tuttavas situatsioonis jms. Õpitakse (mängu)asjade kasutamist ja hoidmist, mängus osalemist, reeglitest kinnipidamist, mängu algatamist, rollide ja vajalike mänguasjade jagamist jne. Kohati võib olla keeruline rollimängudes osalemine. Õpilased vajavad pidevat motiveerivat tagasisidet oma tegevuse ja saavutuste kohta. Võrreldavate situatsioonide ja illustratsioonide (joonised, fotod) toel õpitakse märkama ja eristama (puhas/must, meeldib / ei meeldi jne) ümbritsevate esemete, ruumide ja inimeste (sh iseenda) esteetilisi omadusi. Õpitakse eristama isiklikke, võõraid ja ühiseid esemeid, neisse heaperemehelikult ja turvaliselt suhtuma ning neid kasutama. Õpitakse ka märkama ja eristama eakaaslaste käitumisviise. Harjutatakse viisakat käitumist (tervitamine, palumine, tänamine, eakaaslase ja täiskasvanu poole pöördumine, võimalik keeldumine jne).

2.1.1 Õpitulemused ja õppesisu klassiti

1. klass

Õppesisu	Taotletavad õpitulemused
Mina ja meie	- tutvustab ennast, nimetades oma nime, kooli, klassi,

<p>Mina: minu välimus ja mulle meeldivad tegevused. Tervitamine (igapäevane tervitamine koolis, tervitusele vastamine). Enesetutvustamine ja kaaslastega tutvumine dialoogis (nimi, kool, klass) Õpitegevused koolis, õppevahendid. Tüli vabandamine, leppimine (dialoogi repliigid). Peo-, töö-, spordiriietus (riietusesemed, riietuse sobitamine situatsiooniga).</p>	<ul style="list-style-type: none"> - nimetab küsimuste abil oma lemmiktegevusi; - osaleb ühistes (õppe)mängudes ja järgib meeldetuletamisel mängureegleid
<p>Mina ja tervis</p> <p>Kehaosad (pea, kael, keha, käed, jalad), juuksed ja nägu. Kehaosade (nägu, kael, käed, jalad) pesemine, küünte eest hoolitsemine. Hammaste pesemine. Tualeti kasutamine. Toitumine (toidud: supp, praad jne, toidunõud). Käitumine söögilauas: toidu palumine, tänamine.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - teab oma kehaosi (pea, kael, kõht, selg, käed, jalad, juuksed ja nägu); - järgib õpetaja meeldetuletusel hügieeninõudeid igapäevaste tegevuste käigus (käte pesemine, taskuräti kasutamine jms)
<p>Mina ja pere</p> <p>Pereliikmed (vanemad, õed vennad, vanavanemad), nende nimed. Pereliikmete kodused tööd, pereliikmete abistamine, minu kohustused kodus.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - teab kodu asukohta, õdede vendade ja vanemate nimed; - vastab dialoogi repliigile, alustab dialoogi oma soovide ja vajaduste väljendamiseks
<p>Mina ja minu kodu</p> <p>Kodumaja (talumaja/ eramu/korter suures majas). Ruumid kodus (esik, köök, elutuba jt). Mööbel kodus ja koolis (esemed, nende otstarve). Kodu asukoht. (Eestimaa; küla/linn/alev). Eestimaa, minu kodumaa. Eesti Vabariigi lipp.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - teab, et elab Eestis; - teab Eesti lipu värve nende õiges järjestuses
<p>Mina ja aeg</p> <p>Nädal (töö- ja puhkepäevad; eile, täna, homme). Ööpäeva osad (hommik, päev, õhtu, öö). Aasta (aastaajad: laste</p>	<ul style="list-style-type: none"> - nimetab nädalapäevi, ööpäeva osasid ja aastaaegu õiges järjestuses

tegevused, riietus, ohud jalakäijatele liikluses).	
Mina ja asjad Minu oma, kaaslaste oma (enda ja kaaslaste, sh õpetaja asjade kuuluvuse eristamine), asjade palumine kasutamiseks. Ausus asjade jagamisel. Koristustööd ja –vahendid klassiruumis ning kodus.	<ul style="list-style-type: none"> - teeb vahet endale ja teistele kuuluvate asjade vahel; - märkab õpetaja suunamisel ümbritsevate esemete välimust, esemete ja ruumide puhtust ning korrashoidu; - korrastab õpetaja juhendamisel oma töölauda ja lähiümbrust
Mina ja turvalisus Sõidutee ohutu ületamine (valgusfoor, ülekäigurada, maantee ületamine). Liikumine jalakäijate teel üksi ja rühmaga. Helkur. Ühissõidukid kodukohas (sõiduki ootamine, sisenemine, väljumine; tänava (sõidutee) ületamine; sõidupilet). Võõras ümbrus, eksimine, abi palumine (dialoogi repliigid).	<ul style="list-style-type: none"> - tunneb ära kaaslaste tegevuses ning õppesituatsioonis õige ja vale käitumise; - teab, kuidas ohutult sõiduteed ületada, ja käitub vastavalt

2. klass

Õppesisu	Taotletavad õpitulemused
Mina ja meie Tervitamine: erinevad tervitusväljendid; eakaaslaste ja täiskasvanute tervitamine. Enesetutvustamine ja tutvumine kaaslastega dialoogis (vanus, sünnipäev). Kaaslaste kutsumine ühistegevusse. Klassi reeglid (sõnastamine ühisvestluses), reeglite vajalikkus. Suhtluspartnerite näoilmed ja hääletoon (rõõmus, kurb, sõbralik, vihane, üllatunud). Kiusamine (äratundmine), täiskasvanult abi palumine. Oma eksimuse tunnistamine ja vabandamine; positiivne reageerimine vastuseks vabandamisele. Koolitöötajate ametid.	<ul style="list-style-type: none"> - tutvustab ennast, nimetades oma nime, kooli, klassi, - nimetab küsimuste abil oma lemmiktegevusi; - osaleb ühistes (õppe)mängudes ja järgib meeldetuletamisel mängureegleid

<p>Mina ja tervis</p> <p>Isiklik hügieen: igapäevane pesemine, dušš, vann, saun; pesemisvahendid ja nende korrashoid. Hügieen enne ja pärast igapäevaseid tegevusi (söömine jne), nohu-kõha korral. Hammaste tervishoid: värsked aed- ja puuvili, kommid; hambaarst. Liikumise vajalikkus ja võimalused; mängukohad väljas, ohutusnõuded. Toitumine (söögikorrad, sobivad toidud; sooja koolilõuna vajalikkus). Käitumine söögilauas: toidu tõstmine, vestlus söögilauas.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - teab oma kehaosi (pea, kael, kõht, selg, käed, jalad, juuksed ja nägu); - järgib õpetaja meeldetuletusel hügieeninõudeid igapäevaste tegevuste käigus (käte pesemine, taskuräti kasutamine jms)
<p>Mina ja pere</p> <p>Pereliikmete tegevused, ühised tegevused ja mängud, pereliikmetega arvestamine. Vanemate ametid. Sugulased (onu, tädi; onude, tädide lapsed).</p>	<ul style="list-style-type: none"> - teab kodu asukoha, õdede vendade ja vanemate nimed; - vastab dialoogi repliigile, alustab dialoogi oma soovide ja vajaduste väljendamiseks
<p>Mina ja minu kodu</p> <p>Minu kodu (ruumid, sisustus), aadress. Lemmikloom kodus. Koduarmastus. Koolis tähistatavad riiklikud ja rahvakalendripühad (olulisemate tegevuste nimetamine illustratsioonide järgi).</p>	<ul style="list-style-type: none"> - teab, et elab Eestis; - teab Eesti lipu värve nende õiges järjestuses
<p>Mina ja aeg</p> <p>Aasta (aastaaegadele vastavad kuud, välitööd koduümbruses aastaaegade kaupa; vanus, sünnipäev: kuupäev, kuu). Kellaaeg täistundides. Päevakava: minu ja kaaslaste tegevused koolis ja kodus; tegevused, mis on positiivsete tunnete tekkimise allikaks.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - nimetab nädalapäevi, ööpäeva osasid ja aastaagu õiges järjestuses
<p>Mina ja asjad</p> <p>Minu oma, kaaslaste oma, meie oma (esemete hoidmine ja kasutamine; andmine, laenamine, varastamine,</p>	<ul style="list-style-type: none"> - teeb vahet endale ja teistele kuuluvate asjade vahel;

<p>lõhkumine; kadedus, lahkus). Asja väärtus ja hind. Asjade väärtus teiste väärtuste seas. Transpordivahendid kodu ja kooli vahel liiklemiseks. Käitumine liiklusvahendites. Telefoni viisakas vastuvõtmine; helistamine vanematele.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - märkab õpetaja suunamisel ümbritsevate esemete välimust, esemete ja ruumide puhtust ning korrashoidu; - korrastab õpetaja juhendamisel oma töölauda ja lähiümbrust
<p>Mina ja turvalisus</p> <p>Sagedasemad lastega toimuvad õnnetusjuhtumid: kukkumised, liiklusõnnetused jalakäijatega (sõidutee valesti ületamine, seisva liiklusvahendi varjust väljumine, liiklemine talvisel teel); juhtumist teatamine lähimale täiskasvanule. Käitumine võõraste inimestega (koju sisselaskmine, võõraga kaasaminek, asjade/maiustuste vastuvõtmine jms; hädaolukorras abi palumine). Võõras ümbrus, eksimine, abi palumine (dialoogi repliigid), vanemale helistamine.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - tunneb ära kaaslaste tegevuses ning õppesituatsioonis õige ja vale käitumise; - teab, kuidas ohutult sõiduteed ületada, ja käitub vastavalt

3. klass

Õppesisu	Taotletavad õpitulemused
<p>Mina</p> <p>Mina erinevused ja sarnasused teiste inimestega. Igaühe individuaalsus ja väärtuslikkus. Eneseteadvus ja enesehinnang. Lapse õigused, kohustused ja kaitse.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - nimetab, mille poolest ta sarnaneb teistega ja mille poolest erineb teistest; - väärtustab iseennast ja teisi; - alustab ja jätkab dialoogi (küsimus – vastus, teade – küsimus, kutse koostegevusele, nõustumine, loobumine).
<p>Mina ja meie</p> <p>Minu ja teiste vajadused. Sõbrad ja sõpruse hoidmine. Üksteise eest hoolitsemine ja teiste aitamine.</p> <p>Sallivus. Oma vigade ja süü tunnistamine. Vabandamine. Leppimine. Ausus ja õiglus vastukaaluks ebaõiglusele, kaebamisele ja</p>	<ul style="list-style-type: none"> - hindab ning vastandab õpituatsioonis oma ja kaaslaste igapäevaseid käitumisakte õige/vale-, meeldib / ei meeldi-tasandil; - tunneb näoilme ja hääletooni järgi ära ja nimetab kaaslaste 4–6 emotsiooni; - teab erinevates kohtades ja olukordades viisaka käitumise reegleid.

<p>tagakiusamisele. Hakkamasaamine kiusamise ja vägivallega. Muredest rääkimine ja oma tunnete väljendamine. Abi otsimise ja leidmise võimalused.</p>	
<p>Mina ja tervis</p> <p>Terve ja haige inimene, enesetunne, haiguse tundemärgid. Isiklik hügieen: vahendid, vajalikkus. Ravimid (ravimite võtmine, ohud). Tervishoid: toit, puhkus, liikumine ja sport.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - nimetab oma keha puhtuse ning välimuse eest hoolitsemise võimalusi – vahendeid ja vajalikkust; - kirjeldab tervet ja haiget inimest; - märkab oma enesetunnet ning teavitab sellest kaaslast; - teab, et ravimeid võetakse haige olles, et ravimid võivad olla inimese tervisele ohtlikud; - kirjeldab tervise hoidmise viise: mitmekesine toit, uni ja puhkus, liikumine ja sport.
<p>Mina ja minu pere</p> <p>Pereliikmete rollid. Abivalmidus, kohuse- ja vastutustunne. Pereliikmetega arvestamine. Vanemate töö. Kodused tööd. Kodu traditsioonid. Sünnipäev. Koduümbrus. Naabrid ja naabruskond. Kodutus. Lastekodu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - kõneleb õpetaja suunamisel oma perekonnast: pere suurus, pereliikmete nimed, õdede vendade vanus, vanemate tegevus; küsimustele toetudes räägib enda ja pereliikmete tegevusest pühade tähistamisel; - kirjeldab oma perekonda: pere suurus, andmed pereliikmete kohta (nimi, vanus, tegevus); - kirjeldab, mille poolest perekonnad erinevad ja sarnanevad.
<p>Eestimaa meie kodu</p> <p>Küla. Vald. Linn. Maakond. Tavad, pühad ja kombed. Eesti Vabariigi ja kodukoha sümbolid.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 1) teab, mis on tema kodukoht ja kodumaa; väärtustab Eestit – oma kodumaad; - tunneb Eesti sümboleid (lipp, vapp, hümn; suitsupääsuke, rukkilill).
<p>Aeg</p> <p>Pool- ja täistund.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - tunneb kella täis- ja pooltundides.
<p>Mina ja turvalisus</p> <p>Ohud: tuleohutus, looduslikud ohud ja ohtlikud ained ning abi kutsumine. Võõras ümbrus ja võõraga kaasaminek. Ahistamise probleem. Liiklusreeglid.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - teab ohtlikke kohti ja olukordi kooliteel ja koduümbruses ning valib ohutu tee sihtpunkti; - palub ohuolukorras ja õnnetusjuhtumi korral abi.

Politsei. Laste usaldustelefon. Turvakodu.	
---	--

3. klassi lõpuks õpilane:

1. nimetab, mille poolest ta sarnaneb teistega ja mille poolest erineb teistest;
2. väärtustab iseennast ja teisi;
3. alustab ja jätkab dialoogi (küsimus – vastus, teade – küsimus, kutse koostegevusele,
4. nõustumine, loobumine);
5. hindab ning vastandab õpituatsioonis oma ja kaaslaste igapäevaseid käitumisakte õige/vale-,meeldib / ei meeldi-tasandil;
6. kirjeldab viisakat käitumist koolis, külas ja koduümbruses;
7. kirjeldab kava abil sünnipäevapeo kulgu;
8. kirjeldab näoilme ja hääletooni järgi kaaslaste 4–6 emotsiooni;
9. nimetab oma keha puhtuse ning välimuse eest hoolitsemise võimalusi – vahendeid ja
10. vajalikkust;
11. kirjeldab tervet ja haiget inimest;
12. teab, et ravimeid võetakse siis, kui ollakse haige, ning et ravimid võivad olla inimese tervisele ohtlikud;
13. teadvustab oma enesetunnet ja teavitab sellest kaaslasti;
14. kirjeldab tervise hoidmise viise: mitmekesine toit, uni ja puhkus ning liikumine ja sport;
15. kirjeldab oma perekonda: pere suurus, andmed pereliikmete kohta (nimi, vanus, tegevus);
16. kirjeldab, mille poolest perekonnad erinevad ja sarnanevad;
17. väärtustab üksteise abistamist ja arvestamist peres;
18. nimetab oma kohustusi peres;
19. tunneb Eestimaa sümboleid (lipp, vapp, hümn; suitsupääsuke, rukkilill);
20. väärtustab Eestit – oma kodumaad;
21. jutustab oma ja pereliikmete tegevusest pühade tähistamisel (5–6 lauset);
22. määrab aega täis- ja pooltundides;
23. kirjeldab positiivseid vaba aja veetmise võimalusi;
24. kirjeldab ohtlikke kohti ja olukordi kooliteel ja koduümbruses ning valib ohutu tee sihtpunkti;
25. palub ohuolukorras ja õnnetusjuhtumi korral abi (sh kasutada telefoni, valida hädaabi
26. numbrit).

4. klass

Õppesisu	Taotletavad õpitulemused
Käitumine ja suhtlemine Mina. Igaühe individuaalsus ja väärtuslikkus, sooline kuuluvus. Mina ja endasse suhtumine. Lapse õigused ja kohustused. Sõbrad ja tuttavad: sõprade valimine ja hoidmine, ühistegevus.	<ul style="list-style-type: none"> - analüüsib ühisvestluses situatsioonide, oma ja kaaslaste käitumisaktide ning emotsionaalsete seisundite põhjuseid ja tagajärgi; - jälgib kaasõpilaste tegevust ja vajaduse korral abistab neid; - planeerib koostegevuses klassiõhtu;

<p>Klassiõhtu: sisukate peotegevuste valik ja planeerimine. Eakaaslaste ja täiskasvanute kõnetamine. Abivalmidus klassis (abi vajamine ja küsimine, abi vastuvõtmine, abivajaja märkamine ja abi pakkumine). Vägivaldne käitumine (tõukamine, ehmatamine, narrimine jne); võimalikud konfliktid igapäevases koolielus.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - osaleb üksteise tegevust reguleerivas dialoogis (teade – teade); - tunneb koolielus ära konfliktsituatsiooni ning teab, mis juhtudel on vaja sellest täiskasvanule/õpetajale teatada.
<p>Inimene ja tervis</p> <p>Õppimise tervishoid (rüht, õige istumine, silmade tervishoid, puhkus, sport). Kahjulikud harjumused (liigne telerivaatamine, liigne arvutikasutamine jms; suitsetamine ja alkoholi tarvitamine), nende mõju füüsilisele tervisele ja õppimisvõimele. Isiklikud toitumisharjumused, mõju enesetundele. Esmased kodused ravivõtted külmetushaiguste korral. Esmaabiravivõtted külmetushaiguste korral. Esmaabi lihtsamate vigastuste puhul (lõikehaav, ninaverejooks jne).</p>	<ul style="list-style-type: none"> - teab enda tervist tugevdavaid ja nõrgestavaid tegureid (toitumine, liikumine, uni) ja harjumusi ning nende mõju füüsilisele tervisele ja õppimisvõimele; - kirjeldab õpilase tervist tugevdavate ja nõrgestavate tegurite ja harjumuste mõju füüsilisele tervisele ja õppimisvõimele; - eristab, millised toidud on tervisele kasulikud; kirjeldab esmaseid ravivõtteid külmetuse korral, demonstreerib õpituatsioonis esmaabi lihtsamate vigastuste puhul.
<p>Perekond ja kodukoht</p> <p>Minu sugupuu (perekond ja lähisugulased). Pereliikmete lahkumine ja lein, käitumine matustel, surnuaias. Maa- ja linnakodu (hooned; eluruumide sisustus, puhtus, korrashoid). Kodutus, lastekodu kui üks peretüüp. Transpordivahendid kodukohas tänapäeval ja minevikus. Sõidupilet ühissõidukis (ostmine jm toimingud). Meie kool ja teised ümbruskonna koolid. Muuseumid kodukohas, käitumine muuseumis. Kodukoha sümbolid: lipp, vapp. Kodukoha rikkused. Pühad ja kombed (uusaasta, EV aastapäev, volbripäev, jaanipäev jne).</p>	<ul style="list-style-type: none"> - nimetab oma lähisugulasi ja selgitab abistavate küsimuste toel kodu ja perekonna tähtsust oma elus; - kirjeldab oma pere traditsioone; - kirjeldab ja väärtustab oma kodukohta; - nimetab kodukoha rikkusi ja tunneb ära sümbolid; - hoiab koolis ning kodus puhtust ja korda; - kirjeldab pühade tähistamise kombeid oma perekonnas.

<p>Inimene: aeg ja teave</p> <p>Kellaaja määramine veerandtunnise täpsusega. Kellaajast kinnipidamine: täpsus; hilinemine, selle tagajärjed. Õpilase päevakava koostamine, õppimine, puhkus, vaba aja tegevused. Koolistend, ajakiri lastele, kuulutus ajalehes/stendil (teabeallikate kasutamine).</p>	<ul style="list-style-type: none"> - tunneb kella veerandtunnise täpsusega, seostab kellaaegu oma päevakavaga; - leiab koostegevuses teavet koolistendilt ja kooli kodulehelt; - määrab aega veerandtunnise täpsusega ning seostab seda tegevustega õpilase päevakavas; - väärtustab täpsust ja kokkulepetest kinnipidamist.
<p>Inimene ja töö, inimene ja asjad</p> <p>Töö, selle eesmärk ja tulemus (produkt, tasu); pereliikmete tööd (tööde jaotus, koostöö) koduses majapidamises, õpilase töö koolis, kohuse- ja vastutustunne töö tegemisel, tööarmastus. Lapse taskuraha, selle otstarbekas kulutamine (lihtsamate ostude sooritamine), raha kogumine. Ostud toidupoes: ostja ja müüja suhtlemine, raha kasutamine lihtsamates tehingutes. Tehingud postkontoris. Kirja saatmine.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - teab erinevaid ameteid; mõistab töö vajalikkust ja väärtuslikkust; - mõistab töö vajalikkust ja väärtuslikkust; - planeerib täiskasvanu abiga oma taskuraha kulutamist; - kirjutab ja postitab oma lähedasele kirja või postkaardi.
<p>Inimene, säästlikkus ja turvalisus</p> <p>Olmejäätmete tekkimine klassis ja koduses majapidamises (tegevused, nende tagajärjel tekkiv prügi); jäätmete individuaalne käitlemine.</p> <p>Liiklusmärgid kodu ümbruses ja kooliteel (ülesanne, vajalikkus). Jalgrattaga (rulaga, rulluiskudega) sõitmine, ohud. Tuleohutuseeskirjade järgimine lapse igapäevastes tegevustes; käitumine tulekahju korral; käitumine tulekahjuhäire korral.</p> <p>Käitumine veekogude juures, basseinis, veekeskuses. Käitumine metsas, loodusmatkal (loodussäästlik käitumine, käitumine eksimise korral).</p>	<ul style="list-style-type: none"> - sorteerib täiskasvanu suunamisel klassis ja kodus tekkivaid olmejäätmeid; - teab ja kirjeldab turvalise käitumise viise igapäevaelus (liiklemine kooliteel, jalgrattaga sõitmine, tulekahju vältimine, käitumine veekogu juures ja metsas); - kirjeldab igapäevaseid turvalise käitumise viise (liiklemine kooliteel, jalgrattaga sõitmine, tulekahju vältimine, käitumine veekogu juures ja metsas).

4. klassi lõpuks õpilane:

1. nimetab ning võrdleb oma ja sõprade vaba aja tegevusi, huvisid;
2. väärtustab iseennast ja teisi, väärtustab oma soolist kuuluvust;
3. analüüsib ühisvestluses situatsioonide, oma ja kaaslaste käitumisaktide ning emotsionaalsete seisundite põhjuseid ja tagajärgi;
4. osaleb üksteise tegevust reguleerivas dialoogis (teade – teade);
5. jälgib kaasõpilaste tegevust ja vajaduse korral abistab neid;
6. tunneb õpitu olukorras konfliktsituatsiooni ning mõistab, millistel juhtudel on vajalik sellest täiskasvanule/õpetajale teatada;
7. kirjeldab õpilase tervist tugevdavate ja nõrgestavate tegurite ja harjumuste mõju füüsilisele tervisele ja õppimisvõimele;
8. nimetab oma lähisugulasi ja selgitab abistavate küsimuste toel kodu ja perekonna tähtsust oma elus;
9. väärtustab oma kodukohta, nimetab kodukoha rikkusi ja tunneb ära sümbolid;
10. hoiab koolis ning kodus puhtust ja korda;
11. kirjeldab pühade tähistamise kombeid oma perekonnas;
12. määrab aega veerandtunnise täpsusega ning seostab seda tegevustega õpilase päevakavas;
13. hangib koostevõttes teavet koolistendilt ja ajalehe kuulutustest;
14. mõistab töö vajalikkust ja väärtuslikkust;
15. planeerib täiskasvanu abiga oma taskuraha kulutamist;
16. sorteerib klassis tekkivaid olmejäätmeid;
17. kirjeldab igapäevaseid turvalise käitumise viise (liiklemine kooliteel, jalgrattaga sõitmine, tulekahju vältimine, käitumine veekogu juures ja metsas).

5. klass

Õppesisu	Taotletavad õpitulemused
Käitumine ja suhtlemine Mina: olulisemad isikuandmed, meeldivad ja ebameeldivad tegevused; sarnasused ja erinevused võrreldes eakaaslastega. Enesetutvustamine dialoogis, arvestades vestluspartneri vanust (eakaaslane, täiskasvanu). Suhtlemine võõrastega, milliseid isikuandmeid võib kellele avaldada. Igapäevased suhtlussituatsioonid kodus ja koolis (positiivsed-negatiivsed ettepanekud, konfliktid jne): hindamine (tingimused, põhjus, tagajärg); suhtlemiseesmärkide mõistmine (käsk, korraldus, palve, keeld, teave jne). Vägivaldse (füüsilise, vaimne) käitumise	<ul style="list-style-type: none"> - märkab ja mõistab erisusi oma ja kaaslaste tegevustes, arvamustes; - osaleb koostevõttes erinevat tüüpi dialoogides (teade – küsimus – vastus jne); - selgitab, milliseid enda andmeid võib sõpradele või võõrastele avaldada, kirjeldab isikuandmete avaldamisega seotud ohtusid; - kirjeldab oma käitumist toimunud konfliktsituatsioonis; - kirjeldab plaanile toetudes ning analüüsib ühisvestluses oma ja kaaslaste emotsionaalseid seisundeid ning käitumisakte (soovid, tingimused, põhjus, tagajärg);

<p>äratundmine, käitumine ohvri ja pealtnägijana.</p> <p>Abivalmidus (vanad inimesed, nooremad kaaslased, erivajadustega inimesed): abivajaja märkamine ja abi pakkumine, abistamine. Abi vajaduse ja enda võimaluste hindamine abi pakkumisel.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - väärtustab suhetes abivalmidust, märkab abivajajat ning pakub võimalusel oma abi.
<p>Inimene ja tervis</p> <p>Meeleelundite (nägemis-, kuulmis-, haistmis-, maitsmis-, kompimiselund) ülesanded, tervishoid. Erivajadustega inimesed (meeleelundite kahjustuste tagajärjel), alternatiivsed suhtlemisvahendid. Enesetunde kirjeldus dialoogis arstiga (levinumad külmetus- ja nakkushaiguste tunnused), ravirežiimi järgimine. Haiguste ennetamine (tervislikud eluviisid). Tervisesport ja liikumine, sportimisvõimalused kodukohas, Eesti tuntumad sportlased. Piisava une ja puhkuse vajalikkus. Valikud toitumisel. Esmaabi põletuse, külmumise, minestuse korral. Uimastid: tubakas, alkohol, narkootikumid (kanep); alkoholi ja tubaka mõju õppimisvõimele ja käitumisele. “Ei” ütlemine uimastitega seotud situatsioonides.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - kirjeldab oma välimuse, hügieeni ja tervise eest hoolitsemise võimalusi, teab hoolitsematuse tagajärgi; - kirjeldab uimastite (alkoholi, tubaka) tarbimise mõju õppimisvõimele ja käitumisele; selgitab meeleelundite ülesandeid ja tervishoidu; - kirjeldab oma enesetunnet küsimustele toetudes; - demonstreerib õpituatsioonis esmaabi põletuse, külmumise ja minestuse korral; - demonstreerib õpituatsioonis uimastite tarvitamisest keeldumist.
<p>Perekond ja kodukoht</p> <p>Elu maal ja linnas, kodukoha eluolu (levinumad tegevusvaldkonnad, ametid jms). Kodukoha rahvariided, rahvariiete kandmine tänapäeval ja minevikus. Kodukoha tähtsamad traditsioonid (laulu- ja tantsupidu jms). Peretraditsioonid (pereliikmete ühised tegevused, peretraditsioonide määratlemine ühisvestluses, sarnasused- erinevused kaaslastega). Pühad ja</p>	<ul style="list-style-type: none"> - võrdleb eluolu maal ja linnas; - kirjeldab ühisvestluses oma kodukanti; - jutustab tugikava abil pühade ja rahvakommete tähistamisest oma perekonnas; - teab erinevaid rahvakombeid; - kirjeldab ühisvestluses oma pere traditsioone ja pühade tähistamist.

<p>kombed (ülestõusmispühad, karjalaskepäev, jüripäev jne).</p>	
<p>Inimene: aeg ja teave</p> <p>Aja määramine minutilise täpsusega, kellaaja kahesugune määramine (toetudes ööpäeva osadele). Päeva ja nädala ajakava, vaba aja tegevuste mitmekesisus (positiivsed ja negatiivsed harjumused päevakavas: ajakulu, valikute tegemine jne). TV-kava (sisu, eakohased saated, telesaadete hulgast valikute tegemine). Pilt-teatmeteosed, Internet: kooli kodulehekülg (teabeallikate kasutamine). Reklaamide sisu ja eesmärk.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - mõistab oma kohustusi ja vastutust seoses õppetööga; - määrab aega minutilise täpsusega; koostab õpetaja abiga endale päevakava; - nimetab mitmekesiseid positiivseid vaba aja veetmise võimalusi; - otsib õpetaja juhendamisel teavet teatmeteostest või internetist; - teab, kuidas suhelda sotsiaalmeedias; - teadvustab reklaamide eesmärke.
<p>Inimene ja töö, inimene ja asjad</p> <p>Palgatöö, selle tulemus ja eesmärk, ametis püsimise üldised tingimused (võrdlus õpilase käitumisega koolis). Kulutused peres lapse heaolu eest hoolitsemisel (lapse põhivajadused ja soovid, pere majanduslike võimalustega arvestamine jms), asjade väärtus sõltuvalt nende vajalikkusest. Raha hoidmise viisid: hoiukarp, pank. Raha kogumine.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - mõistab oma kohustusi ja vastutust seoses õppetööga; - teadvustab oma nõudmiste/soovide sõltuvust vajadustest ja pere sissetulekust; - hindab asjade väärtust nende vajalikkusest lähtuvalt.
<p>Inimene, säästlikkus ja turvalisus</p> <p>Vee ja elektri säästlik tarbimine koolis ja kodus. Olmejäätmete (tava-, taaskasutatavad, ohtlikud jäätmed) käitlemine kodus majapidamises (prügi sorteerimine ja ärapaigutamine, kogumispunktid, jäätmete kompostimine). Liiklusõnnetuste peamised põhjused, liiklusõnnetusest teatamine ja abi kutsumine. Pürotehnika (ost-müük alaealistele, kasutamine). Pommiähvarduse tegemisega kaasnevad ohud ja tagajärjed, käitumine pommiähvarduse korral.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - kirjeldab vee ja elektri säästliku tarbimise võimalusi kodus ning koolis; - nimetab olmejäätmete käitlemise viise kodus majapidamises; - demonstreerib õpisisuolukorras käitumist liiklusõnnetuse korral ja abi kutsumist; - kirjeldab ja teadvustab pürotehnika väärkasutuse ning pommiähvarduse tegemisega kaasnevaid tagajärgi; - peab kinni evakuatsiooni reeglites.

5. klassi lõpuks õpilane:

1. märkab ja mõistab erisusi oma ja kaaslaste tegevustes, arvamustes;
2. osaleb koostegevuses erinevat tüüpi dialoogides (teade – küsimus – vastus jne);
3. kirjeldab oma käitumist toimunud konfliktsituatsioonis;
4. kirjeldab plaanile toetudes ning analüüsib ühisvestluses oma ja kaaslaste emotsionaalseid
5. seisundeid ning käitumisakte (soovid, tingimused, põhjus, tagajärg);
6. kirjeldab oma välimuse, hügieeni ja tervise eest hoolitsemise võimalusi ning teab
7. hoolitsematuse tagajärgi;
8. kirjeldab uimastite (alkoholi ja tubaka) mõju õppimisvõimele ja käitumisele;
9. kirjeldab ühisvestluses oma pere traditsioone;
10. määrab aega minutilise täpsusega ning koostab õpetaja abiga endale otstarbeka ajakulutusega päevakava;
11. otsib koostegevuses teavet pilt-teatmeteosest;
12. teadvustab reklaamide eesmärke;
13. mõistab oma kohustusi ja vastutust seoses õppetööga;
14. teadvustab oma nõudmiste/soovide sõltuvust vajadustest ja pere sissetulekust;
15. kirjeldab vee ja elektri säästliku tarbimise võimalusi kodus ning koolis;
16. nimetab olmejäätmete käitlemise viise koduses majapidamises;
17. kirjeldab ja teadvustab pürotehnika väärkasutuse ning pommiähvarduse tegemisega
18. kaasnevaid tagajärgi

6. klass

Õppesisu	Taotletavad õpitulemused
<p>Suhtlemine eakaaslaste ja täiskasvanutega</p> <p>Suhtlemisstrateegiate eristamine (õpetaja abiga): selgitamine, veenmine, meelitamine, ähvardamine.</p> <p>Suhtluspartnerite motiivid ja kavatsused.</p> <p>Suhtlemine sõprade ja "sõpradega": "kambavaim", jäljendamine; isiklik arvamus vastutus; keeldumine mittesoovitud tegevustest. Suhtlemine vastassugupoolega. Suhtlemine internetiportaalides, enda kohta edastatava infoga seotud turvalisus ja ohud. Suhtlemine koduste ja eakaaslastega. Suhtlemisprobleemid kodus: muutunud suhted ja rollid, iseseisvumine: laste ja vanemate vastutus. Valetamine, vaikimine,</p>	<ul style="list-style-type: none"> - märkab ja jätab suhtlemisel meelde kaaslaste seisukohti; - võrdleb ja hindab õpetaja suunamisel enda ja kaaslaste emotsionaalseid seisundeid ja käitumist (eesmärk, tingimused, põhjus–tagajärg); - kasutab tuttavates olukordades suhtlemissituatsioonist, - partnerist ja - eesmärgist sõltuvaid variatiivseid väljendusviise; - demonstreerib õpituatsioonis isikliku arvamus sobilikul viisil väljendamist ning keeldumist mittesoovitud tegevustest; - mõistab vabandamist kui oma süüst/eksimusest arusaamist ja kahetsemist; - kirjeldab konfliktide ennetamise võimalusi suhetes;

<p>hädavale. Süüteo ülestunnistamine ja vabandamine.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - selgitab internetisuhtluses esinevaid ohtusid ning oma andmete edastamise põhimõtteid.
<p>Mina ise</p> <p>Mina-pilt: oskused ja võimed, huvid, tugevused ja nõrkused; sarnasused ja erinevused kaaslastega, sallivus. Enesehinnang (erineva enesehinnanguga õpilaste käitumine sarnastes situatsioonides).</p>	<ul style="list-style-type: none"> - kirjeldab ning hindab plaanile toetudes oma huvisid ja toimetulekut koolis (õnnestumised, raskused jms); - selgitab ühisvestluses enesehinnangu mõju käitumisele; - väärtustab inimeste vahelisi erinevusi, on salliv erinevuste suhtes; - kasutab tuttavates olukordades suhtlemissituatsioonist, -partnerist ja -eesmärgist lähtuvalt erinevaid väljendusviise.
<p>Inimene ja tervis</p> <p>Sissejuhatus inimese anatoomiasse lähtuvalt elundite funktsioonidest. Toidu- ja toitained. Toiduainete pakendiinfo. Kiirtoit – populaarsuse põhjused, mõju inimese organismile. Üle- ja alatoitumine (sh dieetid ja näljutamine), selle mõju tervisele. Esmaabi (toidu- jms) mürgituse, looma- ja putukahammustuse korral. Uimastite (sh alkoholi ja tubaka) mõju organismile (ülevaatlikult) ja käitumisele.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - omab ettekujutust inimese organismi üldisest ülesehitusest ning tunneb joonisel inimfiguuris ära elutähtsad organid; - nimetab ebatervisliku toitumise võimalikke tagajärgi, oskab valida erinevate toitumise hulgast tervisele kasulikke; - selgitab mitmekülgse toitumise olemust; - demonstreerib õpitu olukorras esmaabi mürgituse ning looma- ja putukahammustuse korral; - kirjeldab uimastite mõju organismile ja käitumisele.
<p>Inimene ja areng</p> <p>Murdeiga, muutused tüdrukute ja poiste organismis. Erinev arengutempo ja muutuste aktsepteerimine. Poiste ja tüdrukute hügieen, ravikosmeetika vajadus ja kasutamine. Muutused tüdrukute ja poiste käitumises, sh suhtlemises; sobivad ja ebasobivad käitumismallid.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - teadvustab ja aktsepteerib murdeega seotud muutusi oma organismis ja käitumises, mõistab arengu individuaalsust; - nimetab kohti, kust leida abi ja vastuseid oma murdeega seotud küsimustele.
<p>Inimese välimused</p> <p>Riietusesemete otstarbekus. Riiete ja jalanõude puhtus-korrashoid. Juuste igapäevane hooldamine:</p>	<ul style="list-style-type: none"> - hoolitseb oma välimuse eest ja valib olukorrale vastavad rõivad; - kirjeldab juuste ja küünte hooldamise põhimõtteid ning põhjendab hooldamise vajadust;

<p>hooldusvahendid, juuksevärvid (pakendiinfo, kasutamine). Suhtlemine juuksuriga (oma soovide väljendamine, soovitude küsimine jms). Küünte hooldamine, maniküür, pediküür. Olukorrale ja eale sobiv dekoratiivkosmeetika.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - demonstreerib õpisisituatsioonis oma soovide väljendamist teenindajale (juuksurile, kingsepale, keemilises puhastuses).
<p>Inimene ja kodu</p> <p>Kodu ja koduümbrus. Suurpuhastus kodus (tööde järjekord, jagamine pereliikmetega, vahendid). Külaskäik ja külaliste vastuvõtmine. Kodukoha (ja Eesti riigi) tuntud inimesed, nende tegevusalad, elukutsed (seos päevakohaste sündmustega). Kodukoha ettevõtted ja nende toodang, töötajate ametid.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - koostab õpetaja juhendamisel kodu korrashoiuga seotud tegevuste plaani (tööde järjekord, vahendid, tööjaotus); - kirjeldab oma kodu ja koduümbrust, juhatab teed enda koju; - koostab kirjaliku küllakutse; - kirjeldab ettevalmistusi, mis on vajalikud külaliste tulekul ning külla minekul; - kirjeldab kodukoha ettevõtete põhilisi valdkondi.
<p>Inimene ja teave</p> <p>Olulisemad päevauudised, nende edastamine kaaslastele. Teatmeteosed, Internet (kodukoha tuntumate paikade ja inimeste kohta lühiinfo hankimine ja edastamine koostegevuses). Transport kodukohas, kodukoha ümbruses (orienteerumine sõiduplaanides, teabe hankimine; sõidusoodustused). Telefoni otstarbekas kasutamine (telefonikaart, mobiiltelefon).</p>	<ul style="list-style-type: none"> - hangib õpetaja juhendamisel teavet kaaslastelt (küsimuste esitamine) ja eriliigilistest tekstidest (Internet, meedia, teatmeteosed, sõiduplaanid); - oskab kasutada kodukoha ühistranspordi sõiduplaane; - mõistab telefoni otstarbeka kasutamise vajalikkust.
<p>Inimene, säästlikkus ja turvalisus</p> <p>Kodukeemia kasutamine. Tulekahju tekkimise ohud kodus majapidamises: ohuolukorra hindamine, tulekahju kustutamine (esmate tulekustutusvahendite kasutamine, hädaabi). Ohutusnõuded ujumisel ja veesõidukite kasutamisel, päästevahendite kasutamine. piktogrammide tähendusi, teab</p>	<ul style="list-style-type: none"> - teab kodukeemia ja ravimite väärkasutuse tagajärgi ja selle ennetamise võimalusi; - kirjeldab peamisi tule- ja veeohutuse nõudeid ning käitumisstrateegiaid vastavate õnnetusjuhtumite korral; - demonstreerib õpisisituatsioonis esmate tulekustutusvahendite kasutamist ning abi kutsumist ohuolukorras.

kodukeemia väärkasutuse tagajärgi ja nende ennetamise võimalusi.	
--	--

6. klassi lõpuks õpilane:

1. märkab ja jätab suhtlemisel meelde kaaslaste seisukohti, eristab kohast käitumist/suhtlemist
2. kohatust käitumisest/suhtlemisest;
3. võrdleb ja hindab õpetaja suunamisel enda ja kaaslaste emotsionaalseid seisundeid ja
4. käitumist (eesmärk, tingimused, põhjus–tagajärg);
5. kasutab tuttavates olukordades suhtlemissituatsioonist, -partnerist ja -eesmärgist sõltuvaid
6. variatiivseid väljendusviise;
7. mõistab vabandamist kui oma süüst/eksimusest arusaamist ja kahetsemist;
8. kirjeldab ning hindab plaanile toetudes oma huvisid ja toimetulekut koolis (õnnestumised,
9. raskused jms);
10. omab ettekujutust inimese organismi üldisest ülesehitust, tunneb joonisel inimfiguuris ära
11. elutähtsad organid;
12. nimetab ebatervisliku toitumise võimalikke tagajärgi, oskab valida erinevate toitide hulgast
13. tervisele kasulikke;
14. teadvustab ja aktsepteerib murdeeaga seotud muutusi oma organismis ja käitumises, mõistab
15. arengu individuaalsust;
16. hoolitseb oma välimuse eest ja valib olukorrale vastavad rõivad;
17. kirjeldab uimastite mõju organismile ja käitumisele;
18. koostab õpetaja juhendamisel kodu korrashoiuga seotud tegevuste plaani (tööde järjekord,
19. vahendid, tööjaotus);
20. hangib õpetaja juhendamisel teavet kaaslastelt (küsimuste esitamine) ja eriliigilistest tekstidest (Internet, meedia, teatmeteosed, sõiduplaanid);
21. oskab kasutada kodukoha ühistranspordi sõiduplaane;
22. mõistab telefoni otstarbeka kasutamise vajalikkust;
23. nimetab kodukeemia pakenditel olevate piktogrammide tähendusi, teab kodukeemia
24. väärkasutuse tagajärgi ja nende ennetamise võimalusi;
25. kirjeldab peamisi tule- ja veeohutuse nõudeid ning käitumisstrateegiaid vastavate
26. õnnetusjuhtumite korral.

7. klass

Õppesisu	Taotletavad õpitulemused
-----------------	---------------------------------

<p>Suhtlemine eakaaslaste ja täiskasvanutega</p> <p>Suhtlussituatsioonide kirjeldamine, hinnang suhtluspartnerite käitumisele; eriarvamused (oma seisukohtade selgitamine ja kaitsmine, nõustumine kaaslase arvamusega); konfliktide lahendamise võimalused.</p> <p>Suhtlussituatsioonid ja – strateegiad. Arusaamatused ja konfliktid kodus, sõprade vahel. Iseloomujooned ja käitumine. Noormehe ja neiu omavaheline suhtlemine. Sõprus, armumine, armastus, käimine. Oma tunnete väljendamine, tunnetest rääkimine, lähedus, aja koosveetmine, ühised tegevused. Seksuaalsuse trepp ja arengu individuaalsus. Seksuaalsuhted. Mittesobilik seksuaalne käitumine, ahistamine, käitumine seksuaalse ahistamise korral.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - selgitab ja kaitsab õpetaja suunamisel oma seisukohti; - mõistab suhtluspartnerite seisukohtade võimalikku sarnasust/erinevust, oskab reageerida kohatule käitumisele; - mõistab vabandamist kui oma süüst/eksimusest arusaamist ja kahetsemist; - kirjeldab ja hindab plaani abil oma ja kaaslaste emotsionaalseid seisundeid ning käitumist; - demonstreerib õpituatsioonis konfliktide lahendamise võimalusi; - väärtustab lähisuhetes hoolivust, abistamist ja lugupidamist; - mõistab seksuaalse arengu individuaalsust ning analüüsib enda asetust seksuaalsuse trepil; - demonstreerib õpituatsioonis ebasoovitavast seksuaalkäitumisest keeldumist ja käitumist seksuaalse ahistamise korral; - nimetab noortele mõeldud nõustamisteenuseid.
<p>Mina ise</p> <p>Mina-pilt: positiivsed ja negatiivsed iseloomuomadused, sarnasused-erinevused kaaslastega; negatiivsete omaduste parendamisvõimalused. Enesehinnang, õnnestumisele, ebaõnnestumistele reageerimine.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - teadvustab oma positiivseid ja negatiivseid iseloomujooni (3–4), oskab õpetaja suunamisel nimetada negatiivsete omaduste parandamise võimalusi; - selgitab enesehinnangu mõju inimese mõtlemisele ja käitumisele, kirjeldab enesehinnangu toetamise võimalusi.
<p>Minu tervis</p> <p>Minu toiduvalik ja seda mõjutavad tegurid, mitmekesise toidu tähtsus. Kehaline aktiivsus tervise tugevdajana. Arsti (kiirabi, perearst, hambaarst) poole pöördumine. Tuntumad ravimtaimed. Enamlevinud nakkushaigused, levimise viisid, HIV ja AIDS. Esmaabi mao- ja puugi hammustuse korral. Uimastite tarbimise enamlevinud põhjused noorte</p>	<ul style="list-style-type: none"> - kirjeldab, kuidas hoolitseda oma tervise eest (toitumine, kehaline aktiivsus, tervist kahjustavate tegevuste vältimine, rahvameditsiin, arstiabi); - analüüsib oma nädala toitumise, vaba aja tegevuste (sh füüsilise aktiivsuse) kava; - demonstreerib õpituatsioonis arsti poole pöördumist; - kirjeldab põhilisi nakkushaiguste levimise ja vältimise viise;

<p>hulgas. Käitumine uimastitega seotud olukordades, abi kutsumine.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - kirjeldab uimastite tarvitamise enamlevinud põhjuseid noortel; - oskab endale ja teistele ohtlikes situatsioonides ütelda „ei“ ning vajaduse korral abi kutsuda.
<p>Kodus ja kodukoht</p> <p>Eestimaal elavad teised rahvused; kultuurilise mitmekesisuse rikastav roll, sallivus teiste rahvuste ja kultuuride suhtes. Oma tuba: toa plaan, toa sisustamine ja korrashoid. Kodu kaunistamine tähtpäevadeks (seos peretraditsioonidega). Vaba aja ja tegevuste planeerimine, tegevuste mitmekesisus. Matk, ekskursioon kodukohas, koduümbruses; kirjalik meelespea kaaslastele; plaani tutvustamine ja põhjendamine). Noorte üritused ja peod. Peo praktiline planeerimine sünnipäeva ja klassiõhtu näitel.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - väärtustab kultuurilist mitmekesisust, suhtub sallivalt teistesse rahvustesse ja kultuuridesse; - koostab kodu korrashoiu ja vaba aja sisustamisega seotud tegevuste plaani (tegevuste ajaline järjekord, oma soovide ja võimalustega arvestamine); - kirjeldab vaba aja mitmekülgse veetmise võimalusi kodukohas; - koostab matka või ekskursiooni plaani ning tutvustab seda kaaslastele; - koostab peo (sünnipäeva, klassiõhtu) tegevuste, sh ettevalmistuse plaani.
<p>Inimene, areng ja teave</p> <p>Isikut tõendav dokument (IDkaart, pass), selle muretsemine ja kasutamine. Isikuandmete turvaline hoidmine. Enda ja teiste kohta info edastamine internetis, sellega kaasnedavad ohud ja ohtude vältimine. Kirjavahetus (kirja saatmine Eesti piires ja välismaale; tähitud kiri; e-mail, e-kaart; kirjavahetus tänapäeval ja minevikus). Telefon (telefoniraamatu kasutamine; infotelefon; sidepidamine tänapäeval ja minevikus). Reklaampakkumised (telefoni teel pakutavad kaubad- teenused; reklaamlehed postkastis jms), nõustumine- keeldumine.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - nimetab sidepidamise viise tänapäeval ja minevikus; - hangib õpetaja juhendamisel teavet teistelt inimestelt ning erinevatest infoallikatest; - edastab kaaslastele teavet; - kasutab otstarbekalt nüüdisaegseid sideteenuseid (kirjavahetus, telefon, Internet); - teadvustab internetisuhtluses valitsevaid ohte ning mõistab, millist informatsiooni enda või teiste kohta on sobilik ja turvaline avaldada.
<p>Inimene ja töö, inimene ja raha</p> <p>Töö lapse ja täiskasvanu elus (tööde liigid, töö tulemus, eesmärk, tingimused);</p>	<ul style="list-style-type: none"> - mõistab ja oskab kirjeldada töö tähtsust (tulemus, eesmärk, tingimused);

kohusetunne ja vastutus tulemuste eest). Minu pere sissetulekud (palk, tootmine, toetused). Minu pere väljaminekud (eluase, toit, riided, transport, meelelahutus).	- oskab nimetada oma pere olulisemaid sissetuleku- ja kuluallikaid.
Inimene, säästlikkus ja turvalisus Jäätmekäitlus maal ja linnas (eraja kortermajad; prügilad).	- kirjeldab jäätmete individuaalseid ja ühiskondlikke käitlemisvõimalusi ja -viise, oskab jäätmeid sorteerida; - teab kodukeemia ja ravimite väärkasutuse tagajärgi ja selle ennetamise võimalusi;

7. klassi lõpuks õpilane:

1. selgitab ja kaitseb õpetaja suunamisel oma seisukohti, mõistab suhtluspartnerite seisukohtade
2. võimalikku sarnasust/erinevust, oskab reageerida kohatule käitumisele;
3. teadvustab oma positiivseid ja negatiivseid iseloomujooni (3–4), oskab õpetaja suunamisel
4. nimetada negatiivsete omaduste parandamise võimalusi;
5. kirjeldab ja hindab plaani abil oma ja kaaslaste emotsionaalseid seisundeid ning käitumist
6. (motiivid, tingimused, tulemused; reageerimine (eba)õnnestumisele jms);
7. oskab teha kaaslastele (sh vastassugupoole esindajatele) ettepanekuid ning vastata
8. positiivsetele/negatiivsetele ettepanekutele situatsioonile vastavaid moraalinorme ja käitumisetiketti arvestades;
9. väärtustab lähisuhetes hoolivust, abistamist ja lugupidamist;
10. mõistab seksuaalelu alustamisega seotud vastutust;
11. oskab uimastitega seotud situatsioonides ütelda „ei” ning vajaduse korral abi kutsuda;
12. kirjeldab, kuidas hoolitseda oma tervise eest (toitumine, kehaline aktiivsus, tervist
13. kahjustavate tegevuste vältimine, rahvameditsiin, arstiabi);
14. koostab kodu korrashoiu ja vaba aja sisustamisega seotud tegevuste plaani (tegevuste ajaline järjekord, oma soovide ja võimalustega arvestamine);
15. hangib õpetaja juhendamisel teavet teistelt inimestelt ning teabetekstidest; edastab plaani abil kaaslastele teavet;
16. nimetab sidepidamise viise tänapäeval ja minevikus, kasutab otstarbekalt nüüdisaegseid
17. sideteenuseid (kirjavahetus, telefon, Internet);
18. teadvustab internetisuhtluses valitsevaid ohte ning mõistab, millist informatsiooni enda või teiste kohta on sobilik ja turvaline avaldada;
19. mõistab ja oskab kirjeldada töö tähtsust (tulemus, eesmärk, tingimused);
20. oskab nimetada oma pere olulisemaid sissetuleku- ja kuluallikaid;
21. kirjeldab jäätmete individuaalseid ja ühiskondlikke käitlemisvõimalusi ja -viise;
22. demonstreerib õpitu olulisel juhul hädaabi numbrile helistades täpse teabe andmist.

8. klass

Õppesisu	Taotletavad õpitulemused
<p>Käitumine rühmas</p> <p>Erinevad rühmad ja rollid. Reeglid ja normid rühmas. Inimsuhteid toetavad reeglid ja normid. Rühma kuulumine, selle positiivsed ja negatiivsed küljed. Hoolivus rühmas. Rühma surve ja toimetulek sellega. Sõltumatus, selle olemus. Autoriteet.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - arvestab ühistegevuses suhtluspartnerite erinevate arvamustega; - annab hinnangu oma ja kaaslaste käitumisviiside kohasusele situatsioonis; pakub õpituatsioonis olukordadele sobivaid lahendusi; - saavutab õpituatsioonis õpetaja juhendamisel kokkuleppeid lahkumise korral; - teab rühma mõju inimese käitumisele ja demonstreerib õpituatsioonis oskust keelduda tegevusest, mis kahjustab teda ennast ja teisi.
<p>Lähisuhted ja perekond</p> <p>Noormehe ja neiu omavaheline suhtlemine. Ajutised ja püsivad suhted, suhte loomine ja hoidmine, vastastikune usaldus, suhet kahjustavad faktorid, lahkumine. Seksuaalsuse olemus ja arengu individuaalsus, seksuaalvähemused. Seksuaalkäitumine ja vastutus. Sugulisel teel levivad haigused (levimine, mõju tervisele, ravi, ennetamine). Nõustamisteenused. Lapsevanemaks saamine: füüsiline ja sotsiaalne küpsus. Peremudelid. Nooremate õdede-vendade eest hoolitsemine.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - väärtustab lähisuhteid ning oskab kontakti luua ning teab, kuidas suhteid hoida; tunneb ära lähisuhtevägivalla; - teab turvalise seksuaalkäitumise põhimõtteid (sh rasedusest hoidumine); - mõistab seksuaalelu alustamisega seotud vastutust; eristab lubatud ja lubamatut seksuaalkäitumist.
<p>Tervise hoidmine</p> <p>Tervise füüsiline, vaimne, sotsiaalne ja emotsionaalne aspekt. Tervisenäitajad. Tervisliku eluviisi komponendid. Tervist hoidvate valikute tegemine. Inimese elukaar ja selle perioodid, põhivajadused eluperioodidel. Arstiabi kodukohas. Tervishoiu ja sotsiaalsüsteem Eestis. Koduapteek. Esmaabi lämbumise, põrutuse korral. Väsimus, stress,</p>	<ul style="list-style-type: none"> - kirjeldab peamisi tervist tugevdavaid ja toetavaid tegureid, teab ja oskab igapäevaelus teha tervislikke valikuid seoses oma füüsilise, vaimse ja sotsiaalse tervisega; - teab tervisliku toitumise, kehalise aktiivsuse ja unerežiimi põhimõtteid ning mõistab nende rakendamise olulisust igapäevaelus; - kirjeldab oma tervislikku seisundit, oskab pöörduda abi saamiseks arsti

<p>depressioon. Tervisealased infoallikad, nende kasutamine ja usaldusväarsus. Kaitsesüstimine haiguste ennetamise eesmärgil. Allergia.</p>	<p>poole (registreerimine vastuvõtule, kojukutse, hädaabi);</p> <ul style="list-style-type: none"> - teab, mida tähendab ravikindlustus ning oskab nimetada tervishoiuteenuseid.
<p>Riskikäitumise ennetus</p> <p>Toimetulek vägivallaga. Kuriteo ohvriks langemine, pöördumine õiguskaitseorganite poole. Seksuaalvägivald, valehäbi, ohvriabi. Uimastid ja kuritegevus. Mängurlus: loterii, hasartmängud (mänguautomaadid, kasiino jne) - riskid, sõltuvus, abi saamise võimalused.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - mõistab riskikäitumisega kaasnevaid ohtusid liikluses, vees, toitumisel, nutivahendite kasutamisel, uimastite omamisel ja tarbimisel.
<p>Inimene ja välimus</p> <p>Eakohane igapäevane ja pidulik riietus, aksessuaarid (nt kooli lõpupidu); suhtumine vanemate, eakaaslaste, moeajakirjade soovitusesse. Rõivaste ja jalatsite hooldus: hooldusmärgid.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - hoolitseb oma riiete eest ja valib olukorrale sobiva riietuse; teab riiete hooldusmärkide tähendusi.
<p>Inimene ja teave</p> <p>Avalik infopunkt. Kohalik ajaleht. Eestis ilmuvad ajalehed ja ajakirjad; ajakirjanduse tellimine. Uudisteportaalid internetis, internetis leiduva informatsiooni varieeruv kvaliteet.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - teab ja leiab olulisi infoallikaid tervisetabe, nõustamis- ja kriisiabi võimaluste kohta kodukohas või selle lähiümbruses; teab, millal ja kuidas pöörduda õiguskaitseorganite poole.
<p>Inimene, asjad ja raha</p> <p>Arve avamine pangas; hoiuse igapäevane kasutamine. Maksete liigid koduses majapidamises, maksete tasumise võimalused, täpsus. Igapäevased sisseostud: ostukoha valik (kauplus, turg jms); kulude planeerimine päevaks, nädalaks; ostutoimingud. Ühiskondliku toitlustamise asutused (menüü, arve, käitumisetikett (sh kaaslaste kutsumine); toidu kojutellimine). Kataloogikaubandus (tellimine, riskid, kauba tagastamine). Postipaki saamine ja saatmine. Küla-</p>	<ul style="list-style-type: none"> - teab erinevaid pangaja e-teenuseid ning vastavaid veebikeskkondi.

/linnaraamatukogus lugejaks registreerumine, teabe hankimine otsitava kirjanduse kohta	
Karjääri planeerimine Eneseanalüüs (töölased huvid, võimed, oskused, isiksuseomadused). Jätkuõppevõimalused (erialad, õppeasutused).	<ul style="list-style-type: none"> - teab sobiva elukutse omandamise võimalusi; - teadvustab oma võimete, teadmiste ja oskuste tugevaid ja nõrku külgi.

8. klassi lõpuks õpilane:

1. arvestab ühistegevuses suhtluspartnerite erinevate (sh vastandlike) arvamustega, saavutab
2. õpituatsioonis õpetaja juhendamisel kokkuleppeid lahkarvamuste korral;
3. annab hinnangu oma ja kaaslaste käitumisviiside kohasusele situatsioonis; pakub
4. õpituatsioonis lahendusi pingeolukordadele; reageerib kohaselt sobimatule käitumisele;
5. kirjeldab rühma mõju inimese käitumisele ja demonstreerib õpituatsioonis oskust keelduda
6. tegevusest, mis kahjustab teda ennast ja teisi;
7. nimetab peremudeleid ja kirjeldab pereliikmete rolli perekonnas;
8. leiab infot nõustamis- ja kriisiabi võimaluste kohta kodukohas või selle lähiümbruses,
9. kirjeldab, kuidas ja millal pöörduda õiguskaitseorganite poole;
10. teab ja otsib olulisi infoallikaid tervise teabe ja -abi saamiseks;
11. väärtustab lähisuhteid, oskab suhet alustada ning teab, kuidas suhteid hoida;
12. mõistab seksuaalsuse olemust ja seksuaalse arengu individuaalsust ning teab turvalise
13. seksuaalkäitumise põhimõtteid ja oma vastutust selles;
14. eristab lubatud ja lubamatut seksuaalkäitumist;
15. kirjeldab oma tervislikku seisundit, oskab pöörduda abi saamise eesmärgil arsti poole
16. (vastuvõtt, kojukutse, hädaabi);
17. selgitab riiete hooldusmärkide tähendusi;
18. mõistab uimastite omamise, tarbimise ja levitamise seotud riske ja vastutust;
19. hangib teavet teistelt inimestelt ning õpetaja juhendamisel teabeallikatest ja -tekstidest;
20. oskab kasutada lihtsamaid pangateenuseid;
21. teadvustab oma võimete, teadmiste ja oskuste tugevusi/nõrkusi;
22. nimetab võimetekohase elukutse omandamise võimalusi.

9. klass

Õppesisu	Taotletavad õpitulemused
Lähisuhted ja perekond Lähisuhted, suhete alustamine ja hoidmine, vastutus ja austus. Kooselu,	<ul style="list-style-type: none"> - suhtleb tavasituatsioonides adekvaatselt (kuulab vestluspartnerit, esitab küsimusi, selgitab oma seisukohti, otsib lahendust erimeelsustele);

<p>abiellumine ja pere loomine. Raseduse planeerimine; loote areng; loote ja ema tervist hoidev käitumine. Lapse sündimine: ettevalmistused imiku hooldamiseks; sünnijärgsed kohustused (nimepanek, tervisekindlustus, meditsiiniline kontroll jms); kohaliku omavalitsuse ja riiklikud toetused. Lapse saamisega seotud (lisa) kulutused (peamised kuluartiklid lapseas), lapse hooldamisele kuluv aeg. Puudega laps. Imiku- ja lapseiga (peamised arengutingimused, suhtlemine lapsega, lapse õigused (alus) haridusele. Lapse arendamine-õpetamine (eakohased mänguasjad, raamatud jms); mängude õpetamine noorematele õpilastele. Peretülid ja – vägivald (tagajärjed, lahendused, valehäbi, nõustamis- ja kriisiabi). Uimastite tarbija perekonnas: mõju majanduslikule olukorrale, suhetele. Kohalikud ja üldriikliikud nõustamis- ja ravivõimalused. Lahutus, lahuselava vanema kohustused lapse kasvatamisel.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - reageerib adekvaatselt kohatule käitumisele enda ja teiste suhtes; - oskab küsida teavet kaasinimestelt, kasutada teabetekste ja teatmikke; - hindab oma ja kaaslaste käitumise otstarbekust tavaolukorras; - teab kooselu reegleid ja norme toetavates inimsuhetes ning väärtustab hoolivust, ausust, õiglust ja vastutustunnet; - nimetab pereeluga seotud nõustamise ja abi võimalusi kodukohas.
<p>Eelarve planeerimine</p> <p>Pere sissetulekud (palk, toetused). Igapäevaste kulutuste planeerimine (eluase, toit, riietus, transport, vaba aeg); kulutuste kasv perekonna suurenemisel (sh lemmiklooma võtmisel). Suurte väljaminekute planeerimine (soovid, võimalused, riskid: raha säästmine ja hoiustamine, järelmaks, krediit, laen, liising). Kaupade-teenuste garantii (müüjalt teabe hankimine, garantii võimaluste-tingimuste kohta).</p>	<ul style="list-style-type: none"> - mõistab inimtegevuse peamiste ressursside (aeg, teadmised/oskused, töö, raha) tähtsust oma elus; 2) oskab planeerida ressursside täiendamise/kulutamisega seotud tegevusi.
<p>Eluase</p> <p>Eluaseme liigid, eluaseme otsimine, arvestades pere vajadusi ja võimalusi (müügikuulutused, kinnisvarafirmad).</p>	<ul style="list-style-type: none"> - kirjeldab eluaseme omandamise, sisustamise ning hooldamisega seotud vajadusi, võimalusi, ohtusid ja kohustusi.

<p>Üürileping, selle tingimused (üürniku õigused ja kohustused, „halva” lepingu ohud). Eluaseme sisustuse planeerimine: hädavajalik sisustus, sisustuse hankimise (ostude) järjekord, ratsionaalne paigutus, kujundusdetailid. Eluaseme, olmetehnika soetamine, hooldus ja remont: teabe hankimine võimaluste, tingimuste ja abiteenuste kohta (müüja, telefoniraamat, kasutusjuhend jne).</p>	
<p>Karjääri planeerimine</p> <p>Jätkuõppevõimalused, valikute tegemine, arvestades huvisid, võimeid ja majanduslikke võimalusi (transport, elamiskulud jms); kutsenõustamine. Kohalik tööhõiveamet, tööturuteenusused töötajale, töötus. Töötaja põhilised õigused ja kohustused, lepinguta töötamisega kaasnevad riskid ja tagajärjed, ümbrikupalk. Abi leidmine tööõigusega seotud küsimustes. Inimkaubandus: tööorjus ja prostitutsioon, ohvriks sattumise põhjused, inimkaubandusele viitavad märgid (kuulutuses, tööpakkuja käitumises), ohtude teadvustamine, käitumine ohvriks sattumise korral, ohvriabi.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - hindab nõustaja suunamisel adekvaatselt oma võimeid, teadmisi, oskusi, jätkuõppevõimalusi ja -tingimusi ning teeb enda jaoks sobivaima karjäärivaliku; - teab oma peamisi õigusi ja kohustusi töötajana, nimetab info ja abi saamise võimalusi tööõigusega seotud küsimustes; - mõistab lepinguta töötamise ja ümbrikupalgaga seotud riske ja negatiivseid tagajärgi; - tunneb töötajana ära inimkaubandusele viitavad märgid, teadvustab ohte ning kirjeldab õiget käitumist inimkaubanduse ohvriks sattumise korral.

Põhikooli lõpetaja:

1. suhtleb tavaolukorras adekvaatselt (kuulab vestluspartnerit, esitab küsimusi, selgitab)
2. oma seisukohti, otsib lahendust erinevatele, tunnistab oma eksimusi ja väärkäitumist);
3. reageerib adekvaatselt kohatule käitumisele enda ja teiste suhtes;
4. hindab oma ja kaaslaste käitumise otstarbekust tavaolukorras ning vastavust
5. ühiskonnainormidele, käitub vastavalt;
6. eristab ja nimetab illustatsioonidele toetudes elundeid/elundkondi, nende põhifunktsioone
7. ning kirjeldab nende tervishoiu põhitõdesid;
8. demonstreerib õpituolukorras peamisi esmaabivõtteid;

9. kirjeldab peamisi tervist tugevdavaid ja toetavaid tegureid, tervishoiu- ning sotsiaalsüsteemi teenuseid;
10. teab ja oskab igapäevaelus planeerida tervislikke valikuid seoses oma füüsilise, vaimse,
11. emotsionaalse ja sotsiaalse tervisega;
12. teab tervisliku toitumise ja kehalise aktiivsuse põhimõtteid ning mõistab nende rakendamise olulisust igapäevaelus;
13. teab kooselu reegleid ja norme toetavates inimsuhetes ning väärtustab hoolivust, ausust,
14. õiglust ja vastutustunnet;
15. kirjeldab imiku ja väikelapse arendamise tingimusi ning hooldamise võtteid;
16. mõistab inimtegevuse peamiste ressursside (aeg, teadmised/oskused, töö, raha) tähtsust oma elus; oskab planeerida ressursside täiendamise/kulutamisega seotud tegevusi;
17. oskab küsida teavet kaasinimestelt, kasutada teabetekste ja teatmikke;
18. kirjeldab eluaseme omandamise, sisustamise ning hooldamisega seotud vajadusi, võimalusi, ohtusid ja kohustusi;
19. hindab nõustaja suunamisel adekvaatselt oma võimeid, teadmisi, oskusi, jätkuõppevõimalusi ja -tingimusi ning teeb enda jaoks sobivaima karjäärivaliku;
20. teab oma peamisi õigusi ja kohustusi töötajana, nimetab info ja abi saamise võimalusi
21. tööõigusega seotud küsimustes;
22. mõistab lepinguta töötamise ja ümbrikupalgaga seotud riske ja negatiivseid tagajärgi;
23. tunneb tööotsimisel ära inimkaubandusele viitavad märgid, teadvustab ohte ning kirjeldab
24. õiget käitumist inimkaubanduse ohvriks sattumise korral.

10. AINEKAVA MUUSIKA

1. Õpetuse eesmärgid

Muusikaõpetusega taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

1. tunneb rõõmu muusika kuulamisest ja musitseerimisest;
2. tunneb huvi muusika vastu, kuulab erinevat muusikat;
3. julgeb muusika saatel liikuda ja kaaslastele esineda;
4. kirjeldab kuulatud muusikat, väljendab muusikaalastes vestlustes oma eelistusi ja arvamusi,
5. kasutades õpitud sõnavara;
6. väärtustab muusikat ja muusikategevust inimese, kultuuri ja igapäevaelu rikastajana.

2. Õppetegevuse kirjeldus arenguperioodide kaupa

2.1. Õppetegevus 1.–2. klassis

1.–2. klassi muusikaõpetuses on olulisel kohal vaba emotsionaalne eneseväljendus, rõõm muusikast. Seda arendatakse eri viisil musitseerides – lauldes, pilli mängides, muusika saatel liikudes. Ühiselt tegutsedes kujundatakse eri sotsiaalseid oskusi: üksteise kuulamine, lihtsatele küsimustele vastamine, koos musitseerimine jms. Sellel kooliastmel on muusikaõpetuses oluline roll laulumängudel. Muusikatunnis õpitud laulumänge ja liisusalme soovitatakse kasutada ka teistes ainetundides ning klassi- ja koolipidudel.

Muusikatundides pööratakse tähelepanu helide, müra ja kõne eristamisele. Praktilise tegevuse käigus tekitatakse ise mitmesuguseid helisid vahendite ja/või oma häälega. Õpetaja suunamisel kuulatakse eri rütmis ja tempos muusikapalu; tutvutakse kiire ja aeglase, rõõmsa ja kurva muusikaga. Helivältusi väljendatakse koostevuses õpetajaga konkreetsete ja mõistetavate rütmisõnadega, meloodia kõrguse muutusi tähistatakse käeliigutustega. Muusikaõpetuse kaudu koordineeritakse liigutusi, arendatakse rütmitunnet, silma ja käe koostööd.

2.1.1. MUUSIKA ÕPITULEMUSED JA ÕPPESISU KLASSITI

1. klass

Õppesisu	Taotletavad õpitulemused
<p><u>Laulmine</u></p> <p>Helide kuulamine, matkimine, jäljendamine.</p> <p>Inimhääle eristamine teistest häälest.</p> <p>Kõrged ja madalad helid.</p> <p>Laulmine õige kehahoiuga, kõlava tooniga.</p> <p>Õpitud laulude äratundmine.</p> <p>Hümn, käitumine hümn laulmise ajal.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – laulab loomuliku hääletooni ja kehahoiuga; – teeb vahet kõrgel ja madalal helil; – tunneb ära Eesti hümn, käitub hümn laulmise ajal õigesti;
<p><u>Muusika kuulamine</u></p> <p>Kuulamiskogemuse omandamine. Kiire ja aeglane muusika. Lastelaulude ja</p>	<ul style="list-style-type: none"> – teeb vahet kiirel ja aeglasel muusikal;

<p>karakterpalade kuulamine ja sellele reageerimine.</p>	
<p><u>Muusikaline kirjaoskus ja pillimäng</u></p> <p>Rütmivormide TA ja TI-TI tundmaõppimine ja järelekordamine õpetaja abiga. Lihtsamate õpitud rütmide kaasamängimine pillidel (kõlapulgad, kehapill). Lihtsamate pillide valmistamine olmeprügist.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – tunneb rütmivorme TA, TI-TI, plaksutab neid kaasa; – mängib õpitud rütme tuttavatel rütmipillidel;
<p><u>Muusikaline liikumine</u></p> <p>Lihtsaliikumine muusika rütmis. Rõhuline ja rõhuta heli. Reageerimine muusika rütmile, sh rõhulisele osale muusikas (liigutusega) õpetaja suunamisel.</p> <p>Laulumängud. Lihtsamate laulumängude mängimine.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – liigub lihtsa muusika rütmis; – osaleb õpitud laulumängude mängimisel, hoiab rivi ja sõõri.

2. klass

Õppesisu	Taotletavad õpitulemused
<p><u>Laulmine</u></p> <p>Helid ja mürad looduses ja ruumis. Pikad ja lühikesed helid.</p> <p>Vaba tooniga (oma häälega) laulmine. Õige kehahoiu säilitamine laulmise ajal.</p> <p>Eesti hümn 1.salmi kaasaulmine. Esinemine teistele.</p> <p>Regilaulude kuulamine. Lihtsama regilaulu õppimine.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – teeb vahet pikal ja lühikesel helil ja reageerib nendele erinevalt; – laulab peast mõnda lastelaulu; – laulab lihtsama regilaulu kooriosa; – osaleb õpitud laulumängudes.
<p><u>Muusika kuulamine</u></p> <p>Lastelaulude ja karakterpalade kuulamine. Meloodiad kurvakõlalised ja rõõmsakõlalised. Reageerimine vastavalt muusika iseloomule.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – eristab kurvakõlalist meloodiat rõõmsakõlalisest;
<p><u>Muusikaline kirjaoskus ja pillimäng</u></p> <p>Helipikkused ja rütmivormid: TA, TI-TI, paus (ühelöögiline).</p>	<ul style="list-style-type: none"> – tunneb helipikkusi ja rütmivorme TA, TI-TI, paus (ühelöögiline),

Lihtsamate õpitud rütmide kaasamängimine pillidel (kehapill, kõlapulgad, triangel, marakas). Rütmide äratundmine ja iseseisev järelkordamine. Loovuse arendamine.	mängib õpitud rütme tuttava laulu saateks kaasa;
<u>Muusikaline liikumine</u> Rahvatantsud ja laulumängud. Liikumised koos õpetajaga vastavalt laulu tekstile ja muusika meeleolule.	– mõtleb välja liigutusi tuttavates laulumängudes.

2.2. Õppetegevus 3.–5. klassis

3.–5. klassi muusikaõpetuses on olulisel kohal laulmine ning muusika rütmis liikumine (liigutused kehaga, käega, liikumine ruumis). Eesmärgiks on hoida ning suurendada huvi ja soovi muusikalistes tegevustes osaleda. Ühise musitseerimise kaudu arendatakse õpilaste rütmitunnet, silma ja käe koostööd, liigutuste koordineerimist; kujundatakse muusikalise eneseväljendamise julgust ja oskusi, suhtlemis- ja koostööoskusi. Laulude valikul arvestatakse õpilaste kõne mõistmise taset ning võimalikke hääldeprobleeme. Laulmisel rõhutatakse täpset ja selget diktsiooni, välditakse ülikiiret artikuleerimist vajavaid laule. Õpilased omandavad mõne pilli esmased mänguvõtted.

2.2.1. Muusika õpitulemused ja õppesisu klassiti

3. klass

Õppesisu	Taotletavad õpitulemused
<p><u>Laulmine</u></p> <p>Ilmekas laulmine, hääle tugevuse muutmine lauldes.</p> <p>Jõukohaste rahva- ja lastelaulude laulmine. Rahvakalendri tähtpäevade rahvalaulud. Eesti hümn.</p> <p>Esinemine muusikatunnis kaasõpilastele ja koolipidudel</p>	<ul style="list-style-type: none"> – teab peast 3–4 lastelaulu; – laulab tuttavat laulu võimalikult selge diktsiooni ja õige kehahoiuga vaikselt/valjusti; – teab mõnda rahvakalendri tähtpäevadega seotud rahvalaulu, osaleb nende laulmisel (mardi- ja kadrilaulud); – tunneb hümnit, laulab esimest salmi kaasa; – osaleb õpitud laulumängudes;
<p><u>Muusika kuulamine</u></p> <p>Lastelaulude ja instrumentaalsete karakterpalade kuulamine. Muusika iseloom (kurb, rõõmus; aeglane, kiire). Kuulatud muusikapalade iseloomustamine.</p> <p>Visualiseerimine: meeleolu edasiandmine värvidega, pildi ja muusika sobitamine.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – kirjeldab kuulatud muusikapala iseloomu (kurb/rõõmus; aeglane/kiire);

<p><u>Muusikaline kirjaoskus ja pillimäng</u></p> <p>Varem õpitud rütmivormide kinnistamine. Uue rütmivältus TA-A. Kaheosaline taktimõõt. Rütmiimprovistasioonid ja kaasmängud lauludele õpitud rütmidel.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – tunneb tuttavas laulus rütmivältust TA-A, reageerib sellele keha liikumisega; – tähistab käega viibates kaheosalist taktimõõtu;
<p><u>Muusikaline liikumine</u></p> <p>Osalemine laulu- ja ringmängudes.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – mängib paarides laulumänge („Me lähme rukist lõikama” vm).

4. klass

Õppesisu	Taotletavad õpitulemused
<p><u>Laulmine</u></p> <p>Laulmine kõlava ja ilmeka häälega, hääle tugevuse ja tämbri muutmine laulmisel. Eesti hümn.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – laulab peast 3–4 lastelaulu vaba ning kõlava tooniga, selge diktsiooniga, muudab laulmise ajal hääle tugevust; – laulab Eesti hümn (laululehelt);
<p><u>Muusika kuulamine ja muusikalugu</u></p> <p>Lastelaulude ja instrumentaalsete karakterpalade kuulamine, iseloomustamine ja visualiseerimine (värvid, pildi valik, joonistamine).</p> <p>Muusikažanrid: mars ja valss.</p> <p>Pillid: puhkpillid, keel- ja löökpillid. Pillide võrdlemine nii kuuldeliselt kui visuaalselt.</p> <p>Terminite <i>valss, orkester, orkestrijuht</i> selgitamine, näitlikustamine.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – eristab vokaalmuusikat instrumentaalmuusikast; – teeb vahet marsil ja valsil, valib õige liikumisviisi; – eristab puhkpillide mängu keel- ja löökpillide mängust; – mõistab terminite valss, orkester, orkestrijuht tähendust;
<p><u>Muusikaline kirjaoskus ja pillimäng</u></p> <p>3-osaline taktimõõt. Võrrelda 2-osalist taktimõõtu 3-osalisega.</p> <p>Rütmivältus TA-A-A.</p> <p>Rütmiimprovistasioonid ja kaasmängud lauludele õpitud rütmidel.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – tunneb 3-osalist taktimõõtu, seostab seda valsi rütmiga; – tunneb rütmivältust TA-A-A, tunneb selle ära õpitud laulus; – on tutvunud mõne lihtsama muusikainstrumendi esmaste mänguvõtetega ja kasutab neid musitseerides;
<p><u>Muusikaline liikumine</u></p> <p>Laulumängud. Laulumängudes kasutada lisaksõpitule eri liikumistega paaristantse.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – mängib laulumänge (sh paaride vahetusega).

5. klass

Õppesisu	Taotletavad õpitulemused
<p><u>Laulmine</u></p> <p>Vaba laulmine kõlava ja ilmeka häälega, kehahoid laulmisel. Tunnete väljendamine laulu ja muusika abil.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – laulab peast 5–6 laulu, laulab vaba ning kõlava tooniga, selge diktsiooniga; muudab oma hääle tugevust vastavalt; – laulab kaasa Eesti hümnid.
<p><u>Muusika kuulamine ja muusikalugu</u></p> <p>Väljendusvahendid: (valjult, vaikselt, valjenedes, vaibudes ja muudab oma hääle tugevust vastavalt).</p> <p>Dünaamika ja muusika iseloom: vaikne, vali, rõõmus, kurb. Muusika visualiseerimine (värvid, pildi valik, joonistamine).</p> <p>Tutvumine mõningate Eesti tuntumate heliloojate ja nende lastelauludega.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – saab aru väljenditest valjult, vaikselt, valjenedes, vaibudes; – iseloomustab kuulatud muusikat: vaikne, vali, rõõmus, kurb; – teab mõnd eesti heliloojat, nimetab mõnd lastelaulu;
<p><u>Muusikaline kirjaoskus ja pillimäng</u></p> <p>Rütm ja meetrum: rütmide analüüs, imitatsioon ja kaasaviipamine.</p> <p>Eelnevalt õpitud rütmide kinnistamine. Uueks rütmivormiks TAI-RI.</p> <p>Mõistete takt ja taktimõõt selgitamine. 2- ja 3-osalise taktimõõdu kordamine.</p> <p>Rütmülesannete lahendamine 2-osalises taktimõõdus.</p> <p>Rütmii improvisatsioonid ja rütmisaated õpitud lauludele.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – tunneb tuttavas laulus rütmi TAI-RI, imiteerib seda mingil rütmipillil; – teeb vahet 2- ja 3-osalisel taktimõõdul; – lahendab lihtsamaid rütmülesandeid 2/4 taktimõõdus;

2.3. Õppetegevus 6.–7. klassis

6.–7. klassi õppetegevuses tuginetakse omandatud teadmistele ja oskustele. Esmane on positiivsete emotsioonide saamine muusika tegemisest või kuulamisest. Arendatakse õpilaste rütmi- ja meloodiataju, muusikalist maitset, silmaringi, esinemisjulgust, suhtlemis- ja koostööoskusi. Õpetaja suunamisel kuulatakse tundides ühiselt erineva raskuse ja keerukusega muusikat. Pööratakse tähelepanu ka rahvusmuusikale, kujundatakse hoiakut seda hoida. Arendatakse oskust väärtustada enda ja teiste loomingut, samuti kultuurisündmusi (sh virtuaalseid) ja nendel osalemist. Kujundatakse oskust väljendada oma arvamusi ja eelistusi ning sallivat suhtumist erinevustesse.

2.3.1. Muusika õpitulemused ja õppesisu klassiti

6. klass

Õppesisu	Taotletavad õpitulemused
<p><u>Laulmine</u></p> <p>Lihtsamate regilaulude kuulamine ja laulmine: nii eeslaulja kui koori osa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – laulab regilaulu, teab regilaulu esitamise traditsioone;
<p><u>Muusika kuulamine ja muusikalugu</u></p> <p>Rahvalaulu liigid. Rahvalaulud seoses kalendriliste tähtpäevadega. Koori häälerühmad ja hääled. Muusikapalade kuulamine: soololaul, koorilaul, kõrge ja madal hääl.</p> <p>Rahvapillidega tutvumine, muusikanäidete kuulamine.</p> <p>Eesti laulupidu ja tantsupidu. Lühiülevaade laulu- ja tantsupeo ajaloost.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – tunneb levinumaid rahvalaule, rahvalaulu liike; – eristab kõrget ja madalat mees- ja naishäält, nimetab koori häälerühmi; – tunneb eesti olulisemaid rahvapille (nii välimuse kui ka kõla järgi), teab nende nimetusi; – teab mõningaid olulisemaid fakte eestlaste laulu- ja tantsupeost;
<p><u>Muusikaline kirjaoskus ja pillimäng</u></p> <p>Helivältuste (TA, TI-TI, TA-A, TA-A-A, TAI-RI) ja pauside kordav ning süvendav käsitlemine. Rütmi improvisatsioon ja rütmisaate.</p> <p>Helilaadid (duur- ja moll). Muusikapala esitamine nii duur helilaadis kui moll helilaadis, võrdlus. Helilaadi kuuldeline eristamine lauludes.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – tunneb õpitud rütmistruktuure lauludes, muusikas; – tunneb ja eristab duur- ja moll-helilaadi.

7. klass

Õppesisu	Taotletavad õpitulemused
<p><u>Laulmine</u></p> <p>Häälemurre. Oma häälerühma kindlakstegemine. Diktsiooniharjutused. Hääle tugevuse võimendamine; hoidumine liiga valjust helist kui kahjustavast toimest kuulmisele.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – teab, mis on häälemurre, tunneb häälehoiu põhimõtteid ja rakendab neid häälemurde perioodil.
<p><u>Muusika kuulamine ja muusikalugu</u></p> <p>Uus ja vanem rahvalaulud.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – tunneb ja võrdleb uuemat ja vanemat rahvalaulu;

<p>Hääleliigid (sopran, alt, tenor, bass) ja kooriliigid (laste-, nais- mees- ja segakoor).</p> <p>Rahvapillid. Rahvapilliorkester.</p> <p>Rahvapillide ja pillilugude kuulamine.</p> <p>Kooriliikide ja orkestripillide äratundmine kõla järgi.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – oskab nimetada hääle- ja kooriliike; – teeb muusika kuulamisel vahet kooriliikidel, nimetab neid; – eristab kõrget ja madalat mees- ja naishäält, nimetab neid; – tunneb rahvapille, nimetab neid;
<p><u>Muusikaline kirjaoskus ja pillimäng</u></p> <p>3/4 ja 4/4 taktimõõt. Nendes taktimõõttudes rütmiülesannete lahendamine (meloodia jagamine taktideks).</p> <p>Rütm ja meetrum. Uued õpitavad rütmid TA-A-A-A, TI-RI-TI-RI, TI-TI-RI, TIRI-TI; rütmide äratundmine.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – tunnetab rõhulist osa $\frac{3}{4}$ rütmis, seostab seda vastavate liigutustega;

2.3. Õppetegevus 8.–9. klassis

Õppetegevus 8.–9. klassis 8.–9. klassis arendatakse jätkuvalt õpilaste individuaalseid muusikalisi võimeid ja huvisid, võimaldatakse erinevaid esinemiskogemusi (laulmine ja pillimäng; esinemine solistina, ansambelis, kooris). Õpilastele tutvustatakse eri ajastute muusikat, tuntumaid heliloojaid ning dirigente Eestis. Õpitakse tundma muusika eri žanre, kirjeldama kuulatud muusikat ning väljendama oma arvamusi ja eelistusi. Arendatakse oskust väärtustada enda ja teiste loomingut, Eesti muusikapärandit ja kaasaegset muusikat. Olulisel kohal õppetegevuses on kontserdi-, teatri- ja muuseumikülastused (sh virtuaalsed).

2.3.1. Muusika õpitulemused ja õppesisu klassiti

8. klass

Õppesisu	Taotletavad õpitulemused
<p><u>Laulmine</u></p> <p>Vokaalsete võimete ning hääle individuaalsete omaduste arendamine.</p> <p>Laululise hingamise ja hääle kujundamine.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – laulab peast 5–6 laulu; – laulab pingevabalt, laulab õige hingamise ja selge diktsiooniga;
<p><u>Muusika kuulamine ja muusikalugu</u></p> <p>Muusikažanr: sümfoonia.</p> <p>Sümfooniaorkestri pillirühmad, tutvustus kuulamise kaudu.</p> <p>Nüüdismuusika. TV ja raadiost muusikasaadete jälgimine/kuulamine.</p> <p>Tutvumine kaasaegsete muusikastiilidega (punk, reggae, rock, räpp jne.).</p>	<ul style="list-style-type: none"> – tunneb järgmisi muusikažanre: ooper, operett, muusikal, ballett, sümfoonia; – teab pillirühmi sümfooniaorkestris; – on tuttav nüüdismuusikaga.

<p><u>Muusikaline kirjaoskus ja pillimäng</u></p> <p>Taktimõõtude süvendav käsitlemine seoses rütmiharjutuste ning noodistamisega neis taktimõõttudes. Helivältuste ja rütmifiguuride kordamine ja süvendamine läbi rütmide kuulamise ja analüüsimise ning rütmimängude läbi.</p> <p>Viiuli- ja bassivõtme tähenduse mõistmine.</p> <p>Nootide astme-, täht- ja silpnimed. Astmete määramine õpitud lauludes.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – tunneb taktimõõte 2/4, 3/4, 4/4. Oskab lahendada neis rütmiülesandeid; – tunneb helivältusi ja rütme TA, TI-TI, TAI-RI, TIRI-TIRI, TI-TIRI, TIRI-TI, TA-A, TA-A-A, TA-A-A-A ja pause; – on tutvunud viiuli- ja bassivõtmeiga – on tutvunud tähtnimetustega;
--	--

9. klass

Õppesisu	Taotletavad õpitulemused
<p><u>Laulmine</u></p> <p>Loomuliku hääle, hea diktsiooni ja õige hingamisega väljendusrikas laulmine.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – laulab pingevabalt tuttavaid lihtsa meloodiaga laule; 2) 3) 4) 5)
<p><u>Muusika kuulamine ja muusikalugu</u></p> <p>Eriilmeliste muusikapalade kuulamine ja nende iseloomustamine kasutades muusikalisi väljendusvahendeid (meloodia liikumine, tempo) ning muusikalisi oskussõnu. Põhikooli jooksul kuulatud olulisemate muusikapalade meelde tuletamine, kinnistamine. Helilooja teadmise tähtsustamine.</p> <p>Eesti rahvamuusikaga seonduva kinnistamine: vanem ja uuem rahvalaul, esitajad, liigid, iseloomustamine. Regilaulu laulmine traditsioonikohaselt. Rahvapillide kuuldeline analüüs, ära tundmine nii visuaalselt kui kuuldeliselt.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – nimetab õpitud levinumaid muusikapalu; – on omandanud muusika kuulamise ja musitseerimise kogemuse; – väärtustab eesti rahvamuusikat ja oskab nimetada eesti rahvapille.
<p><u>Muusikaline kirjaoskus ja pillimäng</u></p> <p>Loovuse arendamine.</p> <p>Rütmiprovisatsioonide väljamõtlemine, sobivate pillide, vahendite leidmine.</p> <p>Taktimõõt: 2/4, 3/4, 4/4. Rütmiülesannete lahendamine õpitud taktimõõttudes. Õpitud</p>	<ul style="list-style-type: none"> – tunneb ja suudab kaasa koputada levinumaid rütmistruktuure (2/4, 3/4, 4/4);

rütmistruktuuride kinnistamine. Laulude rütmianalüüs, rütmi koputamine.	
---	--

11. AINEKAVA KUNST

Õppe- ja kasvatusesmärgid

Kunstiõpetusega taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

- suudab luua erinevaid kunstitöid, kasutades õpitud teadmisi ja oskusi, tunneb rõõmu
- kunstist ja sellega tegelemisest;
- kasutab töövahendeid ja materjale sihipäraselt, ohutult ja säästvalt;
- töötab iseseisvalt ja teeb koostööd kaaslastega;
- kirjeldab kunstitöid ning väljendab oma eelistusi ja arvamusi, kasutades
- (kunsti)oskussõnavara; väärtustab isikupära ja erinevaid lahendusi;
- tunneb huvi kunstiteoste ja Eesti kunstipärandi vastu, väärtustab enda ja teiste inimeste
- loomingut.

Õppetegevuse kirjeldus arenguperioodide kaupa

Õppetegevus 1.–2. klassis

1.–2. klassis on kunstiõpetuse peamine roll olla siduvaks õppeaineks, kinnistada käelise tegevuse ja eri meelte kaudu teistes õppeainetes omandatud teadmisi ja oskusi. Õpetusega taotletakse, et õpilane tahab ja julgeb end loominguliselt väljendada. Juhtiv meel on selles vanuses taju. Õpilane täidab ülesandeid valdavalt koostegEVuses eeskujuga ja näidise järgi, omandatud oskuste piires ka suulise korralduse järgi. Erinevate vahendite kasutamise ja näitlikustamise kaudu kujuneb õpilastel vaatlus- ja võrdlemisoskus, areneb tähelepanu, nägemis-, kompimis- ja ruumitaju ning mootorika. Õpitakse kõikide meeltega tajuma objekte ja kujutisi enda ümber, õpitakse eristama värvusi ja erinevaid materjale. Mootorika arengut toetavad võimetekohaselt omandatavad maalimise, joonistamise, rebimise, lõikamise, liimimise, voolimise ja voltimise baasoskused.

Töö käigus areneb õpilaste kõne (kuulamine, suuliste lühikorralduste täitmine, suuline väljendusoskus), kuna õpilane saadab oma tegevust kõnega. Õpitakse töötama grupis ning jagama ühiskasutuses olevaid töövahendeid. Õpetaja suunamisel õpitakse valima eesmärgist lähtuvaid töövahendeid ja -võtteid; kujunevad korraharjumused ja oskused ning püsivus oma töö lõpule viimiseks.

1. klass

Õppesisu	Taotletavad õpitulemused
Kujutamise- ja vormiõpetus <ul style="list-style-type: none"> – objekti kujutamine šablooniga või orientiiri abil (vaatlus- ja võrdlusoskuse, koordinatsiooni arendamine); 	<ul style="list-style-type: none"> - joonistab šablooniga või orientiiri abil lihtsamaid kujundeid, vajaduse korral õpetaja abiga; - eristab nelja aastaaega ja suudab neid töös kujutada õpitu piires; - tunneb ära ja kasutab õpetaja juhendamisel erinevaid materjale ja vahendeid (nt paber, värvipliatsid,

<ul style="list-style-type: none"> – portree ja miimika (oma pere ja sõprade kujutamine, erinevate emotsioonide väljendamine töös); – modelleerimine ja erinevad materjalid (voolimine ja modelleerimine erinevatest materjalidest, sh jääkmaterjalid); – keskkond ja selle kujutamine; <p>Disain</p> <ul style="list-style-type: none"> – ruumikujundus (klassi kaunistamine tähtpäevadeks, koostööoskuste arendamine) – kunstnik ja kujunduskunst - raamatuillustratsioonide ja kunstitööde vaatlus ning analüüs, kujundusnäiteid lähiümbrusest; – kirjakunst (tähemustrid ja täht kui mustrielement); <p>Värvus- ja kompositsiooniõpetus</p> <ul style="list-style-type: none"> – põhivärvid ja nende segamisel saadud II astme värvid (tööd piiratud värvide arvuga); – värvide helestamine ja tumestamine (loodus- ja pildivaatlused, tajukujutluste arendamine, lähiümbruse värvitoonide leidmine ja nimetamine); – Rütm ja liikumine (erinevate mustrite kujundamine, mängulised rütmiharjutused). <p>Vestlused kunstist</p> <ul style="list-style-type: none"> – kunsti töövahendid ja nende korrashoid (pintslite jt vahendite õige hoidmine, kasutamine ja puhastamine, turvalisus). – kunstide seosed (maalikunst, tantuskunst, teatrikunst jne, süžee mängud rühmas). 	<ul style="list-style-type: none"> viltpliatsid, guašid, plastiliin, savi, looduslik materjal, voolimisalus, joonlaud jms); - täidab kunstiõpetuse ülesandeid koostegevuses, eeskuju ja näidise järgi; - moodustab tähtedest mustreid orientiiride abil; - rebib sirgjooneliselt, lõikab silma järgi ning sirgjoonelist kontuuri mööda paberitükke ja ribasid, vajaduse korral abi kasutades; - voolib rullimise, veeretamise ja lamendamise teel lihtsamaid kujundeid ja esemeid, vajaduse korral õpetaja abiga; - tunneb ära ja nimetab õpitud värvusi; - helestab värve; - kujundab mustrit orientiiride abil; - liimib liimipulgaga paberit, vajaduse korral abi kasutades; - hoolitseb õpetaja juhendamisel oma töökoha ja õppevahendite korrasoleku eest; - osaleb rühmatöös ja oskab õpetaja suunamisel arvestada kaaslasega.
---	---

2. klass

Õppesisu	Taotletavad õpitulemused
<p>Kujutamise- ja vormiõpetus</p> <ul style="list-style-type: none"> – objekti kujutamine šabloonil või orientiiri abil (vaatlus- ja võrdlusoskuse, koordinaatsiooni arendamine); – portree ja miimika (oma pere ja sõprade kujutamine, erinevate emotsioonide väljendamine töös); – modelleerimine ja erinevad materjalid (voolimine ja modelleerimine erinevatest materjalidest, sh jääkmaterjalid); – keskkond ja selle kujutamine; <p>Disain</p> <ul style="list-style-type: none"> – ruumikujundus (klassi kaunistamine tähtpäevadeks, koostööoskuste arendamine) – kunstnik ja kujunduskunst - raamatuillustatsioonide ja kunstitööde vaatlus ning analüüs, kujundusnäiteid lähiümbrusest; – kirjakeel (tähemustrid ja täht kui mustrielement). <p>Värvus- ja kompositsiooniõpetus</p> <ul style="list-style-type: none"> – põhivärvid ja nende segamisel saadud II astme värvid (tööd piiratud värvide arvuga); – värvide helestamine ja tumestamine (loodus- ja pildivaatlused, tajukujutluste arendamine, lähiümbruse värvitoonide leidmine ja nimetamine); – Rütm ja liikumine (erinevate mustrite kujundamine, mängulised rütmiharjutused). <p>Vestlused kunstist</p>	<ul style="list-style-type: none"> - kujutab kõrvuti asetsevaid sarnaseid figuure väiksemana ja suuremana, vajaduse korral suunamisel või näidise abil; - joonistab vabalt või šabloonil abil kujundeid, lõikab neid välja, liimib ja täiendab neid, vajaduse korral abiga; - tunneb ära, nimetab ja oskab õpetaja juhendamisel kasutada erinevaid materjale (paber, kartong, plastiliin, savi, looduslik materjal jms); - kasutab omandatud voolimisvõtteid (veeretamine, rullimine, lamendamine, venitamine, pigistamine jms), vajaduse korral abiga; - täidab kunstiõpetuse ülesandeid koostegevuses, eeskujul ja näidise järgi; - leiab paberilehel ja pildipinnal otsitava objekti/detaili, võrdleb 2–3 tajutava tunnuse (nt värvus, kuju, suurus) alusel näidiseid ja valminud kujutisi õpetaja suunamisel; - kasutab joonlauda sirgjoone tõmbamiseks; - tunneb ära ja nimetab õpitud värvisi; - helestab ja tumendab värve; - järgib jõukohast mustri rütmi; - hoolitseb õpetaja juhendamisel oma töökoha ja õppevahendite korrasoleku eest; - täidab kunstiõpetuse ülesandeid koostegevuses suulise juhendamise vastavalt oma võimetele ja omandatud oskustele, vajaduse korral eeskujul ja näidist kasutades, samas võimalikult palju loomingulisust iseseisvust säilitades.

<ul style="list-style-type: none"> – kunsti töövahendid ja nende korrashoid (pintslite jt vahendite õige hoidmine, kasutamine ja puhastamine, turvalisus). – kunstide seosed (maalikunst, tantuskunst, teatrikunst jne, süžee mängud rühmas). 	
---	--

Õppetegevus 3.–5. klassis

3.–5. klassi õpilased õpivad arutlema, olulist teisejärgulisest eristama, esemeid eri põhimõtete järgi ühendama ja esemete eri tunnuseid üksteisest eristama, neid kunstitöodes kujutama. Õpilaste taju ja peenmotoorika arengut toetavad keerukamad ja pingutust nõudvad töövõtted – detailsemad joonistused, voolimistööd, lõikamine kääride ja/või paberinoaga, värvide segamine maalimisel jms.

Ühistegevuses rakendavad õpilased õpetaja suunamisel omandatud õpioskusi, vajades seejuures pidevat meeldetuletamist ja kordamist. Järjepideva õpetuse tulemusena õpitakse oma tegevust kavandama ja kontrollima. Õpetaja juhendamisel omandatakse esmased digivahendite kasutamise oskused.

Õpitakse kirjeldama oma tööprotsessi, väärtustama oma ja kaaslaste töid ning erinevaid lahendusi. Õpetaja abiga teadvustatakse kunstilise tegevuse terapeutilisi omadusi oma emotsioonide kujutamisel.

3. klass

Õppesisu	Taotletavad õpitulemused
<p>Kujutamise- ja vormiõpetus</p> <ul style="list-style-type: none"> – inimese kujutamine paigal ja liikumises (näidismudelite ja skeemjooniste kasutamine); – loomade ja elusolendite kujutamine (iseloomuliku asendi, karvakatte, pinnafaktuuri jne kujutamine, kompimismeele arendamine); – modelleerimine ja erinevad materjalid (modelleerimine looduslikust- ja tehismaterjalist, voltimine); 	<ul style="list-style-type: none"> - kujutab elusolendeid ja eluta objekte neile iseloomulikul viisil; - märkab õpetaja suunamisel esemete ja figuuride detaile, täiendab vajaduse korral oma tööd; - oskab õpetaja juhendamisel materjalist lähtuvalt kasutada sobivaid töövahendeid ja töövõtteid (paberi rebimine, lõikamine ja voltimine; guašside, akvarellide, pastellide, kriitide jm joonistusvahendite kasutamine; savi või plastiliini voolimine eri võtetega);

<ul style="list-style-type: none"> – keskkond ja selle kujutamine (erinevad keskkonnad ja looduskaitse); – kujutamine tasapinnal ja ruumis (erinevate tehnikate kasutamine). <p>Temaatiline joonistamine ja disain</p> <ul style="list-style-type: none"> – ruumikujundus (klassi või kooliruumi kaunistamine ja töö planeerimine) – kunstnik ja kujunduskunst (kunstniku elukutse ja tähtsus läbi ajaloo); – praktiline disain (karbi, mänguasja vms meisterdamine paberist või jääkmaterjalist). <p>Värviteadus ja perspektiiviõpetus</p> <ul style="list-style-type: none"> – põhivärvid ja nende segamine värviringi alusel (ülesanded piiratud värvide arvuga); – värvisümboolika; – piiratud ja piiramata pind (mõisted piiratud ja piiramata pind, objekti ja tausta seos); – perspektiiviõpetus (objekti kujutamine ees, taga ja keskel, elemendi esiletõst suuruse ja värvi abil). <p>Vestlused kunstist (skulptuur, maal, graafika)</p> <ul style="list-style-type: none"> – kunstiteostes peituvad lood ja meeoleolud; – tuntumad sümbolid kunstis. Kristus. – rahvakunst (rahvakunsti elementide kasutamine kaasajal, ribaornamendi kujundamine) 	<ul style="list-style-type: none"> - kasutab ohutult töövahendeid ja materjale; - kujutab visuaalselt õpetaja suunamisel kujutatut põhilisi tunnuseid (väiksem-suurem, paksem-peenem, pikem-lühem jne) ja õpitud ruumisuhteid pildil (kõrval, ülal, all jne); - täiendab mustri rütmi; - valmistab juhendamisel tähtpäevalisi ruumikaunistusi; - viib alustatud töö lõpule; - korrastab oma töökoha; - täidab kunstiõpetuse ülesandeid eeskujul, näidise ja omandatud oskuste piires suulise korralduse järgi; - teab erinevaid kunsti väljendusvõimalusi õpetaja suunamisel.
---	---

4. klass

Õppesisu	Taotletavad õpitulemused
-----------------	---------------------------------

<p>Kujutamise- ja vormiõpetus</p> <ul style="list-style-type: none"> – inimese kujutamine paigal ja liikumises (näidismudelite ja skeemjooniste kasutamine); – loomade ja elusolendite kujutamine (iseloomuliku asendi, karvkatte, pinnafaktuuri jne kujutamine). – Elusolendite kujutamine seoses keskkonnaga (erinevad keskkonnad ja looduskaitse). <p>Temaatiline joonistamine ja disain</p> <ul style="list-style-type: none"> – süžee pildid; – ruumikujundus; – disain igapäevaelus. <p>Värviteadus ja perspektiiviõpetus</p> <ul style="list-style-type: none"> – põhivärvid ja nende segamine värviringi alusel (ülesanded piiratud värvide arvuga); – värvisümboolika. Meeleolu väljendamine värvide abil. Ühe värvi erinevad varjundid; – piiratud ja piiramata pind (mõisted: piiratud ja piiramata pind); – objekti kujutamine ees, taga ja keskel, elemendi esiletõst suuruse ja värvi abil. <p>Vestlused kunstist (skulptuur, maal, graafika)</p> <ul style="list-style-type: none"> – erinevad kunstiliigid (maal, skulptuur, arhitektuur, teatrikunst); – kunstide seosed (rollimängud, kostüümid, kujundused). Tutvumine kunstipärandi ja tänapäeva kunstiga. 	<ul style="list-style-type: none"> - kujutab inimeste, esemete ja loodusobjektide peamisi iseloomulikke tunnuseid, väljendab kujutatava ja ka enda emotsioone; - märkab esemete ja figuuride detaile, täiendab kujutist; - väärtustab elusloodust; - kasutab töös erinevaid materjale, sh taaskasutatavaid materjale; - kasutab töös erinevaid materjale, sh taaskasutatavaid materjale; - mõistab töövahendite säästliku kasutamise vajalikkust ja oskab seda juhendamisel rakendada; - segab põhivärvide II astme värvid (värvuste tabeli eeskujul); - kirjeldab tööprotsessi, enda ja kaaslaste töid, väärtustab erinevaid lahendusi, vajaduse korral õpetaja abiga; - leiab õpetaja suunamisel rahvakunsti elementidele erinevaid kasutusvõimalusi; - väärtustab kunstiloomingut ja hoidub selle kahjustamisest; - kaunistab tähtpäevadeks ruumi.
--	--

5. klass

Õppesisu	Taotletavad õpitulemused
----------	--------------------------

<p>Kujutamise- ja vormiõpetus</p> <ul style="list-style-type: none"> – lugude ja sõnumite edastamise võtted ning vahendid läbi aegade; – elusolendite kujutamine (iseloomuliku asendi, karvkatte, pinnafaktuuri jne kujutamine, kompimismeele arendamine); – piltjutustuse koostamine; – keskkond ja selle kujutamine, vaatluse järgi. <p>Temaatiline joonistamine ja disain</p> <ul style="list-style-type: none"> – tarbevorm igapäevaste esemete välimus ja otstarve; – kunstnik ja kujunduskunst (kunstniku elukutse ja tähtsus läbi ajaloo); – praktiline disain (karbi, mänguasja vms meisterdamine paberist või jääkmaterjalist). <p>Värviteadus ja perspektiiviõpetus</p> <ul style="list-style-type: none"> – värvisümbolika. Meeleolu väljendamine värvide abil. Ühe värvi erinevad varjundid; – piiratud ja piiramata pind, objekti ja tausta seos. Objekti kujutamine ees, taga ja keskel, elemendi esiletõst suuruse ja värvi abil. <p>Vestlused kunstist (skulptuur, maal, graafika)</p> <ul style="list-style-type: none"> – erinevad kunstiliigid (maal, skulptuur, arhitektuur, teatrikunst); – kunstide seosed (rollimängud); – tutvumine kunstipärandi ja tänapäeva kunstiga. 	<ul style="list-style-type: none"> - sooritab lihtsamaid töövõtteid videojuhendite järgi; - kujutab inimest ja muid elusolendeid liikumises; - kombineerib detailidest lihtsamaid figuure näidise järgi; - kasutab suunamisel õpitud tehnikaid kunstitööde loomisel ja lähiümbruse kujundamisel (stend, klassiruum, oma tuba, päeviku kaaned jne); - võrdleb enda ja kaaslaste töid: leiab peamised tegelased/objektid, toob esile sarnasusi ja erinevusi; - väljendab kunstitöodes erinevaid emotsioone, kasutab selleks värve; - eristab külmi ja sooje värvusi, oskab juhendamisel toone helestada ja tumestada; - tõstab oma töodes esile ja võrdleb kujutatud tegelasi ja objekte suuruse, asukoha ning värvivaliku abil, vajaduse korral suunamisel; - väljendab osalise kattumise abil esemete ja figuuride paiknemist üksteise suhtes ees- ja tagapool, keskel; - osaleb vestlustes kultuuri ja kunsti teemadel; - leiab õpetaja suunamisel rahvakunsti elementidele erinevaid kasutusvõimalusi; - väljendab end erinevate kunstiliste väljendusvahendite kaudu.
--	--

Õppetegevus 6.–7. klassis

6.–7. klassi õpilased suudavad meelde jätta lihtsamate töövõtete ja nende kasutamise järjekorda. Õpilased õpivad tööprotsessi kavandama. Kirjeldavad suunavate küsimuste abil, milline võiks olla planeeritava töö tulemus. Tööde valmimisel kommenteerivad õpilased oma töid ja annavad neile hinnangu. Harjutamise tulemusena õpitakse kujutama inimest eri poosides, järgides proportsioone. Õpitakse tundma elementaarseid kujunduspõhimõtteid ning neid oma töös kasutama. Õpetaja suunamisel kasutatakse omandatud mõisteid, vesteldes lihtsamatel kunstiga seotud teemadel. Kunstiga seotult kujundatakse erinevate digivahendite ja -keskkondade kasutamise oskusi, sealhulgas ka autoriõigustega arvestamist.

6. klass

Õppesisu	Taotletavad õpitulemused
<p>Dekoratiivne joonistamine</p> <ul style="list-style-type: none"> – joonistamine, maalimine, voolimine, modelleerimine, rebimine, kleepimine, voltimine paberist jne; – vaatlus- ja võrdlusoskuse ning kõne arendamine. – motoorika ja kompimistaju arendamine. <p>Joonistamine loodusest</p> <ul style="list-style-type: none"> – kujutamine ja kujundamine ruumis ja tasapinnal; – töödes tegelaste ja objektide esile tõstmine suuruse, asukoha ja värvi valiku abil; – foto. <p>Temaatiline joonistamine</p> <ul style="list-style-type: none"> – süžee pilt; – perspektiivse kujutamise algvõtete tundmine; – inimese kujutamine paigal (inimese proportsioonid ja emotsioonid). <p>Värviteadus</p> <ul style="list-style-type: none"> – värviteaduse alused. Värvide kombineerimine. 	<ul style="list-style-type: none"> - kasutab töövahendeid ja -materjale tehnoloogiliselt õigesti, otstarbekalt ja säästvalt, kasutab juhendamisel digivahendeid; - kasutab juhendamisel lihtsamaid kujunduspõhimõtteid erinevate graafilise disainiga seotud tööde (logod, pakendid, nimed jms) loomisel; - arendab motoorseid oskusi ja kompositsiooni tunnetust; - arendab visuaal-ruumilist taju ja sensomotoorset koordineerimist; - väljendab kujutatava suuruse muutumise abil selle paiknemist pildiruumis ees- ja tagapool; - töötab lihtsama videojuhendi järgi ja pildistab oma tööetappe ja/või valmis tööd; - joonistab natuurist (elus ja eluta objektide ruumiline kujutab, paiknemine pildiruumis ja suurussuhted). - planeerib juhendamisel etteantud tööülesande protsessi ja teeb kavandi järgi valmis töö kas individuaalselt või gruppitööna, võimaluse korral projektiõppe raames; - arvestab juhendamisel ja näidise abil inimese täisfiguuri kujutamisel pea

<p>Vestlused kunstist (skulptuur, maal, graafika)</p> <ul style="list-style-type: none"> - tutvumine Eesti kunstnike ja skulptorite loominguga; - saviskulptuur. 	<p>suurust ja jalgade pikkust terve kehapiikkuse suhtes, näo kujutamisel silmade asukohta;</p> <ul style="list-style-type: none"> - kujutab ja annab kuju ruumis ja tasapinnal. - eristab värvide toone, teab, kuidas valida erinevate tööde jaoks õige värv ja toon, segab värve; - kujutab temaatilistes töödes värvide abil tegevuse aega ja kohta. - tunneb ja oskab kasutada õpitud kunstilaseid mõisteid (skulptuur, maal, graafika jms); - väärtustab kunsti enda isikupära ja emotsioonide väljendusvahendina, väärtustab ka teiste loomingut.
---	---

7. klass

Õppesisu	Taotletavad õpitulemused
<p>Kujutamis ja vormiõpetus</p> <ul style="list-style-type: none"> - inimese kujutamine - proportsioonide ja kujutatava iseloomulike tunnuste esiletoomine; - inimese erinevates rollides kujutamine (ametid, tööasendid jne); - ruumilisuse kujutamine (risttahukas, püramiid, silinder, kera); - op-kunsti teemade käsitlemine; - valguse ja varjuga arvestamine joonistamisel; - ümbritseva keskkonna kujutamine (siseruumid, väliskeskkond, linnaruum, loodus). <p>Põhimõisted: figuur, proportsioon, detail, isikupära, liikumisjoon, tasapind, ruumilisus, vari, opkunst, illusioon</p>	<ul style="list-style-type: none"> - leiab vaatluse ja võrdlemise teel kujutatava olulisi tunnuseid ning väljendab neid temaatilistes töödes; - oskab segada ja kasutab maalimisel värvide erinevaid toone; - oskab juhendamisel kasutada töös ühe-punkti-perspektiivi; - loob erinevate vahenditega mitmesuguseid pinnamustreid; - kasutab digivahendeid ja digikeskkondi, vajaduse korral abiga; - oskab juhendamisel kombineerida omavahel erinevaid materjale, sh kollaažina;

Värvusõpetus

- värviring: vastandvärvid, lähisvärvid ja värvide harmoonia;
- toon-toonis värvimine;
- värvitaju arendamine (varjutamine);
- värvidega olulise info rõhutamine.

Põhimõisted: värviskeem, värviratas, harmoonia, vastandumine, vastandvärvid, lähisvärvid, pildi sügavus, vari.

Kompositsiooni-ja perspektiiviõpetus

- horisontaaljoon taeva ja maa rõhutamiseks;
- ühe koondumispunktiga perspektiiv;
- tööd joonlaua ja sirkliga, geomeetrilised elemendid, täpsus.

Põhimõisted: horisontaalne, vertikaalne, koondumispunkt, mõõtmine, sirkel, ringjoon, diameeter, küljepikkus.

Kujundamis -ja kirjaõpetus

- proovib lihtsamaid kujunduspõhimõtteid erinevate graafilise disainiga seotud tööde (logod, pakendid, nimed jms) loomisel;
- tarbekunst - mudelite loomisel lähtub otstarbest, materjalist, tehnoloogiast ja ilumõistest;
- teksti kasutamine loovtöös, teksti illustreerimine ka digitaalseid vahendeid kasutades;
- ilukiri (sh kirjaoptika);
- infograafika.

- tunneb ära ja liigitab vaadeldud kunstitöid (skulptuur, maal, arhitektuur, graafika);
- mõistab originaali, reproduktsiooni ja võltsingu olemust (sh digikunstis) ning autoriõiguste olemust ja tähendust;
- märkab ja kirjeldab kujunduselemente ümbritsevas keskkonnas.

Põhimõisted: probleem, lahendus, märk, sõnum, logo, reklaam, disain, otstarve, element, (kalligramm), ilukiri.

Kunstikultuur

- tutvutakse Eesti kunsti tähtteostega;
- opkunst ja popkunst ja installatsioon;
- huvitavad funktsionaalsed ja dekoratiivsed objektid, märgid ja kirjad linnaruumis (sh graffiti);
- vestlused lihtsamatel kunstiga seotud teemadel seal hulgas originaalteos ja võltsing.

Põhimõisted: kunsti liikidega seotud sõnavara: žanr, portree, natüürmort, vaade, linnavaade, maastikuvaade, interjäär, opkunst, popkunst

Tehnikaid, vahendid ja materjalid

- segatehnikad: erinevate tehnikate ja materjalide paindlik kasutamine. looduslikest ja tehismaterjalidest;
- maalimine kattevärvide ja akvarellidega, pinnaefektide loomine;
- joonistamine grafiit-, värvi-, vilt- ja pastapliiatsitega, tööd kriidi- ja õlipastellidega;
- erinevate digikeskkondade kasutamine, animatsioon;
- filmide, arvutimängude, koomiksiste ja reklaamide pildikeel.

- **Põhimõisted:** opkunst, popkunst, tegevusmaal, installatsioon, reproduktsioon, kalligraafia, kalligramm, abstraktne maal, vitraaž, mosaiik, grafiti.

<ul style="list-style-type: none"> – Töökultuur – õpitakse oma tegevust kavandama ja kontrollima, valima eesmärgist lähtuvaid töövahendeid ja -võtteid; – tehakse nii individuaal kui grupid;õid; – pööratakse enam tähelepanu tööde vormistamisele; – kavandatakse mahukamaid ja pikemaid (mitmetunniseid) projekte; – töökoha otstarbekas organiseerimine ja selle korrashoid; – loodust säästva tarbimise põhimõtted ja nende rakendamine oma loovtööde teostamisel; – jõudumööda lähenetakse autoriõigusest lähtuvatele teemadele. – Põhimõisted: kavand, eskiis, projekt, viimistlus, keskkonnasõbralik, taaskasutus, korduvkasutus. 	
--	--

Õppetegevus 8.–9. klassis

8.–9. klassi õpilased töötavad nii iseseisvalt kui ka rühmas, rakendavad õpetaja juhendamisel eelmistel aastatel omandatud teadmisi ja oskusi, valides ning kasutades sobivaid töövahendeid ja -võtteid. Süveneb oskus ise oma tööd kavandada, luua, viimistleda ning tulemust hinnata. Õpitakse leidma olulist aine- ja teemaalast teavet, eristama olulist teavet vähemolulisest. Kujuneb oskus käituda turvaliselt nii digitaalsetes kui ka füüsilistes keskkondades, arvestada ühiskondlike normide ja riskidega. Õpetusega taotletakse, et õpilased oskaksid ja tahaksid end oma võimete piires kunstiliselt väljendada. Kujundatakse teadmist ja arusaamist kunstist kui hobist ja vaimse tervise toetajast.

8. klass

Õppesisu	Taotletavad õpitulemused
Kujutamis ja vormiõpetus	<ul style="list-style-type: none"> - kavandab ja teostab suunamisel kunstitöö, valib selle valmistamiseks sobivad materjalid ja töövahendid;

<ul style="list-style-type: none"> - inimese kujutamine eri vanuses, meeleolus, asendis, tegevuses ja keskkonnas; - taimede ja loomade kujutamine, plastika; - geomeetrilised kujundid; - pinna struktuurid; - skulptuur (savi, kips, plastiliin, vaha, pabersavi jne); - opkunst, pop-kunst. <p>Põhimõisted: mõõtmine, figuur, proportsioon, detail, isikupära, liikumisjoon, tasapind, ruumilisus, vari, näoilme põhikarakteristikud, näolihased, miimika, tekstuur, geomeetria, opkunst, illusioon.</p> <p>Värvusõpetus</p> <ul style="list-style-type: none"> - värviring, värvide nägemine, valgus; - värvide ajalugu: keele, värvi ja kultuuri suhted; - isikupärane koloriit (isiklik värvipalett); - kunstiteose kirjeldamine; - varjutamine. <p>Põhimõisted: koloriit, värviring, värviskeem, värvide tuhmistamine, monokroomsus, harmoonia, läige, täisvari, poolvari.</p> <p>Kompositsiooni-ja perspektiiviõpetus</p> <ul style="list-style-type: none"> - kuldloige ehk kolmandiku reegel; - esemete 3D kujutamine; - horisondijoon ja koondumispunkt; - linnu- ja konnaperspektiiv. 	<ul style="list-style-type: none"> - oskab juhendamisel loomeprotsessis omavahel kombineerida erinevaid materjale ja tehnikaid (mixed-meedia, kollaaž, installatsioon); - leiab vaatluse ja võrdlemise teel inimese näoilmeid ja emotsioone kõige enam iseloomustavaid tunnuseid ning väljendab neid temaatilistes töödes; - kasutab juhendamisel kahe-punkti-perspektiivi; - eristab ja kasutab õpetaja suunamisel pildi maalimisel koloriiti, andmaks edasi pildil kujutatu õhkkonda, oskab seda kirjeldada, vajaduse korral abiga; - kasutab juhendamisel graafilise disaini võimalusi (kirjakunst, ornament, logo, pakendi disain) nii traditsiooniliste kui ka digitaalsete vahenditega, lähtudes kompositsiooni põhialustest; - tunneb erinevaid kultuurinähtusi ja kunstiliike: etenduskunst, tants ja liikumine, tarbekunst, animatsioon, performance, installatsioon, tänavaja maastikukunst jne; - teeb omal valikul või õpetaja juhendamisel jõukohase pikkusega kirjaliku töö või esitluse kunstiliigi või kultuurinähtuse kohta individuaalselt või gruppitööna;
---	--

Põhimõisted: kuldlõige, horisontaal, vertikaal, koondumispunkt, linnu- ja konnaperspektiiv.

Kujundamis -ja kirjaõpetus

- teksti kujundamine (kalligraafia kaartidel, kirjaoptika), initsiaal;
- rahvuslik ornament, sümbolid ja tähendused, lilltikand kunstis;
- ilukiri, kalligramm, kirjaoptika;
- infograafia;
- logo ja kaubamärk.

Põhimõisted: kalligraafia, kirjaoptika, initsiaal, ornament, sümbol.

Kunstikultuur

- Eesti kunst ja maailma kunst;
- kunstistiilid ja -voolud, kunstiliikide omavaheline lõimimine (etenduskunst, film), performance;
- kultuuride erinevuste tajumine ja väärtustamine;
- kultuuriväärtuste hoidmine.

Põhimõisted: kunstžanr, portree, natüürmort, vaade, linnavaade, maastikuvaade, interjäär ; visuaalkunsti liigid: kujutav kunst, tarbekunst, keraamika, maalikunst, graafika, fotograafia, skulptuur; kirjandus, etenduskunstid, arhitektuur, filmikunst, performance, koomiks, kultuuriväärtus.

Tehnika, vahendid ja materjalid

- segatehnikad: erinevate tehnikate ja materjalide paindlik kasutamine;

- suudab, vajaduse korral õpetaja suunamisel, valida sobivaid vahendeid oma loominguliste ideede teostamiseks, soovitatavalt ka koolivälistes keskkondades.

<ul style="list-style-type: none"> – materjalide tundmine (nii looduslikud, kui tehismaterjalid,); – maalimine kattevärvide ja akvarellidega, pinnaefektide loomine; – joonistamine grafiit-, värvi-, vilt- ja pastapliiatsitega, tööd kriidi- ja õlipastellidega; – skulptuur (savi, kips, plastiliin, vaha, pabersavi, soolataigen, jne); – erinevate digikeskkondade kasutamine, animatsioon, film. <p>Põhimõisted: looduslikud materjalid, tehismaterjalid, kattevärvid, akvarellid, kriidipastell, õlipastell, pinnaeffekt, animatsioon, film.</p> <p>Töökultuur</p> <ul style="list-style-type: none"> – koostöö tegemine ühise tulemuse nimel, üksteisega arvestamine, kompromisside saavutamine, samas ka erilise esiletoomine; – kunstitegevuste kaudu oma võimete tundmaõppimine ja arendamine. <p>Põhimõisted: individuaalne omapära, kunstiteose lugu, kunstivahend, koloriit, kompositsioon, valgus.</p>	
---	--

9. klass

Õppesisu	Taotletavad õpitulemused
<p>Kujutamis ja vormiõpetus</p> <ul style="list-style-type: none"> – inimese kujutamine erinevates ametites, tegevuses ja keskkonnas; – detailne joonistamine (esemed, taimed, loomad); 	<ul style="list-style-type: none"> - kasutab õpitud tehnikaid, töövahendeid ja materjale, järgib tervisekaitse- ja tööohutusnõudeid; - kasutab õpitud kujutamise, kujundamise ja esitlemise viise, sh

- kujutav ja abstraktne kunst;
- pinna struktuurid;
- skulptuur, ruumiline objekt, installatsioon;
- opkunst, popkunst, digikunst.

Põhimõisted: eriala, amet, detail, struktuur, töökeskkond, looduskeskkond, taies, objekt, installatsioon

Värvusõpetus

- värvide ajalugu: keele, värvi ja kultuuri suhted;
- kunstiteose kirjeldamine värvide põhjal;
- värvimängud (segamine, küllastus, harmoonia, perspektiiv jne);
- värviefektid: värviküllastus ja kontuurid, pimestav valgus;
- värvipsühholoogia, värvi funktsionaalsus.

Põhimõisted: küllastus, kontuur, kontrast, harmoonia, vastandumine, perspektiiv, värvipsühholoogia.

Kompositsiooni-ja perspektiiviõpetus

- pildi kuldlõige;
- sümmeetria ja asümmeetria;
- horisontaaljoon, ühe punkti perspektiiv;
- suurussuhted, kohasuhted, arvsuhted;
- värviperspektiiv ja õhuperspektiiv.

Põhimõisted: kuldlõige, suurussuhted, kohasuhted, arvsuhted, värviperspektiiv, õhuperspektiiv, pildiseeria, eskiis.

digivahendeid, järgib autorikaitse reegleid;

- oskab oma võimete kohaselt kujutada inimest eri vanuses, meeleolus, asendis, tegevuses ja keskkonnas, oskab juhendamisel ka naturist joonistada (nt visandada);
- teab ja kasutab suunamisel peamisi kompositsiooni- ja proportsioonireegleid;
- kirjeldab kunstiteoseid õpitud teadmiste ja oskuste piires, põhjendab oma eelistusi ja arvamusi;
- teadvustab kultuurinähtuste ja erinevate kunstiliikidega seotud võimalusi vaba aja sisukaks veetmiseks nii tarbija kui ka loojana;
- käitub füüsilistes ja digitaalsetes kultuurikeskkondades turvaliselt ja eetilisel, arvestab visuaalseid kujutisi luues autorsusega;
- analüüsib kunsti erinevaid avaldumisvorme (sh meedia ja reklaam), seostab kunste ja kunsti teiste eluvaldkondadega ning ühiskonna muutustega, vajaduse korral abiga;
- oskab anda hinnangut enda ja teiste loomingule ja seda põhjendada, vajaduse korral abiga;
- on teadlik loomingulise tegevuse, sh kunsti terapeutilisest toimest.

Kujundamis- ja kirjaõpetus

- teksti kujundamine (kalligraafia kaartidel), kirjaoptika;
- digitaalsed kujundamisprojektid (kollaažid, esitlused, plakatid jne);
- digimeedia: reklaam ja meem;
- animatsioon ja filmikunst.

Põhimõisted: kalligraafia, kollaaž, digimeedia, reklaam, meem.

Kunstikultuur

- Eesti kunst ja maailma kunst;
- kultuuride erinevuste tajumine ja väärtustamine;
- kultuuriväärtuste hoidmine;
- kunsti seostamine teiste elualdkondade ning ühiskonna muutustega;
- kunstniku elukutse ja kunstidega seonduvad erialad;
- muuseumide ja galeriide funktsioonid (tutvustamine, uurimine, säilitamine, restaureerimine);
- autorlus ja kunstiteoste väärtus.

Põhimõisted: autor, teose kasutaja, kunstikoguja, kultuuriväärtus, restaureerimine, (kunsti) hoiustamine ja säilitamine, publikuprogramm, galerii, ateljee, stuudio,

kunsti valdkonna erialadega seotud sõnavara ja mõisted: kuraator, koguhoidja, haridusprogrammi koordinaator, varahoidja, restauraator jne.

Tehnikad, vahendid ja materjalid

- segatehnikad: erinevate tehnikate ja materjalide paindlik kasutamine;
- materjalide tundmine (nii looduslikud, kui tehismaterjalid,);
- maalimine kattevärvide ja akvarellidega, pinnaefektide loomine;
- joonistamine grafiit-, värvi-, vilt- ja pastapliiatsitega, tööd kriidi- ja õlipastellidega;
- erinevate digikeskkondade kasutamine, animatsioon, esitlus, film.

Põhimõisted: looduslikud materjalid, tehismaterjalid, kattevärvid, akvarellid, kriidipastell, õlipastell, pinnaeffekt, animatsioon, film.

Töökultuur

- koostöö tegemine ühise tulemuse nimel, üksteisega arvestamine, kompromisside saavutamine, samas ka erilise esiletoomine;
- kunstitegevuste kaudu oma võimete tundmaõppimine ja arendamine.

Põhimõisted: individuaalne omapära, kunstiteose lugu, kunstivahend, koloriit, kompositsioon, valgus.

12. AINEKAVA TÖÖÕPETUS

1. Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Tööõpetusega taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

1. tunneb rõõmu ja rahulolu praktilise töö tegemisest ning selle tulemustest, väärtustab tööd ja töö tegijat;
2. väärtustab ja hoiab rahvuskultuuri;
3. tunnetab oma loominguulisi võimeid ja oskusi; kavandab ja teeb teoks oma ideed, hindab ja vajaduse korral korrigeerib valmistööd;
4. oskab kasutada suulisi ja kirjalikke tööjuhendeid, teksti ja lihtsaid tööjooniseid;
5. tunneb ja kasutab säästlikult erinevaid materjale, tunneb töövahendeid ja materjalide töötlemisviise, järgib tööprotsessis ohutuid ja ergonoomilisi töövõtteid;
6. hoiab puhtust ja korda ning täidab isikliku hügieeni nõudeid;
7. teab tervisliku toitumise vajalikkust, lähtub toitu valides ja valmistades tervisliku toitumise põhimõtetest; käitub teadliku tarbijana;
8. töötab üksi ja koos teistega, väärtustab tööks vajalikke isiksuseomadusi ning mõistab, miks on erinevad oskused ja hoiakud igapäevaelus ning tulevases tööelus olulised.

1.2 Õppetegevuse kirjeldus arenguperioodide kaupa

1.2.1. Õppetegevus 1.-2. klassis

1.–2. klassi õpilaste juhtivaks meeleks on taju. Tööõpetuse tundides õpitakse kõikide meeltega tajuma objekte ja kujutisi enda ümber, õpitakse eristama värvusi ja erinevaid materjale. Käeliste tegevuste käigus areneb lapse tähelepanu, nägemis-, kompimis- ja ruumitaju ning motoorika. Kujundatakse vaatlemis-, võrdlemis-, järjestamis- ja rühmitamisoskust. Õpilaste motoorika arengut toetavad rebimise, lõikamise, liimimise, voolimise ja voltimise baasoskused, mida nad omandavad vastavalt oma võimetele.

Töö käigus õpitakse ka suulisi lühikorraldusi kuulama ja täitma ning küsimustele vastama. Õppetegevuse käigus aktiveeritakse õpilaste kõnetegevust, arendades seeläbi nende suulist väljendusoskust. Õpilased täidavad ülesandeid valdavalt koostegevuses eeskuju või näidise järgi, omandatud oskuste piires ka suulise korralduse järgi. Õppetegevuse käigus kujundatakse korraharjumusi ja tööoskusi. Õpetaja suunamisel õpitakse tundma ja valima töövahendeid (sh digivahendeid) ning töövõtteid, õpitakse kasutama töövahendeid, arvestades õpitud ohutusreegleid. Õpilasi suunatakse märkama ja väärtustama ilu enda ümber.

1. klass

Õppesisu	Taotletavad õpitulemused
Materjalid ja nende töötlemine. <ul style="list-style-type: none"> – käsitöö materjalid ja käsitöövahendite tutvustamine; – nende otstarve ja ohutu kasutamine; 	<ul style="list-style-type: none"> – tunneb ära kasutatavaid materjale (paber, plastiliin, savi, looduslik materjal jne); – kasutab õpetaja juhendamisel õigesti ja ohutult lihtsamaid töövahendeid;
Tööprotsess.	

<ul style="list-style-type: none"> – erinevate esemete vormimine ning töövahendite tutvustamine; – kujundite demonstreerimine, leidmine klassiruumist, piltidelt jm; -materjalide säästlik kasutamine; – savi ja plastiliini voolimine, materjalide erinevuste selgitamine; – paberiribade rebimine ja narmaste lõikamine nii silma kui joone järgi; – voltimine; – loodusplastika – meisterdamine nii seemnetest kui juurviljadest; – erinevate materjalide kooskasutus; 	<ul style="list-style-type: none"> – joonistab šablooni abil lihtsamaid kujundeid; – rebib sirgjooneliselt; – lõikab silma järgi ning kontuuri (sirgjoon) mööda paberitükke ja ribasid; – voldib paberilehe pooleks ja/või neljaks; – voolib rullimise, veeretamise ja lamendamise teel lihtsamaid kujundeid ja esemeid;
<p>Tehnoloogia igapäevaelus.</p> <ul style="list-style-type: none"> – tööhutus ja töökoha korrashoid ning isiklik hügieen; – töö lõpetamine; 	<ul style="list-style-type: none"> – hoolitseb koostegevuses õpetajaga oma töökoha ja -vahendite korrasoleku ning isikliku hügieeni eest.

2. klass

Õppesisu	Taotletavad õpitulemused
<p>Materjalid ja nende töötlemine.</p> <ul style="list-style-type: none"> – materjalide omadused; – materjalide ja töövahendite sobivus; – esemete vaatlus; – erinevad kujundid, šabloon; – kääridega lõikamine; liimimine; 	<ul style="list-style-type: none"> – tunneb ära ja nimetab kasutatavaid materjale (paber, kartong, plastiliin, savi, riie, lõng, looduslik materjal jms); – joonistab šablooni abil kujundeid, lõikab neid välja, liimib ja täiendab neid õpetaja juhendamisel;
<p>Tööprotsess.</p> <ul style="list-style-type: none"> – joonlauda kasutamine mõõtmisel; – loodusliku materjali kasutamine (seemned, terad); – lihtsad ruumilised kompositsioonid, maketid; mõõtmine ja märkimine, töövõtete tutvustamine, töövahendite otstarbekas ja ratsionaalne kasutamine; – erinevad looduslikud ja tehismaterjalid; – voolimine; – eeskuju ja näidise järgi töö sooritamine; 	<ul style="list-style-type: none"> – kasutab joonlauda sirgjoone tõmbamiseks; – teeb voltimise teel lihtsamaid esemeid; – voldib ruudu diagonaalselt pooleks; – kasutab õpitud voolimisvõtteid (veeretamine, rullimine, lamendamine, venitamine, pigistamine jms); – oskab sõrmedega heegeldada jämedat ketti;
<p>Tehnoloogia igapäevaelus.</p>	

<ul style="list-style-type: none"> – kord ja korraharjumus; – töötamine grupis ja paaris; – töö lõpetamine; – korrastustööde järjekord; 	<ul style="list-style-type: none"> – hoolitseb õpetaja suunamisel oma töökoha ja õppevahendite korrasoleku ning isikliku hügieeni eest.
---	--

1.2.2 Õppetegevus 3.-5. klassis

3.–5. klassis jätkub õpetaja osalus õpilaste tegevuses, õpiülesandeid sooritatakse suulise juhendamise, eeskuju ja näidise järgi.

Tähelepanu pööratakse lihtsate kirjalike töökorralduste mõistmisele ning nende täitmisele. 3. Õpetaja suunamisel rakendab õpilane omandatud õpioskusi, vajades seejuures pidevat meelde tuletamist ning kordamist. Uued oskused kujundatakse ühistegevuses õpetaja juhendamisel.

Järjepideva õpetuse tulemusena õpitakse oma tegevust kavandama ja kontrollima, omandatud õpioskusi iseseisvalt rakendama.

Õpitakse kirjeldama oma tööprotsessi, väärtustama oma ja kaaslaste töid, erinevaid lahendusi. Õpetaja juhendamisel omandavad õpilased esmased digivahendite kasutamise oskused, õpivad kasutama võimalusel lihtsamaid robotikavahendeid.

3. klass

Õppesisu	Taotletavad õpitulemused
<p>Materjalid ja nende töötlemine.</p> <ul style="list-style-type: none"> – erinevate esemete vaatlus, kirjeldamine; – materjalid - tekstiil, nahk, metall, plast, puit, paber, papp; – kinnitusmaterjalid liim, nõör, niit, traat; – erinevad töötamisviisid: rebimine, lõikamine, voltimine, voolimine jms); – töövahendite õige hoid ja töötamine; 	<ul style="list-style-type: none"> – eristab erinevaid looduslikke ja tehismaterjale, nimetab ja võrdleb õpetaja abiga materjalide omadusi (õhuke, paks, jäme, peenike, pehme, kõva, painduv, tugev jt); – valib õpetaja juhendamisel erinevaid töötlemisviise (rebimine, lõikamine, voltimine, viltimine, voolimine jms) ning kasutab töövahendeid õigesti;
<ul style="list-style-type: none"> – Tööprotsess. – -materjalide säästlik kasutamine; – -töövahendite õige ja ohutu käsitlemine; – -kääridega lõikamine mitmesuguseid kujundeid erinevast materjalist: paberist, õhemast kartongist, vildist, fliisist, riidest; – -joonlaud ja pliiats; 	<ul style="list-style-type: none"> – – -töötab õpetaja suulise juhendamise järgi, vaatleb ja kirjeldab õpetaja abiga töövõtete tutvustavat videot või pilti; – -viib alustatud töö iseseisvalt lõpule; – -kasutab materjale õpetaja juhendamisel säästlikult;

<ul style="list-style-type: none"> -voolimine; 	<ul style="list-style-type: none"> -kasutab joonlauda: mõõdab paberil pikkusi täissentimeetrites, tõmbab sirgjooni läbi ühe ja kahe punkti; -valmistab juhendamisel voolimise teel lihtsamaid kujundeid; -lõikab kääridega mitmesuguseid kujundeid erinevast materjalist: paberist, õhemastkartongist, vildist, fliisist, riidest;
<p>Tehnoloogia igapäevaelus.</p> <ul style="list-style-type: none"> -töövahendid ja materjalid: nõel, naaskel, heegelnõel ja lõng, riie; -ohutud töövõtted; 	<ul style="list-style-type: none"> - paneb niidi, heegelniidi, lõnga sukanõela silmast läbi; - tikib eelpistet; - heegeldab jämeda heegelnõelaga ketti; - torkab õpetaja juhendamisel naaskliga auke; - valmistab juhendamisel tähtpäevalisi ruumi- ja lauakaunistusi, korrastab ja kaunistab ühistegevuses oma klassiruumi; - katab ja koristab õpetaja juhendamisel lauda.

4. klass

Õppesisu	Taotletavad õpitulemused
<p>Materjalid ja nende töötlemine.</p> <ul style="list-style-type: none"> - joonlauaga, mõõdulindiga mõõtmine, märkimine, mõõtmisviga; - eseme kavandamine näidise järgi; - tööks vajalike töövahendite ja materjalide töötlemisviiside valik; - võimalusel õppetöökoja kodukord, juhised õppetöökojas töötamiseks; - tervisekaitse ja tööohutusnõuete tutvustamine, esmaabi; 	<ul style="list-style-type: none"> - meisterdab erinevatest materjalidest, valib õpetaja juhendamisel materjalide käsitlemiseks sobivaid töövahendeid, käsitseb tuttavaid töövahendeid õigesti ning ohutult; - otsib ja valib ühistegevuses ideid tööde valmistamiseks, märkab esemetel rahvuslikke elemente; - töötab õpetaja suulise juhendamise järgi, mõistab ja täidab õpetaja juhendamisel ka lihtsaid kirjalikke tööjuhendeid; - kasutab mõõtmisel joonlauda ja mõõdulinti, märgib õpetaja juhendamisel joonlaua abil punkte ja

	tõmbab jooni erinevatele pindadele/materjalidele;
<p>Tööprotsess. vajalikud vahendid ja materjali töötlemisviisid;</p> <ul style="list-style-type: none"> – põhjendada lähtuvalt töö eesmärgist materjalide, töövahendite ja töötlemisviiside sobivust; – valmistab praktilise tööna esemeid ja mudeleid; teostab kavandatu lõpuni; – hoiab korras ja korrastab oma töökoha, järgib hügieenireegleid, esitleb ja hindab oma tööd, toob esile õppeprotsessis kogetu seoseid igapäevaeluga. 	<ul style="list-style-type: none"> – paneb niidi nõelasilmast läbi; teeb käsitsi lihtõmblust (traageldab); õmbleb riidele kahe auguga nõöbi; heegeldab erineva jämedusega materjalist ketti; heegeldab alg- ja ahelsilmust; – kasutab materjale säästlikult, leiab õpetaja juhendamisel võimalusi materjalide korduskasutamiseks; – teab olulisemaid tähtpäevi, kaunistab juhendamisel tähtpäevadeks ruumi;
<p>Tehnoloogia igapäevaelus.</p> <ul style="list-style-type: none"> – tutvustada võimalusi erinevate tortide valmistamisel; – arutleda miks, kellele ja kuidas torti valmistada; – tutvustada, töövõtteid, töövahendeid, toiduaineid jm mida tordi valmistamisel on vaja; – õpitakse töötama grupis ning jagama ühiskasutuses olevaid töövahendeid; – kujundatakse korraharjumusi ja oskusi ning püsivust oma töö lõpule viia. 	<ul style="list-style-type: none"> – valmistab juhendamisel lihtsamaid toite (nt võileivad, küpsisetort), koostades eelnevalt ühistegevuses vajalike toiduainete ostunimekirja; – valib valmistatud toidu serveerimiseks sobivad lauanõud, katab ja koristab lauda; – kirjeldab ja analüüsib oma tööd õpetaja juhendamisel, sh kirjaliku kava järgi (võrdleb oma tööd näidisega; hindab tulemuse kasutamist ja esteetilisust).

5. klass

Õppesisu	Taotletavad õpitulemused
<p>TEHNOLOOGIAÕPETUS</p> <p>Materjalid ja nende töötlemine.</p> <p>joonlauaga mõõtmine, mõõtude kandmine toorikule;</p> <ul style="list-style-type: none"> – -töö analüüs ja tagasiside. 	<ul style="list-style-type: none"> – kasutab joonlauda esemete mõõtmisel; – märgib juhendamisel toorikule punkte, sirgjooni, ristjooni, šablooni abil ringjooni ja kaari;

<p>Tööriistad ja töövõtted.</p> <ul style="list-style-type: none"> – lihtsama piltkujutise joonestamine; – puurimine; – liited (liimliide, naelliide) <p>Materjaliõpetus.</p> <ul style="list-style-type: none"> – materjali omadused ja töötlemisviisid; <p>Tööohutus.</p> <ul style="list-style-type: none"> – tervisekaitse ja ohutusnõuded; 	<ul style="list-style-type: none"> – ühendab detaile (nt liim-, kruvi- ja naelliite, mähkimise või jootmise abil); – jätkab puitliistust etteantud pikkusega detaile; – saab õpetaja juhendamisel kõverjoonelisi kujundeid; – viimistleb pinda viili ja lihvpaberiga; – kasutab ohutult õigeid töövõtteid.
<p>KÄSITÖÖ</p> <ul style="list-style-type: none"> – erinevate kangaste ja käsitöömaterjalide tutvustamine; – erinevate töövahendite tutvustamine; – käärid, märkimis- ja mõõtmisvahendid, suure silmaga nõel, heegelnõel, jämedad metallvardad, õmblusnõelad, nõöpnõelad, õmblusniit, joonlaud, riidekriit, õmblusmasin; – töötlemisviisid tikkimine, tikkimispisted; – üherealised pisted tikitakse mööda ühte joont. Eelpiste. Tikkpiste. Järelpiste. Varspiste. Ahelpiste. Silmuskudumine silmuste loomine parempidine silmus tingmärgid ripspinnakudumine ääresilmused: silmuseline ja sõlmeline äär. kudumi lõpetamine kootud eseme viimistlemine; – heegeldamine põhisilmuste (alg -, ahel- ja kinnissilmuste) heegeldamine tingmärgid, skeem; – õmblemise ohutusnõuded nõela ja kääride kasutamisel, ohutusnõuded triikimisel; – õmblemise eeltööd: lõike kinnitamine, detailide väljalõikamine, traageldamine, triikimine; nõöbi õmblemine; – kavandamine, töötamine, eneseanalüüs ja hindamine, kavand eseme valmistamisel, tööplaneerimine, ajakava, eneseanalüüs ja hindamine; 	<ul style="list-style-type: none"> – tikib üherealisi pisteid (eel-, tikk-, vars-, järel- ja/või ahelpistet); – heegeldab alg-, ahel- ja kinnissilmuseid, heegeldab edasi-tagasi ridadena; – oskab õpetaja abiga valida omavahel sobivaid töövahendeid (heegelnõel, sukanõel, vardad ja lõng); – oskab moodustada algsilmust ning luua varrastele silmuseid. Koob parempidiseid silmuseid edasitagasi ridadena; – traageldab väljalõigatud detaile; – õmbleb riidele kannaga ja/või kannata nõöpi; – kasutab triikrauda õpetaja juhendamisel; – oskab sooritada lihtsamaid (üksikuid) töövõtteid videojuhendi järgi; – oskab leida erinevatele tehnikatele (kudumine, heegeldamine jt) sobivaid materjale; – on tutvunud erinevate riidematerjalidega; – oskab kasutada erinevaid töövahendeid ohutult; – joonistab lihtsa kavandi/pildi; – planeerib koostöös õpetajaga oma töö ajakava; – töötab õpetaja suulise juhendamise või lihtsama videojuhendi järgi;

<ul style="list-style-type: none"> – tarbimine, parandustööd, tarbimise mõju inimesele, lõigete paigutamine, säästlik tarbimine, taaskasutus, rõivaste hooldamine, triikimine 	<ul style="list-style-type: none"> – analüüsib oma töö tulemust; – kasutab materjale säästlikult; – on teadlik, et materjale saab uuesti taaskasutada; – oskab õpetaja juhendamisel triikida
<p>KODUNDUS</p> <ul style="list-style-type: none"> – toidu ohutu valmistamine; – mõõtühikud ja lühendid retseptis, retsepti lugemine, toiduainete mõõtmine ja kaalumine; – töövahendid ja tööohutus köögis; – toiduainete eeltötlus, pesemine, puhastamine, koorimine, koorimisnuga; – külmtöötlemine, lõikamine, tükeldamine, riivimine, segamine, vahustamine, sõelumine; – töö organiseerimine ja hügieen, käte pesemine, käte pesemine enne tööle asumist; – hügieenireeglid õppeköögis, koristustarbed ja nende kasutamine, puhastusvahendid, tööpindade puhastamine, nõude käsitsi pesemine ja kuivatamine ning asukohale paigutamine, jäätmete sortimine; – lauakombed, käitumine, lauakatmine vastavalt menüüle, käitumine söögilauas, lauakombed ning lauakatmise tavad vastavalt tähtpäevadele. 	<ul style="list-style-type: none"> – -koristab klassiruumi, valib sobivad koristusvahendid; – -oskab käsitsi nõusid pesta; – -korrastab oma töökoha ja töövahendid, järgib hügieeninõudeid toidu valmistamisel; – -valmistab juhendamisel lihtsamaid toite, loeb õpetaja koostatud kohandatud retsepti, tunneb selles sisalduvaid ühikuid (teelusikatäis, supilusikatäis, klaas, gramm), oskab kasutada elektroonilist köögikaalu; – -katab laua vastavalt menüüle ja täidab elementaarseid lauakombeid; – -teab, et toit koosneb toiduainetest; – -oskab eristada toitaineid toiduainetest; – -oskab selgitada, mida tähendab toidupüramiid; – -oskab jaotada toiduaineid toiduainerühmadesse; – -teab mõistet taldrikureegel ning kuidas toitu taldrikule serveerida; – -tunneb ja eristab mõõtühikuid ja lühendeid retseptis; – -oskab toiduaineid mõõta ja kaaluda; – -oskab valmistada toitu juhendamisel; – -teab ohutusnõudeid köögis; – -järgib kokkulepitud hügieenireegleid; – -sordib jäätmeid keskkonnasõbralikult

1.2.3 Õppetegevus 6.-7. klassis

6.–7. klassi õpilased suudavad meelde jätta lihtsamad töövõtted ja nende kasutamise järjekorra, õpivad tööprotsessi kavandama. Kujundatakse töö planeerimise ja tulemuste hindamise oskusi: õpilast suunatakse küsimuste abil kirjeldama, milline võiks olla planeeritava töö tulemus. Harjutatakse töö planeerimisel kirjalikke tööjuhendeid kasutama. Tööde valmimisel suunatakse õpilasi oma tööd kommenteerima ja sellele hinnangut andma, näidist valmistööga võrdlema.

Olulisel kohal on nii enda kui ka teiste töö väärtustamine. Arendatakse suutlikkust teha kaaslastega koostööd ja raskuste ilmnemisel abi küsida. Õppetegevuses kasutatakse erinevaid digivahendeid ja digikeskkondi, arvestades sealjuures ka autoriõigustega.

6. klass

Õppesisu	Taotletavad õpitulemused
<p>TEHNOLOOGIAÕPETUS</p> <p>Materjalid ja nende töötlemine.</p> <ul style="list-style-type: none"> - joonlauaga mõõtmine, mõõttude kandmine toorikule; - töö analüüs ja tagasiside. <p>Tööriistad ja töövõtted.</p> <ul style="list-style-type: none"> - lihtsama piltkujutise joonestamine; - puurimine; - liited (liimliide, naelliide) <p>Materjaliõpetus.</p> <ul style="list-style-type: none"> - materjali omadused ja töötlemisviisid; <p>Tööohutus.</p> <ul style="list-style-type: none"> - erinevate ja ohutusnõuded; 	<ul style="list-style-type: none"> - kasutab joonlauda esemete mõõtmisel; - märgib juhendamisel toorikule punkte, sirgjooni, ristjooni, šablooni abil ringjooni ja kaari; - ühendab detaile (nt liim-, kruvi- ja naelliite, mähkimise või jootmise abil); - jätkab puitliistust etteantud pikkusega detaile; - saab õpetaja juhendamisel kõverjoonelisi kujundeid; - viimistleb pinda viili ja lihvpaberiga; - kasutab ohutult õigeid töövõtteid.
<p>KÄSITÖÖ</p> <ul style="list-style-type: none"> - erinevate kangaste ja käsitöömaterjalide tutvustamine; - erinevate töövahendite tutvustamine; - käärid, märkimis- ja mõõtmisvahendid, suure silmaga nõel, heegelnõel, jämedad metallvardad, õmblusnõelad, nõöpnõelad, õmblusniit, joonlaud, riidekriit, õmblusmasin; - töötlemisviisid tikkimine, tikkimispisted; - üherealised pistid tikitakse mööda ühte joont. Eelpiste. Tikkpiste. Järelpiste. Varspiste. Ahelpiste. Silmuskudumine silmuste loomine parempidine silmus tingmärgid ripspinnakudumine ääresilmused: silmuseline ja sõlmeline äär. kudumi 	<ul style="list-style-type: none"> - tikib üherealisi pisteid (eel-, tikk-, vars-, järel- ja/või ahelpistet); - heegeldab alg-, ahel- ja kinnissilmuseid, heegeldab edasi-tagasi ridadena; - oskab õpetaja abiga valida omavahel sobivaid töövahendeid (heegelnõel, sukanõel, vardad ja lõng); - oskab moodustada algsilmust ning luua varrastele silmuseid. Koob parempidiseid silmuseid edasitagasi ridadena; - traageldab väljalõigatud detaile; - õmbleb riidele kannaga ja/või kannata nõöpi; - kasutab triikrauda õpetaja juhendamisel;

<p>lõpetamine kootud eseme viimistlemine;</p> <ul style="list-style-type: none"> – -heegeldamine põhisilmuste (alg -, ahel - ja kinnissilmuste) heegeldamine tingmärgid, skeem; – -õmblemise ohutusnõuded nõela ja kääride kasutamisel, ohutusnõuded triikimisel; – -õmblemise eeltööd: lõike kinnitamine, detailide väljalõikamine, traageldamine, triikimine; nõöbi õmblemine; – -kavandamine, töötamine, eneseanalüüs ja hindamine, kavand eseme valmistamisel, tööplaneerimine, ajakava, eneseanalüüs ja hindamine; – -tarbimine, parandustööd, tarbimise mõju inimesele, lõigete paigutamine, säästlik tarbimine, taaskasutus, rõivaste hooldamine, triikimine 	<ul style="list-style-type: none"> – -oskab sooritada lihtsamaid (üksikuid) töövõtteid videojuhendi järgi; – -oskab leida erinevatele tehnikatele (kudumine, heegeldamine jt) sobivaid materjale; – -on tutvunud erinevate riidematerjalidega; – -oskab kasutada erinevaid töövahendeid ohutult; – -joonistab lihtsa kavandi/pildi; – -planeerib koostöös õpetajaga oma töö ajakava; – -töötab õpetaja suulise juhendamise või lihtsama videojuhendi järgi; – -analüüsib oma töö tulemust; – -kasutab materjale säästlikult; – -on teadlik, et materjale saab uuesti taaskasutada; – -oskab õpetaja juhendamisel triikida
<p>KODUNDUS</p> <ul style="list-style-type: none"> – -toidu ohutu valmistamine; – -mõõtühikud ja lühendid retseptis, retsepti lugemine, toiduainete mõõtmine ja kaalumine; – -töövahendid ja tööohutus köögis; – -toiduainete eeltötlus, pesemine, puhastamine, koorimine, koorimisnuga; – -külmtöötlemine, lõikamine, tükeldamine, riivimine, segamine, vahustamine, sõelumine; – -töö organiseerimine ja hügieen, käte pesemine, käte pesemine enne tööle asumist; – -hügieenireeglid õppeköögis, koristustarbed ja nende kasutamine, puhastusvahendid, tööpindade puhastamine, nõude käsitsi pesemine ja kuivatamine ning asukohale paigutamine, jäätmete sortimine; – -lauakombed, käitumine, lauakatmine vastavalt menüüle, käitumine söögilauas, lauakombed ning 	<ul style="list-style-type: none"> – -koristab klassiruumi, valib sobivad koristusvahendid; – -oskab käsitsi nõusid pesta; – -korrastab oma töökoha ja töövahendid, järgib hügieeninõudeid toidu valmistamisel; – -valmistab juhendamisel lihtsamaid toite, loeb õpetaja koostatud kohandatud retsepti, tunneb selles sisalduvaid ühikuid (teelusikatäis, supilusikatäis, klaas, gramm), oskab kasutada elektroonilist köögikaalu; – -katab laua vastavalt menüüle ja täidab elementaarseid lauakombeid; – -teab, et toit koosneb toiduainetest; – -oskab eristada toitaineid toiduainetest; – -oskab selgitada, mida tähendab toidupüramiid; – -oskab jaotada toiduaineid toiduainerühmadesse; – -teab mõistet taldrikureegel ning kuidas toitu taldrikule serveerida;

lauakatmise tavad vastavalt tähtpäevadele.	<ul style="list-style-type: none"> – -tunneb ja eristab mõõtühikuid ja lühendeid retseptis; – -oskab toiduaineid mõõta ja kaaluda; – -oskab valmistada toitu juhendamisel; – -teab ohutusnõudeid köögis; – -järgib kokkulepitud hügieenireegleid; – -sordib jäätmeid keskkonnasõbralikult
--	---

7. klass

Õppesisu	Taotletavad õpitulemused
<ul style="list-style-type: none"> – TEHNOLOOGIAÕPETUS – Materjalid ja nende töötlemine, üldtehnilised teadmised. – -jooniste lugemine; – -tööjuhendid ja nende lugemine; – -tarbeeseme kavandamine; – -materjalijääkide taaskasutus ja utiliseerimine; – -tööjuhendi koostamine, dokumenteerimine, tööprotsessi pildistamine; – Tööriistad ja töövõtted. – -teostusjoonise, eskiisi, materjalikulu arvutus; – -materiaalsete ressursside kasutamine (materjali säästlik kasutus); – -materjali omadused ja töötlemisviisid; – -eseme valmistamine; – -materjalide käsitsi töötlemine; – Tööohutus. – -tervisekaitse ja ohutusnõuded; – -suhtumine töövahenditesse ja koolivarasse; – -õppetöökoja kodukorra ja ohustehnika nõuete järgimine; – -töökoha korrashoid ja hügieeninõuete täitmine; – Tööprotsess. – -probleemülesannete lahendamine; – -töö etapid, tulemuse esitlemine; 	<ul style="list-style-type: none"> – – -jätkab puittoorikust detaile ette antud juhiste järgi; – -märgib toorikule kõverjoonelise kontuuriga detaile; – -mõõdab juhendamisel detaili läbimõõtu nihikuga; – -oskab ühendada detaile vähemalt kahel erineval moel; – -märgib ja töötleb juhendamisel lihtsamat seotist; – -puurib avasid puurpingis või käsipuuriga; – -saeb kõverjoonelisi kontuure käsi- või elektrilisekäsisaega (vajaduse korral abiga); – -koostab lihtsama tööjuhendi ja/või fotoseeria oma tööprotsessist; – -töötab elektriliste masinatega ohutult, oskab ohte vältida (vajaduse korral abiga).

<ul style="list-style-type: none"> - töövõtete ja tööprotsessi kirjeldamine; 	
<ul style="list-style-type: none"> - KÄSITÖÖ - materjalid: tehislise ja sünteetiliste tekstiilmaterjalide tutvustamine; - mitmesuguste materjalide tutvustamine ja nende koos kasutamise võimaluste leidmine; - töövahendite ja tehnoloogia valik olenevalt materjalist ja valmistavast esemest; - töötlemisviisid: tikkimine, erinevate tikanditega tutvumine, pinnakattepisted; - mähk- ja/või madalpiste, silmuskudumine, kahe värviga kudumine, heegeldamine, ääre- ja/või vahepits, õmblemine, lõike võtmine ja paigutamine, kahekordne palistus ja/või kahekordne õmblus; - idee ja kavand eseme valmistamisel (rahvariided) - tööplaneerimine üksi ja/või rühmas töötades, ühise või individuaalse töö analüüsimine ja hindamine; - tarbimine: säästlik tarbimine, rõivaste hooldamine; - pesumärgid: valgendamine, keemiline puhastus. 	<ul style="list-style-type: none"> - kavandab ja valmistab lihtsaid esemeid; - tikib kaherealist pistet (ristpistet mustri järgi); - loeb juhendamisel lihtsamaid heegelskeeme ja koekirju, vajaduse korral otsib neid veebist; - heegeldab ääre- või vahepitse; - koob kahe eri värvi lõngaga; - käsitseb õmblusmasinat, õmbleb kahekordset palistust ja/või kahekordset õmblust; - tunneb ära tehiskiududest tekstiilmaterjalid; - valib juhendamisel eseme valmistamiseks sobivad materjalid ja töövahendid; - võtab abiga lõikelehelte lõikeid; - paigutab juhendamisel lõike kangale; - õmbleb kahekordset palistust ja/või kahekordset õmblust; - koostab kavandi; - töötab suulise juhendamise järgi; - planeerib oma töö ajakava; - oskab analüüsida oma töö tulemust ja aja planeerimist; - väärtustab käsitööd; - leiab võimalusi taaskasutada tekstiilmaterjale; - tunneb põhilisi pesumärke
<p>KODUNDUS</p> <ul style="list-style-type: none"> - heaolu ja tervis toidust: makro- ja mikrotoitained, nende vajalikkus ja allikad; - lisaained toiduainetes: toiduallergia ja talumatus, diabeet, gluteeni- ja lahtositalumatus, toiduallergia, toitumishäired; - toidu ohutu valmistamine ja töötlemisviisid; 	<ul style="list-style-type: none"> - kasutab juhendamisel lihtsamaid võtteid rõivaste korrastamisel; - sorteerib pesu värvi ja materjali järgi, oskab pesumasinal pesuprogramme valida, tunneb triikimismärke, oskab vastavalt tingmärkidele triikimisel temperatuuri valida; - valmistab iseseisvalt lihtsamaid tervislikke toite;

<ul style="list-style-type: none"> – kaasaegsed köögiseadmed: köögikombain; – mahu- ja massiühikud; – supid, vormiroad, maitsetaimed ja roogade maitsestamine; – kuumtöödeldud magustoidud: biskviittaigen; puhastus- ja korrastustööd, jäätmed; – pesumasina programmid, triikimine; – temperatuuride erinevus vastavalt materjalile; – prügi sorteerimine: paber ja papp, pakend, taara, klaas ja olme; – etikett ja toidu serveerimine, laua katmine ja toidu serveerimine erinevatel sündmustel. 	<ul style="list-style-type: none"> – oskab kasutada mõõtenõusid ja kaalu ning teisendada mahu- ja massiühikuid õpetaja juhendamisel; – kasutab õpetaja juhendamisel ohutult lihtsamat köögitehnikat (röster, mikrolaineahi, köögikombain, elektripliit jm); – oskab juhendamisel sorteerida prügi (paber ja papp; pakend; taara, klaas ja olme); – teab mitmekülgse toitumise tähtsust oma tervisele; – oskab leida/märgata lisaainete märgistust pakendil; – eristab mõisteid: toiduallergia ja toidutalumatus; – oskab nimetada toitumishäireid; – oskab lauda katta lähtudes sündmusest; – teab ja kasutab lauakombeid
--	--

1.2.4 Õppetegevus 8.-9. klassis

Järjepidevalt süvendatakse oskust töötada nii iseseisvalt kui ka rühmas, rakendada eelmistel aastatel omandatud teadmisi ja oskusi, valida ja kasutada sobivaid töövahendeid ja -võtteid. Õpilasel süveneb oskus ise oma tööd kavandada, luua, viimistleda ning tulemust hinnata. Kujunevad erinevad oskused: endale sobiva juhendmaterjali (kirjalikud juhendid, skeemid, joonised, käsiraamatud) valimine vastavalt omandatud oskustele.

Õpetaja juhendamisel õpitakse kasutama keerukamaid digitaalseid seadmeid (3D-printer, CNC-pink, tikkimismasin, jt) ja turvaliselt käituma nii digitaalsetes kui ka füüsilistes keskkondades. Tööõpetuse kaudu valmistub nooruk iseseisvaks võimetekohaseks tööks ja/või täiendus- ning kutseõppeks. Õpilasele tutvustatakse erinevaid ainevaldkonnaga seotud elukutseid, õpetatakse ette kujutama oma toimetulekut kodukoha tööturul.

8. klass

Õppesisu	Taotletavad õpitulemused
<p>TEHNOLOOGIAÕPETUS</p> <p>Materjalid ja nende töötlemine, üldtehnilised teadmised.</p> <ul style="list-style-type: none"> – jooniste lugemine ning valmistamine; – eskiisi koostamine; 	<ul style="list-style-type: none"> – loeb jooniselt detaili mõõtmeid ja teeb lihtsaid jooniseid; – saab ja hõõveldab detaile puidutöötlushpinkidel;

<ul style="list-style-type: none"> – detailile mõõtude kandmine; – materjalikulu arvutus; <p>Tööriistad ja töövõtted.</p> <ul style="list-style-type: none"> – käsitööriistad: saag, hõövel, noad, peitlid – elektrilised käsitööriistad: akutrell, tikksaag, põleti; – elektrilised tööpingid: puurpink, treipink, vibrosaag; – eseme valmistamine: materjalide masin ja käsitsi töötlemine, detailide montaaž, viimistlemine (pinna lihvimine, toonimine, peitsimine, värvimine ja lakkimine); – toob esile ülesande täitmisel tekkinud kitsaskohad, esitleb töö tulemust ja analüüsib töö käiku; <p>Materjaliõpetus.</p> <ul style="list-style-type: none"> – materiaalsete ressursside kasutamine (materjali säästlik kasutus); <p>Tööohutus.</p> <ul style="list-style-type: none"> – tervisekaitse ja ohutusnõuded; – suhtumine töövahenditesse ja koolivarasse; – õppetöökoja kodukorra ja ohustehnika nõuete järgimine; – töökoha korrashoid ja hügieeninõuete täitmine; <p>Tööprotsess.</p> <ul style="list-style-type: none"> – ajakasutus - kas õpilane tuleb õigel ajal tundi ja lahkub sealt õigel ajal, kas tööd valmivad tähtajaks; – tegevuste planeerimisel tööprotsessi mõtestamine, kavandamine ja järgimine, ainealase teabe otsimise oskus kirjandusest ja internetist; 	<ul style="list-style-type: none"> – valmistab ja kasutab juhendamisel lihtsa seotise; – valmistab lihtsamaid esemeid (kasutades õpitud seotisi); – valmistab ja kasutab puiduseotisi; – mõistab treimise mõistet; – juhendamisel ja abistamisel treib lihtsa detaili (silinder ja astmeline); – koostab lihtsama tööjuhendi ja/või videojuhendi oma tööprotsessist; – järgib tervisekaitse- ja tööohutusnõudeid.
<p>KÄSITÖÖ</p> <ul style="list-style-type: none"> – materjalid: villased, linased ja puuvillased kangad, efektlõngad; 	

<ul style="list-style-type: none"> – töövahendite ja tehnoloogia valik olenevalt materjalist ja valmistavast esemest: peenike suure silmaga nõel, heegelnõel, ringvardad, õmblusmasin, aurutriikraud, lõikelehed; – töötlemisviisid: tikkimine, tikandi jäljendamine riidele, sümbolid ja märgid rahvakunstis, arhailine tikand, lihtsama koekirja kudumine; – heegeldamine: lihtsama skeemi või digitaalse juhendi järgi; – Kavandamine: idee ja kavand eseme valmistamisel, sümbolid ja märgid rahvakunstis; – tööplaneerimine: tööplaani koostamine, aja planeerimine; – ühise või individuaalse töö analüüsimine ja hindamine; – tarbimine: tarbimise mõju inimesele, säästlik tarbimine, materjalide taaskasutus; – rõivaste hooldamine: pesemine, kuivatamine, aurutamine, triikimine. 	<ul style="list-style-type: none"> – kavandab käsitööeset, valib selle valmistamiseks õpetaja juhendamisel sobivad materjalid ja töövahendid; – kasutab juhendamisel töövahendeid, viimistlus- ja/või kaunistusvõtteid eesmärgipäraselt; – heegeldab lihtsama skeemi või digitaalse juhendi järgi; – koob lihtsamaid koekirju (nt maleruut), koob lihtsaid esemeid (nt: peapael, patsikumm, järjehoidja jne); – leiab ja kopeerib juhendamisel lõikelehelte lihtsamaid lõikeid; – kasutab õmblusmasinat, võimaluse korral tikkimismasinat; – viimistleb juhendamisel erinevates tehnikates töid; – tunneb erinevaid kangaid ja oskab neid eristada; – eristab töövahendeid ja materjali; – kasutab töövahendeid otstarbekohaselt ja ohutult; – tunneb ja eristab käsitöövahendeid ja oskab neid ohutult käsitleda; – kannab juhendamisel mustri kangale; – kasutab erinevaid tikkimispisteid arhailise tikandi tikkimisel; – oskab kududa tingmärkide järgi erinevaid koekirju (palmikut, maleruut jm); – teab ja tunneb tingmärke; – kavandab lihtsa kavandi/pildi käsitööesemest; – leiab juhendamisel ideid oma töö kavandamiseks; – oskab hinnata ajakulu töö teostamiseks; – töötab suulise juhendi järgi; – oskab hinnata oma töö korrektsust ja esteetilisust; – jälgib töötades ohutusnõudeid ning hoiab töökoha korras;
--	---

	<ul style="list-style-type: none"> – leiab võimalusi taaskasutada tekstiilmaterjale; – oskab viimistleda oma töid; – tunneb rõivaste hooldusmärke.
<p>KODUNDUS</p> <ul style="list-style-type: none"> – heaolu ja tervis toidust, toidusäästmine "kõlblik kuni..." ja „parim enne ...“; – toidu ohutu valmistamine ja töötlemisviisid, liha ja lihatooted ja nendest valmistatud toidud; – toidu säilitamise tingimused, kuivatamine, konserveerimine, marineerimine; – töö organiseerimine: puhastusvahendite ohutu kasutamine, kodukeemia, toidukorvi planeerimine; – Eesti toidukultuur; – Eesti köök. 	<ul style="list-style-type: none"> – oskab õpetaja juhendamisel etteantud summa piires menüüd ja toidukorvi planeerida; – juhindub pakendiinfost: teeb vahet mõistetel „parim enne“ ja „kõlblik kuni“; – teab nimetada Eesti rahvustoite ja oskab mõnda neist valmistada; – katab laua vastavalt menüüle; – oskab juhendamisel kasutada kodukeemiat; – oskab juhendamisel kasutada nõudepesumasinat (programmid, pesuvahendid); – valmistab erinevaid toite retsepti kasutades; – oskab teha valikuid toiduainete säilitamiseks.

9. klass

Õppesisu	Taotletavad õpitulemused
<ul style="list-style-type: none"> – TEHNOLOOGIAÕPETUS Materjalid ja nende töötlemine, üldtehnilised teadmised. – jooniste lugemine ning valmistamine eskiis ehk kavand lihtsate ruumiliste esemete kujutamise; – ajakava, töö planeerimine, distsipliin; – karjääri planeerimine, ametikoolide erialad; – Tööriistad ja töövõtted. – käsitööriistad: saag, hõövel, noad, peitlid 	<ul style="list-style-type: none"> – – -planeerib iseseisvalt või rühmas tervikliku tööprotsessi ning hindab töö korrektsust ja esteetilisust; – -loeb tööjoonist õpitud teadmiste/oskuste ulatuses; – -mõõdab joonlauda, nihiku ja mõõdulindi abil eseme joonmõõtmed ja vajaduse korral tähendab neid lihtsa eskiisi kujul üles; – -kasutab materjale, töövahendeid ja nüüdisaegseid seadmeid

<ul style="list-style-type: none"> – elektrilised käsitööriistad: akutrell, tikksaag, põleti; – elektrilised tööpingid: puurpink, treipink, vibrosaag; – eseme valmistamine: materjalide masin ja käsitsi töötlemine, detailide montaaž, viimistlemine (pinna lihvimine, toonimine, peitsimine, värvimine ja lakkimine); – toob esile ülesande täitmisel tekkinud kitsaskohad, esitleb töö tulemust ja analüüsib töö käiku; <p>Materjaliõpetus.</p> <ul style="list-style-type: none"> – tehnika areng ja ajalugu; – puitu, metall, plastiku töötlemine; – viimistlustööd: toonimine, värvimine; – materjalijääkide taaskasutus ja utiliseerimine; <p>Tööohutus.</p> <ul style="list-style-type: none"> – tervisekaitse ja ohutusnõuded; – suhtumine töövahenditesse ja koolivarasse; – õppetöökoja kodukorra ja ohustehnika nõuete järgimine; – töökoha korrashoid ja hügieeninõuete täitmine; – ohutud töövõtted tööriistadega; – ohutusnõuded viimistlemisel; <p>Tööprotsess.</p> <ul style="list-style-type: none"> – kavandamine; – töövahendite hooldamine (teritamine, puhastamine, parandamine); – liited/seotised; 	<p>eesmärgipäraselt, vajaduse korral õpetaja abiga;</p> <ul style="list-style-type: none"> – -viimistleb esemeid toonimise, värvimisega; – -suudab valmistada jõukohaseid liiteid; – -mõistab tööprotsessis erinevate masinate kasutusalasid; – -kirjeldab ja analüüsib oma töö valmistamise etappide kaupa ning esitleb lõpptulemust, vajaduse korral õpetaja abiga; – -järgib tervisekaitse- ja tööohutusnõudeid.
<p>KÄSITÖÖ</p> <ul style="list-style-type: none"> – materjalid erinevate materjalide kombineerimine tervikuks; – töövahendite ja tehnoloogia valik olenevalt materjalist ja valmistavast esemest; 	<ul style="list-style-type: none"> – valib ja kombineerib juhendamisel tööks sobilikke materjale ja õpitud tehnoloogiaid; – heegeldab skeemide ja tööjuhendite järgi;

<ul style="list-style-type: none"> – töötlemisviisid: tikkimine, pilutikand, kudumine, mustri lugemine (pitsiline koekiri), heegeldamine (mustri lugemine), õmblemine (riiete suurusnumber), mõõtude võtmine; – kavandamine: idee ja kavand eseme valmistamisel; – tööplaneerimine: ainealase info otsimine; – eneseanalüüs: ühise või individuaalse töö analüüsimine ja hindamine; – tarbimine: tarbimise mõju inimesele – ringmajandus: rõivaste hooldamine, etiketid riietel. 	<ul style="list-style-type: none"> – koob lihtsaid koekirju ja esemeid koekirjaskeemide ja juhendite järgi; – määrab oma riiete suurusnumbri ja kehatüübi sobiva tegumoe leidmiseks; – õmbleb iseseisvalt lihtsamaid esemeid või teostab töid õpetaja valikul mõnes teises käsitöötöehnikas (nt kangastelgedel kudumine, masintikkimine, ehete valmistamine, makramee, savitööd, erinev taaskasutus jne); – kasutab ainealast teabekirjandust ja vastavaid veebilehti; – loeb ja mõistab valmisriiete etikette, arvestab neil esitatavat teavet, oskab vajaduse korral leida veebist tingmärkide tähendusi; – oskab hooldada erinevast materjalist riideid; – oskab juhendamisel taaskasutada erinevaid materjale; – oskab leida võimalusi pilutikandi kasutamiseks; – hindab oma töö korrektsust ja esteetilisust; – jälgib töötades ohutusnõudeid ning hoiab töökoha korras; – oskab selgitada ringmajanduse positiivset mõju keskkonnale.
<p>KODUNDUS</p> <ul style="list-style-type: none"> – heaolu ja tervis toidust; – ringmajandus, toitlustusega seonduvad ametid; – toidu ohutu valmistamine ja töötlemisviisid – eri rahvaste toidutradsioonid ja tuntumad toidud; – hügieenireeglid ja tervisekaitse; – kulude planeerimine; – jalatsite hooldus; 	<ul style="list-style-type: none"> – jälgib tervisekaitse- ja tööohutusnõudeid, korrastab ruumi; – kasutab ja puhastab köögitehnikat; – valmistab toitu, järgides hügieeninõudeid; - – oskab nimetada erinevate rahvaste rahvustoite ja mõnda neist valmistada; – oskab juhendamisel oma kulusid planeerida; – tunneb jalatsite hooldusmärke, oskab kasutada lihtsamaid jalatsite

<ul style="list-style-type: none"> – koosviibimiste korraldamine; – etikett, täis- või osalise teenindusega laud, rõivastus ja käitumine.	<p>hooldusvõtteid, teab, kus jalatseid parandatakse.</p> <ul style="list-style-type: none"> – on teadlik toitlustusega seotud ametitest – teab käitumisetiketti erinevatel üritustel.
--	--

13. AINEKAVA KEHALINE KASVATUS

1. Õppe- ja kasvatusesmärgid

Kehalise kasvatuses eesmärkide ning õpitulemuste puhul lähtutakse põhikooli riiklikus õppekavas sätestatud kehalise kasvatuses õppeaine eesmärkidest ning sama vanade laste õpitulemustest, võttes arvesse lihtsustatud õppel olevate õpilaste arenguvajadusi ja õppetöö rõhuasetusi.

1.2 Õppetegevuse kirjeldus arenguperioodide kaupa

1.2.1. Õppetegevus 1.-2. klass

1.–2. klassis kujundatakse kehalise tegevuse kaudu ühistegevuses käitumise ja suhtlemise oskusi: õpetatakse lühikeste korralduste kuulamist, mõistmist ja täitmist, abi küsimist, abivajaja märkamist ja sellest teatamist.

Kehalisi harjutusi sooritatakse peamiselt matkides ja eeskuju järgi, õpitud oskuse piirides ka suulise korralduse järgi. Õpilase eneseväljendusoskuse ja oskussõnavara kujundamisel lähtutakse tema kõne arengust; õpetamisel kasutatakse eesti keele erimetoodika võtteid.

Selle etapi eesmärgiks on õpetada last tunnetama oma keha, orienteeruma ja liikuma tutavas keskkonnas ohutult ning teistega arvestavalt. Tundide käigus omandatakse õpetaja eeskujul algteadmisi ja -oskusi oma keha asendi, rühi ja liigutuste jälgimiseks ning korrigeerimiseks.

Olulisel kohal on esmaste eneseteenindus- ja hügieenioskuste kujundamine.

Õppetundides sooritatakse mängulisi ja mitmekülgseid harjutusi, mis tekitavad rõõmu ja soovi osaleda. Liikumistegevust seotakse looduse ja muusikaga, sest see ergutab õpilaste vaimu ja emotsioone. Õpilast suunatakse vastama lihtsatele küsimustele, mis õpetavad mõistma ja väljendama oma tundeid ning hindama kogetud kehalist koormust.

1. klass

Õppesisu	Taotletavad õpitulemused
<p>Liikumisoskused.</p> <p>Kõnni- ja jooksuoskus. Kõnni-, jooksumängud ja – harjutused. Kõnni ja jooksusammudel põhinevad tantsud, tantsumängud. Kõndimine ja jooksmine sise- ja välitingimustes (sh erinevat tüüpi maastikul). Lühimatki või õppekäik linna- või looduskeskkonnas.</p> <p>Hüppeoskus, hüppemängud, hüppeharjutused ja nende kombinatsioonid, sh hüpped vertikaal- ja horisontaalsuunas.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – kasutab edasiliikumisoskusi erinevates keskkondades, harjutustes, liikumismängudes ja tantsus; – rütmis ja muusika saatel, koostöös paarilise- ja rühmaga; – liigub edasi vahendil harjutustes ja liikumismängudes; – kasutab kelku erinevates harjutustes nii paaris kui ka üksikult, teeb tutvust suusatamisega, lihtsamad tasakaaluharjutused, õpib kukkuma, püsti tulema, suuskadel õigesti olema – mängib liikumismänge suuskadel ja kelgul;

<p>Ronimisoskus. Ronimine erinevatel vahenditel, üle takistuste, erinevatel tasapindadel, vahendite alt, roomamine.</p> <p>Keha liikumine ruumis, keha liikumine heli ja muusika saatel, liikumine koostöös teistega.</p> <p>Edasiliikumisoskuste kasutamine rütmis ja muusikas.</p> <p>Liikumised paarilise ja rühmaga erinevates suundades, tempos, rütmis.</p> <p>Harjutused ja mängud kelkudel.</p> <p>Harjutused tõuke- ja jalgrattal. Harjutused uiskudel. Harjutused rulal.</p> <p>Harjutused suuskadel (murdmaa, mäesuusk, lumelaud).</p> <p>Viske- ja püüdmisoskus, vahendi hoidmine: vahendi hoidmine erinevate kehaosadega, üksi ja mitmekesi, erinevates kehaasendites, tasapindadel, erinevatel viisidel liikudes.</p> <p>Viske- ja püüdmisega liikumismängud, viske- ja püüdmisharjutused: viskamine erinevalt kauguselt, ülaltkäe vise, veeretamine, veereva palli püüdmine, enda ja paarilise visatud palli püüdmine, viskamine üle võrgu, individuaalharjutused palliga, viskamine üles ja püüdmine (variatsioonid), viskamine seina vastu ja püüdmine, viskamine horisontaalsesse (nt rõngas, kast) või vertikaalsesse märklauda (nt tähis seinal).</p> <p>Põrgatamisoskus. Põrgatamisharjutused ja erinevad kombinatsioonid, põrgatamine parema ja vasaku käega, põrgatamine ja püüdmine, põrgatamine säilitades asukohta, põrgatamine liikumisel.</p> <p>Palli löömisoskus käega.</p> <p>Palli löömisoskus jalaga, harjutused ja liikumismängud.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – liigub edasi vahendil harjutustes ja liikumismängudes; – kasutab kelku erinevates harjutustes nii paaris kui ka üksi, teeb tutvust suusatamisega, lihtsamad tasakaaluharjutused, õpib kukkuma, püsti tulema, suuskadel õigesti olema – mängib liikumismänge suuskadel ja kelgul; – käsitseb vahendit harjutustes, liikumismängudes ja teiste oskuste arendamiseks; – õpib hokikepi turvalist käsitlemist, selle hoidmist ja reegleid, oskab hoida palli, seda visata ja püüda, teeb tutvust palli põrgatamise ja löömisega, teab ohutusreegleid, oskab arvestada kaasõpilastega. – hoiab primaarselt tasakaalu asendites, liikumistel ja nende kombinatsioonides; – korrigeerib kehahoidu õpetaja suunamisel;
--	---

<p>Seisva ja liikuva palli löömine kaaslasele ja täpsusele.</p> <p>Palli vedamine ja peatamine.</p> <p>Palli löömisoskus vahendiga (reketiga, hokikepiga) Kerge palli löömine õhku, edasi, üle takistuse (võrk) reketiga, palli löömine seina vastu, üles, palli viskamine üles ja selle löömine, palli löömine altkäega peale põrget, juurdeviivad harjutused reketi- ja hokimängudele.</p> <p>Tasakaalu hoidmine asendites, toengud erinevate kehaosade peal.</p> <p>Lihtsamad ümberpööratud asendid.</p> <p>Maandumine.</p> <p>Rippumine.</p> <p>Kehatunnetuse ja kehahoiu harjutused paigal.</p> <p>Tasakaalu hoidmine liikumisel</p> <p>Asendite ja liikumiste kombinatsioonid (nt harjutuste kombinatsioonid: liikumine-tasakaaluasend, takistusrajad jne).</p> <p>Kehahoid vastavalt liikumis- ja igapäevasele tegevusele, selle korrigeerimine õpetaja juhendamisel.</p>	
<p>Tervis ja kehalised võimed.</p> <p>Kehaliste võimete (koordinatsioon, osavus, tasakaal, kiirus, painduvus, reaktsioon, jõud, vastupidavus, tasakaal) arendamine toimub mänguliste harjutuste ja liikumismängude kaudu.</p>	<p>– osaleb aktiivselt kehalisi võimeid arendavates mängudes ja harjutustes;</p>
<p>Kehaline aktiivsus.</p> <p>Läbi mängu tutvustada lastele, milliste igapäeva tegevustega on võimalik koguda 60 minutit mõõduka või tugeva intensiivsusega liikumist (liikumisega kaasnev soojatunne, hingeldamine).</p>	<p>– teab, kui palju peab kehaliselt aktiivne laps igapäevaselt liikuma;</p>

<p>Õpilasele kindlustatakse tundides kehalise aktiivsuse tase, mis vastab tema kehalistele võimetele, liikumisoskustele ja üldisele kognitiivsele võimekusele.</p>	
<p>Liikumine ja kultuur.</p> <p>Erinevate liikumist toetavate lahenduste loomine.</p> <p>Harjutuste ette näitamine kaaslastele, erinevate lihtsate liikumiste loomine üksi või kaaslastega</p> <p>Ausa mängu põhimõtted spordis: sõprus, ausus, hoolimine, rõõm.</p> <p>Liikumine koos kaaslastega, omavahel ülesannete jagamine, mängureeglite kokku leppimine.</p> <p>Kohtuniku otsuse austamine.</p> <p>Võit ja kaotus –käitumine erinevates situatsioonides.</p> <p>Ohutu käitumine ja liikumine erinevates keskkondades, erinevates tegevustes enese, kaaslaste ja keskkonna suhtes.</p> <p>Pesemis- ja riiete vahetamisharjumuste kujundamine.</p> <p>Jalanõude paelte sidumine liikumiseks sobilikult.</p> <p>Riietumine ja jalanõude valik vastavalt keskkonnale, ilmastikule ja liikumisviisile (spordialale, tantsule).</p>	<p>loob midagi liikumistegevusega seotult;</p> <ul style="list-style-type: none"> – -mõtleb välja vähemalt ühe harjutuse liikumistegevusega seotult; – teab ja järgib üldiselt ausa mängu põhimõtteid; – teab ja järgib isiklikku hügieeni ja ohutusnõudeid; – riietub liikumistegevuseks sobilikult; – oskab liikuda tuttavas keskkonnas määrates asukohta ja suunda; – tantsib individuaalselt, paaris ja rühmas;
<p>Vaimne ja kehaline tasakaal.</p> <p>Õpetaja juhendamisel erinevad kehatunnetusharjutused</p> <p>(lastejooga, lõdvestusharjutused tunni lõpus, lõõgastus- ja puudutustegevused).</p> <p>Enda emotsioonide ja nende muutuste märkamine.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – sooritab vaimset ja kehalist tasakaalu soodustavaid tegevusi õpetaja juhendamisel; – sooritab õpetaja juhendamisel emotsioonide märkamist ja toime tulemist soodustavaid tegevusi.

2. klass

Õppesisu	Taotletavad õpitulemused
<p>Liikumisoskused.</p> <p>Kõnni- ja jooksuoskus. Kõnni-, jooksumängud ja – harjutused. Kõnni ja jooksusammudel põhinevad tantsud, tantsumängud. Kõndimine ja jooksmine sise- ja välitingimustes (sh erinevat tüüpi maastikul). Lühimatk või õppekäik linna- või looduskeskkonnas.</p> <p>Hüppeoskus, hüppemängud, hüppeharjutused ja nende kombinatsioonid, sh hüpped vertikaal- ja horisontaalsuunas.</p> <p>Ronimisoskus. Ronimine erinevatel vahenditel, üle takistuste, erinevatel tasapindadel, vahendite alt, roomamine.</p> <p>Keha liikumine ruumis, keha liikumine heli ja muusika saatel, liikumine koostöös teistega.</p> <p>Edasiliikumisoskuste kasutamine rütmis ja muusikas.</p> <p>Liikumised paarilise ja rühmaga erinevates suundades, tempos, rütmis.</p> <p>Harjutused ja mängud kelkudel. Harjutused tõuke- ja jalgrattal. Harjutused uiskudel. Harjutused rulal.</p> <p>Harjutused suuskadel (murdmaa, mäesuusk, lumelaud).</p> <p>Viske- ja püüdmisoskus, vahendi hoidmine: vahendi hoidmine erinevate kehaosadega, üksi ja mitmekesi, erinevates kehaasendites, tasapindadel, erinevatel viisidel liikudes.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – kasutab edasiliikumisoskusi erinevates keskkondades, harjutustes, liikumismängudes ja tantsus; – rütmis ja muusika saatel, koostöös paarilise- ja rühmaga; – liigub edasi vahendil harjutustes ja liikumismängudes; – kasutab kelku erinevates harjutustes nii paaris kui ka üksi, teeb tutvust suusatamisega, lihtsamad tasakaaluharjutused, õpib kukkuma, püsti tulema, suuskadel õigesti olema – mängib liikumismänge suuskadel ja kelgul; – liigub edasi vahendil harjutustes ja liikumismängudes; – kasutab kelku erinevates harjutustes nii paaris kui ka üksi, teeb tutvust suusatamisega, lihtsamad tasakaaluharjutused, õpib kukkuma, püsti tulema, suuskadel õigesti olema – mängib liikumismänge suuskadel ja kelgul; – käsitseb vahendit harjutustes, liikumismängudes ja teiste oskuste arendamiseks; – õpib hokikepi turvalist käsitlemist, selle hoidmist ja reegleid, oskab hoida palli, seda visata ja püüda, teeb tutvust palli põrgatamise ja löömise, teab ohutusreegleid, oskab arvestada kaasõpilastega. – hoiab primaarselt tasakaalu asendites, liikumistel ja nende kombinatsioonides;

<p>Viske- ja püüdmisega liikumismängud, viske- ja püüdmisharjutused: viskamine erinevalt kauguselt, ülalikäe vise, veeretamine, veereva palli püüdmine, enda ja paarilise visatud palli püüdmine, viskamine üle võrgu, individuaalharjutused palliga, viskamine üles ja püüdmine (variatsioonid), viskamine seina vastu ja püüdmine, viskamine horisontaalsesse (nt rõngas, kast) või vertikaalsesse märklauda (nt tähis seinal).</p> <p>Põrgatamisoskus. Põrgatamisharjutused ja erinevad kombinatsioonid, põrgatamine parema ja vasaku käega, põrgatamine ja püüdmine, põrgatamine säilitades asukohta, põrgatamine liikumisel.</p> <p>Palli löömisoskus käega.</p> <p>Palli löömisoskus jalaga, harjutused ja liikumismängud.</p> <p>Seisva ja liikuva palli löömine kaaslasele ja täpsusele.</p> <p>Palli vedamine ja peatamine.</p> <p>Palli löömisoskus vahendiga (reketiga, hokikepiga) Kerge palli löömine õhku, edasi, üle takistuse (võrk) reketiga, palli löömine seina vastu, üles, palli viskamine üles ja selle löömine, palli löömine altkäega peale põrget, juurdeviivad harjutused reketi- ja hokimängudele.</p> <p>Tasakaalu hoidmine asendites, toengud erinevate kehaosade peal.</p> <p>Lihtsamad ümberpööratud asendid.</p> <p>Maandumine.</p> <p>Rippumine.</p> <p>Kehatunnetuse ja kehahoiu harjutused paigal.</p> <p>Tasakaalu hoidmine liikumisel</p>	<p>– korrigeerib kehahoidu õpetaja suunamisel;</p>
--	--

<p>Asendite ja liikumiste kombinatsioonid (nt harjutuste kombinatsioonid: liikumine-tasakaaluasend, takistusrajad jne).</p> <p>Kehahoid vastavalt liikumis- ja igapäevasele tegevusele, selle korrigeerimine õpetaja juhendamisel.</p>	
<p>Tervis ja kehalised võimed.</p> <p>Kehaliste võimete (koordinatsioon, osavus, tasakaal, kiirus, paindumus, reaktsioon, jõud, vastupidavus, tasakaal) arendamine toimub mänguliste harjutuste ja liikumismängude kaudu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – osaleb aktiivselt kehalisi võimeid arendavates mängudes ja harjutustes;
<p>Kehaline aktiivsus.</p> <p>Läbi mängu tutvustada lastele, milliste igapäeva tegevustega on võimalik koguda 60 minutit mõõduka või tugeva intensiivsusega liikumist (liikumisega kaasnev soojatunne, hingeldamine).</p> <p>Õpilasele kindlustatakse tundides kehalise aktiivsuse tase, mis vastab tema kehalistele võimetele, liikumisoskustele ja üldisele kognitiivsele võimekusele.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – teab, kui palju peab kehaliselt aktiivne laps igapäevaselt liikuma;
<p>Liikumine ja kultuur.</p> <p>Erinevate liikumist toetavate lahenduste loomine.</p> <p>Harjutuste ette näitamine kaaslastele, erinevate lihtsate liikumiste loomine üksi või kaaslastega</p> <p>Ausa mängu põhimõtted spordis: sõprus, ausus, hoolimine, rõõm.</p> <p>Liikumine koos kaaslastega, omavahel ülesannete jagamine, mängureeglite kokku leppimine.</p> <p>Kohtuniku otsuse austamine.</p> <p>Võit ja kaotus –käitumine erinevates situatsioonides.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – loob midagi liikumistegevusega seotult; – mõtleb välja vähemalt ühe harjutuse liikumistegevusega seotult; – teab ja järgib üldiselt ausa mängu põhimõtteid; – teab ja järgib isiklikku hügieeni ja ohutusnõudeid; – riietub liikumistegevuseks sobilikult; – oskab liikuda tuttavas keskkonnas määrates asukohta ja suunda; – tantsib individuaalselt, paaris ja rühmas;

<p>Ohutu käitumine ja liikumine erinevates keskkondades, erinevates tegevustes enese, kaaslase ja keskkonna suhtes.</p> <p>Pesemis- ja riiete vahetamisharjumuste kujundamine.</p> <p>Jalanõude paelte sidumine liikumiseks sobilikult.</p> <p>Riietumine ja jalanõude valik vastavalt keskkonnale, ilmastikule ja liikumisviisile (spordialale, tantsule).</p>	
<p>Vaimne ja kehaline tasakaal.</p> <p>Õpetaja juhendamisel erinevad kehatunnetusharjutused</p> <p>(lastejooga, lõdvestusharjutused tunni lõpus, lõõgastus- ja puudutustegevused).</p> <p>Enda emotsioonide ja nende muutuste märkamine.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – sooritab vaimset ja kehalist tasakaalu soodustavaid tegevusi õpetaja juhendamisel; – sooritab õpetaja juhendamisel emotsioonide märkamist ja toime tulemist soodustavaid tegevusi.

1.2.2. Õppetegevus 3.-5. klass

3.–5. klassis on õppetegevuse eesmärgiks hoida ja suurendada õpilaste huvi ja soovi liikumistegevustes osaleda. Õppetegevuses on ühtviisi oluline pöörata tähelepanu nii õpilaste motoorika kui ka kõne, kognitiivsete, sotsiaalsete ja emotsionaalsete oskuste arendamisele. Jätkuvalt on olulisel kohal ohutuse ja isikliku hügieeni nõuete mõistmise ning järgimise oskuste kujundamine.

Kujundatakse oskusi sooritada kehalisi harjutusi eeskuju ja suulise juhendamise järgi. Õpetaja abiga, sh kirjaliku plaani järgi harjutatakse kaaslase ja iseenda tegevuse kommenteerimist ning sooritustele hinnangu andmist. Teadmisi spordist ja liikumisest/sportimisest edastatakse kehalise kasvatuses tundides praktilise tegevuse käigus. 8 Kehalise kasvatuses tundides kujundatakse oskusi ja harjumust kontrollida ning korrigeerida oma keha asendit, rühti, liigutusi. Alustatakse spordialade tehniliste elementide õpetamist.

3. klass

Õppesisu	Taotletavad õpitulemused
<p>Liikumisoskused.</p> <p>Kõnni- ja jooksuoskus. Kõnni-, jooksumängud ja – harjutused. Kõnni ja jooksumängudel põhinevad tantsud, tantsumängud. Kõndimine ja jooksmine sise- ja välitingimustes (sh erinevat tüüpi</p>	<ul style="list-style-type: none"> – kasutab edasiliikumisoskusi erinevates keskkondades, harjutustes, liikumismängudes ja tantsus; – rütmis ja muusika saatel, koostöös paarilise- ja rühmaga;

<p>maastikul). Lühimatk või õppekäik linna- või looduskeskkonnas.</p> <p>Hüppeoskus, hüppemängud, hüppeharjutused ja nende kombinatsioonid, sh hüpped vertikaal- ja horisontaalsuunas.</p> <p>Ronimisoskus. Ronimine erinevatel vahenditel, üle takistuste, erinevatel tasapindadel, vahendite alt, roomamine.</p> <p>Keha liikumine ruumis, keha liikumine heli ja muusika saatel, liikumine koostöös teistega.</p> <p>Edasiliikumisoskuste kasutamine rütmis ja muusikas.</p> <p>Liikumised paarilise ja rühmaga erinevates suundades, tempos, rütmis.</p> <p>Harjutused ja mängud kelkudel.</p> <p>Harjutused tõuke- ja jalgrattal. Harjutused uiskudel. Harjutused rulal.</p> <p>Harjutused suuskadel (murdmaa, mäesuusk, lumelaud).</p> <p>Viske- ja püüdmisoskus, vahendi hoidmine: vahendi hoidmine erinevate kehaosadega, üksi ja mitmekesi, erinevates kehaasendites, tasapindadel, erinevatel viisidel liikudes.</p> <p>Viske- ja püüdmisega liikumismängud, viske- ja püüdmisharjutused: viskamine erinevalt kauguselt, ülaltkäe vise, veeretamine, veereva palli püüdmine, enda ja paarilise visatud palli püüdmine, viskamine üle võrgu, individuaalharjutused palliga, viskamine üles ja püüdmine (variatsioonid), viskamine seina vastu ja püüdmine, viskamine horisontaalsesse (nt rõngas, kast) või vertikaalsesse märklauda (nt tähis seinal).</p> <p>Põrgatamisoskus. Põrgatamisharjutused ja erinevad kombinatsioonid, põrgatamine parema ja vasaku käega, põrgatamine ja</p>	<ul style="list-style-type: none"> – liigub edasi vahendil harjutustes ja liikumismängudes; – kasutab kelku erinevates harjutustes nii paaris kui ka üksi, teeb tutvust suusatamisega, lihtsamad tasakaaluharjutused, õpib kukkuma, püsti tulema, suuskadel õigesti olema – mängib liikumismänge suuskadel ja kelgul; – liigub edasi vahendil harjutustes ja liikumismängudes; – kasutab kelku erinevates harjutustes nii paaris kui ka üksi, teeb tutvust suusatamisega, lihtsamad tasakaaluharjutused, õpib kukkuma, püsti tulema, suuskadel õigesti olema – mängib liikumismänge suuskadel ja kelgul; – käsitseb vahendit harjutustes, liikumismängudes ja teiste oskuste arendamiseks; – õpib hokikepi turvalist käsitlemist, selle hoidmist ja reegleid, oskab hoida palli, seda visata ja püüda, teeb tutvust palli põrgatamise ja löömisega, teab ohutusreegleid, oskab arvestada kaasõpilastega. – hoiab primaarselt tasakaalu asendites, liikumistel ja nende kombinatsioonides; – korrigeerib kehahoidu õpetaja suunamisel;
---	---

<p>püüdmine, põrgatamine säilitades asukohta, põrgatamine liikumisel.</p> <p>Palli löömisoskus käega.</p> <p>Palli löömisoskus jalaga, harjutused ja liikumismängud.</p> <p>Seisva ja liikuva palli löömine kaaslasele ja täpsusele.</p> <p>Palli vedamine ja peatamine.</p> <p>Palli löömisoskus vahendiga (reketiga, hokikepiga) Kerge palli löömine õhku, edasi, üle takistuse (võrk) reketiga, palli löömine seina vastu, üles, palli viskamine üles ja selle löömine, palli löömine altkäega peale põrget, juurdeviivad harjutused reketi- ja hokimängudele.</p> <p>Tasakaalu hoidmine asendites, toengud erinevate kehaosade peal.</p> <p>Lihtsamad ümberpööratud asendid.</p> <p>Maandumine.</p> <p>Rippumine.</p> <p>Kehatunnetuse ja kehahoiu harjutused paigal.</p> <p>Tasakaalu hoidmine liikumisel</p> <p>Asendite ja liikumiste kombinatsioonid (nt harjutuste kombinatsioonid: liikumine-tasakaaluasend, takistusrajad jne).</p> <p>Kehahoid vastavalt liikumis- ja igapäevasele tegevusele, selle korrigeerimine õpetaja juhendamisel.</p>	
<p>Tervis ja kehalised võimed.</p> <p>Kehaliste võimete (koordinatsioon, osavus, tasakaal, kiirus, painduvus, reaktsioon, jõud, vastupidavus, tasakaal) arendamine toimub mänguliste harjutuste ja liikumismängude kaudu.</p>	<p>– osaleb aktiivselt kehalisi võimeid arendavates mängudes ja harjutustes;</p>
<p>Kehaline aktiivsus.</p>	

<p>Läbi mängu tutvustada lastele, milliste igapäeva tegevustega on võimalik koguda 60 minutit mõõduka või tugeva intensiivsusega liikumist (liikumisega kaasnev soojatunne, hingeldamine).</p> <p>Õpilasele kindlustatakse tundides kehalise aktiivsuse tase, mis vastab tema kehalistele võimetele, liikumisostkustele ja üldisele kognitiivsele võimekusele.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – teab, kui palju peab kehaliselt aktiivne laps igapäevaselt liikuma;
<p>Liikumine ja kultuur.</p> <p>Erinevate liikumist toetavate lahenduste loomine.</p> <p>Harjutuste ette näitamine kaaslastele, erinevate lihtsate liikumiste loomine üksi või kaaslastega</p> <p>Ausa mängu põhimõtted spordis: sõprus, ausus, hoolimine, rõõm.</p> <p>Liikumine koos kaaslastega, omavahel ülesannete jagamine, mängureeglite kokku leppimine.</p> <p>Kohtuniku otsuse austamine.</p> <p>Võit ja kaotus –käitumine erinevates situatsioonides.</p> <p>Ohutu käitumine ja liikumine erinevates keskkondades, erinevates tegevustes enese, kaaslaste ja keskkonna suhtes.</p> <p>Pesemis- ja riiete vahetamisharjumuste kujundamine.</p> <p>Jalanõude paelte sidumine liikumiseks sobilikult.</p> <p>Riietumine ja jalanõude valik vastavalt keskkonnale, ilmastikule ja liikumisviisile (spordialale, tantsule).</p>	<ul style="list-style-type: none"> – loob midagi liikumistegevusega seotult; – mõtleb välja vähemalt ühe harjutuse liikumistegevusega seotult; teab ja järgib üldiselt ausa mängu põhimõtteid; – teab ja järgib isiklikku hügieeni ja ohutusnõudeid; – riietub liikumistegevuseks sobilikult; – oskab liikuda tuttavas keskkonnas määrates asukohta ja suunda; – tantsib individuaalselt, paaris ja rühmas;
<p>Vaimne ja kehaline tasakaal.</p> <p>Õpetaja juhendamisel erinevad kehatunnetusharjutused</p>	<ul style="list-style-type: none"> – sooritab vaimset ja kehalist tasakaalu soodustavaid tegevusi õpetaja juhendamisel;

(lastejooga, lõdvestusharjutused tunni lõpus, lõdgastus- ja puudutustegevused). Enda emotsioonide ja nende muutuste märkamine.	– sooritab õpetaja juhendamisel emotsioonide märkamist ja toime tulemist soodustavaid tegevusi.
---	---

4. klass

Õppesisu	Taotletavad õpitulemused
<p>Liikumisoskused.</p> <p>Tundides toimub õpilase liikumisoskuste arendamine vastavalt tema bioloogilisele (füüsilisele) ja kognitiivsele arengule.</p> <p>Tundides kasutatakse harjutusi, mis nõuavad vahendite käsitlemisoskust, kehakontrollioskust asendites ja liikumistel ning edasiliikumise oskusi.</p> <p>Õpilane on võimeline kasutama erinevaid kehakontrolli ja edasiliikumisoskusi individuaalselt ja koostöös klassikaaslastega.</p> <p>Õpilane on omandanud ujumisoskuse (200 m komplekstesti sooritamine) ning oskuse liikuda erinevatel spordivahenditel (suusad, jalgratas).</p>	<ul style="list-style-type: none"> – valida liikumiskiirust; – joosta erinevaid distantse, hüpata kõrgust ja kaugust ning sooritada heiteid ja viskeid; – suudab iseseisvalt sooritada üldarendavaid võimlemisharjutusi ja rühiharjutusi; – oskab sportida/liikuda koos kaaslastega, jagada omavahel ülesandeid, kokku leppida mängureegleid jne.
<p>Tervis ja kehalised võimed.</p> <p>Toimub õpilase kehaliste võimete (vastupidavus, kiirus, lihasjõud, osavus, painduvus) arendamine tundides.</p> <p>Õpilane suudab iseseisvalt valida lihtsamat harjutusvara kehaliste võimete arendamiseks ning osaleb koos kaasõpilastega nende harjutuste ja mängude sooritamisel, mis arendavad kehalisi võimeid (sportmängud lihtsustatud reeglitega, kergejõustik lihtsustatud reeglitega, liikumine õues).</p>	<ul style="list-style-type: none"> – teab kehaliste harjutustega tegelemise põhimõtteid; – teab õpitud spordialade võistlusmäärustikke ja oskussõnu; – teab olümpiamängudest ja rahvusvahelistest suurvõistlustest ning Eesti sportlastest; – mängida võistlusmääruste kohaselt üht sportmängu ja teisi õpitud mängu lihtsustatud reeglite järgi; – teab mida tähendab aus mäng spordis.
<p>Kehaline aktiivsus.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – oskab arendada oma kehalisi võimeid;

<p>Õpilasele kindlustatakse tundides kehalise aktiivsuse tase, mis vastab tema kehalistele võimetele, liikumisoskustele ja üldisele kognitiivsele võimekusele.</p> <p>Õpetaja jälgib tundides õpilase kehalise koormuse ja puhkuse tasakaalu.</p> <p>Õpilane on iseseivalt võimeline reguleerima enda kehalise aktiivsuse taset.</p> <p>Südamelöögisageduse viimine tasemele, mis oli enne kehalisi tegevusi, madala intensiivsusega tegevused peale haigusperioodi või vigastust.</p> <p>Erineva liikumisintensiivsusega liikumismängud.</p> <p>Ohtlike olukordade äratundmine, kelle poole pöörduda abi kutsumisel, kuidas kutsuda abi. Teab numbrit 112 ja millist infot ja kuidas sinna edastada.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – sooritab liikumiseks ettevalmistavaid ja taastumist toetavaid tegevusi õpetaja juhendamisel; – märkab abi vajamist tunnis ja kutsub abi ohuolukorras.
<p>Liikumine ja kultuur.</p> <p>Õpilane väärtustab liikumist, jälgib hügieeni ja ohtusnõudeid ning oskab liikuda looduses.</p> <p>Valib liikumiseks sobilikku riietust, teab ja järgib tundides ausa mängu põhimõtteid ning oskab nimetada kodukoha liikumistraditsioone ja üritusi.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – teab ohutusnõudeid ja hügieeninõudeid sportimisel.
<p>Vaimne ja kehaline tasakaal.</p> <p>Õpetaja juhendamisel erinevad kehatunnetusharjutused (lastejooga, lõdvestusharjutused tunni lõpus, lõõgastus- ja puudutustegevused).</p> <p>Enda emotsioonide ja nende muutuste märkamine.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – sooritab vaimset ja kehalist tasakaalu soodustavaid tegevusi õpetaja juhendamisel;

5. klass

Õppesisu	Taotletavad õpitulemused
<p>Liikumisoskused.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – valida liikumiskiirust;

<p>Tundides toimub õpilase liikumisoskuste arendamine vastavalt tema bioloogilisele (füüsilisele) ja kognitiivsele arengule.</p> <p>Tundides kasutatakse harjutusi, mis nõuavad vahendite käsitlemisoskust, kehakontrollioskust asendites ja liikumistel ning edasiliikumise oskusi.</p> <p>Õpilane on võimeline kasutama erinevaid kehakontrolli ja edasiliikumisoskusi individuaalselt ja koostöös klassikaaslastega.</p> <p>Õpilane on omandanud ujumisoskuse (200 m komplekstesti sooritamine) ning oskuse liikuda erinevatel spordivahenditel (suusad, jalgratas).</p>	<ul style="list-style-type: none"> – joosta erinevaid distantse, hüpata kõrgust ja kaugust ning sooritada heiteid ja viskeid; – suudab iseseisvalt sooritada üldarendavaid võimlemisharjutusi ja rühiharjutusi; – oskab sportida/liikuda koos kaaslastega, jagada omavahel ülesandeid, kokku leppida mängureegleid jne.
<p>Tervis ja kehalised võimed.</p> <p>Toimub õpilase kehaliste võimete (vastupidavus, kiirus, lihasjõud, osavus, paindumus) arendamine tundides.</p> <p>Õpilane suudab iseseisvalt valida lihtsamat harjutusvara kehaliste võimete arendamiseks ning osaleb koos kaasõpilastega nende harjutuste ja mängude sooritamisel, mis arendavad kehalisi võimeid (sportmängud lihtsustatud reeglitega, kergejõustik lihtsustatud reeglitega, liikumine õues).</p>	<ul style="list-style-type: none"> – teab kehaliste harjutustega tegelemise põhimõtteid; – teab õpitud spordialade võistlusmäärustikke ja oskussõnu; – teab olümpiamängudest ja rahvusvahelistest suurvõistlustest ning Eesti sportlastest; – mängida võistlusmääruste kohaselt üht sportmängu ja teisi õpitud mängu lihtsustatud reeglite järgi; – teab mida tähendab aus mäng spordis.
<p>Kehaline aktiivsus.</p> <p>Õpilasele kindlustatakse tundides kehalise aktiivsuse tase, mis vastab tema kehalistele võimetele, liikumisoskustele ja üldisele kognitiivsele võimekusele.</p> <p>Õpetaja jälgib tundides õpilase kehalise koormuse ja puhkuse tasakaalu.</p> <p>Õpilane on iseseisvalt võimeline reguleerima enda kehalise aktiivsuse taset.</p> <p>Südamelöögisageduse viimine tasemele, mis oli enne kehalisi tegevusi, madala</p>	<ul style="list-style-type: none"> – oskab arendada oma kehalisi võimeid; – sooritab liikumiseks ettevalmistavaid ja taastumist toetavaid tegevusi õpetaja juhendamisel; – märkab abi vajamist tunnis ja kutsub abi ohuolukorras.

<p>intensiivsusega tegevused peale haigusperioodi või vigastust.</p> <p>Erineva liikumisintensiivsusega liikumismängud.</p> <p>Ohtlike olukordade äratundmine, kelle poole pöörduda abi kutsumisel, kuidas kutsuda abi. Teab numbrit 112 ja millist infot ja kuidas sinna edastada.</p>	
<p>Liikumine ja kultuur.</p> <p>Õpilane väärtustab liikumist, jälgib hügieeni ja ohtusnõudeid ning oskab liikuda looduses.</p> <p>Valib liikumiseks sobilikku riietust, teab ja järgib tundides ausa mängu põhimõtteid ning oskab nimetada kodukoha liikumistraditsioone ja üritusi.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – teab ohutusnõudeid ja hügieeninõudeid sportimisel.
<p>Vaimne ja kehaline tasakaal.</p> <p>Õpetaja juhendamisel erinevad kehatunnetusharjutused (lastejooga, lõdvestusharjutused tunni lõpus, lõõgastus- ja puudutustegevused).</p> <p>Enda emotsioonide ja nende muutuste märkamine.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – sooritab vaimset ja kehalist tasakaalu soodustavaid tegevusi õpetaja juhendamisel;

1.2.3. Õppetegevus 6.-7. klass

6. klass

Õppesisu	Taotletavad õpitulemused
<p>Liikumisoskused.</p> <p>Tundides toimub õpilase liikumisoskuste arendamine vastavalt tema bioloogilisele (füüsilisele) ja kognitiivsele arengule.</p> <p>Tundides tehakse harjutusi, mis nõuavad käsitlemisoskust, kehakontrollioskust asendites ja liikumistel ning edasiliikumiseoskusi.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – oskab arendada oma kehalisi võimeid; – oskab valida jooksukiirust; – oskab sooritada akrobaatika põhiharjutusi; – suudab joosta erinevaid distantse omas tempos; – suudab hüpata kaugust ja visata palli; - oskab jälgida oma kehaasendit ja liigutusi; – oskab sooritada lihtsamaid võimlemisharjutusi rütmi järgi;

Õpilane on võimeline tegema harjutusi individuaalselt kui ka koostöös klassikaaslastega.	<ul style="list-style-type: none"> – oskab mängida liikumismänge; – oskab abistada ja julgustada harjutuste sooritamisel.
<p>Tervis ja kehalised võimed.</p> <p>Toimub õpilase kehaliste võimete arendamine tundides.</p> <p>Õpilane suudab iseseisvalt valida lihtsamat harjutusvara kehaliste võimete arendamiseks ning osaleb kaasõpilastega nende harjutuste ja mängude sooritamisel, mis arendavad kehalisi võimeid (lihtsustatud reeglitega).</p> <p>Järgib tunnis ausa mängu põhimõtteid.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – teab kehaliste harjutustega tegelemise põhimõtteid; – teab, mida tähendab aus mäng spordis; – teab õpitud spordialade lihtsamaid võitlusmäärusi ja oskussõnu; – oskab mängida mängu lihtsustatud reeglite järgi.
<p>Kehaline aktiivsus.</p> <p>Õpilasele kindlustatakse tundides kehalise aktiivsuse tase, mis vastab tema kehalistele võimetele, liikumisoskustele ja üldisele kognitiivsele võimekusele.</p> <p>Õpilane on iseseisvalt võimeline reguleerima enda kehalise aktiivsuse taset.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – oskab arendada oma kehalisi võimeid;
<p>Liikumine ja kultuur.</p> <p>Õpilane arendab oskussõnade tundmist, jälgib hügieeni- ja ohutusnõudeid ning oskab liikuda looduses.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – teab spordiala oskussõnu, ohutusnõudeid, hügieeninõudeid.
<p>Vaimne ja kehaline tasakaal.</p> <p>Õpilane suudab sooritada vaimset ja kehalist tasakaalu nõudvaid harjutusi lihtsustatult (venitus- ja lõdvestusharjutused). Õpetaja jälgib tundides õpilase kehalise koormuse ja puhkuse tasakaalu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – sooritab erinevaid venitus- ja lõdvestusharjutusi.

7. klass

Õppesisu	Taotletavad õpitulemused
Liikumisoskused.	<ul style="list-style-type: none"> – oskab arendada oma kehalisi võimeid; – oskab valida jooksukiirust;

<p>Tundides toimub õpilase liikumisoskuste arendamine vastavalt tema bioloogilisele (füüsilisele) ja kognitiivsele arengule.</p> <p>Tundides tehakse harjutusi, mis nõuavad käsitlemisoskust, kehakontrollioskust asendites ja liikumistel ning edasiliikumiseoskusi.</p> <p>Õpilane on võimeline tegema harjutusi individuaalselt kui ka koostöös klassikaaslastega.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – oskab sooritada akrobaatika põhiharjutusi; – suudab joosta erinevaid distantse omas tempos; – suudab hüpata kaugust ja visata palli; - oskab jälgida oma kehaasendit ja liigutusi; – oskab sooritada lihtsamaid võimlemisharjutusi rütmi järgi; – oskab mängida liikumismänge; – oskab abistada ja julgustada harjutuste sooritamisel.
<p>Tervis ja kehalised võimed.</p> <p>Toimub õpilase kehaliste võimete arendamine tundides.</p> <p>Õpilane suudab iseseisvalt valida lihtsamat harjutusvara kehaliste võimete arendamiseks ning osaleb kaasõpilastega nende harjutuste ja mängude sooritamisel, mis arendavad kehalisi võimeid (lihtsustatud reeglitega).</p>	<ul style="list-style-type: none"> – teab kehaliste harjutustega tegelemise põhimõtteid; – teab, mida tähendab aus mäng spordis; – teab õpitud spordialade lihtsamaid võitlusmäärusi ja oskussõnu; – oskab mängida mängu lihtsustatud reeglite järgi.
<p>Kehaline aktiivsus.</p> <p>Õpilasele kindlustatakse tundides kehalise aktiivsuse tase, mis vastab tema kehalistele võimetele, liikumisoskustele ja üldisele kognitiivsele võimekusele.</p> <p>Õpilane on iseseisvalt võimeline reguleerima enda kehalise aktiivsuse taset.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – oskab arendada oma kehalisi võimeid;
<p>Liikumine ja kultuur.</p> <p>Õpilane arendab oskussõnade tundmist, jälgib hügieeni- ja ohutusnõudeid ning oskab liikuda looduses.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – teab spordiala oskussõnu, ohutusnõudeid, hügieeninõudeid.
<p>Vaimne ja kehaline tasakaal.</p> <p>Õpilane suudab sooritada vaimset ja kehalist tasakaalu nõudvaid harjutusi lihtsustatult (venitus- ja</p>	<ul style="list-style-type: none"> – sooritab erinevaid venitus- ja lõdvestusharjutusi.

lõdvestusharjutused). Õpetaja jälgib tundides õpilase kehalise koormuse ja puhkuse tasakaalu.	
---	--

1.2.4. Õppetegevus 8.-9. klass

8.–9. klassis suunatakse õpilasi omandatud oskuste ja teadmiste toel iseseisvalt harjutama ja sportima, endale sobivat kehaliste harjutuste kava koostama ja oma sooritusi analüüsima. Õpilastel kujundatakse oskust kasutada õpitud tehnikaid, hinnata oma füüsilisi võimeid, järgida ausa mängu põhimõtteid ja võistlusreegleid. Arendatakse õpilaste suutlikkust, arvestada liikudes/sportides kaaslastega ning ohutusnõuetega, eristada isiklikke ja rühmahuve, valitseda oma emotsioone, olla valmis tahtepingutusteks.

Õppetegevuses laiendatakse teadmisi tervislikest eluviisidest, õpetatakse tundma erinevaid spordialasid, Eesti tuntumaid sportlasi ning tuntumaid fakte nende saavutustest. Õpilaste kõne ja mõtlemise arengust lähtudes on üha rohkem võimalik anda teadmisi spordist ja liikumisest ka tunniväliselt, suunates õpilasi rakendama õpitud teabe otsimise ja infotehnoloogiavahendite kasutamise oskusi õppeülesande täitmiseks. Seejuures on väga oluline arvestada eesti keele tundides omandatud oskustega, juhendada ja toetada (nt abivahenditega, ajaplaaniga) iseseisvat õppimist.

8. klass

Õppesisu	Taotletavad õpitulemused
<p>Liikumisoskused.</p> <p>Tundides toimub õpilase liikumisoskuste arendamine vastavalt tema bioloogilisele (füüsilisele) ja kognitiivsele arengule.</p> <p>Tundides tehakse harjutusi, mis nõuavad käsitlemisoskust, kehakontrollioskust asendites ja liikumistel ning edasiliikumiseoskusi.</p> <p>Õpilane on võimeline tegema harjutusi individuaalselt kui ka koostöös klassikaaslastega.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – oskab arendada oma kehalisi võimeid; – oskab valida jooksukiirust; – oskab sooritada akrobaatika põhiharjutusi; – suudab joosta erinevaid distantse omas tempos; – suudab hüpata kaugust ja visata palli; - oskab jälgida oma kehaasendit ja liigutusi; – oskab sooritada lihtsamaid võimlemisharjutusi rütmi järgi; – oskab mängida liikumismänge; – oskab abistada ja julgustada harjutuste sooritamisel.
<p>Tervis ja kehalised võimed.</p> <p>Toimub õpilase kehaliste võimete arendamine tundides.</p> <p>Õpilane suudab iseseisvalt valida lihtsamat harjutusvara kehaliste võimete arendamiseks ning osaleb kaasõpilastega</p>	<ul style="list-style-type: none"> – teab kehaliste harjutustega tegelemise põhimõtteid; – teab, mida tähendab aus mäng spordis; – teab õpitud spordialade lihtsamaid võitlusmäärusi ja oskussõnu;

nende harjutuste ja mängude sooritamisel, mis arendavad kehalisi võimeid (lihtsustatud reeglitega).	– oskab mängida mängu lihtsustatud reeglite järgi.
Kehaline aktiivsus. Õpilasele kindlustatakse tundides kehalise aktiivsuse tase, mis vastab tema kehalistele võimetele, liikumisoskustele ja üldisele kognitiivsele võimekusele. Õpilane on iseseisvalt võimeline reguleerima enda kehalise aktiivsuse taset.	– oskab arendada oma kehalisi võimeid;
Liikumine ja kultuur. Õpilane arendab oskussõnade tundmist, jälgib hügieeni- ja ohutusnõudeid ning oskab liikuda looduses.	– teab spordiala oskussõnu, ohutusnõudeid, hügieeninõudeid.
Vaimne ja kehaline tasakaal. Õpilane suudab sooritada vaimset ja kehalist tasakaalu nõudvaid harjutusi lihtsustatult (venitus- ja lõdvestusharjutused). Õpetaja jälgib tundides õpilase kehalise koormuse ja puhkuse tasakaalu.	– sooritab erinevaid venitus- ja lõdvestusharjutusi.

9. klass

Õppesisu	Taotletavad õpitulemused
Liikumisoskused. Tundides toimub õpilase liikumisoskuste arendamine vastavalt tema bioloogilisele (füüsilisele) ja kognitiivsele arengule. Tundides tehakse harjutusi, mis nõuavad käsitlemisoskust, kehakontrollioskust asendites ja liikumistel ning edasiliikumiseoskusi.	<ul style="list-style-type: none"> – oskab arendada oma kehalisi võimeid; – oskab valida jooksukiirust; – oskab sooritada akrobaatika põhiharjutusi; – suudab joosta erinevaid distantse omas tempos; – suudab hüpata kaugust ja visata palli; - oskab jälgida oma kehaasendit ja liigutusi; – oskab sooritada lihtsamaid võimlemisharjutusi rütmi järgi; – oskab mängida liikumismänge;

<p>Õpilane on võimeline tegema harjutusi individuaalselt kui ka koostöös klassikaaslastega.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – oskab abistada ja julgustada harjutuste sooritamisel.
<p>Tervis ja kehalised võimed. Toimub õpilase kehaliste võimete arendamine tundides. Õpilane suudab iseseisvalt valida lihtsamat harjutusvara kehaliste võimete arendamiseks ning osaleb kaasõpilastega nende harjutuste ja mängude sooritamisel, mis arendavad kehalisi võimeid (lihtsustatud reeglitega).</p>	<ul style="list-style-type: none"> – teab kehaliste harjutustega tegelemise põhimõtteid; – teab, mida tähendab aus mäng spordis; – teab õpitud spordialade lihtsamaid võitlusmäärusi ja oskussõnu; – oskab mängida mängu lihtsustatud reeglite järgi.
<p>Kehaline aktiivsus. Õpilasele kindlustatakse tundides kehalise aktiivsuse tase, mis vastab tema kehalistele võimetele, liikumisoskustele ja üldisele kognitiivsele võimekusele. Õpilane on iseseisvalt võimeline reguleerima enda kehalise aktiivsuse taset.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – oskab arendada oma kehalisi võimeid;
<p>Liikumine ja kultuur. Õpilane arendab oskussõnade tundmist, jälgib hügieeni- ja ohutusnõudeid ning oskab liikuda looduses.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – teab spordiala oskussõnu, ohutusnõudeid, hügieeninõudeid.
<p>Vaimne ja kehaline tasakaal. Õpilane suudab sooritada vaimset ja kehalist tasakaalu nõudvaid harjutusi lihtsustatult (venitus- ja lõdvestusharjutused). Õpetaja jälgib tundides õpilase kehalise koormuse ja puhkuse tasakaalu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – sooritab erinevaid venitus- ja lõdvestusharjutusi.

14. AINEKAVA VENE KEEL

1. Õpetuse eesmärgid

Vene keele õpetuse peamine ülesanne on toetada õpilaste kõne arengut, pöörates erilist tähelepanu kõnest arusaamise kujundamisele.

Vene keele õpetamisega taotletakse, et õpilane:

1. oskab kuulata ja kõnele adekvaatselt reageerida;
2. osaleb dialoogis ja väljendab oma mõtteid kuulajale arusaadavalt;
3. kasutab vene keelt õpitegevuses ja igapäevases elus, tõlgendab igapäevast lihtsat verbaalset teavet;
4. valdab praktiliselt vene keele sõnade muutevorme vastavalt käändkonnale või tegevuse aspektile, saab aru sõnade otsesest ja sõnavormide ning lausete tähendusest oma kogemuste piires;
5. on omandanud elementaarse ülevaate vene keele süsteemist, tunneb põhitermineid;
6. loeb jõukohast teksti, mõistab selle sisu ja mõtet;
7. kirjutab arusaadavalt, teeb märkmeid;
8. omandab elementaarset ülevaadet kirjandusest, tunneb maailma- ja Eesti kirjanduse ilukirjandustekste, ilukirjanduslike tekstide liike, omab elementaarset ülevaadet rahvus kirjandusest, oskab nimetada mõnda kirjanikku;
9. tunneb ja jälgib oma võimete kohaselt, valdab vastavat tavasõnavara;
10. kavandab oma tegevust kõne abil, kommenteerib ning hindab seda.

2. Õppetegevuse kirjeldus arenguperioodide kaupa

2.1. Õppetegevus 3.–5. klassis

3.-5. klassis tegeletakse õpiharjumuste ja -oskuste ning püsivuse kujundamisega. Tähelepanu pööratakse eneseväljendusoskuse ja -julguse kujundamisele, põhiliste suhtlemis- ja koostööoskuste omandamisele, sealhulgas üksteist toetavate ja väärtustavate suhete kujunemisele õpilaste vahel.

Õpilased vajavad jätkuvalt õppetegevuse reguleerimist. Peamiseks õppemeetodiks on praktiline harjutamine õpetaja suunamisel, õppetegevustes kasutatakse materialiseerimisvahendeid, näitlikkust, sh algoritme. Õpilased suudavad mõista ja järgida lühikesi, lihtsaid suulisi ja kirjalikke tööjuhiseid.

2.1.1. Vene keele õpitulemused ja õppesisu klassiti

5. klass

Õppesisu	Taotletavad õpitulemused
<p><u>Kirjakeele mõiste</u> Keele roll inimese elus. Keel kui peamine suhtlusvahend. Kõnekultuur ja suhtluskultuur. Dialoog.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – kasutab eri tüüpi dialoogirepliike koostegevuses, teeb kokkuvõtteid ühistegevusest; – sooritab tuttavaid õpitoiminguid suuliste ja kirjalike hargnenud

Sõnastik kui teatmekirjanduse liik.	korralduste alusel, sh osaleb tegevuse planeerimisel, valib ja kasutab abivahendeid;
<p><u>Häälikud ja tähed</u> Häälikud ja nende liigid. Pehmendusmärgi omadused sõnas (ня-нья). Rõhuga ja rõhuta täishäälikud. Ortogrammi mõiste. Töö sõnastikuga.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – kirjutab õigesti lihthäälikutest koosnevaid sõnu; – kasutab pehmendusmärki kaashäälikute puhul; – kirjutab häälikuühenditega sõnu pärast analüüsi õigesti; – kirjutamisel enesekontrollivõtteid; kontrollib rõhuta täishäälikute, heliliste ja helitute kaashäälikute õigekirja sõnavormi muutmise (võrdleva hääldamise) abil;
<p><u>Sõna</u> Sõna koosseis: sõnatüvi ja samatüvelised sõnad. Sõnalõpp. Ees- ja järelliide (prefiks ja sufiks). Eessõna. Töö sõnastikuga.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – kasutab sõnavormide analüüsimisel ja moodustamisel algoritmi; – kirjutamisel enesekontrollivõtteid; kontrollib rõhuta täishäälikute, heliliste ja helitute kaashäälikute õigekirja sõnavormi muutmise (võrdleva hääldamise) abil;
<p><u>Sõnaliigid</u> Nimisõnad (inimesed, erialad, loomad, taimed, loodusnähtused). Nimisõnad- antonüümid ja sünonüümid. Nimi ja nimetus. Elus ja eluta nimisõnad. Nimisõna sugu. Käänded ja käänamine. Omadussõnad. Nimisõnalised omadussõnad. Võrdlusastmed. Omadussõna sugu, arv ning kääne. Omadussõnade roll esemete ning piltide ja maalide kirjeldamisel. Tegusõnad. Tegusõna aeg ja sugu. Tegusõna tekstis. Töö sõnastikuga.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – kasutab sõnavormide analüüsimisel ja moodustamisel algoritmi; – kirjutamisel enesekontrollivõtteid; kontrollib rõhuta täishäälikute, heliliste ja helitute kaashäälikute õigekirja sõnavormi muutmise (võrdleva hääldamise) abil; – täidab valiklugemise ülesandeid, lugedes õpitud teksti ladusalt häälega või endamisi vaikselt;
<p><u>Lause ja tekst</u> Lauseliikmed: alus, öeldis, määrus. Sõnade seotus lauses. Lauseliigid: liht- ja liitlause. Töö sõnastikuga. Tekst. Teksti ülesehitus. Teema, põhiidee.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – mõistab ja kasutab kuni 6-sõnalist lihtlauset; – rakendab lauses sõnade muutevorme õpitud funktsioonides; – leiab tekstist küsimuste-korralduste järgi sõnu, lauseid ja lõike, osaleb

Lihtsama teksti toimetamine. Tarbekirjade vormistamine: ümbrik, kaart, ankeet.	lõigu ja teksti peamõtte sõnastamisel;
<u>Lugemine</u> Lugemistehnika. Teksti sisu. Ümberjutustus. Vene-, eesti- ja maailmakirjandus. Luuletused ka rahvaluule, jutud ja muinasjutud.	<ul style="list-style-type: none"> – annab tekstilähedaselt edasi tekstilõikude sisu, pealkirjastab lõike ja osaleb sõnastuse täpsustamisel; – annab hinnangu tekstis kirjeldatud tegevusaktidele ning põhjendab seda.

2.3. Õppetegevus 6.–7. klassis

6.-7. klassis tegeletakse iseseisvuse kujundamise ja eesmärgistatud töö oskuste ning valikute tegemise oskuste arendamisega. Õpilased suudavad mõista ja täita suulisi ning kirjalikke tuttavaid töökorraldusi. Oluline on kasutada algoritme ning suunata õpilasi aktiivsemalt ka iseseisvalt algoritme järgima ja kasutama, sh oma tegevust kontrollima. Jätkuvalt on õppeprotsessis suur osakaal praktilisel harjutamisel.

6.-7. klassi õpetuse ülesandeks on süstematiseerida eelnevates klassides omandatud praktilist keelekasutusoskust ning seda toetada keeleliselt teiste ainete õppimist, õppida kasutama tekste teabe hankimiseks. Omandatakse mitmed uued teksti taastamise võtted, sh õpitakse koostama kirjalikku ümberjutustust.

III kooliastmel jõutakse ladusa lugemiseni. Järjest rohkem loetakse endamisi, õpitakse iseloomustama tekstides kirjeldatud tegelasi.

6.-7. klasside õpetamisel keskendutakse omadussõnadele: tähenduse täpsustamine ja diferentseerimine, rakendamine laiendina. Suunatakse enamlevinud sõnamoodustusmallide omandamist, sõnavormide rakendamist erinevates tähendustes, sõnade mõistmist ja kasutamist ülekantud tähenduses.

2.3.1. Vene keele õpitulemused ja õppesisu klassiti

6. klass

Õppesisu	Taotletavad õpitulemused
<u>Kirjakeele mõiste</u> Keele roll inimese elus. Keel kui peamine suhtlusvahend. Kõnekultuur ja suhtluskultuur. Dialoog. Sõnastik kui teatmekirjanduse liik.	<ul style="list-style-type: none"> – küsib ja edastab teavet tuttavates situatsioonides, suunab enda ning teiste tegevust käitumisnorme arvestavalt; – jälgib kaaslaste vastuseid ning täiendab neid;
<u>Häälikud ja tähed</u> Häälikud ja nende liigid. Pehmendumärgi omadused sõnas (ня-нъя). Rõhuga ja rõhuta täishäälikud. Ortogrammi mõiste.	<ul style="list-style-type: none"> – annab hinnangu tekstis kirjeldatud tegelas(t)e käitumisele;

<p>Töö sõnastikuga. Tähestik. Häälikud: täis- ja kaashäälikud; rõhuta täishäälikud, helilised ja helitud kaashäälikud. Sõnade foneetiline analüüs. Suulise kõne arendamine. Luule ja valmid.</p>	
<p><u>Sõnamoodustus</u> Samatüvelised sõnad. Tüvi, eesliide, järelliide ja muutelõpp. Sõnamoodustus ees- ja järelliidete abil. Häälikuõigekiri sõnatüves. Eesliidete õigekiri. Eesliide ja eessõna. Töö sõnastikuga. Muinasjutt.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – moodustab liitsõnu ja tuletisi õpitud mallide ulatuses, mõistab liitsõnade ja tuletiste tähendust; – analüüsib sõnavormi koostist ja tähendust; – loeb jõukohast tundmatut teksti peamiselt süntagmade kaupa;
<p><u>Sõnaliigid</u> Sissejuhatus teemasse. Sõnaliikide jagunemine: käänd-, pöörd- ja muutumatu sõna. Käändsõnad: nimisõna, omadussõna ja asesõna. Pöördõna: tegusõna.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – kasutab sõnade õpitud muutevorme eri funktsioonides (teigusõna muutevorme õpetaja abiga);
<p><u>Nimisõna</u> Nimisõna mõiste. Nimi ja nimetus. Nimisõnade tunnused: sugu, arv, kääne. Nimisõnade käänamine ainsuses ja mitmuses. Käändumatud nimisõnad. Käändelõppude õigekiri. Ainsuslikud ja mitmuslikud nimisõnad. Jutustus.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – kirjutab sõnu õigesti, kasutab vajaduse korral individuaalseid abivahendeid; – kirjeldab situatsioone ja objekte plaani alusel; – taastab tekstilõikude sisu (valikjutustamine), valib ja kasutab jutustamiseks abivahendeid;
<p><u>Omadussõna</u> Omadussõna mõiste ja tunnused. Omadussõnade ja nimisõnade ühildumine soo, arvu ja käände järgi. Omadussõna käänamine ainsuses ja mitmuses. Muutelõppude õigekiri. Luuletus.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – moodustab sõnavorme, esitab suunamisel süntaksi- ja morfoloogiaküsimusi; – loeb õpitud teksti kõne tempos ladusalt sisule vastava intonatsiooniga, täidab endamisi lugedes sisulisi ja keelelisi ülesandeid;
<p><u>Lause ja tekst</u> Lause mõiste. Liht- ja liitlauseid.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – mõistab ja kasutab õpitud liht- ja koondlausemalle;

<p>Kirjavahemärgid liht- ja koondlauses ning liitlauses.</p> <p>Otsekõne. Pöördumine ehk üte.</p> <p>Lauseliikmed: alus, öeldis, määrus ja sihitis.</p> <p>Tekst. Teksti ülesehitus. Teema, põhiidee.</p> <p>Lihtsama teksti toimetamine.</p> <p>Vene-, eesti- ja maailmakirjandus.</p> <p>Jutustus.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – mõistab kaheosaliste liitlauseteh tähendust, eristab osalausetega väljendatud suhteid ja seoseid; – teeb ära kirja lauseosade või lühikeste lausete kaupa ja kontrollib tulemust.
--	--

7. klass

Õppesisu	Taotletavad õpitulemused
<p><u>Sõnamoodustus</u></p> <p>Sõna mõiste.</p> <p>Sõna koosseis: tüvi, ees- ja järelliide.</p> <p>Liidete õigekiri.</p> <p>Liitsõnad.</p> <p>Lühendid.</p> <p>Muinasjutt.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – tuletab sõnu õpitud liidetega; moodustab liitsõnu; – annab hinnangu tekstis kirjeldatud tegelas(t)e käitumisele ja põhjendab seda viidetega tekstile või oma kogemusele;
<p><u>Sõnaliigid</u></p> <p>Sissejuhatus teemasse.</p> <p>Sõnaliikide jagunemine: käändsõna, pöördõna ja muutumatu sõna.</p> <p>Käändsõnad: nimisõna, omadussõna ja asesõna.</p> <p>Pöördõna: tegusõna</p>	<ul style="list-style-type: none"> – mõistab seisukohtade võimalikku erinevust suhtlemisel, selgitab oma seisukohti;
<p><u>Nimisõna</u></p> <p>Nimisõna mõiste. Nimi ja nimetus.</p> <p>Nimisõnade tunnused: sugu, arv, kääne.</p> <p>Nimisõnade käänamine.</p> <p>Käändumatud nimisõnad.</p> <p>Ballad ja böliina.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – hangib teavet teistelt inimestelt; õpetaja suunamisel tekstist; – kasutab õpitud ortograafiareegleid õpetaja suunamisel; – rakendab õpetaja juhendamisel temaatilist lugemist;
<p><u>Omadussõna</u></p> <p>Omadussõna mõiste, tunnused ja võrdlusastmed.</p> <p>Omadussõnade ja nimisõnade ühildumine soo, arvu ja käände järgi.</p> <p>Sõnalõppude õigekiri.</p> <p>Omadussõna käänamine.</p> <p>Jutustus.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – tunneb ja rakendab tähekasutusreegleid; – loeb õpitud teksti ladusalt mõningase ilmekusega; – iseloomustab tekstis kirjeldatud tegelasi plaani järgi, rühmitab neid teadaoleva(te) tunnus(t)e alusel;
<p><u>Asesõna</u></p> <p>Asesõna mõiste ja tunnused.</p> <p>Isikuliste asesõnade käänamine.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – loeb jõukohast võõrast teksti kõne tempos;

Isikuliste asesõnade ja eessõnade õigekiri. Jutustus.	
<u>Tegusõna</u> Tegusõna mõiste, tähendus ja tunnused. Tegevusnimi. Enesekohased tegusõnad. Eitav vorm, ajavormid, arv ja isik. Tegusõnade I ja II pöördkond. Tegusõna pööramine. Jutustus. Juhend.	<ul style="list-style-type: none"> – kasutab sõnade käände- ja pöördevorme, analüüsib sõnavormide koostist; – täidab endamisi lugedes sisulisi ja keelelisi ülesandeid; – taastab analüüsitud teksti sisu vastavalt püstitatud ülesandele (valikuliselt, temaatiliselt, kokkuvõtlikult), vajaduse korral rakendab teksti analüüsimisel kasutatud abivahendeid;
<u>Lause</u> Lause. Liht- ja liitlauseid. Kirjavahemärgid liht- ja koondlause. Otsekõne ja kirjavahemärgid. Sidesõnadega ja sidesõnadeta liitlauseid. Korduvate lauseliikmetega lihtlause. Lauseliikmed: alus, öeldis, määrus, sihtis. Jutustus. Arvustus.	<ul style="list-style-type: none"> – mõistab ja kasutab õpitud liht- ja koondlausemalle; – mõistab ja kasutab suunatult eri suhteid väljendavaid kaheosalisi liitlauseid; – koostab pärast ühist ettevalmistust abivahenditele toetudes (kava, tugisõnad, sõnaühendid) lühikese kirjaliku ümberjutustuse.

2.3. Õppetegevus 8.–9. klassis

8.-9. klassis arendatakse peamiselt õpilaste iseseisvust, õpetatakse tegema valikuid ning täitma kindla eesmärgiga ülesandeid.

8.-9. klassis tegeletakse oma tegevuse kavandamise ja hindamisega. Õpetatakse valima ning rakendama tulemuse saavutamiseks vajalikke tegevusi, vahendeid ja enesekontrollivõtteid. Õppesisu ja omandatavaid oskusi seostatakse igapäevaeluga, sh lugeda, saata e-kirja, sõnumit.

Arendatakse oskust kuulata ja lugeda jõukohaseid tekste, mõista suulist kõnet, luua keeleliselt korrektseid ning suhtlussituatsioonile vastavaid lihtsaid suulisi ja kirjalikke tekste.

Õppeprotsessis on suur osakaal praktilisel harjutamisel. Harjutatakse tekstidest teabe hankimist, märkmete tegemist ja konspekterimist, tarbekirja, rakendades omandatud digioskusi. Kujundatakse oskust oma arvamust väljendada, põhjendada ja kaitsta, teadvustada oma huvisid, hinnata oma tugevaid ja nõrku külgi.

2.3.1. Vene keele õpitulemused ja õppesisu klassiti

8. klass

Õppesisu	Taotletavad õpitulemused

<p><u>Sõnamoodustus</u> Sõna mõiste. Sõna koosseis: tüvi, ees- ja järelliide. Liidete õigekiri. Liitsõnad. Lühendid. Muinasjutt.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – tuletab sõnu õpitud liidetega, mõistab ja kasutab tuletisi; – loeb jõukohast teksti teabe hankimiseks ladusalt ja endamisi;
<p><u>Sõnaliigid</u> Mõiste sõnaliik. Sõnaliikide jagunemine: käändsõna, pöördõna ja muutumatu sõna. Käändsõnad: nimisõna, omadussõna ja asesõna. Pöördõna: tegusõna. Muutumatud sõnad. Ballad ja böliina.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – koostab pärast ühist arutelu tekstilähedase ümberjutustuse; – iseloomustab tegelast ja tegelasrühma plaani järgi;
<p><u>Nimisõna</u> Nimisõna mõiste. Nimi ja nimetus. Nimisõnade tunnused. Sugu ja arv. Nimisõnade käänamine. Käändumatud nimisõnad. Luule ja valmid.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – märgistab olulist teavet väljendavaid teabeüksusi tekstis (suunamisel), teeb märkmeid tekstide põhjal; – taastab õpitud teksti (suuliselt) erineval viisil (õpetaja suunamisel): tekstilähedaselt, temaatiliselt, kokkuvõtlikult, tegelase seisukohalt; rakendab analüüsi käigus kasutatud abivahendeid;
<p><u>Omadussõna</u> Omadussõna mõiste ja tunnused. Omadussõnade ja nimisõnade ühildumine. Sõnalõppude õigekiri. Omadussõna käänamine. Rõhuta sõnalõpud. Jutustus. Reklaam.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – kasutab omandatud õigekirjaoskusi iseseisvates kirjalikes töödes; – täidab jõukohast teksti analüüsis ülesandeid õpitud mõistmisstrateegiate ulatuses; – koostab õpitud tarbekirja (näidise järgi).
<p><u>Asesõna</u> Asesõna mõiste ja tunnused. Isikuliste asesõnade käänamine. Isikuliste asesõnade ja eessõnade õigekiri. Jutustus.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – analüüsib suunavate küsimuste abil dialoogi; – esitab küsimusi teksti kohta mõistmisstrateegiatest lähtuvalt;
<p><u>Tegusõna</u> Tegusõna mõiste, tunnused ja tähendus. Tegusõna tegevusnimi. Enesekohased tegusõnad.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – tunneb ära ja moodustab pöörde- ja käändevorme; – märkab ja hindab kaaslaste käitumise (sh sõnakasutuse) sobivust;

Eitav vorm, ajavormid, arv ja isik. Tegusõnade I ja II pöördkond. Tegusõna pööramine. Reeglid ja käitumisnormid. Jutustus.	<ul style="list-style-type: none"> – reageerib adekvaatselt kaaslaste erinevatele ja vastandlikele seisukohtadele;
<u>Lause</u> Lause. Liht- ja liitlauseid. Kirjavahemärgid liht- ja koondlause. Otsekõne. Sidesõnadega ja sidesõnadeta liitlauseid. Korduvate lauseliikmetega liitlause. Lauseliikmed: alus, öeldis, määrus, sihitis. Kutse. Ajaleht. Jutustus.	<ul style="list-style-type: none"> – kasutab õpitud lausemalle suulises ja kirjalikus tekstis; – kasutab tuttavat teabekirjandust juhendamisel; – kirjeldab tegevusi ja sündmusi kogemuste ja eri õppeainete materjalide põhjal (abiga).

9. klass

Õppesisu	Taotlevad õpitulemused
<u>Häälikud ja tähed</u> Suulise kõne arendamine. Foneetiline sõnade analüüs. Mõistatused. Muinasjutud.	<ul style="list-style-type: none"> – kirjeldab tegevusi ja sündmusi teistele arusaadavalt;
<u>Sõnamoodustus</u> Sõna mõiste. Sõna koosseis: tüvi, ees- ja järelliide. Liidete õigekiri. Liitsõnad. Lühendid. Legendid.	<ul style="list-style-type: none"> – kasutab tekste ja teatmikke teabe hankimiseks; – valdab elementaarseid teadmisi grammatikast: sõnamoodustus;
<u>Sõnaliigid. Nimisõna</u> Nimisõna mõiste, tunnused, eesmärgid ja käänamine. Käändumatud nimisõnad. Sugu ja arv. Sügislüule ja laulud.	<ul style="list-style-type: none"> – valdab elementaarseid teadmisi grammatikast: sõnaliigid, käänamine ja pööramine; – loeb jõukohast teksti endamisi sihipäraselt, häälega, mõistmiseks vajaliku selguse ja intonatsiooniga;
<u>Omadussõna</u> Omadussõna mõiste, tunnused ja eesmärgid. Omadussõnade ja nimisõnade ühildumine. Sõnalõppude õigekiri. Omadussõna käänamine. Rõhuta sõnalõpud.	<ul style="list-style-type: none"> – – teab adekvaatse suhtlemise põhimõtteid tavasituatsioonis käitumiseks (perekonnas, eakaaslastega, töökollektiivis, ametiasutuses jne);

Novellid.	<ul style="list-style-type: none"> – iseloomustab tegelasi ja tegelasrühmi; seletab ja hindab nende käitumist;
<p><u>Asesõna</u> Asesõna mõiste, põhitunnused ja eesmärgid. Isikuliste asesõnade käänamine. Isikuliste asesõnade ja eessõnade õigekiri. Jutustus.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – teeb märkmeid ja konspekterib elementaarselt; – mõistab suhtluspartnerite seisukohtade võimalikku sarnasust, erinevust ja vastandlikkust; selgitab oma seisukohti, otsib lahendust erimeelsustele;
<p><u>Arvsõna</u> Arvsõna mõiste ja eesmärgid. Hulkarv- ja järgarvsõnad. Arvsõnade õigekiri. CV. Jutustus.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – taastab tuttavat teksti erineval viisil (kokkuvõtlikult, laiendatult, tekstilähedaselt);
<p><u>Tegusõna</u> Tegusõna mõiste, tunnused ja tähendus. Tegusõna tegevusnimi. Enesekohased tegusõnad. Eitav vorm, ajavormid, arv ja isik. Tegusõnade I ja II pöördkond. Tegusõna pööramine. Juhendi mõiste. Jutustus.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – järgib kirjutamisel tähekasutusreegleid ja peamisi ortograafiareegleid, leiab ja parandab õigekirjavigu, – taastab tuttavat teksti erineval viisil (kokkuvõtlikult, laiendatult, tekstilähedaselt);
<p><u>Määrsõna</u> Määrsõna mõiste ja tunnused. Määrsõnade moodustamine teistest sõnaliikidest. Aja-, koha- ja viisimäärsõnad. Draamatekstdid.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – koostab õpitud tarbekirja liike; – hindab oma ja teiste käitumise otstarbekust ja moraalinõuetele vastavust tavasituatsioonides, käitub vastavalt;
<p><u>Lause</u> Lause. Liht- ja liitlauseid. Kirjavahemärgid liht- ja koondlause. Otsekõne. Sidesõnadega ja sidesõnadeta liitlauseid. Korduvate lauseliikmetega liitlause. Lauseliikmed: alus, öeldis, määrus, sihitis. Avaldus. Ajakiri. Rahvalooming.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – tunneb lausete eri tüüpe, mõistab õpitud lausemallide tähendust, kasutab neid teabe hankimisel ja sõnastamisel; – valdab elementaarseid teadmisi grammatikast: liht-, koond- ja liitlauseid.

15. AINEKAVA INFORMAATIKA

1. Õpetuse eesmärgid

Põhikooli lihtsustatud õppe digioskuste õpetamisega taotletakse, et õpilane:

1. valdab igapäevaelus arvuti ja nutiseadme kasutamisel vajaminevaid baasoskusi;
2. kaitseb ja haldab oma digitaalset identiteeti;
3. teadvustab ja väldib arvuti ja nutiseadme kasutamisel tekkida võivaid ohte oma tervisele;
4. järgib digikeskkondades samu moraalinõudeid nagu igapäevaelus.

2. Õppeaine kirjeldus

Informaatika õpetamise üldeesmärk lihtsustatud õppes on tagada tõhustatud tuge vajavatele õppijatele digiseadmete ja arvuti käsitlemise baasoskused, lähtudes igapäevastest arvuti ja interneti kasutamise vajadustest nii koolis kui ka pärastises iseseisvas elus, äratada huvi programmeerimise, robotika ja uute tehnoloogiate vastu.

Oluline rõhk on tuge vajavate õppijate digipädevuste arendamisel. Õpitulemuste saavutamisel on oluline õpetaja abi ja juhendamine.

3. Digipädevuste õpetamise põhimõtted lihtsustatud õppes:

1. elulähedus: näited, ülesanded jm võetakse õpilasele tuttavast igapäevaelust (kool, kodu, huvitegevus, olulisemad päevakajalisemad uudised/sündmused/pühad);
2. aktiivõpe ja loomingulisus: eelistatakse õpilaste aktiivset osalemist nõudvaid ja loovust esile toovaid õppemeetodeid;
3. uuenduslikkus: eelistatakse uuenduslikke tehnoloogiaid ning lahendusi;
4. individuaalne ja ühisõpe – digioskuste õpetuse tundides on soovituslik kasutada nii individuaalseid kui ka koostöös õppimise meetodeid;
5. turvalisus: kool tagab õpilastele turvalise veebipõhise töökeskkonna ning propageerib ohutuid käitumisviise võrgukeskkonnas;
6. lõimitus: õppeülesannetes (nt referaatides, esitlustes, digisisus) kasutatakse teiste õppeainete teemasid, et luua mõtestatud õppimine;
7. sõltumatus tarkvaratootjast – eelistatud on tasuta tarkvara;
8. eelistada võimalusel veebilahendusi, mis ei nõua õpilastelt konto loomist, et hoida erinevate kontode hulk, mida õpilane peab tegema, võimalikult väike;
9. eelistatud on praktiline tegevus kombineerituna väiksemal määral teoreetiliste teadmistega.

4. Õpitulemuste kirjeldus arenguperioodide kaupa

4.1. Õpitulemused 3.–5. klassis

Õppija:

- avab ja sulgeb arvutit/tahvelarvuti, järgides vastavaid koolis kokku lepitud reegleid;
- avab, kasutab ja sulgeb arvutis/tahvelarvutis õppetöös vajalikke programme/nutirakendusi;
- loob õpetaja abiga lihtsamat digisisu, valides selleks juhendaja abiga sobiva digilahenduse;
- mõistab ja järgib õpetaja juhendamisel digivahendite/digikeskkondade kasutamisel (suhtlemisel, koostöö tegemisel) viisakusreegleid;
- sisestab õpetaja abiga teemakohaseid võtmesõnu otsimootorisse ja leiab juhendamisel teemakohaseid materjale;

- haldab õpetaja abiga leitud teavet ja digisisu (salvestab, kopeerib);
- avab ja kasutab õpetaja juhendamisel tekstitöötlusprogrammi;
- kasutab õpetaja juhendamisel tekstitöötluse põhireegleid;
- kaitseb õpetaja suunamise ja selgituste abil digitaalse seadmega töötades oma tervist, virtuaalsest identiteeti, seadet ja keskkonda;
- omab õpetaja juhendamisel esmast kokkupuudet programmeerimisega.

4.2. Õpitulemused hindamiskriteeriumitena ja õppesisu

Õppesisu	Hindamiskriteeriumid
<p>Riistvara</p> <p>Arvuti tüübid, lauaarvuti, tahvelarvuti, sülearvuti, nutitelefon, hiir, monitor, klaviatuur, robot, laadija.</p> <p>Kõrvaklapid/kõlarid, mikrofon.</p> <p>Seadmete laadimine, sulgemine, käivitamine.</p>	<p>Riistvara</p> <p>Õppija:</p> <ul style="list-style-type: none"> – avab ja sulgeb arvutit/tahvelarvuti, järgides koolis kokku lepitud vastavaid reegleid; – avab, kasutab ja sulgeb arvutis/tahvelarvutis õppetöös vajalikke programme/nutirakendusi; – teab, mis on arvuti ja kuidas see töötab (teab, mida teevad hiir, klaviatuur ja ekraan); – teeb vahet erinevat tüüpi seadmetel (nt süle-, laua-, tahvelarvuti, nutitelefon); – oskab laadida digiseadet (telefon, tahvelarvuti, robotikavahend, arvuti); – kasutab digitaalseid seadmeid heaperemehelikult, järgides koolis kehtestatud reegleid; – õpetaja abiga kasutab nutiseadet suhtlemiseks (helistamine, sõnumite saatmine); – skaneerib ruutkoodi (QR-koodi).
<p>Infootsing</p> <p>Veebilehitseja, otsimootor, võtmesõna, otsingutulemus, pildiotsing.</p>	<p>Veebilehitseja ja infootsing</p> <p>Õppija:</p> <ul style="list-style-type: none"> – valib koos õpetajaga sobivad võtmesõnad infootsinguks; – valib otsingutulemuste seast õpetaja abiga sobiva; – otsib pilte;

	<ul style="list-style-type: none"> – kopeerib ja kleebib leitud teavet õpetaja abiga.
<p>Pildid</p> <p>Pildistamine, pildi vaatamine nutiseadme galeriist, kustutamine.</p> <p>Kaamera avamine, lihtsad nipid (sõrmega teravustamine, objektiivi puhastamine).</p> <p>Video</p> <p>Filmimine, vaatamine, kustutamine.</p> <p>Joonistamine</p> <p>Arvutis, veebis või tahvelarvutis. Pintsli, kustutuskummi ja värvipoti vahendite kasutamine, kujundite joonistamine/leidmine (riskülik, kolmnurk, ring, süda jmt).</p>	<p>Pildid</p> <p>Õppija:</p> <ul style="list-style-type: none"> – pildistab ja filmib nutiseadmega, kasutades õpetaja abi; – avab ja sulgeb lihtsat joonistusprogrammi; – oskab juhendamisel valida erinevaid tööriistu, värve; – oskab kustutada; – salvestab ja avab tehtud pildi/joonistuse; – kustutab vajadusel pildi või video.
<p>Tekstitöötlus</p> <p>Tekstitöötlusprogrammi ja faili avamine.</p> <p>Salvestamine, kustutamine. Tõstuklahv (Shift) ja sisestusklahv (Enter), tõstuklahvi kasutamine suurtähe kirjutamiseks; suur-, väike-, kirja- ja trükitäht. Kirja suuruse muutmine, teksti värvi muutmine, lehe vaate suurendamine-vähendamine (suumimine).</p>	<p>Tekstitöötlus</p> <p>Õppija:</p> <ul style="list-style-type: none"> – avab ja sulgeb õpetaja juhendamisel tekstitöötlusprogrammi; – tuleb õpetaja abiga toime lühikese teksti vormindamisega (suur-, väike-, kirja- ja trükitäht); – kirja suuruse muutmine; teksti värvi muutmine); – tuleb õpetaja abiga toime pealkirja ja teksti joondamisega (vasakule, keskele, paremale, rööpjoondus); – kopeerib ja kleebib õpetaja abiga märgistatud teksti etteantud kohta; – täidab õpetaja abiga pilveteenuses ühist tekstidokumenti.
<p>Programmeerimine</p> <p>Programm, programmeerimiskeel, käsk.</p> <p>Liikumise juhtimine (otse, tagasi, vasakule, paremale) ja mõned lihtsamad käsud sõltuvalt keskkonnast või robotist.</p>	<p>Programmeerimine</p> <p>Õppija:</p> <ul style="list-style-type: none"> – kasutab lihtsamaid programmeerimiskäsklusi robotitel või programmeerimiskeskondades.

<p>Terviseriskid ja keskkonnahoid</p> <p>Digivahenditest tulenevad terviseriskid.</p> <p>Tervisekaitse reeglid ja harjutused. Sobilik ekraaniaeg, e-jäätmete ohutu käitlemine.</p>	<p>Tervise ja keskkonnahoid</p> <p>Õppija:</p> <ul style="list-style-type: none"> – teab, et liigne digitehnoloogia kasutamine võib mõjutada tervist; – valib õpetaja juhendamisel tehnoloogiat kasutades õige istumisasendi; – teeb koos õpetajaga sobivaid harjutusi silmadele, kätele, rühile; – selgitab õpetaja küsimuste abil, mida ta oskab digivahendiga teha; – teab, et katkist tehnikat ei tohi prügikasti visata; – küsib vajadusel abi.
<p>Koostöö</p> <p>Nutitelefoniga helistamine, sõnumite saatmine.</p> <p>Videotunniga ühinemine/videokõned.</p>	<p>Koostöö</p> <p>Õppija:</p> <ul style="list-style-type: none"> – helistab ja saadab koos õpetajaga sõnumi õpetajale/klassikaaslasele; – ühineb õpetaja abiga videotunniga/videokõnega nii nutiseadme kui ka arvutiga, kasutades koolis kokkulepitud platvormi (Google Meet, Zoom, Microsoft Teams vm); – järgib videokohtumistel kokkulepitud reegleid.

4.3. Õpitulemused 6.–7. klassis

Õppija:

- otsib internetist infot, kasutades võtmesõnu ja veebiaadressi, küsides vajadusel õpetaja abi;
- laeb õpetaja juhendamisel arvutisse fotosid, videoid ja helisalvestisi;
- loob ja salvestab õpetaja juhendamisel digitaalset sisu (joonistus, koomiks, animatsioon, pildilugu, videokollaaž jne);
- loob ja vormindab õpetaja suunamisel dokumenti tekstitöötlusprogrammis ja pilveteenuses, järgides tekstitöötluse põhireegleid;
- salvestab loodud dokumendi etteantud kohta, leiab ja avab otsitava faili;
- on teadlik autoriõiguste olemasolust ja viitamise kohustusest;
- selgitab suunavate küsimuste abil salasõna turvalisuse nõudeid, toob välja erinevused võrreldes eaturvalise salasõnaga.

- kirjeldab õpetaja suunamise ja selgituste abil digitaalse seadmega töötades võimalikke riske oma tervisele, virtuaalsele identiteedile, seadmele ja keskkonnale;
- ühendab ja väljutab digivahendiga/arvutiga erinevaid lisaseadmeid (hiir, mälupulk, kõvaketas, akupank, robotid jne);
- omab algteadmisi viisakast käitumisest internetis;
- juhib ja ehitab juhendi järgi lihtsamaid roboteid, lahendab lihtsamaid programmeerimisülesandeid veebis/nutiseadmes.

4.4. Õpitulemused hindamiskriteeriumitena ja õppesisu

Õppesisu	Hindamiskriteeriumid
<p>Internet ja infootsing</p> <p>Mis on internet? Erinevad veebibrauserid, otsimootorid. Otsingusõna. Veebikeskkond. Sotsiaalmeedia. Netikataloog.</p> <p>E-post</p> <p>Uus kiri, kirjale vastamine, kirja kustutamine, teema valimine kirjale, kirja edastamine, kirja lugemine, kirja saatmine mitmele adressaadile.</p> <p>Õppeinfosüsteemi konto loomine ja selle keskkonna kasutamine. Efektiivne infootsing.</p>	<p>Internet, infootsing ja e-kirja saatmine</p> <p>Õppija:</p> <ul style="list-style-type: none"> – selgitab õpetaja abiga mõisteid internet, võtmesõna, veebiaadress, otsingukast, aadressiriba; – avab veebilehitsejas uue saki; – kirjutab ja saadab õpetaja juhendamisel e-kirja, järgides viisakusreegleid; – oskab e-kirjale viisakalt vastata; – teab netiketti ja järgib seda; – kasutab juhendamisel erinevaid otsinguviise; – nimetab ohtusid, mis võivad varitseda internetis; – kasutab kooli õppeinfosüsteemi õppeinfo vaatamiseks; – oskab erinevates seadmetes internetti sisse ja välja lülitada.
<p>Riistvara</p> <p>Mälupulk, kõvaketas, võrguketask, akupank, printer, videoprojektor, DVD lugeja/kirjutaja, veebikaamera. Seadmete ühendamine ja väljutamine.</p>	<p>Riistvara</p> <p>Õppija:</p> <ul style="list-style-type: none"> – tunneb ära kasutatava riistvara; – ühendab ja väljutab õpetaja juhendamisel digivahendi külge erinevaid lisaseadmeid (hiir, mälupulk, kõvaketas, akupank, nutitelefon).
<p>Internetiohud</p>	<p>Digiohutused</p> <p>Õppija teab:</p>

<p>Identiteedivargus, avalik ja privaatne, anonüümne, võltsidentiteet, netikett, petukirjad, valeinfo veebis jne.</p> <p>Identiteedihaldus</p> <p>Kasutajakonto ehk kasutaja profiil, konto loomine ja seadistamine ning kaitsmine, kasutajanimi, salasõna ehk parool. Sisse- ja väljalogimine, nutiseadmesse logimine, virtuaalne identiteet, digitaalne jalajälg (oma nime googeldamine).</p>	<ul style="list-style-type: none"> – mis on kasutajanimi ja salasõna ning et salasõna ja paroolid on isiklik teave ja see ei ole kõigile jagamiseks; – milliseid isikuandmeid võib jagada oma kasutajaprofiilis; – et oma kontoga sisse logides tuleb sealt ka välja logida; – kuidas seadistada oma isiklikku nutiseadet turvalisemaks (nt sõrmejalg, parool), kasutades vajadusel õpetaja abi; – ohtusid, mis võivad kaasneda digisuhtluses tundmatute inimestega; – millal kasutada internetti anonüümselt ja millal pärisnimega.
<p>Tekstitöötlus arvutis ja pilveteenuses</p> <p>Kahetasemeline täpp- ja numberloend, tabulaator, tulbad, teksti esiletõstuvärv, teksti allakriipsutuse laad ja värv, tekstiefektid, üla- ja alaindeks, kirjastiil ehk šrift ehk font, läbikriipsutus, kujundid</p> <p>(lisamine, suurus, liigutamine, kustutamine, värv, äärejoone omadused, teksti lisamine) ja tabel (rida, veerg, lisamine, kustutamine).</p> <p>Suurtähed, registrilukustusklahv (Caps Lock), tõstuklahv (Shift).</p> <p>Pildi lisamine dokumenti, paigutus teksti suhtes, pildi suurus, pildiraam.</p> <p>Õigekirjakontroll, pildi ja teksti lõikamine, kopeerimine, kleepimine.</p> <p>Töö hiirega (klõps, paremklõps, topelklõps, puuteplaat, lohistamine).</p> <p>Autoriõigused</p> <p>Autor, viitamine.</p> <p>Failihaldus</p> <p>Failide avamine, failide salvestamine, kaust, kausta loomine, nime muutmine jms.</p>	<p>Tekstitöötlus</p> <p>Õppija:</p> <ul style="list-style-type: none"> – trükib ja kujundab õpetaja juhendamisel tekstitöötlusprogrammis teksti, lisab pilte, kujundeid; – lõikab, kopeerib ja kleebib teksti ja pilte, kasutades õpetaja abi; – koostab ja vormindab õpetaja abiga tabelit; – kasutab tõsteklahvi suurtähe trükkimiseks ja märgistamiseks; – kustutab ühe märgi vasakult ja paremalt poolt kursorit; – kasutab reavahetust, loetelusid, sümboleid; – märgistab, kopeerib ja kleebib sõna, lause, lõigu, kogu teksti, kasutades klahvikombinatsioone ja hiirt; – kasutab kiirklahvikombinatsioone; – lisab tekstile taustapildi ja lehekülje raami; – viitab õpetaja abiga internetist leitud infole; – kasutab juhendamisel õigekirjakontrolli;

<p>Koostöö</p> <p>Failide jagamine, ühisdokumendid.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – loob õpetaja juhendamisel kausta ettenähtud kohta; – salvestab, avab ja loob õpetaja abi kasutades uue dokumendi; – kasutab arvutihiirt (nt vasak- ja paremklikk, topeltklikk, lohistamine); – leiab õpetaja juhendamisel õige printeri ja oskab printida vajalikku materjali.
<p>Pilditöötlus</p> <p>Joonistamine vaba käega. Kujundite kasutamine.</p> <p>Pildistamine. Filmimine. Heli salvestamine.</p> <p>Olemasoleva pildi muutmine.</p> <p>Animatsioon</p> <p>Animatsioon nutiseadmes, arvutianimatsioon, animatsiooni salvestamine arvutisse.</p> <p>Heli</p> <p>Heli salvestamine ja taasesitamine.</p> <p>Video</p> <p>Nutiseadmega filmimine, video salvestamine arvutisse, taasesitamine.</p>	<p>Pildi, video ja helitöötlus</p> <p>Õppija oskab õpetaja juhendamisel:</p> <ul style="list-style-type: none"> – nimetada nutiseadmega pildistamise põhimõtteid; – kasutada arvuti- ja veebipõhiseid lihtsamaid pilditöötlusprogramme, nutiseadmete rakendusi; – oma tööst teha ekraanipilti; – filmida nutiseadmega; – videot nutiseadmest arvutisse kanda, taasesitada; – luua ja salvestada animatsiooni sobiva nutiseadme rakendusega; – luua ja salvestada arvutianimatsiooni; – nutiseadmega helisalvestust teha; – kanda helifaili nutiseadmest arvutisse; – luua, salvestada ja jagada oma digikunsti teistega.
<p><u>Programmeerimine</u></p> <p>Programm, programmeerimiskeel. Käskude andmine.</p>	<p><u>Programmeerimine</u></p> <p>Õppija:</p> <ul style="list-style-type: none"> – avab programmeerimiseks sobiva rakenduse või veebikeskkonna, lahendab koos õpetajaga etteantud ülesande ja salvestab oma töö; – selgitab õpetaja abiga lihtsa programmi sisu; – kasutab hariduslikku robotit õppeeesmärgi täitmiseks.

<p>Tervis ja keskkonnakaitse</p> <p>Nutisõltuvus. Harjutused. Terviseriskid.</p> <p>Energiasäästlikkus.</p>	<p>Tervise ja keskkonna kaitse</p> <p>Õppija:</p> <ul style="list-style-type: none"> – kirjeldab õpetaja abiga liigse digitehnoloogia kasutamise seotud terviseriske ja nende vältimist. Teab, kaua on sobilik seadme kasutamise aeg; – valib tehnoloogiat kasutades õige istumisasendi; teeb koos õpetajaga sobivaid harjutusi silmadele, kätele, rühile; – teab, et digitehnoloogia kasutamine kulutab (elektri)energiat.
--	---

4.5. Õpitulemused 6.–7. klassis

Õppija:

- otsib internetist infot, kasutades erinevaid otsimootoreid ja otsimisviise, küsides vajadusel õpetaja abi; kasutab järjehoidjaid;
- oskab kasutada enamlevinud infosüsteeme/e-portaale/teenuseid (vajadusel õpetaja juhendamisel);
- võtab vastu ja saadab manusega ekirju, vajadusel korraga mitmele adressaadile;
- loob, salvestab, jagab ja taasesitab erinevat digitaalset sisu, vajadusel kasutab õpetaja abi;
- arvestab autoriõiguste CC-litsentsidega (vajadusel õpetaja suunamisel ja abiga);
- oskab kasutada online-tõlketarkvara;
- navigeerib kaardirakendust kasutades (õpetaja abiga);
- on teadlik digitaalse jalajälje kujunemisest;
- kirjeldab suunavate küsimuste toel oma oskuseid ja vajadusi seoses digipädevustega;
- kirjeldab ja väldib digivahendi kasutamisest tekkida võivaid ohte tervisele;
- tuvastab ja lahendab lihtsamaid tehnilisi probleeme digiseadmetega ja küsib abi.

4.6. Õpitulemused hindamiskriteeriumitena ja õppesisu

Õppesisu	Hindamiskriteeriumid
<p>Veebikeskkonnad</p> <p>Privaatsusseadete muutmine sotsiaalmeedia keskkonnas.</p> <p>Suhtlemine internetis</p> <p>Turvaline e-posti manuste avamine. Veebikelmus (ingl phishing). Suhtlus</p>	<p>Internet ja ohutu suhtlus internetis</p> <p>Õppija:</p> <ul style="list-style-type: none"> – otsib erinevatelt veebilehtedelt infot, kasutades erinevaid otsimootoreid mitmekesisema tulemuse saamiseks, salvestab leitud info ja kasutab vajadusel järjehoidjariba; – oskab lühendada veebiallika linki;

<p>avalikus ja privaatses ruumis. Netikett. Internetisläng. Seksuaalse sisuga tekstisõnumite, fotode või videode saatmine (ingl sexting).</p> <p>Internetiohud</p> <p>Küberkiusamine, arvutiviirus, viirusetõrje programm, delikaatne info.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – saadab e-kirja, järgides netiketi reegleid, lisab ja avab õpetaja juhendamisel erinevaid manuseid; saadab e-kirja korraga mitmele adressaadile; – otsib e-postkastis kirju saatja ja kuupäeva järgi (vajadusel õpetaja abiga); – kasutab vajadusel privaatset (inkognito) sirvimisakent; – seadistab sotsiaalmeediakonto olemasolul oma kasutajaprofiili turvaliseks (vajadusel õpetaja abiga); – teab, et saab kasutada veebikonstaabli abi virtuaalse kiusamise korral; – selgitab, milline on turvaline parool ja kasutab turvalisi paroole; – selgitab kahekordse autentimise mõtet ja vajalikkust; – jagab loodud sisu erinevates piiratud kasutajaskonnaga veebikeskkondades, kasutades vajadusel õpetaja abi; – leiab juhendamisel sotsiaalmeediast oma huvidele vastavaid kogukondi; – teab arvutiviiruste ja pahavara levimise viise; – selgitab, kuidas kujuneb digitaalne jalajälg; – otsib enda kohta internetist informatsiooni; – teab, mida võib ja mida ei tohi internetis jagada; teab, et internetti pandud infot ei pruugi saada kustutada.
<p>E-teenused</p> <p>Infosüsteem. Riigi e-portaalid. ID-kaart. Digitaalne allkiri. Isikukood. eesti.ee postiaadress kui ametlik suhtluskanal riigiga. ID-kaardi lgeja.</p>	<p>E-teenused</p> <p>Õppija:</p> <ul style="list-style-type: none"> – oskab digitaalselt dokumenti allkirjastada ja avada;

	<ul style="list-style-type: none"> – kasutab ID-kaarti, Smart-ID-d, internetipanka, riigiportaali eesti.ee, e-teenuseid; – kasutab erinevaid riigipoolseid infosüsteeme/e-portaale/teenuseid (õpetaja abiga); – täidab maksekorraldust.
<p>Tekstitöötlus</p> <p>Tiitelleht, referaat, automaatsisukord, lehe veerised, leheküljenumbrid, päis, jalus, lehe suurus, lehe suund, kommenteerimine. Elulookirjeldus (CV), kaaskiri, motivatsioonikiri, avaldus.</p> <p>Esitus</p> <p>Üleminekud, animatsioonid; erinevad vajaminevad/sobivad taustad esitusprogrammis.</p> <p>Tabeltöötlusprogramm</p> <p>Joon-, tulp-, sektordiagramm, valem, tabel.</p>	<p>Teksti- ja tabelitöötlusprogrammid ning esitluste loomine</p> <p>Õppija:</p> <ul style="list-style-type: none"> – kasutab iseseisvalt tekstitöötluses lihtsamaid funktsioone; – loob, vormindab ja salvestab õpetaja juhendamisel ainealast (lihtsustatud) referaati; – koostab õpetaja juhendamisel elulookirjelduse (CV), kandideerimisdokumente ja avaldust; – teeb juhendamisel ekraanipilti; – loob iseseisvalt, vajadusel õpetaja abiga, esitlusi kontoritarkvaraga, veebis ja/või pilveprogrammis, sh leiab ja lisab pilte, animeerib, vormindab esitlust (erinevad taustad); – kasutab iseseisvalt lihtsamaid tabelarvutusprogrammi funktsioone; – kommenteerib dokumente (tekstifailid, esitlused); – teeb koostööd etteantud keskkonnas (koostöö ühise faili või esitlusega); – jagab õpetaja juhendamisel dokumenti.
<p>Digisisu loomine</p> <p>Plakat, e-raamat, ajaleht, Kahooti/Quizizzi õppemäng, „Kuldvillaku“-tüüpi õppemäng.</p> <p>Pildistamine</p> <p>Pildistamine nutiseadmega. Pilditöötlus.</p>	<p>Digisisu</p> <p>Õppija:</p> <ul style="list-style-type: none"> – loob õpetaja juhendamisel digitaalset sisu (lihtsam õppemäng, animatsioon, koomiks, ristsõna), kombineerides teksti ja pilti; prindib välja enda koostatud sisu;

<p>Pildiparandused – kontrastid, värvid, teravus.</p> <p>Arvutigraafika</p> <p>Vektor- ja rastergraafika. Vektorgraafikaga joonistamine, olemasolevatest kujunditest uute loomine. Vektorgraafika värvimine.</p> <p>3D-mudelid: 3D-kujundite omadused. 3D-kujundi loomine. Baaskujunditest uue 3D-kujundi loomine.</p> <p>Autoriõigus</p> <p>Autoriõiguste kaitse internetist saadud pildi- ja videoklippide taaskasutamisel. Autorile viitamine ja litsentsid.</p> <p>Skaneerimine</p> <p>Skanner, skaneerimine.</p> <p>Heli</p> <p>Helitöötlusprogramm (Audacity) ja selle võimalused.</p> <p>Video</p> <p>Filmimine. Videotöötlusprogramm (Movie Maker) ja selle võimalused – teksti, pildi, heli, ja videoklippide montaaž.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – teab, mis on QR-kood, kuidas seda kasutada ja oskab seda ise luua; – valmistab õpetaja abiga ette faile koolis olevate seadmete (3D-printer, CNC-pink, tikkimismasin) kasutamiseks, kui koolil on vastavad seadmed olemas; – loob õpetaja juhendamisel 3D-joonistust/kujundeid; – teeb lihtsamat fototöötlust veebi- või nutirakendusega (nt lisab teksti, filtreid), kasutades vajadusel õpetaja abi; – skaneerib dokumenti/piltil nutitelefoni või skänneri abil, kasutades vajadusel õpetaja abi; – arvestab autoriõiguse heade tavadega; – kasutab juhendamisel lihtsamat helitöötlusprogrammi; – oskab lisada heliklipile taustaheli; – oskab õpetaja juhendamisel filmida videolõiku ja seda arvutisse salvestada; – tuleb õpetaja abiga toime lihtsama videotöötlusprogrammi kasutamisega; – lisab juhendamisel videoklipile heli, pildi; – oskab juhendamisel teha ekraanisalvestust; – kombineerib õpetaja juhendamisel teksti, heli ja videot, kasutades lihtsamaid üleminekuid.
<p>Programmeerimine</p> <p>Käsud. Plokkskeemid. Valikud (kui-siis), kordused, plokid.</p>	<p>Robotika ja programmeerimine</p> <p>Õppija:</p> <ul style="list-style-type: none"> – lahendab lihtsa programmeerimisülesande mõnes programmeerimiskeskonnas või seoses robotitega; – paneb juhendi järgi kokku roboti, kasutades vajadusel õpetaja abi;

	<ul style="list-style-type: none"> – selgitab õpetaja abiga lihtsa programmi sisu; – täidab robotiga etteantud õpiülesandeid, kasutades vajadusel õpetaja abi.
<p>Digiturvalisus ja tervishoid</p> <p>Tarkvara uuendamine. Viirusetõrjeprogramm ja -rakendused; tulemüür. Hotspot. Probleemilahendus.</p> <p>Rakenduste poed (Google Play, App Store).</p> <p>Ergonoomiline arvutikasutus.</p>	<p>Digiturvalisus ja tervishoid</p> <p>Õppija:</p> <ul style="list-style-type: none"> – laeb alla ja installeerib uusi rakendusi nutiseadmesse, uuendab tarkvara; – tuvastab ja lahendab lihtsamaid probleeme, kui digivahend, programm või rakendus ei tööta; – teab, kelle poole vajadusel pöörduda; – pöörab tähelepanu arvuti ja nutiseadme turvalisele kasutamisele (viirusetõrje kasutamine); – teab, kuidas mobiilset internetti turvaliselt teistega jagada; – teeb tervist hoidvaid võimlemisharjutusi.